LIETUVOS TEISĖS UNIVERSITETAS

Alfredas Kiškis

NACIONALINĖS KRIMINOLOGINĖS INFORMACINĖS SISTEMOS MODELIS

Daktaro disertacija

Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2001

Darbas parengtas 1997 – 2001 m. Lietuvos teisės universiteto Teisinės informatikos katedroje.

Doktorantūros teisė suteikta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. kovo 17 d. nutarimu Nr.175 ir pratęsta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. balandžio 14 d. nutarimu Nr.457.

Doktorantūros studijų komitetas:

Pirmininkas ir darbo vadovas:

Prof. habil. dr. Viktoras Justickis (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Nariai:

Prof. habil. dr. Vytautas Piesliakas (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Prof. habil. dr. Vilenas Vadapalas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doc. dr. Egidijus Kurapka (Lietuvos teisės universitetas, socialiniai mokslai, teisė, 01 S).

Doc. dr. Rimantas Petrauskas (Lietuvos teisės universitetas, technologijos mokslai, informatikos inžinerija, 07 T).

T U R I N Y S :

***Įvadas* 1**

***1. Kriminologinės informacijos sampratos ypatumai* 8**

***2. Užsienio valstybėse bei tarptautinėse organizacijose funkcionuojančios kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos* 23**

2.1. Kriminalinės justicijos struktūrų informacinės sistemos 24

2.1.1. Informacinės sistemos, skirtos teisėsaugai 26
2.1.2. Prokuratūros informacinės sistemos 28
2.1.3. Teismų informacinės sistemos 29
2.1.4. Pataisos įstaigų informacinės sistemos 31
2.1.5. Jaunimo globos įstaigų informacinės sistemos 32
2.1.6. Kriminaliniai registrai 33
2.1.7. Statistinės informacinės sistemos 34
2.1.8. Visapusiškos informacinės sistemos 35
2.1.9. Teisinės informacijos gavimo sistemos 37

2.2. Kriminologinės informacijos šaltiniai internete 38

2.2.1. Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinis tinklas (UNCJIN) 40
2.2.1.1. Jungtinių Tautų Organizacijos Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos įstaiga (ODCCP) 42
2.2.1.2. Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje (CICP) 43
2.2.1.3. Statistika ir mokslinių tyrimų medžiaga 44
2.2.1.4. Nuorodos į kriminalinės justicijos tinklapius, bibliotekas, informacines sistemas ir literatūrą 46
2.2.2. Jungtinių Tautų Tarpregioninis nusikalstamumo ir justicijos mokslinių tyrimų institutas (UNICRI) 50
2.2.3. Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės Europos institutas prie Jungtinių Tautų (HEUNI) 52
2.2.4. Tarptautinis nusikalstamumo prevencijos centras Monrealyje (ICPC) 53
2.2.5. Tarptautinis kalėjimų studijų centras Londone (ICPS) 56
2.2.6. Australijos kriminologijos institutas (AIC) 57
2.2.7. Skandinavijos kriminologinių tyrimų taryba 61
2.2.8. Kembridžo universiteto Kriminologijos institutas 62
2.2.9. Oksfordo universiteto Kriminologinių tyrimų centras 63
2.2.10. JAV Nacionalinė kriminalinės justicijos informacijos tarnyba (NCJRS) 64
2.2.11. JAV Nacionalinis kriminalinės justicijos duomenų archyvas (NACJD) 67
2.2.12. JAV Teisingumo statistikos biuras (BJS) 68
2.2.13. Interneto svetainė "Crimetheory.com" 72

2.3. Apibendrinimai ir išvados 73

***3. Kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos Lietuvoje* 79**

3.1. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 79

3.2. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 85

3.3. Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos 89

3.4. Teismų departamento prie Teisingumo ministerijos 94

3.5. Generalinės prokuratūros 99
3.6. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 102
3.7. Teisinės informacijos ir kitos informacinės sistemos 106
3.8. Kriminologinės-informacinės problemos 108
4. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos (NKIS) modelis 114
4.1. NKIS paskirtis ir vartotojai 114
4.2. NKIS modelio principai 116
4.3. NKIS informacijos turinys, struktūra ir funkcijos 117
4.4. NKIS modelio realizacija 126
5.6. Kriminologinė analizė, panaudojant NKIS galimybes 130
Išvados 133
Siūlymai 135
Panaudota literatūra 137
Autoriaus mokslo straipsniai disertacijos tema 147
Priedai 148
I priedas. Disertacijos paveikslai ir lentelės 148
II priedas. NKIS komponento "Kriminologinė statistika" vieno tinklapio - Tyčiniai nužudymai (su pasikėsinimais) - vaizdas 155
III priedas. Kriminogeninės situacijos Panevėžyje įvertinimas 163

Įvadas

Temos aktualumas. Informacinis aprūpinimas yra bet kurios veiklos, taigi ir kriminologinio pažinimo, sėkmės sąlyga. Sukaupta kiekvieno mokslo informacija apie pažinimo objektą yra to mokslo tyrimo objektas. Remiantis šia informacija atskleidžiamos naujos pažinimo objekto savybės.

Pasaulyje yra sukurta daug kompiuterizuotų kriminalinės justicijos informacinių sistemų[1], nacionalinių ir tarptautinių nusikalstamumo prevencijos bei kitokių kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų. Tačiau teisinės, institucinės ir informacinės realybės kompleksas Lietuvoje yra unikalus. Jam būdingi ne tik pasaulinės patirties realizacijos aspektai, bet ir specifinės raiškos ypatybės. Todėl Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelis (sukūrimas ir pagrindimas) – tai pasaulinio ir nacionalinio aspektų konjunkcija.

Lietuvoje kriminologinės informacijos problemas įvairiais aspektais nagrinėjo G.Babachinaitė, J.Bluvšteinas, A.Dapšys, A.Dobryninas, V.Justickis, S.Kuklianskis ir kiti. 1997 metais Lietuvos teisės akademija, Teisės institutas, Teismo ekspertizės institutas ir Vilniaus universiteto Teisės fakultetas baigė mokslinį praktinį tyrimą "Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija", kurio vienos dalies tikslas buvo iš esmės patobulinti nacionalinį kriminologinių duomenų banką[2]. Šiame, viename iš fundamentaliausių kriminologinės informacijos Lietuvoje tyrime (vadovas prof. V.Justickis), buvo nagrinėjama nusikalstamumo ir jo pažinimo modelio dabartinėje kriminologijoje samprata, reikalavimai kriminologinei informacijai, kriminologinių duomenų apdorojimo ypatumai ir net Lietuvos nacionalinio kriminologinių duomenų banko svarbiausi techniniai reikalavimai. Tačiau šiame tyrime nebuvo atsižvelgta į tai, kokia institucija bus atsakinga už nacionalinio kriminologinių duomenų banko sukūrimą, kokie resursai tam reikalingi ir ar galima pagrįstai tikėtis, kad jie bus skirti, kokios yra kriminologinės informacijos ribotumo Lietuvoje realijos, kiek Lietuvos kriminologų naudoja, supranta daugiamačius statistinius metodus ir kt. Dėl šių ir kitų priežasčių dalis šiame tyrime suformuluotų pagrindinių, konceptualių pasiūlymų bei

---

[1] Directory computerised criminal justice information systems 1995. Edited by Dr. Richard Scherpenzeel. - The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 1995. Publication Series No. 27.

[2] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 299.

pats nacionalinio kriminologinių duomenų banko modelis iki šiol nėra įdiegtas praktikoje. Tačiau informacinės sistemos modelis – tai teorinė konstrukcija, kurios tinkamumą patikrina praktika. Ir ne bet kokia, ne abstrakti praktika, kurioje nėra resursinių apribojimų, o ta, kuriai šis modelis skirtas – Lietuvos praktika.

Vėliau, 1998 metais, buvo atliekamas panašus tyrimas - mokslo tiriamasis darbas "Nusikalstamumo prevencijos informacinės sistemos Lietuvoje esamos padėties analizė informaciniu požiūriu ir reikalavimų sistemai formulavimas"[3]. Dešimties žmonių darbo grupėje dirbo mokslininkai teisininkai ir praktikai bei kiti specialistai iš įvairių šalies institucijų[4]. Tyrime buvo atlikta Lietuvoje ir užsienyje veikiančių informacinių sistemų, susijusių su nusikalstamumo prevencija, analizė, suformuluoti informacinei sistemai keliami reikalavimai. Tai sudarė prielaidas vėliau suformuluoti pagrindinius informacinės sistemos principus, pasirinkti Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos kūrimo strategiją ir taktiką, sukurti konkretų informacinės sistemos modelį. Tačiau šiame darbe nebuvo keliamas uždavinys tiksliai apibrėžti informacinėje sistemoje kaupiamus duomenis ir darbo su jais funkcijas. Tai, be abejo, yra vienas iš svarbiausių (jei ne pats svarbiausias) informacinės sistemos kūrimo uždavinių ir etapų.

Mokslinė problema: egzistuojantys kriminalinės justicijos ir kitų kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų modeliai nėra pakankamas teorinis pagrindas sukurti Nacionalinę kriminologinę informacinę sistemą (toliau NKIS) Lietuvoje. Tokios informacinės sistemos pagrindimui reikalingas NKIS modelis, atitinkantis nūdienos teisinės, institucinės ir informacinės realybės komplekso ypatybes Lietuvoje. Šios problemos sprendimui yra skirtas disertacinis darbas. Tyrimo klausimai: koks turi būti NKIS turinys, struktūra ir funkcijos. **Tyrimo tikslas**: šiuolaikinių pasaulio kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų bei Lietuvos ypatybių kontekste sukonstruoti ir pagrįsti NKIS modelį.

Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio vienas iš probleminių aspektų tas, kad nėra vienintelio teisingo teorinio modelio tikrovei pažinti. Netgi tokiuose moksluose kaip fizika (reliatyvumo teorija), yra aptikta, kad stebimos tikrovės vaizdas priklauso nuo atskaitos taško, nuo tyrėjo santykio su

[3] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas [Rankraštis]: Darbo grupės ataskaita. - Vilnius, 1998, p. 393.
[4] Informacinės sistemos kūrimo iniciatorius - A.Dapšys - Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro valdybos pirmininkas, Teisės instituto direktorius. Darbo grupės vadovas - doc. dr. A.Mitašiūnas - Vilniaus universiteto Matematikos fakulteto Informatikos katedros vedėjas.

objektu. Tuo labiau tai pasakytina apie aksiologinius (vertybinius), šiuo atveju, teisės mokslus, kuriuose gauti rezultatai priklauso nuo tyrėjo, o jų vertinimas - nuo vertintojo vertybinių pozicijų. Labai svarbu, kad šios pozicijos būtų įvardintos. Disertacijos autorius Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problematiką vertina nevienareikšmiai – konkretus modelis gali turėti teigiamą reikšmę vienais aspektais ir neigiamą – kitais. Taigi, gali būti sukurti keli modeliai, kurių praktinė reikšmė skirtinga.

Kitas Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problemų aspektas yra jų integralumas. Šios problemos - tai integruotos kriminologijos ir informatikos mokslų problemos. Šiuolaikinių mokslų būdingas ypatumas yra jų susiliejimas, integracija. Pavyzdžiui, dabar negalime įsivaizduoti modernios kriminalistikos be fizikos, chemijos, biologijos mokslų pasiekimų. Disertaciniame darbe analizuojamos kriminologinės problemos yra neatskiriamos nuo informacinių. Autoriaus nuomone, sprendžiant Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problemas, kriminologijos vaidmuo neabejotinai yra pirminis, o informatikos - antrinis, instrumentinis-technologinis. Disertaciniame darbe šios problemos analizuojamos iš kriminologinių pozicijų, jų analizėje ir sprendime prioritetas teikiamas kriminologiniams aspektams.

Tyrimo objektas: NKIS modelis, jo problemos ir ypatumai, kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimas informacija.

Tyrimo dalykas: kriminologinė informacija.

Siekiant tyrimo tikslo, sprendžiami tokie **uždaviniai**:

1) Išanalizuoti kriminologinės informacijos sampratos ypatumus ir reikalavimus, keliamus šiai informacijai;
2) Atlikti užsienio valstybėse bei tarptautinėse organizacijose funkcionuojančių kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų analizę šiais aspektais:
   - Kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų turinys;
   - Darbo su duomenimis pagrindinės funkcijos;
3) Atlikti kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų Lietuvoje analizę šiais aspektais:
   - Lietuvos institucijose esančios kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų turinys;

- Darbo su duomenimis pagrindinės funkcijos;
- Kriminologinės informacijos gavimo Lietuvoje galimybės;

4) Pagrįsti ir sukonstruoti Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos Lietuvoje modelį:
   - Suformuluoti pagrindinius NKIS modelio principus;
   - Sukonstruoti konkretų NKIS modelį;
   - Įvertinti NKIS modelio taikymo Lietuvoje galimybes ir pasiūlyti būdus, kaip tobulinti kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimą informacija.

Remiantis šiais uždaviniais suformuluota disertacijos struktūra.

Tyrimo šaltiniai: teisės aktai, mokslinė literatūra, informacija, pateikta nacionalinių ir tarptautinių nusikalstamumo prevencijos, kontrolės ir kitų organizacijų interneto svetainėse, Lietuvos institucijų kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos, statistinės ataskaitos, pirminės apskaitos statistinės kortelės.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir apibendrinimas, lyginamoji analizė, teisės aktų analizė, statistinių duomenų analizė, abstrakcija, dedukcija, indukcija, sintezė.

Tyrimo apribojimai: NKIS modelis yra konstruojamas ir pagrindžiamas remiantis nūdienos Lietuvos realijomis, konkrečios institucijos, kuriančios NKIS, turimais ir ateityje tikėtinais resursais, įvertinant kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų ypatybes. Apsiribojama tik svarbiausia kriminologine informacija.

Mokslinį darbo naujumą, teorinį reikšmingumą sudaro tai, kad:

- Šiame darbe NKIS kūrimo problemos pirmą kartą nagrinėjamos remiantis kriminologinės informacijos Lietuvoje realijomis, konkrečios institucijos, atsakingos už NKIS kūrimą, turimais resursais ir NKIS vartotojų ypatybėmis;
- Praplėsta reikalavimų NKIS informacijai samprata;
- Suformuluoti nauji NKIS principai;
- Sukonstruotas ir teoriškai pagrįstas naujas alternatyvus NKIS modelis, empiriškai patvirtintas jo komponentų funkcionavimas konkrečioje institucijoje;

Praktinė darbo reikšmė. NKIS modelio pagrindiniai komponentai praktiškai yra įdiegti Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro interneto svetainėje

(www.nplc.lt) ir veikia lietuvių bei anglų kalbomis (anglų kalba ne viskas). Šios informacinės sistemos dėka didžiulis kiekis kriminologinio pobūdžio statistinės ir kitokios informacijos, gaunamos iš šešių institucijų, bei surenkamos kitais būdais, tapo pasiekiamas ne tik specialistams, bet ir visai Lietuvos bei pasaulio visuomenei. Vartotojui daugeliu atveju nebereikia individualiai kreiptis į atitinkamą instituciją, išsiaiškinti, ar ji turi reikiamą informaciją, jos prašyti ir t.t. Vartotojas gali atsisiųsti informaciją kompiuterinių bylų forma, gali šią informaciją įkelti į savo dokumentus, analizuoti, panaudodamas specializuotus statistinius paketus, daug informacijos jis gauna jau apdorotos - įvairių rodiklių kitimo kreives, apskritimines diagramas, rodiklių pasiskirstymą žemėlapyje keturiais lygiais (miestų ir rajonų, teritorijų, apskričių ir apygardų). Informacinėje sistemoje pateikiama mokslinių publikacijų medžiaga yra lengviau pasiekiama, cituojama. Dėl to šių publikacijų autorių idėjos plačiau pasklinda, gali būti labiau vertinamos ir daryti didesnį poveikį praktikai. Informacinėje sistemoje vartotojas gali rasti informaciją apie ruošiamus ir įvykusius renginius, susijusius su nusikalstamumo, jo prevencijos ir kontrolės problemomis - čia pateikiamos renginių dienotvarkės, padarytų pranešimų ir priimtų nutarimų tekstai bei kt. Dėl to suinteresuoti asmenys lengviau sužino apie būsimus renginius, gauna daugiau kriminologinio pobūdžio informacijos, gali geriau suplanuoti savo laiką ir t.t. Padarytų pranešimų bei priimtų nutarimų tekstai operatyviai yra pateikiami visiems pasiekiamame internetiniame archyve. NKIS praktinę naudą rodo tai, kad moksliniuose darbuose yra naudojama (cituojama) ši informacinė sistema. Su kai kuriomis išlygomis galima pasakyti, kad NKIS sudaro sąlygas kurti moksliškai pagrįstą nusikalstamumo prevencijos strategiją ir taktiką, leidžia pasinaudoti kitų šalių patirtimi.

Didėjantis NKIS vartotojų skaičius (iki 2330 apsilankymų per mėnesį 2001 metais) rodo, kad poreikiai gauti NKIS informaciją didėja ir kad jie yra vis labiau tenkinami. Šią informacinę sistemą naudoja Lietuvos teisės universiteto, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto ir kitų aukštųjų mokyklų studentai praktinių bei kitų užsiėmimų metu, rašydami kursinius, diplominius darbus ir pan. NKIS naudoja doktorantai, mokslininkai, nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės subjektai, įvairių institucijų darbuotojai bei kiti kriminologinio pažinimo subjektai iš Lietuvos ir užsienio. Disertacijos autoriaus, kaip šios informacinės sistemos kūrimo ir vystymo programos koordinatoriaus, vienas iš tikslų yra pasiekti, kad Lietuvoje nebūtų parašyta nė viena disertacija iš baudžiamojo ciklo teisės šakų, kurioje nesiremiama

NKIS duomenimis. Kadangi Lietuvoje šiuo metu nėra kitos tokios informacinės sistemos, kurioje galima būtų pasiekti tiek daug kompleksinių įvairių institucijų atitinkamo pobūdžio duomenų, galima manyti, kad šis tikslas yra dalinai pasiektas. Naujausiose atitinkamo pobūdžio disertacijose yra remiamasi šios informacinės sistemos duomenimis. NKIS informacija domisi užsienio verslininkai. Investuojant Lietuvoje jiems yra aktuali informacija apie nusikalstamumo būklę ir jo kitimo tendencijas. Nuorodos į NKIS komponentus yra pateiktos įvairiuose Lietuvos, užsienio šalių ir tarptautinių organizacijų tinklapiuose. NKIS dėka Lietuvos valstybė tapo lygiaverte viso pasaulio kriminologinės informacijos sistemos dalimi.

Disertacinio darbo rezultatų aprobavimas:

NKIS modelio principai, rekomendacijos ir kiti teiginiai, suformuluoti autoriaus, pagrįsti jo asmenine patirtimi per keletą metų, kuriant ir tobulinant NKIS, jau yra įdiegti praktikoje. Autorius, būdamas Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos projekto koordinatoriumi, dalyvavo kuriant technines užduotis ir reikalavimus NKIS komponentui ASIS[5], paruošė ir įdiegė informacijos apdorojimo ir pateikimo technologiją komponentui "Kriminologinė statistika". Nuorodos į NKIS komponentus ASIS, "Kriminologinė statistika" ir kitus yra įtrauktos į Jungtinių Tautų nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo nacionalinių bei privačių organizacijų tinklapį[6]; Australijos saugumo tyrimų centro tinklapį[7]; Tarptautinės nusikalstamumo statistikos nuorodų vadovą[8]; pasaulinį kriminalinės justicijos tinklą[9] ir kt. Dalis disertacinio darbo rezultatų yra įdiegti į Lietuvos teisės universiteto studentų mokymo procesą. Disertacijos teiginiai buvo skelbti moksliniuose straipsniuose ir pranešimuose.

Darbo struktūra. Disertaciją sudaro įvadas, 4 skyriai, išvados, siūlymai, panaudotos literatūros sąrašas, autoriaus mokslo straipsnių disertacijos tema sąrašas ir trys priedai. Pirmame skyriuje nagrinėjami disertacijos dalyko - kriminologinės informacijos - sampratos ypatumai; antrame - užsienio valstybėse bei tarptautinėse organizacijose funkcionuojančių kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų

---

[5] ASIS - Automatizuota statistinė informacinė sistema. Plačiau - žr. toliau.
[6] United Nations Crime And Justice Information Network http://www.uncjin.org/Organizations/NationalOrganizations/nationalorganizations.html (27 June, 2000).
[7] Australian Centre For Security Research http://security.macarthur.uws.edu.au/links.htm (3 September, 2001).
[8] International Crime Statistics Link Guide http://www.crime.org/links_intern.html (25 July, 2000).
[9] World Criminal Justice Library Network http://andromeda.rutgers.edu/~wcjlen/WCJ/links/lithuania.html (3 September, 2001).

turinys ir funkcijos; trečiame - kriminologinio pažinimo subjektų informacinio aprūpinimo Lietuvoje būklė ir problemos; ketvirtame suformuluojami NKIS modelio principai, apibrėžiama NKIS paskirtis, vartotojai, turinys, struktūra ir funkcijos, apžvelgiama NKIS modelio įdiegimo praktikoje būklė, įvertinamos NKIS panaudojimo galimybės.

1. Kriminologinės informacijos sampratos ypatumai

Disertacijos tyrimo dalykas yra kriminologinė informacija. Analizuoti kriminologinės informacijos sampratą reikia tam, kad galėtume bendriausiais bruožais apibrėžti šio tyrimo dalyko turinį, ribas ir struktūrą. Kriminologinės informacijos samprata yra glaudžiai susijusi ir su reikalavimais kriminologinei informacijai. Šiame darbe autorius turi tikslą analizuoti kriminologinės informacijos sampratą ne abstrakčiai ir ne visapusiškai (tai būtų labai didelis darbas), o tik tiek, kiek ji yra reikšminga disertacijos objekto problematikai - kiek ji susijusi su Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problemomis, kiek ji sąlygoja šias problemas ar yra pati šių problemų nulemta.

Kriminologinės informacijos samprata priklauso nuo pačios kriminologijos sampratos, nuo to, kaip mes suprantame nusikalstamumą ir jo kilmę, kokia kriminologine teorija remiamės. Jeigu tyrimo metodologinis pagrindas būtų viena ar kelios biologinės nusikalstamumo kilmės teorijos[10], tai kriminologinės informacijos turinys apimtų žmogaus biologines ypatybes (kaukolės formą, rankų ilgį, plaukuotumą, kūno konstituciją, chromosomų tipą ir t.t.), paveldėjimo dėsningumus, jų vaidmenį nusikalstamo elgesio formavimosi procese ir t.t. Jeigu tyrėjas remtųsi psichologinėmis nusikalstamumo genezės teorijomis[11], tai kriminologinės informacijos turinys apimtų žmogaus psichologines savybes, psichologinius reiškinius ir dėsningumus, jų įtaką deliktiniam elgesiui ir t.t. Jei remtumės socialinės nusikalstamumo kilmės teorijomis, tai kriminologinės informacijos turinys būtų socialinės aplinkos faktoriai, jų įtakos dėsningumai nusikalstamumo genezei ir t.t.

Yra žinoma daug kriminologinių teorijų[12]. Kiekviena iš jų duoda savo įnašą į bendrą nusikalstamumo supratimą. Vienos iš šių teorijų mokslininkų yra labiau pripažįstamos, vertinamos, kitos mažiau ar net iš viso laikomos nepagrįstomis. Skirtingi mokslininkai tas pačias teorijas vertina nevienareikšmiai - jas pripažįsta ar neigia, jomis vadovaujasi ar jas atmeta. Kriminologija – aksiologinis (vertybinis)

[10] Conklin J.E. Criminology. - New York, London, 1981, p. 153-157.
Williams K.S. Textbook on Criminology. - Glasgow: Bell & Bain Limited, 1994, p. 111-135.
Kriminologija. Ats. red. J.Bluvšteinas. - Vilnius, 1994, p. 22.
[11] Conklin J.E. Criminology. - New York, London, 1981, p. 157-171.
Williams K.S. Textbook on Criminology. - Glasgow: Bell & Bain Limited, 1994, p. 167-200.

mokslas. Kriminologinės tikrovės supratimas labai priklauso nuo pažinimo subjekto, nuo kriminologo, jo sugebėjimo vertinti analizuojamus reiškinius[13], taigi ir nuo jo pasirinktos kriminologinės teorijos, tyrimo metodų bei duomenų, kuriuos jis laiko reikšmingais.

Kokia kriminologine teorija ar kryptimi remiasi disertacijos autorius? Šis klausimas yra labai svarbus, nes mokslinio tyrimo rezultatus galima vertinti tik žinant visas esmines tyrimo ypatybes, priklausomai nuo tyrėjo pozicijų, gali būti gauti skirtingi rezultatai. Tačiau prieš atsakant į šį klausimą būtina pastebėti keletą aplinkybių.

Pirma, disertacijos objektas yra Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos (NKIS) modelis ir jo problemos, kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimas informacija. Taigi, nuo to, kokia informacija bus pateikta Nacionalinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje, kaip ji bus pateikta ir kokios bus darbo su ja funkcijos, priklausys jos vartotojų galimybės – kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų galimybės. Disertacijos autorius mano, kad būtų nekorektiška NKIS vartotojus apriboti, uždaryti vienoje ar keliose jam pačiam labiausiai artimų kriminologinių teorijų rėmuose.

Antra, paties autoriaus požiūris į kriminologines teorijas yra tolerantiškas, negriežtas. Šis požiūris yra paremtas supratimu, kad šiuolaikinė kriminologija, nežiūrint atskirų jos sričių vystymosi, patiria praktinių rezultatų krizę - nusikalstamumo kontrolės krizę, poveikio priemonių nusikaltimą padariusiam asmeniui krizę, pažeistos teisės atstatymo - restitucijos krizę[14]. Kriminologija, "skęsta" savo objekto daugiamačiame kompleksiškume, visaapimančiame integralume. Pasigendama esminių, konkrečių, įgyvendinamų ir veiksmingų sprendimų. Autorius šiose problemose mato didelę perspektyvą teoriniams ir praktiniams darbams.

Trečia, iki šiol dar nesukurta jokios pakankamai išsamios ir visaapimančios nusikalstamo elgesio teorijos, nes dar nėra patenkinamos žmogaus elgesio teorijos[15].

---

[12] Cromosomų XYY anomalijos, išmokimo, stigmatizacijos, kontrolės, socialinių ryšių, socialinės dezorganizacijos, ekologinė, anomijos, subkultūrų, socialinio konflikto, marksistinė, subjektyviosios desperacijos, subkultūrų ir t.t.

[13] Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии : Опыт логико-филосовских иследований. - Минск, 1990, с. 115.

[14] Reid S.T. Crime and Criminology. - Washington, 1976, p. 715.

[15] Шнайдер Г.Й. Криминология. - Москва, 1994, с. 236.

Ketvirta, atskirų teorijų vertinimas istorijos eigoje keičiasi - tai labiau pripažįstamos vienos teorijos, tai kitos, dalis teorijų atmetamos. Vystantis kriminologijai, sukuriamos naujos teorijos, atrandami nauji faktoriai, įtakojantys nusikalstamumą.

Penkta, skirtingos kriminologinės teorijos dažnai papildo viena kitą. Vienos iš jų akcentuoja, sureikšmina vienus nusikalstamumo genezės aspektus, kitos - kitus. Pavyzdžiui, amerikiečių kriminologas V.Foksas[16] esamas kriminologines teorijas skirsto į 3 grupes: 1) reguliacinė arba kontrolinė, kuri pagrindinę reikšmę teikia teisinėms poveikio nusikaltėliui priemonėms (nusikaltėlio išaiškinimui, suėmimui, teismui ir bausmei); 2) psichologinė grupė, kuri pagrindinę reikšmę skiria individualioms nusikaltėlio ypatybėms, nusikaltėlis - tai socialiai neprisitaikęs asmuo, kuriam reikalingos individualios ne baudžiamosios poveikio priemonės; 3) sociogeninė, kuri pagrindinę reikšmę teikia socialiniams faktoriams, tokiems kaip socialinė dezorganizacija, normų konfliktas, susvetimėjimas, ribotos išsilavinimo ir profesinio augimo (kilimo, tobulėjimo) galimybės, darbo nebuvimas. Akivaizdu, kad kiekviena iš šių grupių turi savų privalumų bei trūkumų, kiekviena iš jų yra nukreipta spręsti skirtingą problemų grupę. Prioriteto suteikimas vienai iš jų ar dalies jų atmetimas būtų neleistinas nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės apribojimas, disertacijos aspektu - kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų apribojimas.

Šešta, kriminologinėms teorijoms yra būdingas tiek determinizmas, tiek ir ribotas indeterminizmas. Kiekviena teorija, pripažįstanti vienokį ar kitokį nusikalstamumo sąlygotumą, kartu pripažįsta, kad žmogaus elgesį galima prognozuoti, t.y. kiekviena kriminologinė teorija pasižymi determinizmu. Šiuolaikinei kriminologijai būdingas negriežtas determinizmas - nusikalstamumas yra sąlygotas veiksnių, kurie, sąveikaudami su kitais veiksniais, jį skatina ar slopina, tačiau jis nėra griežtai apspręstas priežastinių ryšių. Taip pat būtina pabrėžti, kad bet kuri kriminologinė teorija, pripažįstanti bausmę už nusikaltimą, logiškai turi pripažinti ir žmogaus laisvą valią, kuri, nors ir veikiama aplinkos, tačiau yra indeterminizmo šaltinis.

Septinta, kriminologinė informacija pasižymi daugiamatiškumu. Žmogaus elgesys yra susijęs su daugybe nekontroliuojamų kintamųjų. Nusikalstamumas yra toks sudėtingas reiškinys, kad sunku patikrinti ir įvertinti kokią nors vieną teoriją ar

[16] Фокс В. Введение в криминологию (пер. с англ.). - Москва, 1985, с. 12.

nedidelę teorijų grupę, panaudojant tyrimą, kuriame būtų kontroliuojami visi būtini kintamieji[17]. Todėl nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės programos negali būti pagrįstos tik viena kuria nors teorija[18]. Teoretikai dažniausiai mano, kad prieš taikant poveikio priemones, būtina atlikti tyrimą. Praktikai dažnai suranda poveikio priemones bandymų ir klaidų metodu.

Apibendrinant galima pasakyti, kad **tyrimo dalyko – kriminologinės informacijos sampratos apribojimas vienos konkrečios kriminologinės teorijos ar krypties rėmais, atsižvelgiant į jų tarpusavio santykio ypatybes ir NKIS paskirtį, yra netinkamas, sprendžiant kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimo informacija problemas**. Dar daugiau, **NKIS kriminologinės informacijos samprata turi integruoti kuo didesnį kriminologinių teorijų ir krypčių kiekį. Tai yra autoriaus bazinės kriminologinės pozicijos, kuriomis jis remiasi apibrėždamas disertacijos dalyką**. Tas faktas, kad dalis egzistuojančių kriminologinių teorijų ir krypčių yra tarpusavyje nesuderinamos, prieštarauja viena kitai, autoriaus nuomone, nesukelia būtinybės išanalizuoti ir įvardinti visus galimus tarpusavyje suderintų jų rinkinių komplektus. Tai yra netikslinga darbo sąnaudų ir tikėtinų rezultatų reikšmingumo disertacijai prasme. Kokius konkrečiu atveju NKIS duomenis pasirinkti ir kokius pažinimo metodus naudoti, turi nuspręsti pats vartotojas - kriminologinės tikrovės pažinimo subjektas. Maksimaliai didelis ir įvairiapusis NKIS informacijos kiekis sudarytų plačias pasirinkimo galimybes.

Tačiau NKIS informacijos kontekste absoliutus kriminologinis indiferentizmas būtų kitas kraštutinumas, kaip ir tik vienos kurios nors kriminologinės teorijos pripažinimas. NKIS kaupiamos informacijos turinys neišvengiamai yra ribojamas objektyvių aplinkybių - turimų resursų, informacijos rinkimo ekonominio tikslingumo ir kitų (žr. toliau). Taigi, čia yra neišvengiama apsiribojimo, atmetimo, pasirinkimo, o todėl ir vertinimo būtinybė.

Šiuo metu kriminologų tarpe vyrauja požiūris, kad nusikalstamumas yra ne biologinės, o socialinės kilmės. Autorius, kategoriškai neatmesdamas biologinės ir fizinės aplinkos įtakos asmenybės socializacijos procesui, mano, kad nusikalstamo elgesio sąlygotumui socialinės aplinkos įtaka yra žymiai reikšmingesnė, negu biologiniai ir fiziniai faktoriai. Disertacijos dalyko atžvilgiu tai reiškia, kad **NKIS iš esmės turi dominuoti socialinio pobūdžio informacija**. Dalis biologinio pobūdžio

[17] Фокс В. Введение в криминологию (пер. с англ.). - Москва, 1985, с. 306.

informacijos Nacionalinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje yra neatmestina. Tai asmens lytis, amžius ir galbūt kitos ypatybės. Tokia informacija yra reikalinga atskirų visuomenės grupių nusikalstamumo ypatybių analizei bei poveikio priemonių pagrindimui. Asmens ypatingi biologiniai defektai, ekstremalios fizinės aplinkos sąlygos neabejotinai turi įtakos jo socializacijai, o dėl to gali sąlygoti ir nusikalstamo elgesio susiformavimą. Ar tokio pobūdžio informacija yra įtrauktina į NKIS - tai atviras klausimas.

Kitas principinis vertinimas yra beveik trivialus, bet labai esminis, - tai **šiuolaikinės kriminologijos prioritetas**. Yra žinomas kriminologijos skirstymas į klasikinę, pozityvistinę ir šiuolaikinę[19]. Klasikinė kriminologija akcentavo žmogaus laisvą valią, nusikalstamumo problemos sprendimą matė bausmių didinime, pagrindinį dėmesį skyrė kaltei, veikimui, buvo orientuota į valstybės interesų apsaugą. Pozityvistinė kriminologija teigė, kad žmogaus elgesys yra apsprendžiamas įvairių fizinių, psichinių ir socialinių faktorių. Kriminologas turi nagrinėti šiuos faktorius. Pagrindinis pozityvizmo dėmesys - nusikaltėliui, jo resocializacijai. Šiuolaikinė kriminologija akcentuoja nukentėjusiojo tyrimą, socialinę kontrolę, nusikalstamumą veikiančias aplinkybes mato nusikaltėlio, aukos ir visuomenės sąveikoje. Šiuolaikinės kriminologijos informacinis laukas plačiausias, ji apima daugiausiai nusikalstamumą veikiančių faktorių.

Šiuolaikinė kriminologija, dabartinis nusikalstamumo sampratos modelis iškelia radikaliai naujus reikalavimus kriminologinei informacijai, išplečia kriminologinės informacijos sampratą[20]. Klasikinė kriminologija laikėsi požiūrio, kad nusikalstamumą reprezentuoja oficialios baudžiamosios statistikos duomenys. Baudžiamosios statistikos pradininkas L.A.Ž.Ketlė (L.A.J.Quetelet, 1796-1874 m.) suformulavo šio požiūrio teorines prielaidas. Viena iš jų buvo "pastovių santykių dėsnis", pagal kurį santykis tarp registruotojo nusikalstamumo ir latentinio nusikalstamumo yra pastovus dydis. Tačiau vėlesni viktimologiniai, savianalizės (*"self-report-surveys"*) ir kiti tyrimai paneigė "pastovių santykių dėsnį"[21]. Paaiškėjo,

---

[18] Фокс В. Введение в криминологию (пер. с англ.). - Москва, 1985, с. 307.
[19] Lilly R.J., Culler F.T., Ball R.A. Criminological Theory. - Sage Publications Inc., 1995, p. 15-30. Gottfredson M.R., Hirschi T. A General Theory of Crime. - Stanford, 1990, p. 3-14.
[20] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 302-332.
[21] Шнайдер Г.Й. Криминология. - Москва, 1994, с. 124-142.

kad santykis tarp oficialios baudžiamosios statistikos ir latentinio nusikalstamumo pasižymi dideliu nepastovumu. Todėl **nusikalstamumo supratimui, kriminologinei analizei yra būtina oficialios baudžiamosios statistikos, viktimologinių ir kitų tyrimų kompleksinė informacija**. Šios skirtingos informacijos rūšys viena kitą papildo ir yra veikiamos įvairių iškreipiančių faktorių, kurių nustatymas ir maksimalus neutralizavimas pagerintų nusikalstamumo supratimą, bei poveikio priemonių parinkimą[22]. Dabar viktimologiniai tyrimai yra reguliariai atliekami tarptautiniame, nacionaliniame ir lokaliame lygiuose[23], jų rezultatai yra lyginami su baudžiamosios statistikos duomenimis. Šių palygimų pagrindu galima apytiksliai įvertinti "tikrąjį" nusikalstamumą. Pavyzdžiui, disertacijos autoriaus paskaičiavimais 1996 metais Lietuvoje oficialioji statistika užregistravo tik 1/11, arba 9 proc., subjektyviai suvoktų nusikaltimų[24]. Esant tokiam dideliam skirtumui tarp oficialios baudžiamosios statistikos ir viktimologinių tyrimų rezultatų, galima daryti išvadą apie kriminologinės analizės, besiremiančios vien oficialios baudžiamosios statistikos duomenimis, principinį negalimumą, nemoksliškumą, nepatikimumą[25].

Didelis skirtumas tarp oficialios baudžiamosios statistikos ir viktimologinių bei kitų tyrimų duomenų, jų tarpusavio santykio nepastovumas suponuoja išvadą apie tai, kad negali būti vienintelio tikro nusikalstamumo būklės šaltinio[26]. Informaciją apie nusikalstamumą sudaro ne tik informacija apie baudžiamosios teisės pažeidimus, kurių atžvilgiu yra įsiteisėjęs teismo nuosprendis - "tikrasis šaltinis" (Lietuvoje jo vaidmenį atlieka duomenys apie nusikaltimus, pagal kuriuos iškeltos baudžiamosios

---

[22] Kiškis A. Baudžiamųjų bylų kėlimo Lietuvoje bendrosios tendencijos // Jurisprudencija, 2000, t. 16(8); p. 73-86.

[23] Tarptautinis viktimologinis tyrimas Lietuvoje 1997 m. Baigiamoji ataskaita. Moksliniai vadovai: A.Dapšys, G.Babachinaitė. - Vilnius: Teisės institutas, 1997.
Pat Mayhew, Jan J.M. van Dijk. Criminal Victimisation in Eleven Industrialised Countries; Key findings from the 1996 International Crime Victims Survey. - WODC, 1997.
Victims of Crime in the Developing World. Anna Alvazzi del Frate. - Rome: UNICRI Publication No. 57, 1998.
Criminal Victimisation in Countries in Transition. Uggljesa Zvekic. - Rome: UNICRI Publication No. 61, 1998.
The International Crime Victim Survey in Countries in Transition. National Reports. - Rome: UNICRI, Publication No. 62, 1998.

[24] Kiškis A. Baudžiamųjų bylų kėlimo Lietuvoje bendrosios tendencijos // Jurisprudencija, 2000, t. 16(8); p. 74.

[25] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 305.

[26] Ten pat, p. 305-307.

bylos[27]), bet ir viktimologiniai duomenys, "s*elf-report*" duomenys, informacija apie pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų, apie iškeltas baudžiamąsias bylas, apie atsisakymus kelti baudžiamąsias bylas, apie baudžiamąsias bylas, kuriose patvirtinta kaltinamoji išvada, apie teismo nuosprendžio vykdymą, apie įtariamuosius, kaltinamuosius, teisiamuosius, nuteistus, atliekančius, atlikusius bausmę asmenis ir kt. Kiekviena iš šių informacijos rūšių atspindi vis kitą nusikalstamumo aspektą.

Besiplečianti kriminologinės informacijos samprata nusikalstamumo supratimo raidoje transformavosi į kompleksiškumo reikalavimą kriminologinei informacijai. Viena iš svarbiausių šio reikalavimo atsiradimo priežasčių buvo požiūrio į nusikalstamumą sąlygojančius veiksnius ir jų veikimo mechanizmą pasikeitimas, perėjimas nuo griežto prie negriežto determinizmo. Klasikinėje, pozityvistinėje kriminologijoje dominavo supratimas, kad kiekvienas veiksnys turi savarankišką, nepriklausomą nuo kitų veiksnių poveikį nusikalstamumui (kriminogeninį arba antikriminogeninį), dėl to galima buvo analizuoti jo poveikį atskirai nuo kitų. Pagrindinis kriminologinės informacijos analizės būdas buvo dviejų kintamųjų, pavyzdžiui, kriminogeninio veiksnio ir nusikalstamumo kurios nors charakteristikos, tarpusavio santykio analizė. Dominavo dvimačiai analitiniai metodai, poriniai koreliacijos koeficientai ir kt. Tačiau įvairių veiksnių tyrimas parodė, kad neegzistuoja veiksniai, turintys vienareikšmį poveikį nusikalstamumui[28]. Bet kokio veiksnio poveikis nusikalstamo elgesio formavimosi procese (teigiamas ar neigiamas) priklauso nuo įvairių kitų veiksnių, sąveikoje su kuriais jis daro poveikį šiam procesui, ir vienais atvejais gali skatinti, kitais - slopinti nusikalstamą elgesį[29]. Šiuolaikinėje kriminologijoje dominuoja negriežtas determinizmas. Dauguma kriminogeninių veiksnių nesąlygoja didesnio nusikalstamumo, o pasireiškia tuo, kad padidina individo elgesio nepastovumą bei jautrumą įvairiausių veiksnių poveikiui. Įvairiausi veiksniai gali šį "nepastovumo būklėje" esantį individą pastūmėti tiek nusikalstamo, tiek ir įstatymus atitinkančio elgesio link. Veikia ne pavieniai veiksniai,

---

[27] Vidaus reikalų ministerijos 1993 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. 891 "Dėl laikinosios nusikaltimų apskaitos instrukcijos paskelbimo ir jos įsigaliojimo".
Vidaus reikalų ministerijos 1996 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. 193 "Dėl užregistruoto nusikaltimo, nusikaltimą padariusio asmens ir kitų statistinių kortelių pildymo tvarkos".

[28] Agnew R. Determinism, Indeterminism and Crime // Journal of Criminal Law and Criminology, 1995, p. 83-109.

[29] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 311.

o jų kompleksai. Kriminologinės analizės atžvilgiu tai reiškia, kad turi būti naudojami daugiamačiai statistiniai metodai, o kriminologinės informacijos atžvilgiu - būtinas jos pakankamas kompleksiškumas. Informacijos pakankamas kompleksiškumas nereiškia jos daugiamatiškumo. Kompleksas - tai susijusių daiktų, veiksmų, reiškinių, ypatybių visuma[30]. Kriminologinė informacija bus pakankamai kompleksinė, jeigu ji apims pakankamą kiekį tarpusavyje susijusių būtiniausių duomenų. Jeigu kai kurių būtiniausių duomenų nebus, tai kriminologinės analizės subjektas negalės tinkamai atlikti analizės. Taigi, **kriminologinės informacijos sampratos ypatybė yra šios informacijos kompleksiškumas**.

Kita esminė ypatybė, charakterizuojanti kriminologinę informaciją ir sąlygojanti NKIS turinį, yra tai, kad šios informacijos bazinė dalis yra statistinio pobūdžio. Kriminologijos objektas - nusikalstamumas, o ne konkretus nusikaltimas. Visas ar rūšinis nusikalstamumas pasireiškia per konkrečius atskirus nusikaltimus. Tačiau kriminologą domina tik bendriausi nusikaltimų, jų prevencijos ir kontrolės dėsningumai. Kriminologija - tai savarankiškas, tarpdisciplininis, empirinis, praktinis mokslas. Empirinis - reiškia besiremiantis praktine patirtimi. Empirinių mokslų pagrindas - tyrimo rezultatų pasikartojimas. Objektyvi[31] kriminologinė informacija iš esmės turi statistinę išraišką - kiek užregistruota pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus konkrečioje teritorijoje per konkretų laikotarpį, kiek iškelta bylų pagal šiuos pranešimus, kiek užregistruota nusikaltimų, koks nusikalstamumo lygis, kiek atskleista nusikaltimų, kiek išaiškinta asmenų, padariusių nusikaltimus, ir t.t. Be abejo, tiek baudžiamoji statistika, tiek viktimologinė statistika, tiek ir bet kuri kita statistika turi ir subjektyvų elementą, yra veikiama iškreipiančių ją faktorių. Tačiau, autorius mano, kad kriminologas, kalbantis apie nusikalstamumą ir nesiremiantis statistika, išreiškia tik savo nuomonę, tegu ir labai autoritetingą. Todėl **kriminologinės informacijos pagrindas yra faktinė statistinė informacija**. Tai nereiškia, kad tekstinio pobūdžio kriminologinė informacija yra neobjektyvi. Išvados, pagrįstos statistiniais duomenimis, yra padaromos įvairių pasirinkimų (duomenų, metodų ir t.t.) bei vertinimų aplinkoje ir todėl joms yra būdingas santykinai didesnis subjektyvumas.

[30] Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 322.
[31] Iš esmės bet kuri tikrovės pažinimą išreiškianti informacija yra tik santykinai objektyvi.

Atsisakymas nuo baudžiamojo įstatymo efektyvumo prezumpcijos šiuolaikinėje kriminologijoje į kriminologinės informacijos sampratą įtraukė naują aspektą - informaciją apie būtinas sąlygas, kurioms esant įstatymas veikia[32]. Prezumpcija vadinamas toks teiginys, kuris laikomas teisingu, kol neįrodyta priešingai. Kai buvo laikomasi baudžiamojo įstatymo efektyvaus veikimo prezumpcijos, buvo tikima, kad pats baudžiamojo įstatymo priėmimo ar pakeitimo faktas savaime veikia jo reguliuojamą objektą. Daug įvairių įstatymo veikimo tyrimų parodė, kad įstatymo neveikimas yra toks pat dažnas (o gal ir dažnesnis), negu veikimas. Pavyzdžiui, laisvės atėmimo bausmės atveju paaiškėjo, kad įstatymo veikimas sukelia kaip tik priešingą efektą, didindamas asmens asocialumą bei polinkį daryti nusikaltimus, tačiau teiginys, kad įstatymas neveikia niekada, yra nepagrįstas. Yra daug atvejų, kai baudžiamojo įstatymo veikimas nekelia abejonių. Šiuolaikinei kriminologijai labiau tinka baudžiamojo įstatymo neveikimo prezumpcija. Jos esmė - kol neįrodyta, kad yra visos sąlygos (įstatymo žinojimas, įsiminimas, jo reikiamas poveikis asmenybei ir t.t.), kurios turi būti įvykdytos, kad įstatymas veiktų, negalima tikėtis, kad įstatymas veiks[33]. Baudžiamojo įstatymo neveikimo prezumpcijos pasekoje kriminologinės informacijos samprata išplečiama duomenimis apie įstatymo poveikį reguliuojamam objektui, rodančiais, kad toks efektas yra, duomenimis apie siūlomo įstatymo veikimo mechanizmą ir kt.

Atradus selekcijos reiškinius nusikalstamumo vaizdo formavimosi procese kriminologinė informacija pasipildė veiksniais, sąlygojančiais selekciją, o reikalavimai kriminologinei informacijai - selekcijos procesų neutralizavimo reikalavimais[34]. Selekcija vadinami atrankos reiškiniai, kurie atsiranda baudžiamojo proceso metu (ir ikiprocesinėje stadijoje), priimant sprendimus, nuo kurių priklauso vėlesnis nusikaltimo požymių turinčio įvykio kriminalizavimas *de jure* ar įtariamojo asmens pripažinimas nusikaltimą padariusiu asmeniu *de jure*. Selekcijai būdinga tai, kad atmetama, nekriminalizuojama dalis įvykių ar asmenų, teisiniu aspektu vienodai tinkančių vėlesnei kriminalizacijai. Pavyzdžiui, iš daugybės įvykių, juridiniu aspektu vienodai tinkančių registracijai, atrenkami ir registruojami tik kai kurie, besiskiriantys įstatyme nenumatytais požymiais. Selekcijos procesų išdavoje byloms ir

[32] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 313-318.
[33] Ten pat, p. 314.

įtariamiesiems "judant" baudžiamojo proceso etapais nuolatos didėja dalis žemesniųjų socialinių sluoksnių atstovų, jaunimo, žmonių, turinčių psichikos ar intelekto sutrikimų pakaltinamumo ribose. Egzistuoja daug nejuridinių, neprocesinių veiksnių, kurie gali daryti įtaką teisiniams sprendimams baudžiamojo proceso eigoje. Juridiniu aspektu vienodi proceso dalyviai elgiasi skirtingai panašiose proceso situacijose, priklausomai nuo šių dalyvių socialinių, psichologinių ir kitų savybių. Selekciją taip pat sąlygoja įstatymų neapibrėžtos, vertinamojo pobūdžio kategorijos, blanketinės normos ir kitos ypatybės. Visi šie **selekcijos veiksniai yra kriminologinės analizės objektas, nes nuo jų pasireiškimo priklauso, koks susiformuos nusikalstamumo vaizdas**, kokius nusikalstamumo aspektus mes pamatysime ir įvertinsime adekvačiai, o kokius iškreiptai. Selekcijos nustatymo ir neutralizavimo problema yra labai svarbi kriminologinei informacijai. Selekcijos neutralizacija vykdoma taikant specialius statistinius metodus.

Riboti resursai baudžiamajame procese taip pat sukelia įvykių ir asmenų selekciją. Resursai - tai realus laikas, finansinės lėšos, žmonės, kuriais disponuojama, vykdant procesinius veiksmus. Kadangi resursai visada yra riboti, todėl baudžiamajame procese dažniau atrenkami lengvai išaiškinami nusikaltimai ir nusikaltimus padarę asmenys, o sunkiai išaiškinami yra atmetami. Dėl šios priežasties iškreipiamas nusikalstamumo vaizdas. Resursų problema yra aktuali ne tik dėl iškreipiančio selekcinio poveikio nusikalstamumo vaizdui. Šiuolaikinėje kriminologijoje resursų tyrimai yra svarbūs nustatant realų kriminalinės justicijos pajėgumą, kad būtų galima įvertinti, kiek nusikaltimų, bylų ji gali realiai apdoroti, kiek bausmių ji gali realiai įvykdyti ir t.t. Dabar jau yra sukaupta nemaža patirties kontroliuojant ir modeliuojant kriminalinės justicijos atskirų dalių ir bendrą pajėgumą[35]. Taigi, **baudžiamosios justicijos resursų duomenų blokas yra vienas iš šiuolaikinės kriminologinės informacijos sampratos elementų**.

Apibendrinant galima pasakyti, kad šiuolaikinė kriminologija išplečia kriminologinės informacijos sampratą. Šiuolaikinė kriminologinė analizė, pagrįstų rekomendacijų nusikalstamumo prevencijai ir kontrolei pagrindimas labai priklauso nuo to, ar yra galimybė surinkti reikalingus duomenis. Tačiau kriminologinės informacijos ribų klausimas yra atviras. Akivaizdu, kad negalima nubrėžti griežtos

---

[34] Ten pat, p. 319-322.

[35] Heines T. Modelling Criminal Justice System Processes. // Computerization of Criminal Justice Information Systems, Volume II, Ed. by Richard Scherpenzel. - Hague, 1992, p. 173-183.

ribos tarp kriminologinės ir tarp nekriminologinės informacijos netgi tokiose informacinėse sferose kaip kriminalinės justicijos veiklos sfera, baudžiamosios teisės, baudžiamojo proceso, bausmių vykdymo ir kitų teisės šakų informacijoje. Tuo labiau tai pasakytina apie socialinę, psichologinę ir kitą informaciją, kuri figūruoja kriminologinės informacijos sampratoje, įvairiose kriminologinėse teorijose. Nėra tokių visuotinai pripažintų kriterijų, pagal kuriuos galima būtų griežtai priskirti informaciją kriminologinei ar nekriminologinei. Šį priskyrimą atlieka konkretus tyrėjas, kriminologinės analizės subjektas, pasirinkdamas ką ir kaip analizuos, kokiomis vertybinėmis, teorinėmis, metodologinėmis ir kitomis nuostatomis jis vadovausis. Kriminologinės informacijos ribų neapibrėžtumas seka iš kriminologinių teorijų gausumo, iš vienos, visaapimančios teorijos, nebuvimo, iš vertybinio kriminologinės analizės pobūdžio.

Kriminologinės informacijos ribų neapibrėžtumą galima konstatuoti atsižvelgiant ir į įstorinę perspektyvą - istorijos eigoje kriminologinės informacijos samprata nuolatos plėtėsi. Tikėtina, kad ji plėsis ir ateityje, atrandant vis naujus nusikalstamumą veikiančius faktorius, jų kompleksus, sukuriant naujus teorinius modelius ir panašiai.

Kriminologinės informacijos samprata šiame darbe yra nagrinėjama ne abstrakčiai, o siejant su Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modeliu ir jo problemomis. Informacijos turinio neapibrėžtumas informacinėje sistemoje yra problema. Ji reiškia, kad negali būti patenkinti šios sistemos vartotojų poreikiai, nes jie nėra apibrėžti. Tai yra principinis teorinis neapibrėžtumas. Taigi, **kriminologinės informacijos griežtų ribų nebuvimas yra NKIS modelio problema ir kartu šios informacijos ypatybė**.

Panašiai galime pasakyti ir apie kriminologinės informacijos struktūrą. **Kriminologinė informacija pasižymi daugiastruktūriškumu. Galimybė klasifikuoti kriminologinę informaciją įvairiais būdais kyla iš šios informacijos turinio neapibrėžtumo, iš egzistuojančių kriminologinių teorijų daugiaplaniškumo, iš klasifikacijos tikslų įvairovės, iš klasifikacijos proceso ir jo kriterijų pasirinkimo vertybinio pobūdžio**.

Kriminologija dažnai naudojasi kitų baudžiamojo ciklo teisės šakų klasifikacinėmis sistemomis. Pavyzdžiui, baudžiamojoje teisėje viena iš nusikaltimų klasifikacijos rūšių yra klasifikacija pagal nusikaltimo objektą (galiojančio

Baudžiamojo kodekso ypatingosios dalies skirsniai[36]). Ši klasifikacija svarbi ir kriminologijai, tačiau ne visiškai tenkina kriminologijos teorijos ir praktikos reikmes. Materialioji teisė remiasi savo paskirties funkcijomis ir neatsižvelgia į dėsningumus, kurie yra svarbūs kriminologijai. Daug kriminologiniu aspektu panašių nusikaltimų rūšių, kurių prevencija (atitinkamai juos veikiančios sąlygos, asmenybės ypatybės ir t.t.) yra vienodo pobūdžio, patalpinti skirtinguose BK skirsniuose. Pavyzdžiui, nusikalstami saugos taisyklių įvairiose veiklos sferose pažeidimai pasižymi tuo pačiu kriminologinio sąlygotumo pobūdžiu ir atitinkamai panašiomis prevencijos bei kontrolės priemonėmis, tačiau saugos darbe norminių aktų pažeidimas (BK 141 str.) yra ketvirtajame BK skirsnyje (Nusikaltimai politinėms ir darbinėms piliečių teisėms), o transporto priemones vairuojančių asmenų pažeidimas eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių (BK 246 str.) yra dešimtajame BK skirsnyje (Nusikaltimai visuomenės saugumui ir viešajai tvarkai)[37].

Baudžiamosios teisės nusikaltimų klasifikacijos kriterijai neapima visų ypatybių, kurios turi reikšmę nusikaltimų prevencijai ir kontrolei. Nusikaltimo sudėtis apima tik tas nusikaltimo objekto, subjekto, objektyviosios ir subjektyviosios pusės ypatybes, kurios yra pakankamos konkretaus nusikaltimo kvalifikavimui, kurios yra esminės baudžiamojo įstatymo ir jo taikymo aspektu. Tačiau kriminologijai labai svarbu yra nustatyti sąlygas, turinčias įtakos nusikaltimo padarymui, atrinkti esminių kriminogeninių faktorių kompleksus, pasiūlyti analogiškų nusikaltimų prevencijos priemones ir t.t. Netgi kai kurios sąvokos turi skirtingą prasmę baudžiamojoje teisėje ir kriminologijoje. Pavyzdžiui, baudžiamosios teisės nusikaltimų recidyvo samprata skiriasi nuo kriminologinės. Naujajame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse, patvirtintame 2000 m. rugsėjo 26 d. apibrėžiama (27 straipsnis): "Nusikaltimų recidyvas yra tada, kai asmuo, jau teistas už tyčinio nusikaltimo padarymą, jeigu teistumas už jį neišnykęs ar nepanaikintas įstatymų nustatyta tvarka, vėl padaro vieną ar daugiau tyčinių nusikaltimų". Kriminologijos moksle nusikaltimų recidyvas suprantamas kaip "pakartotinis arba daugkartinis nusikaltimų padarymas, nepaisant teisminio nuteisimo už jų padarymą, bausmės paskyrimo ir atlikimo, laiko tarpo, praėjusio po pirmojo ir vėlesnio nusikaltimų, bei kitų faktinių ir teisinių aplinkybių. Kriminologinis recidyvas iš esmės apima visus nusikaltimų

[36] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. - Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 1999.
[37] ten pat.

pakartotinumo atvejus, išskyrus idealiąją nusikaltimų sutaptį."[38] Baudžiamasis teisinis recidyvas yra teisinis pagrindas, leidžiantis nagrinėjamos kategorijos asmenims taikyti konkrečias poveikio priemones. Kriminologinio recidyvo požymiai asmeniui negali sukelti jokių neigiamų teisinių padarinių.

Kriminalistinės klasifikacijos remiasi požymiais, dažnai turinčiais ir kriminologinę reikšmę. Tai nusikaltimą padariusio asmens ir nukentėjusiojo savybės, nusikaltimo padarymo būdai, vieta, laikas, nusikaltimų pasekmės ir t.t. Tačiau požymiai, skirti nusikaltimų atskleidimo ir tyrimo optimizacijai, neapima visų ypatybių, turinčių reikšmę nustatant kriminogeninius faktorius ir jų kompleksus, bei rengiant nusikaltimų prevencijos ir kontrolės priemones.

Požymiai, kurie yra nusikaltimų klasifikacijos pagrindas baudžiamojo proceso teisėje, yra susiję su įrodymo dalyku. Aplinkybės, kurios turi būti įrodytos, dalinai sutampa su požymiais, naudojamais kriminologinėse nusikaltimų klasifikacijose, tačiau ir čia egzistuoja šių požymių išskyrimo ir panaudojimo išimtinai procesiniams tikslams fenomenas.

Bausmių vykdymo teisėje nusikaltimų klasifikacijos tikslas yra bausmių vykdymo optimizacija. Bausmės vykdymo efektyvumas, kiek galime apie jį iš viso kalbėti, yra susijęs su diferenciacija ir individualizacija. Tai yra pasiekiama per asmenų, atliekančių bausmę penitencinėse įstaigose, režimo, sąlygų ir kitas ypatybes. Nusikaltimų klasifikacijos požymiai bausmių vykdymo sferoje yra atrenkami ir jų prioritetai nustatomi skirtingai, negu kriminologijoje.

Pačioje kriminologijoje informacija klasifikuojama labai įvairiai. Jeigu palygintume kriminologijos vadovėlius, turbūt nerastume dviejų, kuriuose būtų vienoda turinio struktūra. O juk kriminologijos vadovėliuose pateikiama būtent kriminologinė informacija!

Apibendrinant, galima pasakyti, kad nėra vienos, visuotinai pripažintos kriminologinės informacijos klasifikavimo sistemos. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio atžvilgiu tai reiškia, kad nėra ir negali būti vienintelės teisingos kriminologinių duomenų struktūros. **Kriminologinės informacijos daugiastruktūriškumas yra šios informacijos savybė ir NKIS modelio problema**.

Išanalizavus kriminologinės informacijos sampratos ypatumus ir jais remiantis galima būtų apibrėžti NKIS turinį, struktūrą ir funkcijas. Tačiau, autoriaus nuomone,

[38] Jurgelaitienė G. Recidyvinio nusikalstamumo prevencija Lietuvos Respublikoje. Daktaro disertacija.

šią problematiką tikslingiau yra nagrinėti ne abstrakčiai, o ją siejant su konkrečia informacine sistema, su konkrečiais šiai informacinei sistemai išskirtais ar tikėtinais resursais. Priešingu atveju galima "prifantazuoti" visiškai nerealių dalykų. Be abejo, grynai teorinis lygmuo moksle turi prasmę ir sunku nuspėti, kada teorinės idėjos bus pritaikytos praktikoje. Tačiau disertacijos objektas yra konkrečios - Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos - modelis. Todėl šio modelio problemų nagrinėjimas atsietai nuo Lietuvos teisinės, informacinės, o taip pat ir resursinės tikrovės būtų neproduktyvus. Tai yra autoriaus vertybinė pozicija. Tai patvirtino ir praktika, kai Lietuvoje buvo atlikti du iš eilės labai panašūs moksliniai tyrimai, skirti: pirmasis - "iš esmės patobulinti nacionalinį kriminologinių duomenų banką"[39], antrasis - skirtas Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizei ir reikalavimų formulavimui[40]. Nė vieno iš šių tyrimų rezultatai nebuvo įgyvendinti praktikoje. Pirmajame tyrime buvo sukurtas konkretus, šiuolaikiškas ir labai pažangus Lietuvos nacionalinio kriminologinių duomenų banko modelis ir net išanalizuoti svarbiausi techniniai reikalavimai, tačiau nebuvo įvertinta, kokie resursai tam reikalingi. Informacinių technologijų specialistai, suprantantys atitinkamų darbų mastą, kainas ir esamas Lietuvos galimybių realijas, galėjo įvertinti, kad šio modelio praktinis įdiegimas tuo metu yra nerealus, nors kriminologams tai būtų galingas įrankis.

Antrajame tyrime konkretus informacinės sistemos modelis iš viso nebuvo sukurtas, o reikalavimai jai buvo suformuluoti labai bendro pobūdžio. Kaip rašoma darbo grupės atsakyme į recenzijos pastabas "šiame darbe nebuvo keliamas uždavinys tiksliai apibrėžti Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinėje sistemoje kaupiamus duomenis ir darbo su jais funkcijas. Tai, be abejo, yra vienas iš svarbiausių (jei ne pats svarbiausias) informacinės sistemos kūrimo uždavinių ir etapų"[41]. Antrajame tyrime, kaip ir pirmajame, taip pat nebuvo analizuojami turimi ar tikėtini resursai ir jų įtaka informacinės sistemos modeliui, nors prielaidos tam buvo -

---

- Vilnius, 2001, p. 139-140.

[39] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 299.

[40] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas [Rankraštis]: Darbo grupės ataskaita. - Vilnius, 1998, p. 1-393.

[41] Atsakymas į darbo grupės ataskaitos recenzijos pastabas // Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas. [Rankraštis] - Vilnius, 1998, p. 1.

žinoma institucija, atsakinga už šios informacinės sistemos kūrimą ir funkcionavimą, apytiksliai žinomi jos finansiniai ištekliai ir t.t.

Nors abu šie tyrimai nedavė tiesioginių praktinių rezultatų, tačiau jų reikšmė yra didžiulė. Šių tyrimų medžiaga yra labai vertingas šaltinis, kuriant Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelį, analizuojant jo problemas. Ji yra vienas iš svarbiausių šio disertacinio darbo šaltinių. Tačiau informacinės sistemos modelio kūrimas, atsižvelgiant į konkrečius ribotus resursus, autoriaus nuomone, yra ne mažesnė mokslinė problema, kaip tokios pat sistemos modelio kūrimas, nesant resursinių apribojimų. Konkrečių resursų atveju atsiranda papildomas labai reikšmingas ir viską griaunantis faktorius - resursų ribos. Tokiu atveju svarbu nustatyti, surasti optimalų variantą, derinantį bent du aspektus - kas yra svarbiausia ir ką galima padaryti. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos atžvilgiu tai reiškia - kas yra svarbiausia kriminologinės tikrovės pažinimo informaciniame aprūpinime ir ką iš to konkrečiai ribotomis sąnaudomis galima sukurti. Resursų faktorius paverčia informacinės sistemos modelio kūrimą iš "svajonių" modelio į ribotą modelį. Tokiu atveju modelio kūrėjas turi atlikti slopintojo vaidmenį. Be abejo, konkrečiais resursais apriboti rezultatai negali patenkinti kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų poreikių, tačiau šie rezultatai, jeigu jie būtent tokio modelio dėka yra įdiegti praktikoje, tai jie jau matuojami kitais kriterijais - ne tik teorinės, bet ir praktinės reikšmės kriterijais.

Būtina pastebėti, kad NKIS turinį, struktūrą ir funkcijas yra tikslingiau nagrinėti ne tik juos siejant su konkrečia informacine sistema, institucija ir resursais, bet ir tik po to, kai bus atlikta užsienio analogiškų informacinių sistemų analizė, kai bus apžvelgta Lietuvos kriminologinės informacijos būklė. Reikalavimų kriminologinei informacijai realumo kriterijus verčia atlikti esamos padėties analizę.

2. Užsienio valstybėse bei tarptautinėse organizacijose funkcionuojančios kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos

Analizuojant Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problemas, kuriant šį modelį, būtina susipažinti su užsienio šalių patirtimi - apžvelgti užsienio šalyse egzistuojančias panašaus pobūdžio informacines sistemas. Svarbiausi aspektai, kurie aktualūs analizuojant NKIS modelio problemas šiame disertaciniame darbe, yra kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų turinys ir darbo su duomenimis pagrindinės funkcijos. Kitaip sakant, svarbiausios problemos, kuriant NKIS modelį yra: kas turi būti šioje informacinėje sistemoje ir ką ji turi daryti. Šiais dviem aspektais antrame disertacijos skyriuje ir analizuojamos užsienio šalių kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos.

Užsienio patirties analizė niekada negali būti išsami ir tiksliai atspindėti dabartinės būsenos. Informacinės sistemos ne visada yra pasiekiamos analizės subjektui. Pavyzdžiui, disertacijoje analizuojamos užsienio valstybių teisėsaugos struktūrų informacinės sistemos dažnai nėra atviros net jų piliečiams. Mokslinė literatūra apie informacines sistemas reikšmingai išplečia analizės galimybes, tačiau ji visada ribota bent keturiais aspektais: turinio, pasiekiamumo, kalbos barjero ir laiko. Akivaizdu, kad bet kokioje mokslinėje publikacijoje tyrimo objektas analizuojamas tik kai kuriais, pasirinktais, ribotais aspektais. Publikacija yra antrinis joje analizuojamos tikrovės informacijos šaltinis. Todėl ji ribotai atspindi analizuojamo objekto turinį. Taip pat akivaizdu, kad mokslinės literatūros konkrečia tema suradimas, gavimas ir susipažinimas su ja yra riboti kalbos barjero bei kitų aplinkybių. Be to, kiekviena publikacija yra daugiau ar mažiau pasenusi, atspindi ne dabartį, o praeitį. Apibendrinant, galima konstatuoti, kad disertacijoje informacijos šaltinių problemos yra labai reikšmingos, nulemiančios analizės metu gautus rezultatus. Tačiau jos yra objektyvios ir neišvengiamos.

Šiame disertacijos skyriuje užsienio informacinių sistemų analizė yra suskirstyta į dvi dalis:

1) Kriminalinės justicijos struktūrų informacinės sistemos. Jose kaupiami duomenys sudaro kriminologinės informacijos pagrindą. Tai nusikaltimo

požymių turinčių įvykių registravimas, nusikaltimų apskaita, nusikaltimo aplinkybių nustatymas, nusikaltimus padariusių asmenų ir jų ypatybių charakteristika, bausmių skyrimo ir vykdymo duomenys, informacija apie poveikio priemonių taikymo įtaką nusikaltimą padariusiems asmenims ir t.t. Visi šie duomenys yra renkami būtent kriminalinės justicijos struktūrose ir yra būtini kriminologinės tikrovės pažinimo subjektams.

2) Tarptautinių ir nacionalinių įstaigų bei organizacijų (nusikalstamumo prevencijos centrų, tarybų bei kitų) kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos internete. Jos savo esme yra labiau artimos kuriamai NKIS.

Būtent toks užsienio informacinių sistemų analizės skirstymas yra sąlygotas autoriui pasiekiamų informacijos šaltinių specifikos.

2.1. Kriminalinės justicijos struktūrų informacinės sistemos

Pasaulyje sparčiai vyksta kompiuterizuotų informacinių sistemų diegimas į kriminalinę justiciją, jų vystymas. Kartais informacinės sistemos kuriamos tik pačių institucijų vidinių reikmių tenkinimui. Tačiau projektai, kuriami *ad hoc* būdu, nebepasiteisina. Konkrečioje institucijoje kaupiama informacija yra reikalinga ir kitoms teisėsaugos institucijoms. Todėl turi būti atsižvelgiama ir į jų poreikius. Neretai informacijos vartotojų ratas "išeina" iš teisėsaugos struktūrų ribų. Be to, svarbu, kad investicijos, skirtos informacinių sistemų kūrimui, duotų kiek galima didesnę naudą. Užsienio šalių patirties panaudojimas padeda išvengti tipiškų klaidų. Dėl šių ir kitų priežasčių yra būtinas nacionalinis bei tarptautinis bendradarbiavimas kuriant tokio pobūdžio informacines sistemas. Tai aktualu ir kuriamai Nacionalinei kriminologinei informacinei sistemai. NKIS modelio kūrimas, neatlikus užsienio valstybių patirties analizės ir nesiremiant jų patirtimi, sukurtų prielaidas neapgalvotiems sprendimams.

Aštuntame Jungtinių Tautų kongrese "Nusikalstamumo prevencija ir teisės pažeidėjų elgesys"[42] Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės Europos institutas prie Jungtinių Tautų (HEUNI) suorganizavo Kriminalinės justicijos informacijos kompiuterizavimo simpoziumą. Kongreso dalyviai paragino, kad būtų parengta knyga

[42] Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. - Havana, Cuba, 27 August - 7 September 1990.

apie egzistuojančias kriminalinės justicijos kompiuterines informacines sistemas. Po penkerių metų buvo išleista knyga "Kriminalinės justicijos kompiuterizuotų informacinių sistemų 1995 metų katalogas"[43]. Ji yra vienas iš pagrindinių informacijos šaltinių apie užsienio valstybėse funkcionuojančias kriminologinio pobūdžio informacines sistemas. Tai vienas iš pagrindinių ir šios disertacijos informacijos šaltinių. Šioje knygoje pateikiami aprašymai automatizuotų kriminalinės justicijos informacinių sistemų, naudojamų policijoje, prokuratūroje, teismuose, penitencinėse įstaigose ir kitose kriminalinės justicijos institucijose Kanadoje, Europoje, Australijoje, Azijoje ir Lotynų Amerikoje. Iš viso 23 valstybių: Kanados, Austrijos, Bulgarijos, Danijos, Anglijos ir Velso, Suomijos, Vokietijos, Islandijos, Airijos, Olandijos, Norvegijos, Portugalijos, Švedijos, Šveicarijos, Turkijos, Izraelio, Australijos, Naujosios Zelandijos, Honkongo, Indijos, Brazilijos, Kosta Rikos, Gvatemalos. Knygoje pateikti trumpi daugiau kaip 300 informacinių sistemų aprašymai ir atsakingų už jas asmenų kontaktiniai duomenys. Ši informacija yra labai svarbi teoretikams ir praktikams, dalyvaujantiems kriminalinės justicijos kompiuterizuotų informacinių sistemų kūrimo bei vystymo procese.

Knygoje (iš viso 507 puslapiai) kriminalinės justicijos kompiuterizuotos informacinės sistemos yra suskirstytos pagal jų paskirtį į teisėsaugos, prokuratūros, teismų, pataisos įstaigų, jaunimo globos, kriminalinių registrų, statistines, visapusiškas ir teisinės informacijos gavimo informacines sistemas. Tai yra knygos skyriai, kuriuose informacinių sistemų aprašymai sugrupuoti pagal kontinentinę ir valstybinę priklausomybę. Disertacijos autoriaus nuomone, reiktų laikytis knygos struktūros, analizuojant šias informacines sistemas, nes priešingu atveju būtų sukurtos prielaidos informacijos iškraipymui. Todėl užsienio teisėsaugos institucijų informacinių sistemų analizė čia yra suskirstyta į dalis pagal jų paskirtį.

Aprašytų informacinių sistemų kaupiamos informacijos pobūdis ir darbo su duomenimis funkcijos dažnai kartojasi skirtingose informacinėse sistemose. Ir ne vien tik tos pačios paskirties informacinėse sistemose, bet ir skirtingos paskirties informacinėse sistemose. Disertacijos autorius mano, kad NKIS modelio problematikos plotmėje nėra prasmės analizuoti atskirų informacijos rūšių ir darbo su jomis funkcijų pasikartojimo dažnumo skirtingose informacinėse sistemose.

[43] Directory computerised criminal justice information systems 1995. Edited by Dr. Richard Scherpenzeel. - The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 1995. Publication Series No. 27.

Informacinių sistemų savybių pasikartojimo dažnumas, autoriaus nuomone, nėra lemiamas veiksnys kuriant NKIS modelį. Svarbiausia yra išskirti, kokio pobūdžio informacija iš viso yra kaupiama ir kokios yra darbo su ja funkcijos. Todėl disertacijoje nėra nurodomos visos šalys, visos informacinės sistemos, kuriose yra konkreti, aptariama savybė.

Disertacijos autoriui pavyko tik iš dalies išvengti informacijos rūšių ir darbo su jomis funkcijų pasikartojimo, išskiriant vis naujas rūšis ir funkcijas. Knygoje pateikti informacinių sistemų aprašymai yra skirtingų lygių. Todėl neišvengta informacijos pasikartojimo.

2.1.1. Informacinės sistemos, skirtos teisėsaugai

Charakteringa informacinių sistemų, skirtų teisėsaugai, ypatybė yra ta, kad beveik visos teisėsaugos institucijų informacinės sistemos ir yra skirtos ne tik toms konkrečioms institucijoms, kuriose jos funkcionuoja, bet ir daugeliui kitų. Pavyzdžiui, teismų informacinėse sistemose informacija apie priimtus nuosprendžius konkrečių asmenų atžvilgiu yra reikalinga ne tik patiems teismams, bet ir penitencinėms įstaigoms, vykdančioms paskirtas bausmes, policijai ir prokuratūrai, tiriant nusikaltimus, bei skiriant kaltinamiesiems kardomąsias priemones ir t.t. Nors įvairių teisėsaugos institucijų informaciniai poreikiai yra labai susiję, tačiau galime išskirti informacines sistemas, skirtas teisėsaugai. Tokioms sistemoms yra būdingas platus informacinis spektras, informacinių objektų įvairovė, santykinai didesnė jų informacijos paklausa, gaunama iš kitų institucijų.

Informacinėms sistemoms, skirtoms teisėsaugai, iš esmės yra būdingas turinio ir funkcinis integralumas. Jose kaupiama ir vartotojui pateikiama informacija apima įvairius teisėsaugos objektus - įvykius, asmenis, daiktus - įvairiose kriminalinės justicijos institucijų veiklos sferose bei procesinėse stadijose. Pagrindinė šių informacinių sistemų funkcija yra informacijos apie įvykius, asmenis ir daiktus stebėjimas bei jos kitimo sekimas visoje teisėsaugos sistemoje.

Informacinėse sistemose, skirtose teisėsaugai, yra kaupiama informacija:

1) apie įvykius - tai informacija apie praneštus teisės pažeidimus, jų registraciją, ikiteisminį ir teisminį tyrimą bei procesinius sprendimus; apie iškeltas bylas ir jų "judėjimą"; apie teismo procesą ir priimtus sprendimus; apie penitencinius įvykius - paskirtos bausmės vykdymo eigą, įkalintų

asmenų discipliną ir "judėjimą" (laikinus paleidimus, perkėlimus į ligonines bei į kitas penitencines įstaigas, galutinį paleidimą ir kt.); apie asmenų sulaikymą; nepilnamečių įspėjimo dėl incidentų ir tų incidentų informacija; apie šaunamųjų ginklų, transporto priemonių registraciją; apie nusikaltimų prevenciją; apie baudų mokėjimą ir kt. [Kanada, Bulgarija, Airija, Olandija, Švedija, Izraelis, Pietų Australija, Naujoji Zelandija ir kt.][44];

2) apie asmenis - nusikaltimų aukas, pareiškėjus, liudininkus, įtariamuosius, kaltinamuosius, teisiamuosius, nuteistus, atliekančius bausmę, paleistus iš įkalinimo įstaigų anksčiau laiko, ieškomus, dingusius asmenis, šaunamųjų ginklų tiekimo dilerius ir kt. Kaupiama įvairių kategorijų asmenų informacija: vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, pravardė, tėvų duomenys, fizinis kūno sudėjimas, išvaizda, veido bruožai, ypatingos žymės, dialektas, pirštų atspaudų informacija, dantų charakteristikos, asmens teisinis statusas, jo kriminalinė istorija, arešto duomenys (data, vieta, pareigūnas), laidavimo sąlygos, paskirtos baudos, teistumo duomenys, bausmės atlikimo duomenys, vairuotojų pažymėjimų informacija, leidimų šaunamiesiems ginklams duomenys ir kt. [Kanada, Bulgarija, Suomija, Airija, Švedija, Izraelis, Pietų Australija, Naujoji Zelandija, Kosta Rika ir kt.][45];
3) apie daiktus - informacija apie dingusius, rastus, įkeistus, konfiskuotus, registruotus, vogtus daiktus (meno kūrinius, transporto priemones, jų dalis bei numerius, šaunamuosius ginklus, narkotikus ir kt.) bei informacija apie su šiais daiktais susijusius įvykius ir asmenis [Kanada, Airija, Portugalija, Švedija ir kt.][46].

Tipinės funkcijos, būdingos daugumai informacinių sistemų, skirtų teisėsaugai, yra informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, asmenų ir bylų informacijos sekimas, kai jie (jos) "juda" kriminalinės justicijos sistemoje, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, planų sudarymas, kompiuterinio fotoroboto

[44] ten pat, p.15, 18, 19, 21, 29-31, 39, 44, 45, 48, 71, 79, 95, 109.
[45] ten pat, p. 14, 29, 30, 34, 35, 43, 72, 80, 86, 103, 109, 127, 129.
[46] ten pat, p. 11, 14, 43, 60, 75.

sudarymas, daktiloskopinis identifikavimas [Kanada, Suomija, Olandija, Pietų Australija, Hon Kongas ir kt.][47].

Specialios, rečiau pasitaikančios funkcijos yra:

- Skirtingų teisėsaugos institucijų duomenų integravimas ir pasikeitimo duomenimis tarp jų užtikrinimas [Pietų Australija ir kt.][48];
- Statistinių duomenų, įgalinančių nusikalstamumo statistikos analizę ir interpretavimą, nusikalstamo elgesio tendencijų stebėjimą bei sprendimų priėmimą, paruošimo koordinavimas ir pateikimas kriminalinei justicijai [Izraelis, Pietų Australija ir kt.][49];
- Duomenų surinkimas iš oficialių pranešimų ir iš informacijos, susijusios su teisės pažeidėju. Pranešimai yra automatiškai generuojami ir išsiunčiami įvairioms žinyboms, kai įvyksta tam tikri įvykiai [Kanada ir kt.][50];
- Policijos resursų apskaita, šių resursų statuso dinaminis pateikimas [Izraelis, Hon Kongas ir kt.][51];
- Asmenų ir vogtų daiktų identifikavimas [Pietų Australija ir kt.][52];
- Baudų išieškojimo informacinis aprūpinimas [Izraelis, Naujoji Zelandija ir kt.][53];
- Vietų grupavimas pagal sričių kodus, įgalinantis pavaizduoti žemėlapyje kriminalinį aktyvumą [Pietų Australija ir kt.][54];
- Paieškos nestruktūrizuotuose tekstuose užtikrinimas [Kanada ir kt.][55].

Naudojamos reliacinės (tarpusavyje susijusios) duomenų bazės.

2.1.2. Prokuratūros informacinės sistemos

Tai labiau specializuotos informacinės sistemos, negu tos, kurios skirtos teisėsaugai. Pagrindinė prokuratūros informacinių sistemų paskirtis yra kaltinimo proceso informacinis aprūpinimas.

[47] ten pat, p. 19, 36, 49, 108, 117.
[48] ten pat, p. 93.
[49] ten pat, p. 88, 96, 105.
[50] ten pat, p. 19.
[51] ten pat, p. 90, 115-116.
[52] ten pat, p. 100-101
[53] ten pat, p. 88, 109.
[54] ten pat, p. 107.
[55] ten pat, p. 22.

Prokuratūros informacinėse sistemose kaupiama informacija apie kaltinamuosius ir jų bylas visame kaltinimo procese [Kanada, Vokietija ir kt.][56].

Pagrindinės funkcijos:

- Informacijos apie kaltinamuosius ir bylas registravimas, indeksavimas bei apdorojimas [Anglija ir Velsas bei kt.][57];
- Bylų ir kaltinamojo informacijos sekimas, teismų planavimas visų lygių teismuose ir prokuratūroje. Automatinis dokumentų: šaukimų į teismą (kaltinamųjų ir liudininkų), kaltinamųjų aktų, pastabų generavimas [Kanada ir kt.][58];
- Darbų įvykdymo ir produktyvumo rodiklių pateikimas. Naudojamos darbo krūvio normos ir standartai [Kanada ir kt.][59];
- Pagrindinės medžiagos kriminalinės justicijos statistikai ruošimas [Vokietija ir kt.][60];
- Asmens sulaikymo terminų stebėjimas [Vokietija ir kt.][61];
- Baudų ir teismo išlaidų surinkimas ir apskaita, įmokų stebėjimas [Vokietija ir kt.][62];
- Bylų tyrimo procedūrinių laiko limitų stebėjimas [Portugalija ir kt.][63];
- Automatinės funkcijos: sąrašų sudarymas, planavimas, kalendoriaus sudarymas, statistikos skaičiavimas [Izraelis ir kt.][64].

2.1.3. Teismų informacinės sistemos

Teismų informacinėse sistemose kaupiama informacija apie įvairių lygių teismuose tiriamas bylas, apie ikiteisminį bylų tyrimą ir teismo procesą, proceso dalyvius, priimtus procesinius sprendimus, paskirtas bausmes ir jų vykdymo kai kuriuos aspektus, apie teismo išlaidas, daiktinius įrodymus; kaupiama bausmių skyrimo nuostatų informacija; informacija apie laidavimo sąlygas, kuriomis kaltinamasis yra atleidžiamas nuo kardomojo sulaikymo, apie teisės pažeidėjo

[56] ten pat, p. 135, 147.
[57] ten pat, p. 145.
[58] ten pat, p. 135-136.
[59] ten pat, p. 138.
[60] ten pat, p. 149.
[61] ten pat, p. 152.
[62] ten pat, p. 153.
[63] ten pat, p. 171.

kriminalinę istoriją, apie nusikaltimų aukas ir kt. [Kanada, Airija, Pietų Australija, Naujoji Zelandija ir kt.][65].

Tipinės funkcijos yra informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, kaltinamųjų ir bylų stebėjimas įvairių lygių teismuose visose procesinėse stadijose nuo bylos iškėlimo iki bausmių vykdymo, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, teismų planavimas.

Papildomos teismų informacinių sistemų funkcijos, pasitaikančios tik kai kuriuose teismuose, yra:

- Pajamų kontrolė: aprūpina baudų bei teismo išlaidų laikymą, rinkimą ir išreikalavimą. Įmokų stebėjimas. Pinigų išsiuntimo aukoms stebėjimas. Liudytojų išlaidų apskaita [Kanada, Naujoji Zelandija ir kt.][66];
- Atsitiktiniu būdu iš gyventojų duomenų bazės atrenkami asmenys, kurie šaukiami būti prisiekusiaisiais teisme. Automatinis atspausdinimas: laiškų, adresų, statistinių ataskaitų, prisiekusiųjų sąrašų ir t.t. [Kanada ir kt.][67];
- Bylų valdymas: sąrašų sudarymas, indeksavimas, bylų statuso sekimas, jų stebėjimas, pradedant ikiteisminio tyrimo stadija, įvykių ir darbų planavimas, kalendorių sudarymas. Bylų tyrimo laiko limitų stebėjimas. Automatinis pastabų, šaukimų, kaltinamųjų aktų, nuosprendžių, kitų dokumentų generavimas [Kanada, Airija, Portugalija ir kt.][68];
- Darbo krūvio apskaita. Pateikiami darbų įvykdymo ir produktyvumo rodikliai, naudojami darbo krūvio standartai ir normos [Kanada ir kt.][69];
- Informacijos paieška apie visas bylų rūšis, procesinius veiksmus, kaltinamuosius ir paskirtas bausmes. Daiktinių įrodymų, liudininkų ir dokumentų nuorašų informacijos paieška, jų ryšys su įvykių informacija [Kanada, Pietų Australija ir kt.][70];
- Aktualios teisės pateikimas: teisės pažeidimų kodeksų, bausmių skyrimo nuostatų ir kt. [Pietų Australija ir kt.][71];

---

[64] ten pat, p. 177.
[65] ten pat, p. 210, 225, 243, 265, 269-273, 279.
[66] ten pat, p. 210, 225, 228, 279.
[67] ten pat, p. 206.
[68] ten pat, p. 215, 227, 229, 243, 250.
[69] ten pat, p. 226.
[70] ten pat, p. 229, 265.
[71] ten pat, p. 270-271.

- Statistinių duomenų, įgalinančių nusikalstamumo statistikos analizę ir interpretavimą, nusikalstamo elgesio tendencijų stebėjimą pateikimas kriminalinei justicijai. Nusikaltimų aukų statistikos pateikimas [Pietų Australija ir kt.][72].

2.1.4. Pataisos įstaigų informacinės sistemos

Pataisos įstaigų informacinėse sistemose kaupiama informacija apie asmenis, areštuotus iki teisminio tyrimo, atliekančius bausmę, įkalintus asmenis, lygtinai paleistus iš penitencinių įstaigų asmenis (jų asmeniniai duomenys, fizinis aprašymas, išvaizda, šeimyninė padėtis, teisinis statusas, kriminalinė istorija, režimo stebėjimo duomenys, jų elgesys, disciplinos detalės, judėjimas į teismus, ligoninę, informacija apie įkalintų asmenų paleidimus, bausmės pabaigos data, namų arešto informacija ir kt.), bylų ir vykdomų teismo nuosprendžių informacija, teisminių pavedimų informacija, informacija apie jauniems teisės pažeidėjams duotus patarimus, pareigūnų, administruojančių bausmes, darbo krūvio informacija, probacijos pareigūnų turimų bylų krūvio informacija, laidavimo, jo sąlygų ir laidavimo priežiūros informacija, kaupiama informacija apie lygtinio paleidimo programas, informacija apie nusikaltimų aukas ir atitinkamas bylas, baudų ir perduotų aukoms pinigų apskaitos informacija, informacija apie laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų uždarbį, darbo, mokymosi vietą, penitencinių įstaigų talpumo ir jo panaudojimo duomenys, informacija apie vizitacijas, lankytojų duomenys ir kt. [Kanada, Suomija, Olandija, Norvegija, Portugalija, Pietų Australija, Naujoji Zelandija ir kt.][73].

Tipinės funkcijos yra informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, asmenų ir jų bylų stebėjimas pataisos įstaigų veiklos sferoje, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, darbų planavimas.

Papildomos, rečiau pasitaikančios pataisos įstaigų informacinių sistemų funkcijos yra:

[72] ten pat, p. 273-274.
[73] ten pat, p. 297, 300, 310, 312, 317, 321, 323, 325, 337, 339, 341-343, 349.

- Įkalintų ir areštuotų asmenų informacijos sekimas nuo jų sulaikymo iki paleidimo. Pateikiama informacija apie konkretaus momento būseną ir istoriniai duomenys [Kanada ir kt.][74];
- Bausmių skaičiavimas, paleidimo iš įkalinimo įstaigų termino skaičiavimas ir perskaičiavimas, įvykus tam tikriems penitenciniams įvykiams. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų uždarbio apskaita [Kanada, Vokietija, Portugalija ir kt.][75];
- Administracinių įvykių ir įvykių, susijusių su areštuotu, atliekančiu bausmę asmeniu planavimas. Planų ruošimas ir pastabų teisminiams klausymams generavimas [Kanada, Izraelis ir kt.][76];
- Statistinių duomenų apie pataisos įstaigų veiklą, įgalinančių kriminalinės statistikos analizę ir interpretavimą bei kriminalinio elgesio tendencijų stebėjimą identifikacija ir ruošimas. *Ad-hoc* ir reguliarių statistinių ataskaitų ruošimas [Pietų Australija ir kt.][77];
- Baudų ir perduotų aukoms pinigų apskaita [Naujoji Zelandija ir kt.][78].

2.1.5. Jaunimo globos įstaigų informacinės sistemos

Užsienio šalyse [Kanada, Izraelis ir kt.] veikia specializuoti teismai ir specializuotos bausmių atlikimo įstaigos jauniems teisės pažeidėjams. Todėl yra kuriamos ir naudojamos specializuotos jaunimo globos (*youth protection*) informacinės sistemos.

Jaunimo globos įstaigų informacinėse sistemose kaupiama informacija apie jaunus teisės pažeidėjus, jų padarytus teisės pažeidimus, bei tų pažeidimų teisinį įvertinimą, apie įkalintą jaunimą nuo pat įkalinimo pradžios iki galutinio paleidimo, apie atitinkamas bylas ir teismų nuosprendžius, apie bausmių vykdymo eigą, apie įkalinimo vietą ir kalinių judėjimą, apie laikinus, lygtinius paleidimus, kitus penitencinius įvykius, apie bausmės atlikimo pabaigą, apie jaunų teisės pažeidėjų gautas konsultacijas, kaupiami jaunų teisės pažeidėjų, kurie buvo oficialiai įspėti, asmeniniai duomenys bei incidentų, dėl kurių jiems buvo pareikštas įspėjimas,

[74] ten pat, p. 299.
[75] ten pat, p. 299, 319, 325.
[76] ten pat, p. 299, 329.
[77] ten pat, p. 344.
[78] ten pat, p. 349.

aprašymai, kaupiama informacija apie jaunus teisės pažeidėjus, esančius specializuotose įstaigose, šių įstaigų užpildymą bei apie pačias įstaigas ir kt. [Kanada, Airija, Izraelis ir kt.][79]

Tipinės funkcijos yra šios: informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, asmenų stebėjimas jaunimo globos įstaigose, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, darbų planavimas.

Kitos, rečiau pasitaikančios jaunimo globos įstaigų informacinių sistemų funkcijos yra:

- Informacijos apie jaunus teisės pažeidėjus, patenkančius į jaunimo globos įstaigų veiklos sferą, nuo pat asmenų patekimo šių įstaigų dėmesin iki pat darbo su jais pabaigos sekimas ir tvarkymas. Kaupiami istoriniai ir statistiniai duomenys. Informacijos apie įkalintą jaunimą, atitinkamus teismų nuosprendžius, bausmės vykdymą, įkalinimo vietą ir kalinių judėjimą, laikinus paleidimus, įvairius penitencinius įvykius sekimas ir tvarkymas [Kanada ir kt.][80];
- Bausmių apskaičiavimas, bausmės atlikimo pabaigos apskaičiavimas ir perskaičiavimas, įvykus tam tikriems penitenciniams įvykiams [Kanada ir kt.][81];
- Administracinių įvykių ir įvykių, susijusių su įkalintais asmenimis, planavimas, kalendoriaus paruošimas [Kanada ir kt.][82];
- Operatyvinių ataskaitų kūrimas ir jaunimo nusikalstamumo statistikos skaičiavimas. Specializuotų bausmių atlikimo įstaigų jauniems teisės pažeidėjams užpildymo stebėjimas ir skaičiavimas [Kanada, Izraelis ir kt.][83].

2.1.6. Kriminaliniai registrai

Kriminalinių registrų informacinėse sistemose kaupiama informacija apie teisės pažeidėjų kriminalinę istoriją: asmens ir identifikaciniai duomenys (asmens

[79] ten pat, p. 357, 358, 364, 365, 369, 371.
[80] ten pat, p. 357, 358.
[81] ten pat, p. 357, 358.
[82] ten pat, p. 357, 361.
[83] ten pat, p. 358, 371.

kodas, vardas, pavardė, tėvų duomenys, gimimo data ir vieta, fizinis teisės pažeidėjų aprašymas, adresas, pirštų atspaudų informacija ir kt.); bylų duomenys (teisės pažeidimai, kaltintojas, nuosprendį priėmęs teismas, nuosprendžio priėmimo data, paties nuosprendžio informacija ir kt.); bausmės atlikimo duomenys (bausmės pradžios data, paleidimų iš įkalinimo įstaigų duomenys ir kiti penitenciniai įvykiai) [Kanada, Suomija, Vokietija, Airija, Olandija, Turkija, Kosta Rika ir kt.][84].

Tipinės funkcijos yra šios: informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, dokumentų generavimas.

Kriminaliniai registrai aprūpina teisės pažeidėjų kriminalinės istorijos informacija teisėsaugos pareigūnus, kai jie tiria teisės pažeidimus, prokurorus, kai jie kaltina, bei teisėjus, kai jie teisia.

2.1.7. Statistinės informacinės sistemos

Statistinėse informacinėse sistemose kaupiama informacija apie teisės pažeidėjus (vardas, identifikacinis kodas, gimimo data ir vieta, adresas ir kt.), nusikalstamumą (nusikaltimų ir jų charakteristikų duomenys), teismų veiklos duomenys (nebaigtų bylų mėnesio/metų pradžioje skaičius, iškeltų bylų per konkretų mėnesį/metus skaičius, baigtų tirti bylų per konkretų mėnesį/metus skaičius, prokuratūrai perduotų bylų skaičius, kaltinimų, nuosprendžių kiekvienoje kaltinimo ir teisminio proceso stadijoje skaičius), pataisos įstaigų duomenys (įkalintų asmenų teisinis statusas, savybės, kiekiai, nuteistųjų patekimas į pataisos įstaigas ir judėjimas pataisos įstaigų sistemos viduje ir kt.), informacija apie nusikaltimų aukas, socialinė-demografinė statistika ir kt. [Kanada, Bulgarija, Šveicarija, Pietų Australija ir kt.][85] Ši informacija apima visos valstybės ir jos teritorinių vienetų mėnesinius ir metinius duomenis per ilgą periodą.

Tipinės funkcijos yra šios: informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, darbų planavimas.

Statistinės informacinės sistemos aprūpina vartotojus nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos duomenimis su didelėmis mokslinių tyrimų, planavimo ir

[84] ten pat, p. 381, 387, 389, 393, 395, 401, 413.

įvertinimo galimybėmis įvairiuose teritoriniuose lygiuose. Pateikiami kompleksiniai, integruoti duomenys, reikalingi nusikalstamumo analizei, resursų planavimui, programų kūrimui, įstatymų tobulinimui [Kanada ir kt.][86].

Specialios statistinių informacinių sistemų funkcijos yra:

- Pateikti nusikaltimų ir jų charakteristikų rodiklius; identifikuoti ir paruošti statistinius duomenis apie kriminalinę justiciją, įgalinančius kriminalinės statistikos bei kriminalinio elgesio kitimo tendencijų analizę ir interpretavimą [Kanada, Pietų Australija ir kt.][87];
- Ruošti reguliarias standartines ataskaitas ir *ad-hoc* ataskaitas operatyviniams, statistiniams, specialiems ir kitiems poreikiams tenkinti [Kanada, Pietų Australija ir kt.][88];
- Teisėsaugos institucijų veiklos ir jos produktyvumo analizė (pagal patvirtintus standartus) [Bulgarija ir kt.][89].

2.1.8. Visapusiškos informacinės sistemos

Šiose informacinėse sistemose kaupiama informacija apie įvairių kategorijų asmenis - kaltinamuosius, teisiamuosius, atliekančius bausmę ir kitus (asmens identifikaciniai duomenys, fizinis aprašymas, išvaizda, šeimyninė padėtis, pirštų atspaudai, vairuotojų pažymėjimai ir kt.), apie bylas, jų tyrimą ir procesinius sprendimus, apie baudas ir įmokas, pataisos duomenys (priėmimas į penitencines įstaigas, asmenų judėjimų ir penitencinių įvykių registracija, laikinų paleidimų ir nuosprendžio pabaigos duomenų stebėjimas), informacija apie vogtus, prarastus daiktus, apie nusikaltimų aukas, teisės kodeksų informacija ir kt. [Kanada, Pietų Australija, Naujoji Zelandija ir kt.][90]

Tipinės funkcijos yra šios: informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, teisės pažeidėjų ir bylų stebėjimas visose procesinėse stadijose nuo bylos iškėlimo iki bausmių vykdymo, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas,

[85] ten pat, p. 419, 421, 423, 424, 427, 429, 437.
[86] ten pat, p. 419, 421, 423.
[87] ten pat, p. 423, 438.
[88] ten pat, p. 421-422, 437.
[89] ten pat, p. 427.
[90] ten pat, p. 96-109, 337-338, 340, 449, 450-451, 457-459, 473.

informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, darbų planavimas.

Papildomos visapusiškų informacinių sistemų funkcijos yra:

- Teismų, policijos ir prokuratūros dalyvavimo visose teismo proceso stadijose planavimas [Kanada ir kt.][91];
- Automatinis dokumentų ruošimas: pastabų, šaukimų į teismą, kaltinamųjų aktų, penitencinių procedūrų dokumentų, nuosprendžių protokolų ir kt. [Kanada ir kt.][92];
- Baudų registravimas, įmokų apskaita ir pinigų paskirstymas nusikaltimų aukoms [Kanada, Naujoji Zelandija ir kt.][93];
- Kriminalinio elgesio ir aktyvumo tendencijų stebėjimas, kriminalinės statistikos paruošimo iš skirtingų kriminalinės justicijos struktūrų koordinavimas, reguliarių ir *ad-hoc* ataskaitų kūrimas [Pietų Australija ir kt.][94];
- Bausmių skyrimo informacijos (konkrečios teisės pažeidimo rūšies bausmės minimumo ir maksimumo) pateikimas [Pietų Australija ir kt.][95];
- Apskaičiavimas ir, įvykus tam tikriems penitenciniams įvykiams, įkalinimo pabaigos laiko perskaičiavimas [Pietų Australija ir kt.][96];
- Kalėjimų talpos panaudojimo apskaita ir gerinimas [Pietų Australija ir kt.][97];
- Pirštų atspaudų identifikavimas [Naujoji Zelandija ir kt.][98].

Papildomai būtų tikslinga plačiau paminėti vieną iš ryškiausių - Pietų Australijos Teisingumo informacinę sistemą[99], kuri apima net 40 posistemių. Ji skirta asmenų bei bylų visoje kriminalinės justicijos sistemoje sekimui ir stebėjimui. Šios centralizuotos informacinės sistemos duomenų paruošime dalyvauja policija, prokuratūra, pataisos įstaigos. Tarp šios informacinės sistemos ir Teismų informacinės sistemos kasdien vyksta pasikeitimas duomenimis. Teisės pažeidėjų stebėjimo posistemės funkcijos yra šios: sekti kaltinamuosius ir jų bylas visose kriminalinės

[91] ten pat, p. 449.
[92] ten pat, p. 449-451.
[93] ten pat, p. 450-451, 459.
[94] ten pat, p. 96, 344.
[95] ten pat, p. 98.
[96] ten pat, p. 338.
[97] ten pat, p. 340.
[98] ten pat, p. 459.

justicijos procedūrų stadijose; stebėti kriminalinio elgesio ir aktyvumo tendencijas; koordinuoti kriminalinės statistikos paruošimą. Teisės pažeidimų posistemė pateikia bausmių skyrimo informaciją (konkretaus teisės pažeidimo rūšies bausmės minimumas ir maksimumas). Teisės kodeksų informacinė sistema sutrumpinta forma pateikia bausmių statutą, teisinę informaciją, reikalingą teisingumo sistemos pareigūnams kvalifikuojant teisės pažeidimus bei atliekant procesinius veiksmus. Vogtų daiktų posistemėje yra registruojami vogti (prarasti) daiktai, joje yra galima paieška, jos pagrindu daromos nusikalstamumo ir vogtų daiktų statistinės ataskaitos. Laidavimo posistemėje yra registruojamos kaltinamųjų atleidimo nuo kardomojo arešto sąlygos. Bylų-aukų tyrimo posistemė užtikrina nusikaltimų aukų bylų stebėjimą, statistinės medžiagos pateikimą ataskaitoms apie bylas ir aukas. Įkalintų asmenų posistemėje kaupiama asmenų informacija: asmens identifikaciniai duomenys, fizinis aprašymas, išvaizda, šeimyninė padėtis. Ši posistemė įgalina stebėti laikinus kalinių judėjimus (į teismą, ligoninę ar paleidimus). Įkalintų asmenų bausmių posistemė įgalina stebėti visas bausmės situacijas, jiems būnant kalėjimuose: jų elgesį, discipliną, paleidimus, kitus penitencinius įvykius, įkalinimo pabaigos laiko apskaičiavimą ir perskaičiavimą. Kalinių judėjimo posistemė registruoja kalinių buvimo vietą ir jų judėjimą, įgalina pagerinti kalėjimų talpų panaudojimą. "Statistika projektams" posistemė identifikuoja ir ruošia statistinius duomenis kriminalinei justicijai, įgalina nusikalstamumo statistikos analizę bei interpretavimą, kriminalinio elgesio tendencijų stebėjimą, reguliarių ir *ad-hoc* ataskaitų kūrimą. Ši posistemė vykdo nusikalstamumo statistikos iš skirtingų kriminalinės justicijos struktūrų koordinavimą.

2.1.9. Teisinės informacijos gavimo sistemos

Šiose informacinėse sistemose kaupiama informacija apie aktualią kriminalinei justicijai teisę (galiojantys teisės aktai, informacija, reikalinga teisingumo sistemos struktūroms kvalifikuojant teisės pažeidimus bei vykdant procesinius veiksmus, bausmių statutų informacija ir kt.), kaupiamos bibliografinės nuorodos į kriminologinę ir kriminalinės justicijos medžiagą, kaupiama teismų teisinė ir statistinė informacija (apie nuosprendžius, civilinius ieškinius, apeliaciją, publikuotus

[99] ten pat, p. 96-109, 337, 338, 340, 457-458.

straipsnius, pranešimus, precedentus ir kt.), bausmių statistika (paskirtų bausmių amplitudė ir dažnumas) ir kt. [Australija, Suomija ir kt.][100]

Tipinės funkcijos yra šios: informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, sąrašų sudarymas, statistikos skaičiavimas, informacijos analizės aprūpinimas.

Kitos teisinės informacijos gavimo sistemų funkcijos yra:

- Užtikrinti galimybes greitai tiesiogiai pasiekti visus svarbiausius galiojančius teisės aktus. Galima teisės aktų paieška pagal reikšminius žodžius [Suomija ir kt.][101];
- Bibliografinių nuorodų į kriminologinę ir kriminalinės justicijos mokslinę literatūrą pateikimas [Australija][102];
- Teismų paskirtų bausmių statistikos (amplitudė, dažnumas) pateikimas grafinių diagramų ir lentelių forma bei bausmių skyrimo teisės tekstinės medžiagos, reikalingos teisingumo sistemos struktūroms kvalifikuojant teisės pažeidimus bei vykdant procesinius veiksmus, pateikimas [Australija ir kt.][103].

Būtų tikslinga atskirai paminėti Teismo mokslinių tyrimų informacinę sistemą [Pietų Australija][104], kuri sudaro sąlygas lengvai ir greitai pasiekti bei atsispausdinti informaciją apie nuosprendžius, civilinius ieškinius, apeliaciją, publikuotus straipsnius, statutus, pranešimus ir precedentus. Informacija pateikiama tekstine ir lenteline forma. Tekstai lengvai gali būti nukopijuojami į ruošiamus dokumentus.

2.2. Kriminologinės informacijos šaltiniai internete

Šio pobūdžio informacinių sistemų ir interneto svetainių apžvalga yra labai problemiška. Viena iš pagrindinių priežasčių - sunkiai aprėpiamas jų kiekis. Jeigu pabandytume įvertinti, kiek iš viso yra kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų ir svetainių internete, tai susidurtume su sudėtinga problema.

[100] ten pat, p. 271, 465, 469, 473-475.
[101] ten pat, p. 465.
[102] ten pat, p. 469.
[103] ten pat, p. 271, 473, 474.
[104] ten pat, p. 475.

Pirma, mūsų galimybes labai reikšmingai apriboja kalbos barjeras. Dėl kalbos barjero didesnė dalis interneto svetainių yra nepasiekiama konkrečiam analizės subjektui.

Antra, didelė problema yra konkrečios svetainės priskyrimas: "kriminologinė - ne kriminologinė" svetainė. Kaip jau buvo minėta anksčiau, kriminologinės informacijos samprata pasižymi neapibrėžtumu. Be to, tik dalis svetainės gali būti kriminologinio pobūdžio. Kyla klausimai: kokio dydžio ta dalis turi būti, kad galėtume interneto svetainę priskirti kriminologinei; kaip pamatuoti visos svetainės ir tos dalies santykį? Iš kitos pusės, pačios interneto svetainės samprata yra reliatyvi. Tai, kas pateikta konkrečiame internetiniame puslapyje, kai kuriais atvejais galime vadinti tiek svetaine, tiek ir kitos svetainės dalimi. Pavyzdžiui, Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo svetainėje[105] yra pateiktas Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centro Vienoje tinklapis[106], kurį, atsižvelgiant į pateiktos informacijos pobūdį, galime vadinti atskira svetaine arba Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo svetainės[107] dalimi.

Trečia, visų kriminologinio pobūdžio svetainių ar tinklapių, kurie sukurti tegu ir viena kuria nors kalba, suradimas yra praktiškai neįmanomas. Jų paieškai galime naudoti nuorodų sąrašus iš kitų tinklapių, tačiau jie visada neišsamūs, kad ir labai didelės apimties būtų. Jeigu paieškai naudotume automatizuotas paieškos internete sistemas (AltaVista, Excite, Google!, GoTo, Yahoo!, HotBot, Lycos ir kt.), tai dalies tinklapių nerastume dėl to, kad jie neatitinka pasirinktų paieškos sąlygų. Nėra vienintelių teisingų paieškos sąlygų, kurias nurodžius, būtų surasti visi kriminologinio pobūdžio informacijos šaltiniai internete. Be to, dalis tinklapių iš viso nepatenka į paieškos sistemas, pavyzdžiui, tie, kurie neseniai sukurti ar kurių adresas pakeistas.

Taigi, **kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų ir tinklapių kiekis internete jų analizės subjekto atžvilgiu yra neapibrėžtas, nors teoriškai ir baigtinis**. Gali kilti klausimas: kokią prasmę turi tokia analizė moksliniu aspektu? Autoriaus nuomone, tokia analizė turi mokslinę prasmę, kai:

---

[105] United Nations Crime and Justice Information Network (UNCJIN) http://www.uncjin.org/index.html (January 12, 2001).
[106] Centre for International Crime Prevention in Vienna (CICP) http://www.uncjin.org/CICP/cicp.html (May 10, 2000).
[107] Autorius šiame darbe naudoja terminą "svetainė" įvardinti įstaigos ar organizacijos pagrindiniam interneto puslapiui, iš kurio pateiktos nuorodos į kitus jos puslapius, o terminą "tinklapis" - bet kokiam interneto puslapiui.

1) nurodyta, kurios objekto dalys analizuojamos;
2) įvardinti šių dalių atrankos kriterijai;
3) aprašyta analizėje taikyta metodika;

Kitaip sakant, būtina nurodyti kas ir kaip analizuojama, kodėl būtent tai analizuojama.

Kurios kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos ir svetainės yra analizuojamos, nurodyta disertacijos tekste (žr. toliau). Jų pasirinkimo kriterijai nėra griežti. Analizuojami, autoriaus nuomone, kriminologiniu aspektu reikšmingiausi tarptautiniai, nacionaliniai ir kiti informacijos šaltiniai. Apytiksliai įvertinus, kriminologinio pobūdžio interneto svetainių anglų kalba yra nuo kelių iki keliasdešimt. Kiekvienoje svetainėje yra dešimtys-tūkstančiai tinklapių. Atsižvelgiant į tokius didžiulius informacijos kiekius ir į ribotas galimybes su jais susipažinti, tiksliau būtų šį darbą vadinti ne kriminologinių šaltinių analize, o jų apžvalga. Tačiau yra galima ir kriminologinio pobūdžio kai kurių, atrinktų svetainių analizė, darant prielaidą, kad šios svetainės atspindi visą atitinkamų svetainių visumą. Būtent tokia analizė šiame darbe ir atlikta informacijos turinio bei darbo su ja pagrindinių funkcijų aspektais.

2.2.1. Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinis tinklas (UNCJIN)

Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinis tinklas[108] yra vienas iš didžiausių kriminologinės informacijos tarptautinių šaltinių internete. Šis informacinis tinklas įkurtas remiantis Jungtinių Tautų Ekonominės ir socialinės tarybos 1986/11 rezoliucija. Elektroninio tinklo koordinatorius yra Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje. Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo pagrindinės sudedamosios dalys yra šios:

1) Jungtinių Tautų Organizacijos Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos įstaigos svetainė;
2) Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centro Vienoje svetainė;

[108] United Nations Crime and Justice Information Network (UNCJIN) http://www.uncjin.org/index.html (January 12, 2001).

3) Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos programos institutai (sąrašas ir nuorodos);
4) Nuorodos į tarptautines, nacionalines ir privačias organizacijas;
5) Jungtinių Tautų dokumentai (Nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos komisijos sesijų dokumentai, Nusikalstamumo prevencijos ir elgesio su teisės pažeidėjais kongresų medžiaga, Tarptautinės konvencijos prieš transnacionalinį organizuotą nusikalstamumą projekto dokumentacija, įvairios publikacijos);
6) Jungtinių Tautų standartai ir normos, susijusios su nusikalstamumu ir kriminaline justicija;
7) Statistika ir mokslinių tyrimų medžiaga (nuorodos į Jungtinių Tautų ir įvairių valstybių statistinių rinkinių šaltinius);
8) Nuorodos į pasaulio šalių informaciją (pagrindinė šalių informacija, pasaulio žemėlapiai, kalėjimų informacija ir kt.);
9) Konstitucijos, sutartys, teisės normos, teismų nuosprendžiai (pateikiamos nuorodos į atitinkamus tekstus, duomenų bazes);
10) Nuorodos į kriminalinės justicijos tinklapius, bibliotekas, informacines sistemas, literatūrą ir kt. (čia pateikiama informacija besivystančioms šalims ir šių šalių informacija - nuorodų į informacijos šaltinius knyga, kurioje yra per 700 internetinių nuorodų į įvairių pasaulio šalių nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos tinklapius);
11) Specialūs leidiniai ir svetainės naujienos.

Pagrindinės svetainės funkcijos - informacijos pateikimas ir jos paieškos galimybių užtikrinimas. Yra pateiktas svetainės žemėlapis, kuris padeda vartotojui geriau orientuotis jos sudėtingoje informacinėje struktūroje. Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo svetainėje yra įdiegta automatizuota paieškos visuose tekstuose sistema pagal vartotojo nurodytą teksto fragmentą. Suradus dokumentą, jo viduje taip pat yra galima greita teksto fragmento paieška.

2.2.1.1. Jungtinių Tautų Organizacijos Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos įstaiga (ODCCP)

Jungtinių Tautų Organizacijos Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos įstaigos svetainėje[109] pateikta tokia informacija:

1) Naujienos ir publikacijos:
   - reguliariai atnaujinama informacija apie įstaigos veiklą;
   - įstaigos direktoriaus pagrindiniai pareiškimai ir kalbos;
   - pranešimai apie neseniai įvykusius ir artėjančius įvykius;
   - kas ketvirtį atnaujinami pranešimai apie pagrindinę įstaigos veiklą;
   - filmų, vaizdo klipų, susijusių su narkotikų kontrole ir nusikalstamumo prevencija, archyvas (nuo 1980 metų iki dabar). Filmai, vaizdo klipai yra įgarsinti pagrindinėmis Jungtinių Tautų kalbomis (anglų, rusų ir kt.). Juos galima atsisiųsti ir nekomerciniu pagrindu rodyti mokomaisiais tikslais. Kataloge nurodyti filmų pavadinimai, jų trukmė, formatas, trumpi aprašymai, kokiems specialistams ar visuomenės sluoksniams jie yra skirti;
   - publikacijos (mokamos ir nemokamos);
   - pagalbinė medžiaga apie vykdomas programas ir apie specifinius narkotikus.
2) Piktnaudžiavimas narkotikais ir poreikių jiems mažinimas:
   - faktai apie narkotikus, jų istoriją, vartojimo būdus, poveikį ir medicininį panaudojimą;
   - statistiniai duomenys iš devynių pasaulio regionų apie tai, kas ir kodėl vartoja narkotikus;
   - narkomanijos prevencijos partneriai;
   - informacija apie gydymą ir reabilitaciją;
   - informacija apie pasaulinį jaunimo elektroninį tinklą;
   - informacija apie AIDS ir kitas ligas.
3) Aprūpinimo narkotikais mažinimas:
   - alternatyvaus vystymo programos, mažinančios neturtingų kaimo gyventojų polinkį auginti narkotines kultūras;

- narkotinių augalų auginimas, statistinės jo kitimo tendencijos, geografinis paplitimas;
- teisėsaugos institucijų veikla, aptinkant ir išimant nelegalias narkotines medžiagas.

4) Nusikalstamumo prevencija ir kriminalinė justicija:
   - Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje;
   - vykdoma pasaulinė programa, nukreipta prieš pinigų plovimą;
   - Jungtinių Tautų skyrius, skirtas terorizmo prevencijai;
   - Pasaulinė antikorupcinė programa, korupciją sąlygojantys veiksniai, antikorupcinės priemonės ir kt.
   - organizuotas nusikalstamumas, pasaulinė programa prieš transnacionalinį organizuotą nusikalstamumą ir kt.;
   - prekyba žmonėmis, Jungtinių Tautų pasaulinė programa, nukreipta prieš prekybą žmonėmis.
5) Sutartys ir teisiniai dokumentai:
   - Jungtinių Tautų pagrindinės sutartys ir rezoliucijos, susijusius su narkotikų kontrole;
   - Teisinės pagalbos programa, padedanti pritaikyti ir praktiškai įdiegti šių sutarčių nuostatas;
   - Jungtinių Tautų teisinių aktų duomenų bazė, kurioje pateikti valstybių, pasirašiusių tris tarptautines narkotikų kontrolės sutartis, paskelbti teisiniai aktai, skirti šių sutarčių įgyvendinimui.
6) Analizė ir statistika - pateikiama mokslinė statistinė, analitinė medžiaga, susijusi su narkotikų gamyba, pardavimu ir vartojimu.

2.2.1.2. Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje (CICP)

Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje[110] yra Jungtinių Tautų Organizacijos įstaiga, atsakinga už nusikalstamumo prevenciją, kriminalinės justicijos ir baudžiamosios teisės reformą. Ypatingą dėmesį ji skiria tarptautinio organizuoto nusikalstamumo, korupcijos ir nelegalios prekybos žmonėmis

[109] United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention (ODCCP) http://www.odccp.org/ (April 20, 2001).

prevencijai. Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras yra dalis Jungtinių Tautų įstaigos, skirtos narkotikų kontrolei ir nusikalstamumo prevencijai.

Tarptautinio nusikalstamumo prevencijos centras Vienoje apibrėžia, pateikia ir remia tarptautinius principus tokiose srityse, kaip teismo nepriklausomybė, nusikaltimų aukų apsauga, įkalinimo alternatyvos, policijos jėgos panaudojimas, teisinis bendradarbiavimas ir ekstradicija. Centras kartu su Jungtinių Tautų Tarpregioniniu kriminalinės justicijos ir mokslinių tyrimų institutu (UNICRI) paruošė ir pateikė tris globalias programas: Pasaulinę antikorupcinę programą, Pasaulinę programą prieš nelegalią prekybą žmonėmis ir Transnacionalinio organizuoto nusikalstamumo įvertinimo programą.

Centro svetainėje pateikiama tarptautinės konvencijos prieš transnacionalinį organizuotą nusikalstamumą projekto dokumentacija, reguliariai organizuojamų Nusikalstamumo prevencijos ir elgesio su teisės pažeidėjais tarptautinių konferencijų medžiaga ir kt.

2.2.1.3. Statistika ir mokslinių tyrimų medžiaga

Šiame Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo skyrelyje[111] pateikiama tarptautinė nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos statistika bei tarptautinių viktimologinių ir kitų tyrimų medžiaga. Kriminologiniu aspektu reikšmingiausia informacija, autoriaus nuomone, yra:

- Trečiojo-šeštojo Jungtinių Tautų tyrimų "Nusikalstamumas ir kriminalinės justicijos sistemos veikla" jungtiniai duomenys - įvairiose valstybėse užregistruotų visų nusikaltimų skaičius 100 000 gyventojų 1980-1997 metais[112]. Dviejų puslapių apimties lentelėje pateiktas nusikalstamumo lygis 108 valstybėse. Būtina pastebėti, kad šioje lentelėje ne visi langeliai yra užpildyti - dalis valstybių nepateikė duomenų apie kai kuriuos metus.

---

[110] Centre for International Crime Prevention in Vienna (CICP) http://www.uncjin.org/CICP/cicp.html (May 10, 2000).
[111] Statistics and Research Sources // United Nations Crime and Justice Information Network (UNCJIN) http://www.uncjin.org/Statistics/statistics.html (September 28, 2000).
[112] Third to Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems combined: total recorded crime per 100,000 population. // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/wcts.html (September 28, 2000).

Be to, šioje lentelėje nėra naujausių duomenų - paskutiniai duomenys apie 1997 metus.

- Šeštojo Jungtinių Tautų tyrimo "Nusikalstamumas ir kriminalinės justicijos sistemos veikla, 1995-1997 metai" medžiaga[113]. Tyrimo rezultatai pateikti dviejose knygose, kurių elektronines versijas galima atsisiųsti nemokamai. Pirmoje knygoje (2 343 KB; 257 psl.) informacija suskirstyta dalimis ir skyriais. Dalys: policija, prokuratūra, teismai, kalėjimai. 21-ame skyriuje pateikiama atitinkamų struktūrų personalo ir finansinių šaltinių statistinė informacija, duomenys apie užregistruotų nusikaltimų skaičių pagal rūšis, pristatytų į policiją ir kriminalinės justicijos sistemą asmenų skaičius pagal lytį, amžiaus grupes ir nusikaltimų rūšis, kaltinamų asmenų skaičius pagal lytį, amžiaus grupes ir nusikaltimų rūšis, teisiamųjų, nuteistų asmenų skaičius pagal lytį, amžiaus grupes, nusikaltimų ir bausmių rūšis, atliekančių bausmę asmenų skaičius pagal įkalinimo kategoriją konkrečią dieną, asmenų, kurių atžvilgiu taikoma probacija ar lygtinis paleidimas, skaičius pagal amžiaus grupes konkrečią dieną, nuteistų asmenų skaičius pagal lytį ir amžiaus grupes konkrečią dieną. Antroje knygoje (5 271 KB; 877 psl.) ta pati informacija yra suskirstyta dalimis pagal valstybes.
- Pasaulinis pranešimas apie nusikalstamumą ir justiciją[114], apimantis informaciją, surinktą per šešis Jungtinių Tautų tyrimus "Nusikalstamumas ir kriminalinės justicijos sistemos veikla". Pasaulinio pranešimo elektroninę versiją, apimančią tik skyrių santraukas, galima atsisiųsti nemokamai. Įdomi kai kurių skyrių santraukų forma - pateikiama lentelė, kurios viename stulpelyje nurodoma, kas yra bendra tarp valstybių, kitame - kas skirtinga.
- Nuoroda į nusikaltimų aukų tarptautinių tyrimų medžiagą[115].

Šiame Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo skyrelyje statistinė informacija dažniausiai pateikiama publikacijų

---

[113] The Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1995 - 1997) // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/WCTS6/wcts6.html (January 23, 2001).
[114] Global Report on Crime and Justice. - Oxford University Press, 1999 http://www.uncjin.org/Special/GlobalReport.html (May 10, 2001).
[115] International Crime Victim Survey http://ruljis.leidenuniv.nl/group/jfcr/www/icvs/Index.htm (May 10, 2001).

forma (PDF tipo bylos). Analizuojamo laikotarpio medžiaga pateikiama kaip konkreti publikacija ir nebepapildoma kitų metų informacija. Teigiamas tokios informacijos pateikimo formos aspektas yra tas, kad cituojant informacijos šaltinis visada išlieka nepakitęs. Neigiamas aspektas - aktualios praėjusių ir net kelių ankstesnių metų informacijos čia dažniausiai nėra. Kai kurių publikacijų dydis siekia kelis megabaitus, todėl jų atsisiuntimas užtrunka ilgai. PDF tipo kompiuterinės bylos yra nepatogios jose pateiktos informacijos tolesniam apdorojimui ir analizei, panaudojant specializuotus kompiuterinius paketus. Todėl skyrelyje pateikiamos atitinkamos kompiuterinės bylos, skirtos specializuotiems statistiniams paketams: MS-Excel, SPSS ir kitiems[116].

2.2.1.4. Nuorodos į kriminalinės justicijos tinklapius, bibliotekas, informacines sistemas ir literatūrą

Šiame Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo skyrelyje pateikiama Kriminalinės justicijos informacinių šaltinių knyga[117] - informacija besivystančioms šalims ir šių šalių informacija. Knygoje yra per 700 nuorodų į įvairių pasaulio šalių kriminalinės justicijos tinklapius. Siekiant pabrėžti nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos internetinių šaltinių gausumą, autoriaus nuomone, tikslinga yra pateikti šių nuorodų teminį skyrelių pavadinimų sąrašą:

- Tarptautiniai kriminalinės justicijos šaltiniai;
- Federalinės kriminalinės justicijos agentūros;
- Agentūros, teikiančios kriminalinės justicijos duomenis;
- Kriminalinis smurtas;
- Nusikalstamumo prevencijos ir nusikaltimų aukų organizacijos;
- Neišaiškinti nusikaltimai ir asmenys;
- Organizuotas nusikalstamumas;
- Turtiniai, "baltųjų apykaklių" (pareiginiai) ir kompiuteriniai nusikaltimai;

[116] Data of the Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1995 - 1997) // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/WCTS6/wcts6data/wcts6data.html (November 23, 2000).

- Nenormalus elgesys;
- Jaunimo teisės pažeidimų tinklapiai;
- Narkotikų ir alkoholio tinklapiai;
- Policijos agentūros ir šaltiniai;
- Pilietinės laisvės;
- Kalėjimai;
- Mirties bausmė;
- Pataisos priemonės, taikomos bendruomenėje;
- Žmogaus teisės;
- Teisės paieškos tinklapiai;
- Kiti teisės šaltiniai;
- Kriminalinės justicijos švietimas;
- Teismai;
- Elektroniniai žurnalai;
- Kriminalinė justicija ir žiniasklaida;
- Kriminalinės justicijos paveikslai ir iliustracijos.

Ši knyga yra pateikta internete taip, kad nuorodomis galima naudotis tiesiogiai. Tačiau didelė dalis nuorodų neveikia. 2001 m. balandžio 26 dieną Tarptautinių kriminalinės justicijos šaltinių skyrelyje iš pateiktų 64 nuorodų veikė tik 21 nuoroda (kai kurios su peradresavimu), t.y. veikė tik 33% nuorodų. Tai galima paaiškinti tuo, kad knyga buvo išleista 1997 metais[118]. Nuo to laiko nuorodos nebuvo nuolatos atnaujinamos, todėl dalis internetinių adresų pasikeitė. Šis atvejis yra puikus pavyzdys, kaip svarbu yra informaciją atnaujinti. Iš kitos pusės, tai yra puikus kompiuterinės, internetinės informacijos atnaujinimo galimybių privalumo pavyzdys prieš spausdintą popieriniuose leidiniuose informaciją. Galimybių, o kartu ir būtinybės nuolatos atnaujinti informaciją pavyzdys. Autoriaus nuomone, yra tikslinga pabrėžti vieną esminę informacinių sistemų savybę, kuri kartais užmirštama. Informacinė sistema - ne kėdė, kurią sukūrus, lieka tik ja naudotis. **Informacinę sistemą būtina nuolat prižiūrėti, kad būtų užtikrintas jos veikimas, būtina nuolat**

[117] United Nations Crime and Justice Information Network: providing information to and from developing countries. A Resource Book http://www.uncjin.org/Other/korebo/index.html (April 24, 2001).
[118] United Nations Crime and Justice Information Network: Providing Information to and from Developing Countries. Editors: Richard Scherpenzeel, Gerald Quirchmayr. - Seoul / The Hague / Vienna, 1997.

atnaujinti informaciją, kad ji neprarastų aktualumo, būtina ją vystyti, kad ji atitiktų vartotojų poreikius.

Kitas kriminalinės justicijos informacinių šaltinių knygos trūkumas yra tai, kad absoliuti dauguma nuorodų yra į JAV internetinius šaltinius.

Disertacijos autoriaus nuomone, šiame Jungtinių Tautų Organizacijos Nusikalstamumo ir justicijos informacinio tinklo skyrelyje reikšmingesnės disertacijos tematikai yra šios nuorodos:

- Kriminalinės justicijos nuorodų svetainė[119], kurią sukūrė ir palaiko daktaras Cecil Greek. Skirtingai nuo anksčiau minėtos knygos, ši viena iš gausiausių pasaulyje kriminalinės justicijos nuorodų svetainių yra atnaujinama ir tai daro ne vienas žmogus. Tačiau ir čia veikia ne visos nuorodos. Kita šių nuorodų ypatybė yra jų hierarchinė struktūra. Pavyzdžiui, nuorodų skyrius "Tarptautiniai kriminalinės justicijos šaltiniai" sudarytas iš 11 poskyrių, kurie apibrėžia kriminalinės justicijos atskiras temines sritis, pasaulio žemynus. Reikia pastebėti dar vieną daktaro Cecil Greek kriminalinės justicijos nuorodų svetainės ypatybę. Joje pateiktas paveikslas - kriminalinės justicijos sistemos įvykių eigos medis (žr. I priedas 1 pav.). Šiame paveiksle vartotojas, paspaudęs "pelę" ant jį dominančios temos, patenka į nuorodų skyrelį, atitinkantį šią temą. Paveiksle pateiktas supaprastintas bylų judėjimo JAV kriminalinės justicijos sistemoje vaizdas. Be abejo, kitose jurisdikcijose jis gali būti kitoks. Linijų storumas paveiksle neatitinka bylų kiekio. Nežiūrint į tai, toks informacijos pateikimas yra vaizdus ir patogus vartotojui.
- Amerikos kriminologijos draugijos Kritinės kriminologijos skyriaus svetainė[120]. Joje pateikiama kritinė informacija, susijusi su nusikalstamumu ir justicija. Ši informacija skirta studentams, eruditams, mokslininkams, besidomintiems kritine kriminologija. Svetainėje diskutuojama tokiomis temomis: mirties bausmė, postmodernistinė, feministinė, sutaikinimo kriminologija, chaoso teorija ir kt. Leidžiamas tarptautinis žurnalas "Kritinė kriminologija"[121], pateikiamos nuorodos į

[119] Criminal Justice Links. Created and maintained by dr. Cecil Greek. - School of Criminology & Criminal Justice. Florida State University http://www.criminology.fsu.edu/cj.html (April 26, 2001).
[120] Critcrim.org http://www.critcrim.org/ (April 19, 2001).
[121] CRITICAL CRIMINOLOGY: An International Journal http://www.critcrim.org/journal.htm (April 12, 2001).

kitas svetaines ir kt. Pagrindinės funkcijos - informacijos pateikimas ir automatizuota jos paieška svetainėje.

- Mokslinio tyrimo centras, analizuojantis nusikalstamumo erdvinį pasiskirstymą[122]. Šio JAV Nacionalinio teisingumo instituto mokslinių tyrimų centro tikslas yra geografinių informacinių sistemų bei nusikalstamumo erdvinės analizės įvertinimas, vystymas, skleidimas, šio pobūdžio mokslinių tyrimų atlikimas ir pagalbos suteikimas. Svetainėje pateiktos nusikalstamumo erdvinės analizės mokslinių tyrimų publikacijos, informacija apie tam skirtus "įrankius", pateikta metodika, kaip atlikti tokias analizes, atitinkama bibliografija, šios tematikos konferencijų informacija, nuorodos į su šia tematika susijusius tinklapius ir kt. Pagrindinė funkcija - informacijos pateikimas.
- Kalėjimo veikėjų informacijos centras[123]. Ši svetainė yra progresyvios bei radikalios informacijos apie kalėjimus ir baudžiamojo persekiojimo sistemą šaltinis. Joje pateikta statistika, faktų lentelės, diskusijų ir publikacijų informacija apie kalėjimų krizę, politinius kalinius, įkalintas moteris, mirties bausmę, kalėjimo darbo industriją. Pateiktos kalėjimų naujienos, informacija apie artimiausius įvykius, organizacijų, dirbančių kalėjimų reformos ir alternatyvų įkalinimui srityje, informacija, nuorodos į tinklapius, susijusius su atkuriamuoju teisingumu ir įkalinimo alternatyvomis. Pagrindinės funkcijos: informacijos pateikimas ir automatizuota jos paieška svetainėje. Yra sukurtas svetainės informacijos šaltinių katalogas, surūšiuotas pagal kategorijas. Pateikiamas svetainės žemėlapis, padedantis vartotojui susiorientuoti joje.
- Nusikalstamumo prevencijos informacijos centras[124]. Šis centras siekia mažinti nusikalstamumą ir nusikaltimų baimę, vykdo specialias programas, kurios įtraukia verslo bendruomenę, kaimynines organizacijas, gyventojus bei kriminalinės justicijos sistemą lokaliame lygyje. Svetainėje pateikta mokomoji informacija, kaip priešintis nusikaltimams, kaip padėti vieni kitiems, informacija apie įvairias nusikalstamumo ir atskirų nusikaltimų rūšių prevencijos programas. Pateikti patarimai, kaip padidinti asmenų

[122] Crime Mapping Research Center http://www.ojp.usdoj.gov/cmrc/ (April 18, 2001).
[123] Prison Activist Resource Center (PARC) http://www.prisonactivist.org/ (May 2, 2001).
[124] Crime Prevention Resource Center http://www.tccrime.com/ (May 2, 2001).

saugumą. Pateiktas labai gausus nuorodų į miestų policijos padalinių svetaines katalogas, nuorodos į kitus nusikalstamumo prevencijos šaltinius. Centro informacijos bibliotekoje yra per 3 tūkstančius knygų, periodinių leidinių, vaizdo ir garso kasečių. Centro nariams ši medžiaga yra nemokama. Pagrindinės funkcijos: informacijos pateikimas ir automatizuota jos paieška svetainėje. Elektroniniu paštu veikia ekspertų konsultacija asmens saugumo klausimais.

- Kembridžo universiteto Kriminologijos institutas[125]. Čia pateikta informacija apie institutą, studijas, personalą, mokslinius tyrimus ir kt. Tačiau ši svetainė reikšminga yra savo labai gausiomis nuorodomis į kriminologinės informacijos šaltinius. Disertacijos autoriaus nuomone, tai yra vienas iš gausiausių pasaulyje kriminologinių ir su ja susijusių nuorodų šaltinių. Šių nuorodų viena iš ypatybių yra ta, kad skirtingai negu anksčiau paminėtuose nuorodų šaltiniuose, čia pateiktose nuorodose dominuoja Didžiosios Britanijos tinklapiai.
- Nuorodos į bibliotekų, informacinių sistemų ir literatūros atvirus bei mokamus šaltinius.

2.2.2. Jungtinių Tautų Tarpregioninis nusikalstamumo ir justicijos mokslinių tyrimų institutas (UNICRI)

Jungtinių Tautų Tarpregioninio nusikalstamumo ir justicijos mokslinių tyrimų instituto (UNICRI)[126] vienas iš tikslų yra užtikrinti informacinio aprūpinimo ir pasikeitimo galimybes, kurios yra reikalingos tarptautinei bendruomenei, Jungtinėms Tautoms, mokslininkams, ekspertams ir kitiems asmenims. UNICRI tvarko kriminologijos ir su ja susijusių disciplinų tarptautinį dokumentacijos centrą. Instituto svetainėje pateikta informacija apie vykdomus ir anksčiau vykdytus (nuo 1990 metų) projektus, pateikiamas publikacijų sąrašas su jų kainomis, kai kurių publikacijų visas tekstas pateiktas kompiuterine forma. Dalis UNICRI dokumentų pateikiama nemokamai, už kitus reikia mokėti.

---

[125] Institute of Criminology, University of Cambridge http://www.law.cam.ac.uk/crim/index.htm (May 2, 2001).
[126] United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI) http://www.unicri.it/ (April 30, 2001) .

UNICRI tvarko išsamią biblioteką apie nusikalstamumo prevenciją ir kontrolę, deviacinį elgesį bei su juo susijusias socialines problemas. Bibliotekos katalogas yra pateiktas bibliografinėje duomenų bazėje. Katalogas apima apie 6000 autorių, per 300 komplektų, per 600 leidėjų. Dokumentai yra suklasifikuoti pagal bibliografinių laukų struktūrą ir pagal temas, kurios yra aprašomos pateikiamame tezaure. Paieška bibliografinėje duomenų bazėje yra galima pagal publikacijos pavadinimą, autorių, publikacijos seriją, metus ir pagal reikšminius žodžius. Galima naudoti loginius sąryšius "ir", "arba", "ne". Paieškos rezultatai pateikiami surūšiuoti pagal pavadinimą arba publikacijos datą.

Jungtinių Tautų Tarpregioninis nusikalstamumo ir justicijos mokslinių tyrimų institutas prižiūri ir tvarko Kriminologinių šaltinių pasaulinį katalogą[127]. Šis katalogas - tai plati adresų duomenų bazė. Ji apima per 470 institutų iš 70 šalių. Duomenų bazėje kaupiamos informacijos struktūra yra tokia: informacijos šaltinio pavadinimas, valstybė, adresas, telefonas, faksas, elektroninio pašto adresas, internetinis adresas, veikla, įsteigimo metai, finansavimo šaltiniai, direktoriaus ir darbuotojų duomenys, bibliotekos apimtis, kontaktiniai asmenys. Tai iš esmės yra informacija apie kriminologinius šaltinius - nacionalines ir privačias organizacijas[128]. Jeigu duomenų bazėje surasta organizacija turi internetinį adresą, tai galima tikėtis rasti papildomos informacijos, jeigu ne, tai konkrečios informacijos paieškai lieka komunikacija įprastu ar elektroniniu paštu, telefonu, faksu.

Šioje duomenų bazėje yra galima kriminologinių informacijos šaltinių paieška pagal reikšminius žodžius[129], valstybę, šaltinio pavadinimą, teksto fragmentą.

UNICRI svetainėje pateikiamos internetinės nuorodos į Jungtinių Tautų, vyriausybinių, teisėsaugos organizacijų svetaines bei į tinklapius, skirtus atskirų nusikaltimų rūšių prevencijai ir kontrolei.

---

[127] World Directory of Criminological Resources from UNICRI http://www.unicri.it/html/world_directory_of_criminologi.htm (April 27, 2001).

[128] Pavyzdžiui, 2001 m. balandžio 24 dieną atlikus paiešką Teisės institutas buvo pristatytas taip: ***Name:*** LAW INSTITUTE ***Country:*** LITHUANIA ***Address:*** Gyneju 6 2600 Vilnius ***Tel.:*** (+370-2) 616-665 / 221-256 ***Fax:*** (+370-2) 223-591 ***E-mail: URL: Activity:*** Research, analysis and training ***Projects:*** Criminality and the justice system; Juvenile delinquency and the protection of children's rights; Prevention of economic crime; Justice system in Lithuania from the viewpoint of comparative law; Realization of programmes for the reform of the justice system; Co-ordination of internal laws with the ECHR; Preparation of drafts codes: criminal, criminal procedure, administrative, etc. ***Establ.year:*** 1992 ***Gov. body:*** Director, Board of the Institute ***Funding:*** Regular budget and special funds ***Director:*** Antanas Dapsys ***Staff:*** 20 Professional, 8 Support ***Library:*** About 1,500 books and journals ***Contact:*** Mr. Antanas Dapsys, Ms. Vita Neverauskaite.

2.2.3. Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės Europos institutas prie Jungtinių Tautų (HEUNI)

Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės Europos institutas (HEUNI)[130] įsteigtas 1981 metais Helsinkyje. Vienas iš pagrindinių jo tikslų - nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos informacinio pasikeitimo tarp Europos šalių pagerinimas. Šio instituto pagrindinės darbo kryptys yra šios: seminarų ir ekspertų grupių susitikimų organizavimas nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos Europoje klausimais; moksliniai tyrimai; informacijos apie nusikalstamumo prevenciją, nusikaltimų tendencijas ir kriminalinės justicijos sistemos veiklą kaupimas ir sklaida; techninės pagalbos suteikimas Europos vyriausybėms.

HEUNI svetainės informacinė struktūra yra nustatyta remiantis Jungtinių Tautų Nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos programa. Svetainėje pateikta gausi informacija apie publikacijas. Yra trys publikacijų serijos:

- HEUNI pranešimų serija. Joje pateikiama mokslinių tyrimų, seminarų pranešimų ir kita medžiaga, susijusi su nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos pokyčiais Europoje;
- HEUNI straipsnių serija. Joje pateikiami trumpi straipsniai aktualiomis temomis;
- Nacionalinių kriminalinės justicijos profilių serija. Joje pateikiama informacija apie įvairių Europos ir Šiaurės Amerikos šalių kriminalinės justicijos sistemas (tarp jų - Lietuvos informacija, paruošta teisingumo viceministro G.Švedo).

Dalį iš šių publikacijų galima nemokamai atsisiųsti kompiuterinių bylų pavidalu, o už kitas publikacijas reikia mokėti.

HEUNI svetainėje yra pateikta Nusikalstamumo prevencijos ir kriminalinės justicijos tarptautinių projektų Centrinėje ir Rytų Europoje duomenų bazė. Ji buvo sukurta remiantis Jungtinių Tautų Ekonominės ir Socialinės Tarybos rezoliucija (1995/12). HEUNI duomenų bazė yra skirta informaciniam sprendimų priėmimo aprūpinimui:

- geresniam resursų paskirstymui;

---

[129] 2001 m. balandžio 24 dieną iš viso reikšminių žodžių sąraše buvo 157 žodžiai.
[130] European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI) http://www.vn.fi/om/heuni/ (May 3, 2001).

- pagalbos spragų identifikavimui;
- potencialių partnerių bendruose projektuose identifikavimui;
- bendrų veiksmų galimybių identifikavimui;
- paramos gerinimui.

Duomenų bazė pateikia informaciją apie projektus, suklasifikuotus pagal veiklos sritis, pagalbos formą, šalis-donores, gaunančias naudą šalis.

Svetainėje pateikiamas HEUNI organizuojamų mokslinių konferencijų ir seminarų kalendorius (pateikiami jų pavadinimai, data, vieta ir atsakingų asmenų duomenys). Svetainės naujienų skyrelyje pristatoma informacija apie naujas HEUNI publikacijas.

2.2.4. Tarptautinis nusikalstamumo prevencijos centras Monrealyje (ICPC)

Tarptautinis nusikalstamumo prevencijos centras (ICPC)[131] sukurtas tam, kad padėtų miestams ir šalims sumažinti deviacinį elgesį, smurtą ir nesaugumą. Centras remia geriausios nusikalstamumo prevencijos praktikos, sukauptos Europoje, Šiaurės Amerikoje ir kituose pasaulio regionuose, diegimą. ICPC dirba bendradarbiaudamas su miestų asociacijomis, nusikalstamumo prevencijos agentūromis, privataus verslo struktūromis, taip pat su vyriausybinėmis, regioninėmis ir tarptautinėmis organizacijomis. Centro veiklą remia Kanados, Prancūzijos, Dramblio Kaulo Kranto, Olandijos, Portugalijos, Pietų Afrikos, Jungtinės Karalystės, JAV ir Kanados vyriausybės.

Centro svetainėje apibendrinta forma pateikiama griežta ir įtikinama nusikalstamumo prevencijos sėkmės ir naudos analizė. Vyriausybių, biznio, savivaldos, policijos ir teisingumo sistemų lyderiai bei žiniasklaida čia gali rasti svarių argumentų, liudijančių investavimo į nusikalstamumo prevenciją naudai. Vienas iš reikšmingiausių svetainės komponentų - tai "Nusikalstamumo prevencijos santraukos"[132] (I dalis sukurta 1997 m., II dalis - 1999 m.). Santraukos pateikiamos svetainėje nemokamai.

---

[131] International Centre for the Prevention of Crime (ICPC), Montreal, Canada http://www.crime-prevention-intl.org/ (May 4, 2001).

[132] Crime Prevention Digest I, 1997 http://www.crime-prevention-intl.org/english/prevention/index-pres.html (May 4, 2001).
Crime Prevention Digest II, 1999 http://www.crime-prevention-intl.org/Telechargement/digestII-summary.pdf (May 4, 2001).

Nusikalstamumo prevencijos santraukų I dalis apibendrina mokslinių tyrimų duomenis, žinias ir vertinimus gautus iš Australijos, Belgijos, Kanados, Anglijos ir Velso, Prancūzijos, Olandijos, JAV. Svarbiausių tendencijų iliustravimui naudojamos diagramos, o išnašos nurodo pagrindinius šaltinius. Pirmasis skyrius apžvelgia nusikalstamumą didinančius faktorius ir kartu pateikia kai kurių skirtingų tipų nusikalstamumo prevencijos programų įvertinimus, taip pat pristato mechanizmus, kurie davė teigiamus rezultatus nusikalstamumo mažinimo srityje. Antrasis skyrius iliustruoja kai kurias finansines išlaidas, susijusias su nusikalstamumu, ir įkainoja nusikalstamumo prevencijos potencialią ekonominę naudą. Trečiasis skyrius pateikia nusikalstamumo tendencijų lyginamosios informacijos, taip pat kartu pateikia kai kurias visuomenės požiūrio į nusikalstamumą ir jo prevenciją apžvalgas, bei vyriausybinių komisijų rekomendacijas nusikalstamumo prevencijai. Ketvirtasis skyrius palygina vyriausybių sukurtas strategijas nusikalstamumo prevencijai skatinti.

Nusikalstamumo prevencijos santraukų II dalyje pateikiama svarbiausia informacija - kas yra žinotina apie nusikalstamumo prevenciją įvairiems asmenims, priimantiems sprendimus socialinėje sferoje, taip pat pateikiama sėkmingo bendruomenių saugumo lyginamoji analizė.

Svetainės skyrelyje "Techninė pagalba" pateikiama informacija apie Centro teikiamą strateginę ir techninę pagalbą didinant visuomenės saugumą. Nurodoma, kam, kokiomis sąlygomis ir ką padeda daryti Centro specialistai.

Vienas iš reikšmingiausių Centro svetainės skyrelių - "100 programų"[133]. Čia pateikti geriausios pasaulinės nusikalstamumo prevencijos praktikos 100 programų glausti aprašymai. Atrinkta ir pateikta per 50 metų sukaupta nusikalstamumo prevencijos patirtis įvairiose valstybėse: išvados, kurias padarė vyriausybinės komisijos; Jungtinių Tautų deklaracijos; nacionalinių nusikalstamumo prevencijos organizacijų analizės. Aprašomos įvairių administracinių lygių veiklos kryptys ir strategijos: valstybių, sričių ir miestų, apimančios paslaugų sektorių (užimtumas, sveikatos apsauga, poilsis, mokymasis, socialinės paslaugos ir transportas), formaliąją kontrolę (policija ir teisingumo sistema), privatų komercinį sektorių ir jų bendradarbiavimą. 100 programų yra sugrupuotos į keturias grupes, pagal nusikalstamumo prevencijos subjekto pobūdį:

[133] 100 Programmes// International Centre for the Prevention of Crime (ICPC) http://www.crime-prevention-intl.org/english/programs/index.html (May 4, 2001).

1) Administracijos, t.y. nacionalinės, regioninės ir vietos savivaldos programos, taip pat kitos svarbios strategijos;
2) Paslaugų sektorius, kuris apima socialines ir sveikatos apsaugos tarnybas, mokymo įstaigas bei asociacijas;
3) Formaliosios intervencijos sistema, t.y. policija ir teisingumo sistema;
4) Privatus verslas.

Tinklapyje galima pasirinkti vieną iš šių keturių arba visas nusikalstamumo prevencijos subjektų grupes ir gauti ją atitinkantį programų pavadinimų sąrašą. Programos grupės skirstomos į pogrupius: administracijos grupėje - regiono, šalies, miesto, kitų svarbių strategijų; paslaugų sektoriaus grupėje - užimtumo, socialinės ir sveikatos apsaugos tarnybų, aprūpinimo gyvenamuoju plotu, poilsio, mokymo, transporto, komercijos; formaliosios intervencijos grupėje - teisingumo ir policijos. Toks daugiapakopis nusikalstamumo prevencijos subjektų klasifikavimas ir atitinkamas ryšys su konkrečiomis prevencijos programomis sudaro sąlygas vartotojui lengvai atrinkti programas, atitinkančias konkretų prevencijos subjektą. Tačiau tinklapyje įdiegta nusikaltimų prevencijos programų paieška pagal prevencijos subjekto pobūdį ne visada tenkina vartotoją. Jeigu jį domina konkrečios nusikaltimų rūšies, pavyzdžiui, automobilių vagysčių prevencija, tai atitinkamų prevencijos programų suradimas bus lėtas ir nepatogus.

Kiekvienos nusikaltimų prevencijos programos informacinė struktūra yra tokia: problema, prevencinės programos aprašymas, programos poveikis-rezultatai, pagrindiniai partneriai ir finansavimas, išvados, papildomos informacijos šaltiniai (platesni programų aprašymai, kontaktinių asmenų duomenys ir kt.).

Svetainės komponentas "Horizontai" yra elektroninė tarptautinės informacijos apie nusikalstamumo prevenciją afiša. Joje pateikiami ir reguliariai atnaujinami skelbimai bei kita informacija apie nusikalstamumo prevenciją. Čia pateikiama informacija apie įvykusius renginius, susijusius su nusikalstamumo prevencija, šių renginių programos-dienotvarkės, kita informacija, pateikiamos internetinės nuorodos į kitas tarptautines ir nacionalines organizacijas.

Svetainėje pateikiamos Centro publikacijos, anotuota bibliografija su pagrindinių tarptautinių nusikalstamumo prevencijos dokumentų santraukomis. Publikacijų komponente įdiegta patogi informacijos paieškos sistema. Paieškos laukai: publikacijos pavadinimas, aprašymas, šalis, autorius. Paieškos kriterijaus loginės sąlygos: "prasideda simbolių fragmentu", "lygu", "yra simbolių fragmentas",

"baigiasi simbolių fragmentu". Paieškos sistemoje veikia įvykdytos paieškos nurodytų fragmentų atskiriems laukams atsiminimo ir jų panaudojimo vėlesnėse paieškose funkcija.

2.2.5. Tarptautinis kalėjimų studijų centras Londone (ICPS)

Tarptautinis kalėjimų studijų centras[134] įkurtas 1997 metais Londono universiteto Karališkojo koledžo Teisės mokykloje. Jis siekia padėti vyriausybėms bei kitoms agentūroms vystyti tinkamą kalėjimų ir įkalinimo politiką. Centras teikia konsultacijas, siekia, kad jo projektų ir mokslinių tyrimų medžiaga būtų plačiai pasiekiama. Ši informacijos sklaida padeda didinti kalėjimo tikslų supratimą ir suvokti, ko galima tikėtis iš kalėjimo.

Tarptautinio kalėjimų studijų centro svetainėje pateikta informacija apie vykdomus projektus, pateiktos nuorodos į penitencines organizacijas, į informacijos apie kalėjimus šaltinius (statistinė informacija, vadovėliai ir kt.), į kitus kriminalinės justicijos informacijos šaltinius internete. Charakteringos nuorodų ypatybės yra šios: jų trumpos charakteristikos pateikimas, išdėstymas abėcėlės tvarka pagal pavadinimą, galimybė peršokti į atitinkamos raidės sąrašo vietą. Informacijos, susijusios su kalėjimais, kompiuterinės bylos yra pateiktos atsisiųsti nemokamai. Bylų sąrašas surūšiuotas pagal datą. Sąraše nurodytas dokumento pavadinimas, bylos apimtis ir tipas.

Viena iš vertingiausių Centro svetainėje - pasaulio kalėjimų suvestinė[135]. Joje pateikiama visų pasaulio šalių trumpa kalėjimų statistika. Pateiktame pasaulio žemėlapyje vartotojas gali "pele" pasirinkti regioną. Pasirinkus atsiunčiamas atitinkamo regiono žemėlapis. Jame valstybių teritorijos nuspalvintos pagal įkalintų asmenų skaičių 100 000 gyventojų (žr. I priedas 2 pav.). Vartotojas konkrečią valstybę gali pasirinkti dviem būdais: paspausdamas "pelę" ant jį dominančios valstybės arba pasirinkdamas valstybę iš to kontinento valstybių sąrašo, surūšiuoto pagal abėcėlę. Vartotojas, pasirinkęs, pavyzdžiui, Lietuvą, ekrane gauna I priede pavaizduotą 1 lentelę. Reikia pastebėti, kad lentelėje yra sugretinta skirtingų laikotarpių (net skirtingų metų) informacija, tačiau yra nurodoma data, atitinkanti

[134] International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk//depsta/rel/icps/home.html (March 23, 2001).

duomenis. Galima suprasti, kad tokio pobūdžio pasaulinės informacijos surinkimas yra sunkus ir galbūt tobulai neatliekamas darbas.

2.2.6. Australijos kriminologijos institutas (AIC)

Australijos kriminologijos institutas[136] yra nacionalinis centras, skirtas nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos Australijoje tyrimui bei kriminalinės justicijos informacijos skleidimui. Institutas gauna informaciją iš plataus įvairių informacijos šaltinių rato.

Australijos kriminologijos instituto svetainės komponentas "Konferencijos" yra vienas iš geriausiai tvarkomų tokio pobūdžio kriminologinės informacijos šaltinių. Jame pateikiama informacija apie šio instituto organizuojamas konferencijas, susijusias su nusikalstamumo prevencija ir kriminaline justicija. Tai informacija apie įvykusias, patvirtintas, bet dar neįvykusias, ir planuojamas konferencijas. Pateiktas gausus įvykusių konferencijų sąrašas (nuo 1993 metų). Sąrašo struktūra: konferencijos pavadinimas (nuoroda), data, miestas. Sąrašas surūšiuotas pagal konferencijos datą mažėjimo tvarka, t.y. sąrašo pradžioje pateikiamos artimesnės, gale seniausiai įvykusios konferencijos. Konkrečios konferencijos informacijos struktūra (su kai kuriais nukrypimais) yra tokia: įvadas, tikslai, klausytojų kategorijos, programa. Programose beveik visada yra pateiktos nuorodos į atitinkamo pranešimo tekstą, skaidres, kurios buvo demonstruojamos. Pranešimų kalba netaisyta. Įvykusių konferencijų skyrelyje pateikta nuoroda į jų medžiagą. Šiuo atveju pateikiama tik padarytų pranešimų informacija, nėra informacijos apie pačias konferencijas. Patvirtintų, bet dar neįvykusių artimiausių konferencijų informacijos struktūra bendru atveju yra tokia: įvadas, temos, klausytojų kategorijos, registracijos informacija, gyvenamasis plotas ir maitinimas, kelionės (atvykimo, išvykimo) informacija. Planuojamų konferencijų sąraše nurodomas konferencijos pavadinimas, mėnuo, vieta ir asmens, atsakingo už jas, kontaktinė informacija. Australijos kriminologijos instituto svetainės komponente "Konferencijos" išskirtas seminarų skyrelis. Jame pateikta glausta informacija apie įvykusius seminarus, kai kada patalpinama ir seminarų medžiaga. Komponente "Konferencijos" taip pat išskirtas Australijos

---

[135] World Prison Brief. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/world_brief.html (November 10, 2000).
[136] Australian Institute of Criminology http://www.aic.gov.au/ (May 7, 2001).

kriminologijos instituto darbuotojų padarytų mokslinių pranešimų skyrelis, bei nuorodų į kitų Australijos organizacijų organizuotas konferencijas ir seminarus skyrelis (nuorodos į kitų organizacijų atitinkamus tinklapius).

Australijos kriminologijos instituto svetainės komponentas "Biblioteka" yra vienas iš didžiausių kriminologijos ir kriminalinės justicijos informacijos šaltinių Australijoje, aprūpinantis informacija ne tik Institutą, bet ir kitus vartotojus. Bibliotekoje yra apie 25 000 knygų, žurnalų, metinių ataskaitų ir kitų leidinių, atskira bibliografinė rodyklė bei statistinė kolekcija. Bibliotekos katalogas yra pasiekiamas per instituto tinklapį. Paieškos kataloge laukai yra šie: autorius, pavadinimas, tema, metai, serija, santrauka, tipas, nuoroda, leidinio numeris, leidėjas, pastabos. Paieškos rezultatai gali būti surūšiuoti pagal: pavadinimą, autorių, leidinio numerį ar metus. Knygos ir kiti leidiniai už tam tikrą mokestį gali būti gaunami per tarpbibliotekinį tinklą.

Svetainės komponente "Biblioteka" pateikta duomenų bazė - medžiagų apie įvairius nusikalstamumo, kriminalinės justicijos ir kriminologijos aspektus nuo 1968 metų indeksas. Duomenų bazės šaltiniai - dokumentai - yra žurnalų straipsniai, monografijos, mokslinių pranešimų konferencijose medžiaga, knygų recenzijos, mokslinių tyrimų ataskaitos, tezės, vyriausybės dokumentai, statistinės publikacijos ir nepublikuota medžiaga. Temos apima kriminologiją, penitenciją, nusikalstamumo prevenciją, nepilnamečių justiciją, teisėsaugą ir policiją. Duomenų bazė yra pasiekiama per internetą arba gali būti įsigyjama kompaktinių diskų pavidalu.

Svetainės komponente "Biblioteka" pateiktas Australijos mokslininkų, dirbančių kriminologijos ir kriminalinės justicijos sferoje, katalogas. Mokslininkai savo iniciatyva gali atsiųsti informaciją apie save elektroniniu paštu, ir ši jų informacija yra įtraukiama į katalogą. Informacijos apie mokslininką struktūra yra tokia: vardas ir pavardė, pareigos, organizacija, adresas, elektroninis paštas, telefonas, faksas, patirtis ir interesai, vykdomi moksliniai tyrimai. Šiame mokslininkų kataloge įdiegta automatizuota informacijos paieškos sistema, sudaranti galimybes mokslininkų paieškai pagal vykdomų tyrimų sritį ir kitus aspektus.

Svetainės komponente "Biblioteka" pateiktos nuorodos į kitas duomenų bazes. Iš jų galima išskirti, autoriaus nuomone, reikšmingesnes:

- Tarptautinė viktimologijos bibliografija[137]. Joje yra apie 1800 įrašų. Duomenų bazėje galima paieška pagal autorių, temą, pavadinimą, santrauką anglų, vokiečių, vengrų, lenkų ir ispanų kalbomis. Kiekviename bibliografijos įraše yra anotacija ir santrauka anglų bei vokiečių kalbomis.
- Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos bibliografijos duomenų bazė[138]. Joje yra įdiegta automatizuotos paieškos sistema. Vartotojui pateikti keturi paieškos laukai. Kiekvieno iš jų prasmę vartotojas gali pasirinkti pats iš sąrašo: autorius, pavadinimas, reikšminis žodis ar bet kas. Tarp šių laukų vartotojas gali nurodyti loginius ryšius: "ir", "arba", "ne".
- Kriminalinės justicijos santraukų duomenų bazė, kurią tvarko *Criminal Justice Press, Inc.*[139] Joje yra įvairiapusė informacija apie tarptautinius žurnalus, knygas, ataskaitas, disertacijas ir nepublikuotus straipsnius iš kriminologijos ir su ja susijusių disciplinų. Duomenų bazėje veikia automatizuota paieška pagal autorių ar pavadinimą. Duomenų bazės informacija pateikiama per internetą ar kompaktiniame diske.

Svetainės komponente "Biblioteka" pateiktos nuorodos į kitus Australijos katalogus, į elektroninius žurnalus. Autoriaus nuomone, aktualesni disertacijos tematikai yra "Australijos ir Naujosios Zelandijos kriminologų draugijos naujienos"[140], "Elektroninis teisės žurnalas"[141], "Empirinių ir taikomųjų kriminalinės justicijos tyrimų apžvalga"[142], "Vakarų kriminologijos apžvalga"[143].

Australijos kriminologijos instituto svetainės komponente "Publikacijos" yra pateikiamos nuorodos į dvi pagrindines instituto publikacijų serijas "Nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos tendencijos bei klausimai"[144] bei "Moksliniai tyrimai ir

[137] World Society of Victimology - Bibliography http://193.175.49.2/scripts/victimology/index.asp (July 25, 2000).
[138] Organized Crime and Corruption Bibliographic Database http://www.yorku.ca/nathanson/search.htm (August 1, 2000).
[139] Criminal Justice Press, Inc. http://www.criminaljusticepress.com/ (May 8, 2001).
[140] Australian and New Zealand Society of Criminology Newsletter http://www.anzsoc.ecel.uwa.edu.au/anzsoc/ANZSOC%20Newsletters.htm (May 8, 2001).
[141] E Law - Murdoch University Electronic Journal of Law http://www.murdoch.edu.au/elaw/ (May 8, 2001).
[142] Empirical and Applied Criminal Justice Review http://qsilver.queensu.ca/rcjnet/journal/cov2.html (May 8, 2001).
[143] Western Criminology Review http://wcr.sonoma.edu/ (January 21, 2001).
[144] Trends & Issues in Crime and Criminal Justice http://www.aic.gov.au/publications/tandi/index.html (May 3, 2001).

viešoji politika"[145]. Taip pat pateikiamos nuorodos į metines statistines publikacijas "Australijos nusikalstamumas - faktai ir skaičiai"[146] bei į kitas publikacijas: "Australijos kriminologijos instituto naujienos"[147], "Nusikalstamumo Australijoje atlasas 2000"[148], federacijos spaudos publikacijos, Australijos kriminologijos instituto ir Kriminologinių tyrimų tarybos metinės ataskaitos ir kt. Svetainės komponente "Publikacijos" pateikiamos publikacijų serijos, kurios nebepublikuojamos, tačiau visa tekstų apimtis yra pasiekiama iš šio tinklapio. Šiame svetainės komponente yra skyrius, kuriame pateikiamos nuorodos į naujas publikacijas. Galima pastebėti, kad didžioji dalis Australijos kriminologijos instituto publikacijų yra pateikiamos internete visos apimties ir nemokamai. Svetainės komponento "Publikacijos" atskiruose skyriuose veikia informacijos paieškos sistemos. Publikacijų katalogų skyriuje veikia automatizuota informacijos paieškos sistema, kurioje vartotojas gali gauti nuorodų į publikacijas sąrašą, pateiktą pagal jo pasirinktą publikacijos pavadinimo pirmąją raidę, bei pagal jį dominančią temą (naudojamas temų klasifikatorius).

Australijos kriminologijos instituto svetainės komponente "Moksliniai tyrimai" yra pateikiama informacija apie tyrimų tikslus, strateginius prioritetus, vykdomas programas, jų rezultatus, mokslinį personalą, statistines publikacijas, pateikiamos nuorodos į kitų šalių ir tarptautinius nusikalstamumo bei kriminalinės justicijos internetinius informacijos šaltinius.

Svetainės komponente "Statistika" pateikiamos nuorodos į Australijos statistines publikacijas ir interneto svetaines, į atskirų šalių bei tarptautines statistines svetaines. Komponentuose "Katalogai" ir "Nuorodos" pateikiamos nuorodos į įvairius tinklapius. Nuorodos struktūrizuotos pagal tematiką.

Australijos kriminologijos instituto svetainėje yra atskiras informacijos apie policiją skyrelis. Jame pateikiama informacija apie įvairius tyrimus, susijusius su policijos veikla, policijos personalo statistika (lytis, kategorija ir kt.), nuorodos į Australijos policijos tinklapius, metines policijos ataskaitas ir kt.

Instituto svetainėje taip pat yra atskiras informacijos skyrelis apie pataisos įstaigų veiklą Australijoje. Jame pateikiamos nuorodos į Australijos pataisos įstaigų

---

[145] Research and Public Policy http://www.aic.gov.au/publications/rpp/index.html (May 3, 2001).
[146] Australian Crime - Facts and Figures http://www.aic.gov.au/publications/facts/index.html (May 8, 2001).
[147] Australian Institute of Criminology Newsletters http://www.aic.gov.au/publications/newsletters/index.html (May 3, 2001).
[148] Atlas of Crime in Australia 2000 http://www.aic.gov.au/publications/atlas/index.html (December 6, 2000).

tinklapius, metines ataskaitas, statistinius duomenis, mokslinių tyrimų medžiagą, pataisos įstaigų privatizavimą, pataisos standartus ir konvencijas, konferencijas, apie mokymą ir švietimą pataisos tematika, pataisos įstaigų galimybes (nurodoma jų kategorija, talpa, funkcijos, adresas) ir kt. Australijos pataisos įstaigų išsidėstymas pateikiamas aktyviame žemėlapyje, kuriame pasirinkus konkrečią įstaigą, kompiuterio ekrane gaunama informacija apie ją.

Australijos kriminologijos instituto svetainėje vartotojas yra įspėjamas apie tai, kad jo apsilankymas ir darbas su svetainėje pateikta informacija yra įrašomas į kompiuterinę bylą statistiniais tikslais. Įrašomas: šalis ir vartotojo serveris, iš kurio jis prisijungęs prie interneto, adresas, apsilankymo data ir laikas, aplankyti tinklapiai ir atsisiųsti dokumentai, vartotojo naudojamos internetinės naršyklės tipas. Disertacijos autoriaus nuomone, tokios statistikos rinkimas ir analizė sudaro sąlygas geriau aprūpinti vartotojus informacija. Labiausiai naudojamą informaciją galima pirmiausia atnaujinti, išplėsti ją kiekybiniu ir kokybiniu aspektais.

Australijos kriminologijos instituto svetainėje yra įdiegta automatizuota informacijos paieškos sistema. Ji sudaro galimybes vartotojui ieškoti informacijos ne tik pagal pasirinktą simbolių fragmentą, bet ir naudoti tokias paieškos sąlygas: didžiųjų-mažųjų raidžių atitikimas svarbu ar nesvarbu; dalinis atitikimas ar visas; peršokti į atitinkamą eilutę ar ne; leidžiamų klaidų kiekis (nuo 0 iki dviejų); galima nurodyti, kad paieškos sistema atrinktų tik tas kompiuterines bylas, kurios buvo modifikuotos per vartotojo laisvai pasirinktą paskutinių dienų skaičių; vartotojas gali nurodyti maksimalų paieškos rezultatų (bylų) skaičių bei maksimalų ieškomo fragmento atitikimų skaičių vienoje kompiuterinėje byloje. Be to, yra pateiktas labai didelės apimties struktūrizuotas svetainės žemėlapis.

2.2.7. Skandinavijos kriminologinių tyrimų taryba

Skandinavijos kriminologinių tyrimų tarybą 1962 metais įsteigė Danijos, Suomijos, Islandijos, Norvegijos ir Švedijos Teisingumo ministerijos. Tarybos pagrindinis tikslas yra remti kriminologinius tyrimus šalyse narėse bei teikti pasiūlymus jų vyriausybėms.

Skandinavijos kriminologinių tyrimų tarybos[149] svetainėje pateikta informacija apie ruošiamas artimiausias konferencijas (registracijos formos, preliminarios programos ir kt.) bei apie Tarybos teikiamą paramą. Svetainės publikacijų skyriuje pateikiamas trumpas išleistų knygų ir žurnalų pristatymas, nurodomos sąlygos, kaip jas įsigyti (visos knygos ir žurnalai mokami), naujienų publikacijos, kurias galima atsisiųsti nemokamai, mokslinių seminarų ir kitos ataskaitos. Svetainėje pateikiama Skandinavijos kriminologinės bibliografijos duomenų bazė, kurioje veikia automatizuota informacijos paieškos sistema. Funkcijos: žodžio ar jo dalies paieška; loginės sąlygos "ir", "arba", "ne"; žodžių junginio paieška; maksimalaus rezultatinių dokumentų skaičiaus nustatymas. Svetainėje taip pat pateikiama Skandinavijos kriminologų duomenų bazė, kurioje veikia tos pačios informacijos paieškos funkcijos.

Skandinavijos kriminologinių tyrimų tarybos svetainėje pateiktos nuorodos į įvairias Skandinavijos šalių institucijas ir organizacijas. Nuorodų struktūra apima du lygius: aukščiausią - šalies, žemesnį - institucijų ir organizacijų.

Apibendrinant galima pasakyti, kad Skandinavijos kriminologinių tyrimų tarybos svetainė informacine prasme yra gana skurdi, lyginant su Australijos kriminologijos instituto svetaine.

2.2.8. Kembridžo universiteto Kriminologijos institutas

Kembridžo universiteto Kriminologijos institutas[150] įkurtas 1959 metais. Šiuo metu jis turi solidžią tarptautinę reputaciją. Instituto svetainėje pateikiama informacija apie organizuojamus kursus ir jų sąlygas, apie darbuotojus bei studentus.

Mokslinių tyrimų skyrelyje pateikiama gausi informacija apie mokslinių tyrimų projektus (šiuo metu vykdomus, neseniai užbaigtus ir vykdytus nuo 1987 metų). Informacija suklasifikuota pagal mokslinių tyrimų subjektų pobūdį.

Seminarų ir paskaitų skyrelyje pateikiama informacija apie instituto svečių vedamus seminarus (išsamiai pristatomi jų lektoriai), apie konferencijas, mokslinių tyrimų darbo grupių ataskaitas ir kt.

Bibliotekos skyrelyje pateikiama informacija skaitytojams (bibliotekos darbo laikas, kas ir kokiomis sąlygomis gali ja naudotis, temų klasifikatorius, knygų tipo

[149] Scandinavian Research Council for Criminology http://www.nsfk.org/ (May 10, 2001).
[150] Institute of Criminology, University of Cambridge http://www.law.cam.ac.uk/crim/index.htm (May 10, 2001).

klasifikatorius ir kt.); teminis katalogas; devyniasdešimties Kembridžo universiteto bibliotekų jungtinis *online* katalogas, kuriame yra įdiegta informacijos paieškos sistema (paieškos laukai: autorius, pavadinimas, pavadinimas+tema, bibliotekų, kurioms vartotojas teikia pirmenybę, kodai); *online* žurnalai (jų turinys ir santraukos yra laisvai pasiekiamos, o visas tekstas pateikiamas su apribojimais); *online* duomenų bazės, kuriomis galima naudotis iš universiteto kompiuterių (priešingu atveju reikia žinoti slaptažodį). Tarp *online* duomenų bazių galima paminėti disertacijų santraukų duomenų bazę, kurioje pateikiamos disertacijų santraukos iš viso pasaulio.

Kriminologinių nuorodų skyrelyje pateikiamos labai didelės apimties nuorodos į įvairius kriminologinės informacijos šaltinius internete. Nuorodos yra suskirstytos į grupes pagal temas: korupcija; nusikalstamumo prevencija; kriminologija; šeimyninis smurtas; narkotikai; teismai; vyriausybė; žmogaus teisės; teisingumas, teismai ir teisė; nepilnamečiai; bibliotekos; psichinė sveikata; naujienos; policija; kalėjimai; probacija ir lygtinis paleidimas iš įkalinimo vietų; moksliniai tyrimai ir statistika; atkuriamasis teisingumas ir mediacija; socialinės studijos; viktimologija.

Kembridžo universiteto Kriminologijos instituto svetainėje įdiegta informacijos paieškos sistema pagal simbolių fragmentą.

2.2.9. Oksfordo universiteto Kriminologinių tyrimų centras

Oksfordo universiteto kriminologinių tyrimų centras[151] vykdo plataus diapazono empirinius mokslinius tyrimus, kurių rezultatai yra svarbūs kriminalinei ir penitencinei politikai. Svetainėje pateikiama informacija apie centrą ir universitetą, apie organizuojamus kursus, doktorantus ir jų mokslinių tyrimų sferą, laisvas darbo vietas, apie biblioteką, jos darbo laiką, naudojimosi ja sąlygas. Pateikiami elektroniniai žurnalai, kurie yra pasiekiami tik Oksfordo universiteto nariams.

Svetainės nuorodų skyrelyje, disertacijos autoriaus nuomone, išskirtinos šios nuorodos:

[151] Centre for Criminological Research, University of Oxford http://www.crim.ox.ac.uk/ (May 1, 2001).

- Kardifo universiteto didelė nuorodų į internetinius šaltinius kolekcija[152] kriminologijos studentams ir mokslininkams. Charakteringa ypatybė - prie kiekvienos nuorodos pateikta informacija apie tai, kada ši nuoroda paskutinį kartą patikrinta.
- Kalėjimų vadovas[153]. Anglijos ir Velso penitencinės sistemos metinis vadovas. Tai 2001 metais redaguotos knygos pristatymas internete su nuorodomis į kitus šio pobūdžio informacijos šaltinius internete.
- Bausmių skyrimo projektas[154]. Tai JAV nacionalinės organizacijos, remiančios bausmių reformą ir vadovaujančios kriminalinės justicijos problemų moksliniams tyrimams, interneto svetainė. Joje pateikta daug vertingos mokslinės informacijos, susijusios su bausmių sistema, jos problemomis ir reforma.

2.2.10. JAV Nacionalinė kriminalinės justicijos informacijos tarnyba (NCJRS)

JAV Nacionalinė kriminalinės justicijos informacijos tarnyba (NCJRS)[155] yra federalinės valdžios remiama įstaiga, skirta mokslininkams, politikams ir praktikams, dirbantiems kriminalinės justicijos bei narkotikų kontrolės sferoje. Šios tarnybos partneriai ir rėmėjai - JAV įstaigos ir organizacijos, teikiančios informaciją bei paramą.

Nacionalinė kriminalinės justicijos informacijos tarnyba du kartus per mėnesį leidžia elektroninį naujienų žurnalą "JUSTINFO"[156], kuriame publikuojamos naujienos ir skelbimai iš visų NCJRS partnerių. Tarnyba taip pat leidžia leidinį "JUVJUST"[157] - elektroniniu paštu siunčiamą plataus diapazono temų ir informacinių šaltinių sąrašą. "JUVJUST" tematika - nepilnamečių justicija, nusikalstamumo prevencija ir vaikų globa. Abu leidiniai užsiregistravusiems vartotojams yra nemokami. Vartotojai, norintys gauti pastabas apie publikacijas ir informacijos

[152] Criminolgy Related Information // Cardiff University Information Services http://www.cf.ac.uk/infos/information/subject/criminology/ (September 20, 2000).
[153] Prisons Handbook, 2001 Edition http://www.tphbook.dircon.co.uk/ (May 11, 2001).
[154] Sentencing Project, Washington DC http://www.sentencingproject.org/index.html (May 11, 2001).
[155] National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) http://www.ncjrs.org/ (May 21, 2001).
[156] JUSTINFO - Justice Information Electronic Newsletter http://virlib.ncjrs.org/JUSTINFO.asp (May 21, 2001).
[157] National Criminal Justice Reference Service (NCJRS). What is NCJRS? http://www.ncjrs.org/whatsncjrs.html (May 21, 2001).

šaltinius, kurie atitinka jų specifinius interesus, gali užsiregistruoti elektroninio pašto dėžutėje bei susikurti savo profilį.

NCJRS santraukų duomenų bazė - viena iš didžiausių pasaulyje kriminalinės ir nepilnamečių justicijos bibliotekų. Ją sudaro per 160 000 publikacijų, ataskaitų, straipsnių, garso ir vaizdo įrašų bei nepublikuotų mokslinių darbų iš JAV ir viso pasaulio. Informacijos šaltiniai apima statistiką, mokslinių tyrimų ir mokomąją medžiagą, programų aprašymus. Šios kolekcijos medžiaga yra kaupiama nuo 1970 metų. Santraukų struktūra tokia: pavadinimas, autorius, rėmėjai, įsigijimo adresas ir 100-200 žodžių santraukos tekstas. Duomenų bazėje galimi 3 paieškos tipai:

- Paieška pagal žodžius (simbolių fragmentus) ir jų junginius, naudojant loginius ryšius "ir", "arba", "ne";
- Paieška pagal žodžius ir frazes bei su jomis susijusias sąvokas;
- Paieška pagal žodžius ir panašios rašybos žodžius.

Vartotojas turi pasirinkti vieną iš šių paieškos tipų. Paiešką galima vykdyti iškart visoje duomenų bazėje arba nurodant paieškos kriterijus atskiriems paieškos laukams: pavadinimui, temai, autoriui, numeriui, datų intervalui. Įvykdžius paiešką, santraukų sąraše pateikiamos nuorodos į visą atitinkamą tekstą, jeigu jis egzistuoja elektronine forma. Paieška šioje duomenų bazėje yra nemokama.

JAV Nacionalinės kriminalinės justicijos informacijos tarnybos svetainėje pateikta atskira viso teksto publikacijų duomenų bazė, apimanti per 1 500 publikacijų. Tai vienas iš vertingiausių kriminalinės justicijos informacijos šaltinių, kuriuo galima naudotis nemokamai. Vykdant paiešką šioje duomenų bazėje informacijos yra ieškoma NCJRS įstaigos svetainėje, JAV Teisingumo departamento svetainėje[158], Justicijos programų įstaigos svetainėje[159] (apimančioje 5 skirtingas įstaigas ir jų svetaines[160]) bei Nacionalinės narkotikų kontrolės įstaigos svetainėje[161]. Santraukų duomenų bazėje paieška nėra vykdoma. Viso teksto publikacijų duomenų bazėje, kaip ir santraukų duomenų bazėje, yra galimi trys ankščiau nurodyti paieškos tipai.

---

[158] United States Department of Justice http://www.usdoj.gov/ (May 23, 2001).
[159] U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs http://www.ojp.usdoj.gov/ (May 30, 2001).
[160] U.S. National Institute of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/nij/ (May 30, 2001).
U.S. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention http://ojjdp.ncjrs.org/ (May 30, 2001).
U.S. Bureau of Justice Statistics http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/ (June 23, 2000).
U.S. Bureau of Justice Assistance http://www.ojp.usdoj.gov/BJA/ (May 30, 2001).
U.S. Office for Victims of Crime http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/ (May 25, 2001).
[161] White House Office of National Drug Control Policy http://www.whitehousedrugpolicy.gov/ (May 30, 2001).

JAV Nacionalinės kriminalinės justicijos informacijos tarnybos svetainėje pateikta nuoroda į spausdintų leidinių užsakymo tinklapį, kuriame pristatomos naujausios knygos, veikia informacijos paieškos sistema. Dalis knygų pateikiamos elektronine forma internete nemokamai.

NCJRS personalas konsultuoja vartotojus specifinės informacijos gavimo klausimais. Vartotojas gali klausti telefonu, paštu ar elektroniniu paštu. Jis turi nurodyti:

- Kokios informacijos jis ieško (kiek galima tiksliau);
- Kaip ši informacija bus naudojama;
- Informacijos gavimo terminą;
- Savo kontaktinę informaciją (vardą, adresą, telefoną, faksą, elektroninio pašto adresą ir t.t.).

JAV Nacionalinės kriminalinės justicijos informacijos tarnybos svetainės skyrelyje "Renginių kalendorius" yra pateikiama renginių duomenų bazė. Paieškos sistema šioje duomenų bazėje sudaro galimybes vartotojui atrinkti informaciją apie konferencijas, seminarus ir kitus renginius, susijusius su nepilnamečių ir kriminalinės justicijos bei narkotikų kontrolės politika, pagal konkrečią tematiką, geografinę vietą, datą ar jų kombinacijas. Informacijos paieškai "Renginių kataloge" vartotojas turi užpildyti specialią formą, kurioje gali nurodyti: laikotarpį, organizaciją, tematiką, regioną-valstybę, šalį. Visi paieškos formos laukai turi galimų reikšmių žodynus. Atlikus paiešką, ekrane pateikiamas paieškos kriterijus tenkinantis renginių sąrašas. Iš jo pasirinkus konkretų renginį, pateikiama informacija apie jį, nuorodos į rėmėjus, kontaktinio asmens duomenys. Jeigu yra, pateikiama ir atitinkama renginio registracijos forma. "Renginių kalendoriuje" atskirai pateikiama tą mėnesį JAV vykdomų specialių kampanijų sąrašas su nuorodomis į atitinkamus informacijos šaltinius internete.

Svetainės subsidijų ir finansavimo skyrelyje pateikiama informacija apie įvairius finansavimo šaltinius bei galimybes gauti finansavimą. Pateikiamas finansuojamų programų sąrašas, nuorodos į tinklapius, kuriuose pateikiama tokio pobūdžio informacija.

JAV Nacionalinės kriminalinės justicijos informacijos tarnybos svetainėje pateiktos atskiros teminės sritys: pataisos, teismų, tarptautinė, nepilnamečių justicijos, teisėsaugos, nusikaltimų aukų, statistikos, kitų kriminalinės justicijos klausimų. Kiekviena iš šių temų turi nuo kelių iki keliolikos potemių. Vartotojas, pasirinkęs

konkrečios temos konkrečią potemę, ekrane gauna atitinkamą sąrašą kompiuterinių bylų, pateiktų įvairiomis formomis (PDF, HTML, ASCII tekstų). Bylų sąrašas yra surūšiuotas pagal datą taip, kad priekyje yra naujausios medžiagos. Vartotojui sudaromos galimybės šį sąrašą surūšiuoti kitaip - pagal pavadinimą ar dokumento numerį.

2.2.11. JAV Nacionalinis kriminalinės justicijos duomenų archyvas (NACJD)

JAV Nacionalinis kriminalinės justicijos duomenų archyvas[162] yra politinių ir socialinių mokslinių tyrimų tarpuniversitetinio konsorciumo specialus teminis archyvas Mičigano universitete. Jis kaupia, archyvuoja ir pateikia elektroninius kriminalinės justicijos duomenų rinkinius moksliniams tyrimams bei mokymo tikslams. Jo svetainėje sudarytos sąlygos nemokamai pasiekti ir atsisiųsti šimtus kriminalinės justicijos duomenų rinkinių.

JAV Nacionaliniame kriminalinės justicijos duomenų archyve duomenų rinkiniai yra pasiekiami tiesioginei (*on-line*) analizei. Šių duomenų atžvilgiu vartotojai gali atlikti tam tikras statistines procedūras, susikurti paprastus duomenų poaibius, internete naršyti konkrečių duomenų rinkinius, neatsisiųsdami viso duomenų rinkinio ir jo neimportuodami į kompiuterinius statistinius paketus. *On-line* duomenų analizė yra rekomenduojama vartotojams, kurie nori:

- ieškoti juos dominančios duomenų grupės kintamųjų;
- apžvelgti pagrindinių kintamųjų pasikartojimus ar trumpą statistiką tam, kad nuspręstų, kokia tolimesnė analizė yra tinkama;
- apžvelgti trumpą statistiką;
- susikurti pranešimams paprasčiausią trumpą statistiką;
- iš neapdorotų duomenų susikurti statistines lenteles;
- iš santykinai didelio duomenų rinkinio susikurti konkrečių bylų ar kintamųjų poaibius ir sutaupyti informacijos siuntimo laiką bei vietą asmeniniame kompiuteryje.

Be to, vartotojai gali atlikti tokias statistines procedūras:

- gauti konkrečių bylų kai kurias reikšmes;
- gauti dažnumus, lenteles;

- palyginti vidurkius;
- gauti koreliacijos matricą;
- manipuliuoti kintamaisiais;
- įsirašyti kintamuosius;
- apskaičiuoti naujus kintamuosius;
- atsisiųsti visą duomenų rinkinį ar tik jo poaibį (ASCII duomenų bylą, SAS, SPSS ar Stata formato duomenų rinkinius);
- atsisiųsti konkrečius duomenų rinkinius, anketas ar kitą dokumentaciją.

Darbo su archyvo duomenimis sistema, kaip ir bet kuri sistema, vykdanti daug sudėtingų funkcijų, yra nelengvai perprantama. Pateikiant duomenis iš šio archyvo yra naudojami įvairūs sutrumpinimai, kurie papildomai apsunkina nepatyrusį vartotoją.

JAV Nacionalinio kriminalinės justicijos duomenų archyvo svetainėje veikia tipiškos žodžių ar frazių (ir jų junginių) paieškos funkcijos.

2.2.12. JAV Teisingumo statistikos biuras (BJS)

Teisingumo statistikos biuras[163] yra JAV Teisingumo departamento padalinys. Biuras yra JAV kriminalinės justicijos statistikos pirminis šaltinis. Biuras kaupia, analizuoja, spausdina ir skleidžia informaciją apie nusikalstamumą, nusikaltimus padariusius asmenis, nusikaltimų aukas bei teisingumo sistemos veiklą visuose vyriausybiniuose lygiuose.

Teisingumo statistikos biuras kasmet vykdo nacionalinio lygio viktimologinių apklausų tyrimus. Jis paruošė kompiuterinę programą, skirtą duomenų kaupimui ir analizei, atliekant vietines viktimologines apklausas telefonu. Ši programa yra pateikta internete nemokamai. Svetainėje gausu viktimologinės informacijos: viktimologinių tyrimų medžiagos, nusikaltimų aukų charakteristikų (lytis, amžius ir kt.), nusikaltimų charakteristikų (nusikaltimų rūšis, aukos - nusikaltėlio santykis, ginklų panaudojimas, nusikaltimų vieta, nusikaltimų žala, …) bei kt.

---

[162] National Archive of Criminal Justice Data (NACJD) http://www.icpsr.umich.edu/NACJD/home.html (May 24, 2001).
[163] Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/ (June 23, 2000).

Biuras kasmet ruošia "Kriminalinės justicijos statistikos knygą"[164], kurios informacija pateikiama internete nemokamai. Knygoje pateikiami duomenys, surinkti iš daugiau kaip 100 šaltinių - įvairių lygių ir paskirties JAV agentūrų. Statistiniai duomenys pateikti per 600 lentelių. Knyga yra suskirstyta į 6 skyrius:

1) Kriminalinės justicijos sistemų charakteristikos. Čia pateikiami duomenys apie kriminalinės justicijos agentūrų bei darbuotojų kiekius ir tipus, kriminalinės justicijos išlaidas, personalo darbo krūvį, valstijų įstatyminę informaciją. Įdomu pastebėti, kad šiame skyriuje pateikta detali informacija apie įvairių lygių ir paskirties JAV kriminalinės justicijos agentūrų metinį biudžetą, bei numatomą biudžetą kiekvieniems metams iki 2006 metų imtinai. Galima pastebėti, kad daugeliu atvejų planuojami biudžetai didėja.
2) Visuomenės požiūris į nusikalstamumą ir su kriminaline justicija susijusias temas. Čia pateikiami nacionalinio lygio visuomenės nuomonės apklausos rezultatai apie baimę tapti nusikaltimų aukomis, mirties bausmę, šaunamųjų ginklų kontrolę, narkotikų naudojimą, teisėsaugos veiklos reitingus.
3) Registruotųjų teisės pažeidimų charakteristika ir pasiskirstymas.
4) Suimtų asmenų charakteristika ir pasiskirstymas. Pateikiamos skaičių lentelės apie suimtus asmenis (amžius, lytis, rasė, geografinė sritis); sulaikymų dėka atskleistų nusikaltimų, ir visų užregistruotų nusikaltimų santykiai; nelegalių daiktų ir konfiskuoto turto kiekiai.
5) Kaltinamieji teismo procese. Pateikiami duomenys apie nepilnamečių ir suaugusių kaltinamųjų skaičių, jų charakteristikas, nuosprendžius.
6) Asmenys, esantys pataisos įstaigų priežiūroje. Pateikiama informacija apie asmenis, kurių atžvilgiu yra taikoma probacija ar laidavimas, apie įkalintus nepilnamečius, apie asmenis, esančius kalėjimuose bei jų judėjimą. Taip pat pateikiamos valstijų ir federaliniuose kalėjimuose kalinčių asmenų charakteristikos, duomenys apie asmenis, nuteistus mirties bausme.

[164] Sourcebook of Criminal Justice Statistics. Bureau of Justice Statistics http://www.albany.edu/sourcebook/ (May 17, 2001).

Teisingumo statistikos biuro svetainėje pateikiama "Pasaulio kriminalinės justicijos sistemų knyga"[165]. Joje pateikiami 42 valstybių kriminalinės justicijos sistemų aprašymai. Aprašymai sukurti pagal bendrą šabloną, todėl gali būti lengvai palyginamos panašios funkcijos tarp skirtingų valstybių. Informacija yra surūšiuota pagal valstybes abėcėlės tvarka ir gali būti atsisiųsta nemokamai. Galima pastebėti, kad didesnė dalis valstybių į šį sąrašą nepatenka. Be to, aprašymai yra kelių metų senumo, todėl ne visada atitinka tikrovę.

Teisingumo statistikos biuro svetainėje pateiktas didelės apimties publikacijų skyrelis, kuriame publikacijos surūšiuotos pagal pavadinimą abėcėlės tvarka. Pasirinkus konkrečią publikaciją, ekrane pateikiama jos santrauka bei nuorodos viso teksto atsisiuntimui (nemokamai).

Biuro svetainėje yra skyrelis "Nusikalstamumo ir justicijos elektroninių duomenų santraukos"[166]. Jame yra surinkti duomenys iš įvairių publikuotų šaltinių ir pateikti elektroninių lentelių forma (kompiuterinės bylos). Tokius duomenis patogu analizuoti, panaudojant įvairias kompiuterines programas. Šios bylos apima tūkstančius skaičių ir šimtus įvairių rodiklių. Tai metinė statistika, apimanti nuo kelių iki keliasdešimt metų. Duomenų bylos surūšiuotos pagal temas (Nusikalstamumo ir arešto duomenys, Kriminalinės justicijos duomenys, Pataisos duomenys, Demografiniai duomenys) ir pagal jurisdikciją (Nacionaliniai duomenys, Federaliniai duomenys, Valstijų duomenys, Apygardų duomenys, Miestų duomenys). Ties kiekviena duomenų byla nurodomas duomenų pavadinimas, laikotarpis, už kuriuos metus yra šie duomenys, duomenų bylos formatas ir dydis. Duomenų lentelių stulpeliuose pateikti statistiniai rodikliai, eilutėse - metai. Galima pastebėti, kad pateikiamų duomenų atnaujinimas nėra operatyvus. Pavyzdžiui, 2001 metų gegužės 29 dieną JAV užregistruotų nusikaltimų skaičius buvo pateiktas už 1960-1998 metus, t.y. už 1999 ir 2000 metus duomenų dar nebuvo[167]. Tuo pačiu metu JAV Federalinio tyrimų biuro svetainėje[168] buvo pateikti atitinkami duomenys už 1980-1999 metus, o už 2000 metų sausio-birželio mėnesius tik preliminarūs duomenys.

---

[165] The World Factbook of Criminal Justice Systems. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/abstract/wfcj.htm (December 15, 1999).
[166] Crime & Justice Electronic Data Abstracts. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/dtdata.htm (April 17, 2001).
[167] The number of crimes reported to police and crime rates since 1960, U.S. totals (Spreadsheet 27K) from the FBI's Uniform Crime Reports, 5/00 http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/data/stateucr/ucrus.wk1 (April 17, 2001).
[168] Uniform Crime Reports. Federal Bureau of Investigation http://www.fbi.gov/ucr/ucr.htm (May 29, 2001).

Teisingumo statistikos biuro svetainėje dar yra pateikti publikacijų, teisingumo sistemos finansavimo, susijusių svetainių, naujienų skyreliai, kurių turinio ir funkcijų platesnė analizė disertacijos kontekste, autoriaus nuomone, yra mažareikšmė.

Teisingumo statistikos biuro svetainės skyrelyje "Svarbiausi faktai"[169] bei kituose skyreliuose realizuota specifinė funkcija - trumpų išvadų (vieno ar kelių sakinių) pateikimas pagal konkrečią temą su aktyviomis nuorodomis į išsamesnę informaciją, taip pat labai sumažintų diagramų, kuriose vaizduojamas rodiklių kitimas, pateikimas bei galimybė atsisiųsti normalaus dydžio atitinkamas diagramas. Privalumai - vartotojas keliuose tokio pobūdžio puslapiuose gali rasti svarbiausią informaciją ir greitai su ja susipažinti. Trūkumas - tokios informacijos paruošimui reikalingos papildomos darbo sąnaudos.

Kita charakteringa funkcija - statistinių lentelių pagal atskiras temas bei metus pateikimas. Kasmetinė informacija pateikiama už kelis metus ar už keliasdešimt metų (pradedant 1970 metais) priklausomai nuo konkrečios temos ir nuo konkretaus rodiklio. Dauguma atvejų pateikiama atskirų metų statistika. Tik kai kuriais atvejais vartotojas gali atsisiųsti kompiuterines bylas, kuriose yra pateiktas rodiklių kitimas per kelis-keliasdešimt metų. Pateikiami absoliutūs skaičiai, dydžiai, apskaičiuoti 100 000 gyventojų, įvairūs santykiai (tarp nusikaltimus padariusių asmenų skaičiaus, atitinkamos nusikaltimų rūšies skaičiaus, aukų skaičiaus ir kt.).

Teisingumo statistikos biuro svetainėje veikia informacijos paieškos sistema. Vartotojas gali pasirinkti, kur ieškoti jo nurodyto paieškos fragmento:

- Biuro svetainėje (internetiniai puslapiai, visų publikacijų santraukos bei *on-line* informacija);
- Biuro dokumentuose, kurių formatas yra PDF tipo;
- Biuro tekstiniuose dokumentuose, be grafinių diagramų ir kai kurių lentelių;
- Biuro spausdintuose leidiniuose.

Be to, vartotojas gali nurodyti, kad paieška būtų vykdoma ir susijusiose svetainėse:

- Justicijos programų įstaigos svetainėje[170];
- Nacionalinės kriminalinės justicijos informacijos tarnybos svetainėje[171];

[169] Key Facts at a Glance. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/glance.htm (February 1, 2001).
[170] Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/ (May 30, 2001).

Paieškos rezultatų sąrašas gali būti surūšiuotas pasirinktinai pagal dokumente daugiausiai pasitaikiusių paieškos fragmentų skaičių mažėjimo tvarka, pagal dokumento pavadinimą abėcėlės tvarka ar pagal dokumento datą mažėjimo tvarka. Be to, yra paieškos patikslinimo galimybė - ieškoti kito fragmento tarp jau surastų dokumentų.

Biuro svetainėje veikia pagalbos vartotojui funkcija. Ją pasirinkus sužinoma, kaip, kur ir kokią informaciją galima rasti Biuro svetainėje.

2.2.13. Interneto svetainė "Crimetheory.com"

Svetainė "Crimetheory.com"[172] yra sukurta ir palaikoma Bruce Hoffman'o iš Vašingtono universiteto Sociologijos departamento. Tai vertingas kriminologinių teorijų informacijos šaltinis mokslininkams, studentams ir kitiems vartotojams.

Svetainės skyrelyje "Mokymasis", kurio kūrimas dar nebaigtas, pateikiama:

- Trumpa kriminologinių teorijų charakteristika, kriminologinių teorijų klasifikacija, pratimai iš kriminologijos, informacija apie žymiausius kriminologus, jų portretai, jų teorijų pagrindiniai teiginiai, argumentai ir kt. Taip pat pateikiamos nuorodos į atitinkamas publikacijas. Kai kurios publikacijos elektronine forma pateikiamos visos apimties, nemokamai. Tinklapyje pateikiama aktyvi kriminologinių teorijų lentelė. Joje vartotojas, paspaudęs "pelę" ant teorijos, mokslininko ar teorijų grupės pavadinimo, mato ekrane atitinkamą informaciją.
- Diskusijos, forumas elektronine forma apie atskiras kriminologines teorijas ir teoretikus.
- Kriminologų galerija, jų įtaka (tinklapis pradinėje kūrimo stadijoje).
- Kriminologijos žodynas.

Svetainės skyrelyje "Moksliniai tyrimai" pateikiama:

- Informacija apie artimiausias konferencijas kriminologine tematika. Pateikiami konferencijų pavadinimai, datos ir vėliausi terminai iki kada galima užsiregistruoti. Dauguma atvejų pateikiamos nuorodos į atitinkamų konferencijų rengėjų tinklapius.

---

[171] National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) http://www.ncjrs.org/ (May 21, 2001).
[172] Crimetheory.com http://www.crimetheory.com/ (May 30, 2001).

- Teorinės kriminologijos bibliografija[173], išdėstyta pagal teorijas ir temas. Bibliografijos pabaigoje pateiktos nuorodos į mokslinius žurnalus, susijusius su kriminologija[174]. Dalis žymiausių mokslinių straipsnių ir net knygų pateikta internete visos apimties, nemokamai. Kriminologams ši bibliografija vertinga ir patogi. Norint pasiremti kitų mokslininkų darbais, juos pacituoti, kriminologui nebūtina eiti į biblioteką, užsakyti, laukti atitinkamų leidinių. Užtenka "pelę" paspausti ant nuorodos į reikiamą publikaciją, ir netrukus ji pasirodo kompiuterio ekrane. Citatą nebūtina perrašinėti, tereikia jos tekstą perbraukti "pele" ir nukopijuoti į savo mokslinį straipsnį.
- Ankstyvieji kriminologiniai tekstai. Pateikiami jų vertimai į anglų kalbą.
- Nuorodos į kriminologinės informacijos šaltinius internete.

2.3. Apibendrinimai ir išvados

Užsienio šalių kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų ir tinklapių analizė yra problemiška dėl daugelio priežasčių. Pagrindinės iš jų:

- informacijos nepasiekiamumas dėl sistemų uždarumo, kalbinio barjero ir kitų priežasčių;
- ribotos galimybės susipažinti su pasiekiama informacija dėl itin didelio jos kiekio;

---

[173] Bibliography of Theoretical Criminology http://www.crimetheory.com/Reading/further.htm (January 23, 2000).

[174] Australian and New Zealand Journal of Criminology http://www.australianacademicpress.com.au/Publications/anzjc/crim1.html (May 30, 2001).
The British Journal of Criminology http://www3.oup.co.uk/crimin/ (May 30, 2001).
Criminology. American Society of Criminology Publications http://www.asc41.com/publications.html (May 30, 2001).
Critical Criminology: an International Journal http://www.paulsjusticepage.com/critical-crim-journal.htm (May 30, 2001).
Law & Society Review: the Journal of the Law and Society Association http://www.lawandsociety.org/review/curlsr.htm (May 30, 2001).
Punishment & Society: the International Journal of Penology http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0251.html (May 30, 2001).
Social & Legal Studies: an International Journal http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0027.html (May 30, 2001).
Theoretical Criminology: an International Journal (available electronically) http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0064.html (May 30, 2001).

- kriminologinės informacijos sampratos griežtų ribų nebuvimas.

Kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų bei tinklapių kiekis jų analizės subjekto atžvilgiu yra neapibrėžtas, nors teoriškai ir baigtinis. Tai yra neišvengiama šios informacijos analizės problema. Jos kontekste ypatingai reikšminga yra analizės objektų - konkrečių informacinių sistemų - atrankos problema. Atrankos kriterijų pasirinkimas iš dalies nulemia gautus rezultatus. Iš kitos pusės, analizės objektų pasirinkimas yra nulemtas ribotų informacijos šaltinių pasiekimo galimybių. Nors atrankos kriterijų pasirinkimas yra vertybinio pobūdžio, tačiau bet kuriuo atveju atskirų, įvardintų visumos dalių analizės rezultatai santykinai atspindi objektų visumos ypatybes. Tai yra teorinė prielaida, kuria autorius remiasi disertaciniame darbe. Ši nuostata yra pagrįsta kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų tų pačių savybių daugkartiniu pasikartojimu skirtingose informacinėse sistemose. Be to, išsami egzistuojančių kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų analizė nėra absoliutus reikalavimas kuriant Nacionalinę kriminologinę informacinę sistemą, analizuojant NKIS modelio problemas. Užsienio patirties analizės rezultatai tik sukuria platesnę informacinę erdvę, kurios aplinkoje ir jos santykyje su Lietuvos ypatybėmis kuriamas NKIS modelis.

Atlikus 23 valstybių per 300 kriminalinės justicijos informacinių sistemų, skirtų teisėsaugai, prokuratūroms, teismams, pataisos įstaigoms ir kt., aprašymų[175] analizę, galima konstatuoti:

- Kriminalinės justicijos struktūrų informacinės sistemos pasižymi daugiaplaniu funkcionalumu. Konkrečių institucijų informacinių sistemų turinys ir funkcijos orientuotos ne tik į jų pačių poreikius, bet ir į suinteresuotų teisėsaugos institucijų bei kitų vartotojų reikmes. Informacija teikiama plačiam vartotojų ratui.
- Kaupiamos informacijos turinį galima suskirstyti į tris grupes, tarpusavyje susijusias įvairiais ryšiais:
  - Įvykiai - informacija apie praneštus teisės pažeidimus, jų registraciją, ikiteisminį ir teisminį tyrimą bei procesinius sprendimus; apie iškeltas bylas ir jų judėjimą; apie teismo procesą ir priimtus sprendimus;

[175] Directory computerised criminal justice information systems 1995. Edited by Dr. Richard Scherpenzeel. - The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 1995. Publication Series No. 27. 2001 Directory computerised criminal justice information systems. Edited by Richard Scherpenzeel. -

bausmių statistika (paskirtų bausmių amplitudė ir dažnumas); apie penitencinius įvykius - paskirtos bausmės vykdymo eigą, įkalintų asmenų discipliną ir judėjimą; apie penitencinių įstaigų talpumo panaudojimą; apie šaunamųjų ginklų, transporto priemonių registraciją; apie nusikaltimų prevenciją; apie baudų mokėjimą, teismo išlaidas ir kt.

- Asmenys - informacija apie nusikaltimų aukas, pareiškėjus, liudininkus, įtariamuosius, kaltinamuosius, teisiamuosius, nuteistus, atliekančius bausmę (jų uždarbį, darbo, mokymosi vietą, vizitacijas, lankytojų duomenis), paleistus iš įkalinimo įstaigų anksčiau laiko, ieškomus, dingusius asmenis, šaunamųjų ginklų tiekimo dilerius ir kt. Kaupiama įvairių kategorijų asmenų informacija: vardas, pavardė, asmens kodas, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, pravardė, tėvų duomenys, fizinis kūno sudėjimas, išvaizda, veido bruožai, ypatingos žymės, dialektas, pirštų atspaudų informacija, dantų charakteristikos, asmens teisinis statusas, jo kriminalinė istorija, arešto duomenys (data, vieta, pareigūnas), laidavimo sąlygos, paskirtos baudos, teistumo duomenys, bausmės atlikimo duomenys, vairuotojų pažymėjimų, leidimų šaunamiesiems ginklams informacija ir kt.
- Daiktai - informacija apie dingusius, rastus, įkeistus, konfiskuotus, registruotus, vogtus daiktus (meno kūrinius, transporto priemones, jų dalis bei numerius, šaunamuosius ginklus, narkotikus ir kt.), daiktinius įrodymus.

- Šių duomenų statistinė išraiška, jų tarpusavio statistiniai santykiai sudaro kriminologinės informacijos empirinį pagrindą.
- Tipinės funkcijos yra informacijos registravimas, paieška, rūšiavimas, informacijos apie įvairių kategorijų įvykius, asmenis ir daiktus stebėjimas bei šios informacijos kitimo sekimas, kai jie juda kriminalinės justicijos veiklos sferoje, asmenų ir vogtų daiktų identifikavimas, statistikos ir valdymo informacijos sudarymas, informacijos analizės aprūpinimas, pastabų ir dokumentų automatinis generavimas, planų sudarymas.

The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 2000. Publication Series No. 35.

- Kitos, rečiau pasitaikančios funkcijos yra skirtingų teisėsaugos institucijų duomenų integravimas ir pasikeitimo duomenimis tarp jų užtikrinimas; automatinis pranešimų, šaukimų į teismą, kaltinamųjų aktų, nuosprendžių generavimas ir jų išsiuntimas įvairioms žinyboms, asmenims, kai įvyksta tam tikri įvykiai; darbų įvykdymo ir produktyvumo rodiklių pateikimas (naudojamos darbo krūvio normos ir standartai); asmens sulaikymo terminų ir bylų tyrimo procedūrinių laiko limitų stebėjimas; pajamų kontrolė: aprūpina baudų bei teismo išlaidų, įmokų laikymą, rinkimą ir išreikalavimą, pinigų išsiuntimo aukoms stebėjimą, liudytojų išlaidų apskaitą; aktualios teisės pateikimas: teisės pažeidimų kodeksų, bausmių skyrimo nuostatų ir kt.; bausmių skaičiavimas, paleidimo iš įkalinimo įstaigų termino skaičiavimas ir perskaičiavimas, įvykus tam tikriems penitenciniams įvykiams;
- Kuriamai NKIS artimiausios yra informacinės sistemos, skirtos teisėsaugai, bei visapusiškos informacinės sistemos. Joms būdingas turinio ir funkcijų integralumas.

Atlikus per 20 kriminologinio pobūdžio tarptautinių, nacionalinių ir kitų interneto svetainių[176], kurios, autoriaus nuomone, yra labiausiai reikšmingos NKIS modelio problematikai, analizę, galima konstatuoti:

- Internetas ir jame pateikta informacija reikšmingai išplečia kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų galimybes. Internete galima rasti daug vertingos atskirų šalių ir tarptautinių organizacijų kriminologinės mokslinės informacijos.
- Kriminologinio pobūdžio tinklapių turinį sudaro: informacija apie nusikalstamumą, nusikaltimus padariusius asmenis, nusikaltimų aukas, nusikaltimais padarytą žalą, teisingumo sistemos resursus, jos veiklą ir finansavimą; visuomenės apklausų medžiaga; kriminologinių informacijos šaltinių katalogai ir adresų bazės; mokslininkų, dirbančių kriminologijos srityje katalogai; kriminologinio pobūdžio publikacijos (straipsniai, žurnalai, monografijos, knygų recenzijos ir visos apimties knygos, mokslinių tyrimų medžiaga, institucijų veiklos ataskaitos, tezės, vyriausybės dokumentai, disertacijų santraukos, statistinės publikacijos);

kriminologinės teorijos ir kriminologinė mokomoji medžiaga; informacija apie faktorius ir sąlygas, veikiančias nusikalstamumą bei jų įtaką; nusikalstamumo kontrolės ir prevencijos projektai, programos bei priemonės; analitinė medžiaga apie nusikalstamumo erdvinį pasiskirstymą; informacija apie įvykusius, planuojamus ir ruošiamus renginius (kongresus, konferencijas, seminarus), jų tikslus, dalyvius, organizatorius, programas-dienotvarkes, registracijos formas, padarytų pranešimų ir priimtų nutarimų medžiagą; įvairūs dokumentai, teisės aktai, tarptautinės ir nacionalinės teisės normos, susijusios su nusikalstamumu ir kriminaline justicija; kriminologinio pobūdžio statistiniai duomenys; nuorodos į tarptautinių, nacionalinių ir privačių institucijų svetaines bei tinklapius, bibliotekas, jų katalogus, bibliografines duomenų bazes, mokslinę literatūrą; filmų, vaizdo klipų, garso kasečių katalogai; informacija apie įstaigas, organizacijas, susijusias su nusikalstamumo prevencija ir kontrole, bei jų veiklą. Pateikiama aktuali ir archyvinė informacija.

- Pagrindinės funkcijos - informacijos kaupimas ir sklaida, pasikeitimo bei paieškos galimybių užtikrinimas. Informacija pateikiama tekstų, lentelių, paveikslų, nuorodų, kompiuterinių bylų, duomenų bazių, aktyvių žemėlapių ir diagramų forma. Aktualiausia, naujausia informacija publikuojama tinklapių pradžioje. Vartotojui pateikiamas svetainės žemėlapis, palengvinantis orientaciją joje (aktyvi hierarchinė informacinė struktūra), svetainės naujienų tinklapis, automatizuota informacijos paieškos svetainėje, jos komponente, konkretaus formato kompiuterinėse bylose ar net kitose svetainėse sistema. Informacijos paieškos sistema užtikrina vieno ar kelių teksto fragmentų paiešką svetainėje, tarp jų naudojant loginius ryšius: "ir", "arba", "ne" ir kitus. Internete veikiančiose duomenų bazėse funkcionuoja informacijos paieškos sistemos, atitinkančios konkrečios bazės ypatybes ir funkcijas. Konkrečios tematikos tinklapiuose pateikiamos trumpos išvados, atspindinčios duomenų esmę, su aktyviomis nuorodomis į išsamesnę informaciją. Naudojamas vienmatis ar daugiamatis surastos informacijos rūšiavimas pagal vartotojo pasirinktą(-us) kriterijų(-us). Veikia paieškos patikslinimo galimybės.

[176] Australijoje, Austrijoje, Italijoje, JAV, Jungtinėje Karalystėje, Kanadoje, Suomijoje ir kitose

Funkcionuoja diskusijų internete teminės sritys. Internete teikiamos ekspertų konsultacijos. Veikia pagalbos svetainės vartotojui funkcijos. Informacija pateikiama nemokamai arba už tam tikrą mokestį.

- Būdingiausia informacijos pateikimo forma yra publikacija (HTML ar PDF byla). Be to, naudojamos duomenų bazės, kompiuterinės bylos, skirtos statistiniams kompiuteriniams paketams.
- Statistiniai duomenys pateikiami absoliučiais skaičiais, dydžiais, apskaičiuotais 100 000 gyventojų, santykiais tarp nusikaltimus padariusių asmenų skaičiaus, atitinkamos nusikaltimų rūšies skaičiaus, aukų skaičiaus ir kt. Statistinė informacija dažniausiai pateikiama kaip atskira baigta publikacija, kurios duomenys vėliau nėra papildomi. Užsienio kriminologinė statistika internete pateikiama šiek tiek pasenusi - aktualiausi, praėjusių metų duomenys patalpinami negreit[177].

valstybėse.

[177] Per 2001 metų balandžio-gegužės mėnesius disertacijos autoriui internete nepavyko rasti užsienio kriminologinės statistikos už 2000 metus.

3. Kriminologinio pobūdžio informacinės sistemos Lietuvoje

Kuriant Nacionalinę kriminologinę informacinę sistemą būtina išanalizuoti kriminologinio pobūdžio informacines sistemas Lietuvoje, atskleisti svarbiausias kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimo informacija problemas. Autorius apsiriboja informacijos turinio ir darbo su ja funkcijų aspektais, analizuoja tik kriminologiniu aspektu reikšmingiausias informacines sistemas bei informaciją, pateiktą internete. Analizė suskirstyta pagal institucijas, tvarkančias atitinkamas informacines sistemas.

3.1. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos

Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos tvarko duomenų bazes[178], kurių informacijos statistinė išraiška vienais ar kitais aspektais yra aktuali kriminologinės tikrovės pažinimo subjektams:

1) "Lietuvos Respublikos gyventojai". Joje kaupiama informacija, gauta iš miestų (rajonų) policijos komisariatų migracijos tarnybų apie fizinius asmenis, kuriems išduodami asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai. Informacijos turinys: asmens duomenys (asmens kodas, lytis, gimimo vieta ir data, vardas, pavardė, šeimos padėtis, tėvo, motinos, sutuoktinio ir vaikų asmens kodai, jų vardai ir pavardės), asmens dokumento duomenys, gyvenamosios vietos ir registracijos duomenys, tautybė, mirties data. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška, statistikos skaičiavimas, duomenų gyventojų registrui teikimas.
2) "Registruotos Lietuvos Respublikoje autotransporto priemonės". Informacija gaunama elektroniniu paštu iš Policijos departamento prie VRM Kelių policijos tarnybos Egzaminų ir transporto apskaitos skyrių. Turinys: informacija apie autotransporto priemonių savininkus fizinius asmenis (savininko asmens kodas, vardas, pavardė, gimimo data,

[178] Vidaus reikalų ministerijos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Vidaus reikalų ministro 1999 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. 366.
Duomenų tvarkymo teisinis pagrindas - Nuostatuose išvardinti 25 teisės aktai.

gyvenamoji vieta) ir juridinius asmenis (juridinio asmens kodas, organizacijos pavadinimas), apie autotransporto priemones (autotransporto rūšis, markė, gamybos metai, valstybinis numeris, detalių numeriai, spalva ir kt.), apie transporto priemonės įsigijimo būdą, savininko ar transporto priemonės duomenų pasikeitimą, autotransporto registravimo istorija. Pagrindinės funkcijos: informacijos registravimas, paieška, statistikos skaičiavimas, transporto priemonių ir transporto priemonių numerių kontrolė.

3) "Šaunamieji ginklai". Informacija įvedama pagal šaunamųjų ginklų apskaitos kortelių duomenis arba gaunama elektroniniu paštu iš miestų (rajonų) policijos komisariatų. Šioje duomenų bazėje netvarkomi valstybės paslaptį sudarantys duomenys apie ginklus. Informacijos turinys: duomenys apie ginklo savininką fizinį asmenį, asmeniui priklausantį medžiotojo bilietą, apie ginklo savininką juridinį asmenį, leidimo asmeniui laikyti ginklą duomenys, ginklo duomenys, duomenys apie asmenų padarytus pažeidimus. Pagrindinės funkcijos: šaunamųjų ginklų registracija, informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas.
4) "Ieškomi asmenys". Informaciją įveda Policijos departamento prie VRM Operatyvaus valdymo tarnyba pagal gautus pranešimus, Interpolo Lietuvos nacionalinis biuras pagal informacinius pranešimus iš kitų valstybių Interpolo nacionalinių biurų bei Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM pagal paieškos korteles. Informacijos turinys: duomenys apie ieškomą asmenį, paieškos paskelbimą ir paieškos nutraukimą. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška, statistikos skaičiavimas, nustatymas, ar konkretus asmuo yra ieškomas, kas jo ieško ir kodėl.
5) "Vogtas autotransportas". Informacija įvedama pagal duomenis, gautus iš miestų (rajonų) policijos komisariatų, Policijos departamento prie VRM Kriminalinių nusikaltimų tyrimo tarnybos bei Interpolo Lietuvos nacionalinio biuro. Informacijos turinys: duomenys apie vogtų transporto priemonių savininkus (fizinius ir juridinius asmenis), apie vogtas autotransporto priemones, apie nusikaltimą (nusikaltimo aprašymas, data ir vieta, nusikaltimo registravimo duomenys), apie autotransporto suradimą. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška, statistikos skaičiavimas, nustatymas - konkreti transporto priemonė ar jos dalis yra vogta ar ne.

6) "Vogti šaunamieji ginklai". Informacija įvedama pagal informacinę paieškos kortelę daiktui arba gaunama tarnybiniu paštu iš miestų (rajonų) policijos komisariatų, Interpolo Lietuvos nacionalinio biuro. Informacijos turinys: duomenys apie pavogtą, prarastą ar surastą ginklą bei nuosavybę, duomenys apie vagystę, ginklo suradimą ar paėmimą. Pagrindinės funkcijos: padėti nustatyti ryšį su padarytu nusikaltimu, nustatyti savininką, nukentėjusįjį, kaltinamąjį ir kitus duomenis, būtinus nusikaltimo atskleidimui, informacijos paieška, statistikos skaičiavimas.
7) "Policijos profilaktinė įskaita". Informacija įvedama pagal apskaitos kortelių "Įskaita", gautų iš miestų (rajonų) policijos komisariatų, duomenis. Informacijos turinys: asmens duomenys, įrašymo į profilaktinę įskaitą duomenys (įrašymo į įskaitą pagrindas ir data, įstaigos, užregistravusios administracinį teisės pažeidimą, pavadinimas ir kt.). Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas.
8) "Numeruoti daiktai". Informacija įvedama pagal informacinę paieškos kortelę daiktui. Joje gali būti įrašyta tik ta informacija, kuri užfiksuota baudžiamojoje byloje, tyrimo medžiagoje, dingusio be žinios asmens paieškos ir nežinomo žmogaus lavono asmenybės nustatymo byloje. Informacijos turinys: duomenys apie numeruotą daiktą ir jo nuosavybę, apie vagystę, daikto suradimą ar paėmimą (registravimo priežastis, bylos, medžiagos registracijos numeriai ir data, policijos įstaigos, užregistravusios įvykį, pavadinimas, daikto pavogimo, suradimo ar paėmimo aplinkybės ir kt.), apie asmenį, įstaigą, organizaciją, iš kurios daiktas pavogtas ar paimtas, informacija apie numeruoto daikto detales, jei tokios yra. Pagrindinės funkcijos: padėti nustatyti ryšį su padarytu nusikaltimu, nustatyti savininką, nukentėjusįjį ir kitus duomenis, būtinus nusikaltimo atskleidimui, informacijos paieška, statistikos skaičiavimas.
9) "Filtras". Čia kaupiama informacija apie asmenis, padariusius administracinius teisės pažeidimus, kurių pakartotinas įvykdymas per vienerius metus užtraukia baudžiamąją atsakomybę. Informacija įvedama pagal administracinio teisės pažeidimo apskaitos korteles, gautas iš miestų (rajonų) policijos komisariatų. Informacijos turinys: duomenys apie asmenį ir jo padarytą administracinį teisės pažeidimą. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška, baudžiamosios atsakomybės

neišvengiamumo užtikrinimas - nustatymas, ar konkretus asmuo, kuris padarė administracinį teisės pažeidimą, už kurio pakartotiną įvykdymą per vienerių metų laikotarpį įstatymas numato baudžiamąją atsakomybę, yra padaręs analogišką pažeidimą per vienerius metus.

10) "Operatyvinė-prevencinė įskaita". Informacija įvedama pagal pateiktas prevencinio poveikio priemonių taikymo asmenims korteles. Informacijos turinys: duomenys apie asmenį, kuriam paskirta prevencinio poveikio priemonė, apie prevencinio poveikio priemones (oficialus perspėjimas, įrašymas į policijos prevencinę-operatyvinę įskaitą, teismo įpareigojimai), jų taikymo pagrindą ir laikotarpį, apie pritaikytus teismo įpareigojimus, apie išbraukimą iš įskaitos ar įpareigojimo panaikinimo priežastis, apie kortelę užpildžiusią policijos įstaigą. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas.

11) "Nusikaltimų ir juos padariusių asmenų apskaita", dar vadinama "Baudžiamoji statistika". Duomenys įvedami[179] pagal pateiktas statistines korteles[180] arba atsiunčiami elektroniniu paštu iš teritorinių padalinių, atliekančių ikiteisminį nusikaltimų tyrimą. Informacijos turinys: duomenys apie nusikaltimą (baudžiamosios bylos, medžiagos, sumarinio proceso bylos numeris, jos iškėlimo data, kiti procesiniai sprendimai, priimti byloje, subjektai, priėmę šiuos sprendimus, nusikaltimo kvalifikavimas pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, kardomosios priemonės, nusikaltimo padarymo vieta, padarymo būdai, įrankiai, priemonės ir motyvai, pasikėsinimo objektai, paimti ginklai, narkotinės priemonės, materialinė žala ir jos atlyginimas, tarnyba, padėjusi nustatyti asmenį, padariusį nusikaltimą, agentūriniai pranešimai, liudytojai) ir duomenys apie asmenį, padariusį nusikaltimą (vardas, pavardė, gimimo data ir vieta, gyvenamoji vieta, asmens kodas, tautybė, išsilavinimas, užsiėmimas nusikaltimo padarymo metu, ankstesnis teistumas, alkoholio ar narkotikų vartojimas). Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas, periodiškas statistinių ataskaitų darymas.

---

[179] Dvilaitis V. Nusikaltimų, juos padariusių asmenų, baudžiamųjų bylų apskaita Lietuvoje ir jos ypatumai. Vilnius, 1999 http://www.nplc.lt/lit/lit7.htm (2001-06-26).

[180] Baudžiamosios statistikos statistinės kortelės. Informatikos ir ryšių departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos http://www.nplc.lt/stat/kort/kort.htm (2001-06-26).

12) "Teistumo duomenų bazė". Ją sudaro informacija apie teistus, suimtus ir patrauktus baudžiamojon atsakomybėn asmenis. Turinys: informacija apie teistus asmenis (vardas, pavardė, tėvo vardas, gimimo data, asmens kodas, gimimo vieta, gyvenamoji vieta), apie asmens teistumą, suėmimą, patraukimą baudžiamojon atsakomybėn, bausmės atlikimo vietą ir laiką, paleidimą iš įkalinimo įstaigos. Pagrindinės funkcijos: informacijos centralizuota apskaita, paieška, pažymų apie asmens teistumą išdavimas.
13) "Nepageidautini asmenys". Duomenų bazėje kaupiama informacija apie užsieniečius, kurių buvimas Lietuvoje nepageidautinas. Turinys: asmens vardas, pavardė, gimimo data ir vieta, pilietybė, priežastis, dėl kurios asmens informacija įtraukta į šią duomenų bazę. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška, statistikos skaičiavimas.

Be šių VRM informacinės sistemos duomenų bazių Personalo departamente dar naudojamos duomenų bazės:

- "Etatai". Čia kaupiama informacija apie Vidaus reikalų ministerijos sistemos užimtus ir laisvus etatus. Pagrindinės funkcijos: informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas.
- "Kadrai". Čia kaupiama informacija apie Vidaus reikalų ministerijos sistemos personalą. Turinys: dirbančiųjų lytis, amžius, išsilavinimas, darbo stažas ir kt. Pagrindinės funkcijos: personalo apskaita, informacijos paieška ir statistikos skaičiavimas.

Vidaus reikalų ministerijos informacinės sistemos duomenų bazių "Šaunamieji ginklai", "Ieškomi asmenys", "Vogtas autotransportas", "Vogti šaunamieji ginklai", "Baudžiamoji statistika", "Policijos profilaktinė įskaita", "Numeruoti daiktai", "Filtras", "Operatyvinė-prevencinė įskaita" duomenų gavėjai yra VRM struktūriniai padaliniai. Šios duomenų bazės skirtos vidaus administraciniams tikslams[181]. Nors šių duomenų bazių informacija (ypač "Baudžiamosios statistikos") yra aktuali platesniam vartotojų ratui (mokslininkams, kriminologinės analizės subjektams ir kt.), tačiau iš esmės ji yra tiesiogiai (*on-line*) pasiekiama tik VRM struktūriniams padaliniams ir kai

[181] Vidaus reikalų ministerijos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Vidaus reikalų ministro 1999 m. birželio 3 d. įsakymu Nr.366, p. 7.

kurioms kitoms teisėsaugos struktūroms. Šio apribojimo viena iš svarbiausių priežasčių - asmens duomenų teisinė apsauga[182].

"Baudžiamoji statistika" yra viena iš reikšmingiausių kriminologinio pobūdžio duomenų bazių Lietuvoje. Remiantis jos informacija yra daromos statistinės ataskaitos, kurių sąrašas pateiktas I priede 2 lentelėje. Ataskaitose pateikiamos įvairių rodiklių reikšmės, atitinkančios ataskaitinį laikotarpį bei visos Lietuvos ir/ar jos atskirus teritorinius vienetus (savivaldybes, apskritis). Duomenys pateikiami absoliučiais skaičiais, rečiau procentais, dar rečiau dydžiais, apskaičiuotais 10 000 gyventojų. Atskirų rodiklių reikšmės ataskaitose dažnai yra lyginamos su praeitų metų atitinkamo laikotarpio reikšmėmis, pateikiamas absoliutus ir procentinis rodiklio pokytis. Atskirų ataskaitų apimtys yra nuo kelių iki keliasdešimt puslapių. Bendras rodiklių skaičius ataskaitose yra labai didelis[183]. Ataskaitų turinys apytiksliai atitinka jų pavadinimus[184].

"Baudžiamosios statistikos" statistinės ataskaitos, atspausdintos popieriuje, yra siunčiamos įvairioms teisėsaugos, mokslo ir valstybinės valdžios struktūroms. Šių ataskaitų informacija sudaro nacionalinę statistiką apie užregistruotus nusikaltimus, jų tyrimą bei asmenis, padariusius nusikaltimus.

Atrodytų, kad tokia statistinių ataskaitų apie užregistruotus nusikaltimus ir juos padariusius asmenis bei nusikaltimų tyrimą gausa turėtų tenkinti patį reikliausią kriminologinės analizės subjektą. Tačiau, deja, yra ne taip. Detaliau paanalizavę ataskaitų turinį, galime konstatuoti, kad pasirinkę analizės objektu vieną kurią nors ataskaitose pateiktą nusikaltimų rūšį, nerandame ją atitinkančio viso komplekso duomenų, reikalingų mokslinei analizei - užregistruotų pareiškimų ir pranešimų dėl nusikaltimų skaičiaus, užregistruotų nusikaltimų skaičiaus, nusikaltimais padarytos žalos dydžio ir jos atlyginimo charakteristikų, atskleistų nusikaltimų skaičiaus, išaiškintų asmenų, padariusių šiuos nusikaltimus, skaičiaus, šių asmenų amžiaus, užimtumo, teistumo, žalos atlyginimo, taikytų jiems poveikio priemonių ir kitų charakteristikų.

---

[182] Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 63-1479; Valstybės žinios. 2000. Nr. 64-1924.

[183] Apytiksliai įvertinus ataskaitose yra keli šimtai tūkstančių rodiklių rūšių. 1998 metų lapkričio mėnesį gautų iš Informatikos ir ryšių departamento statistinių ataskaitų pavyzdžiai (iš viso 25 ataskaitų rūšys) sudarė 2,5 cm storio lapų krūvą.

[184] Dalį Informatikos ir ryšių departamento ataskaitų pateikia Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras tinklapyje http://www.nplc.lt/stat/stat.htm#Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (2001-07-05).

Nuo 2000 metų balandžio mėnesio VRM tinklapyje teikiama kai kurių "Baudžiamosios statistikos" statistinių ataskaitų informacija[185]: "Duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje" (Forma Nr. 1-Ž), "Duomenys apie nusikalstamumą Baltijos valstybėse" (Forma Nr. F-BV), "Ataskaita apie policijos komisariatuose išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų Lietuvos Respublikoje" (Forma Nr. 2-E) ir "Duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje" (Forma Nr. 2-ŽT).

Iš esmės kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų aprūpinimas informacija yra apribotas reguliariai daromų statistinių ataskaitų turiniu ir šių ataskaitų gavimo galimybėmis. Valstybinės institucijos, neradusios ataskaitose joms reikiamų duomenų, gali raštu kreiptis dėl šios informacijos į Informatikos ir ryšių departamentą, kuris, uždavęs tikslinius klausimus duomenų bazėje, gali gauti papildomos informacijos, bet tik tokios, kuri yra numatyta pirminės apskaitos kortelėse. Darbo su informacinės sistemos duomenimis *on-line* režimu galimybes turi tik siauras teisėsaugos darbuotojų ratas, turintis atitinkamas teises.

3.2. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos

Policijos departamentas naudojasi iš Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos periodiškai gaunamomis statistinėmis ataskaitomis. Be šių ataskaitų Policijos departamentas kas pusmetį ruošia kriminologinei analizei aktualią ataskaitą - "Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaitą"[186]. Duomenys šiai ataskaitai atsiunčiami iš miestų (rajonų) policijos komisariatų. Policijos departamente jie rankiniu būdu suvedami į kompiuterį ir susumuojami. Pateikiami skaičiai pagal miestus ir rajonus bei visą Lietuvą. Ataskaitos turinys[187]:

- Duomenys apie asmenis, įrašytus į policijos profilaktinę įskaitą. Pateikiami skaičiai, kiek buvo įskaitoje asmenų ataskaitinio laikotarpio pradžioje, kiek išrašyta per ataskaitinį laikotarpį, kiek yra įskaitoje ataskaitinio laikotarpio pabaigoje pagal įvairias asmenų kategorijas: iš viso įskaitoje; nuteistų

[185] Baudžiamoji statistika. VRM tinklapyje http://www.vrm.lt/index1.htm?statistika.htm (2001-06-29).
[186] Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. sausio 15 d. įsakymas Nr. 8 "Dėl oficialiosios statistikos 2001 metų darbų programos patvirtinimo" // Valstybės žinios. 2001. Nr. 20-682.

pataisos darbais be laisvės atėmimo (BK 29 str.); asmenų, kuriems taikytas bausmės vykdymo atidėjimas (BK 47^1 str.); asmenų, kuriems taikytas lygtinis paleidimas iš laisvės atėmimo vietų (BK 54^2 str.); asmenų, kurie daro administracinius teisės pažeidimus, būdami apsvaigę nuo alkoholio, narkotinių ar toksinių medžiagų; moterų ir kt.

- Duomenys apie asmenis, kurie yra policijos įskaitoje. Pateikiami skaičiai, kiek buvo įskaitoje asmenų ataskaitinio laikotarpio pradžioje, kiek išrašyta per ataskaitinį laikotarpį, kiek yra įskaitoje ataskaitinio laikotarpio pabaigoje pagal įvairias asmenų kategorijas: iš viso įskaitoje; asmenų, grįžusių iš laisvės atėmimo įstaigų, kuriems neišnykęs teistumas; pavojingų recidyvistų; asmenų, kuriems taikytas organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas; asmenų, kuriems taikytas namų areštas; ieškomų asmenų; asmenų, kurie nemoka alimentų; asmenų, konfliktuojančių buityje.
- Duomenys apie nepilnamečius. Pateikiami skaičiai, kiek buvo įskaitoje asmenų ataskaitinio laikotarpio pradžioje, kiek išrašyta per ataskaitinį laikotarpį, kiek yra įskaitoje ataskaitinio laikotarpio pabaigoje pagal įvairias asmenų kategorijas: iš viso įskaitoje; nuteistų pataisos darbais be laisvės atėmimo (BK 29 str.); asmenų, kuriems taikytas bausmės vykdymo atidėjimas (BK 47^1 str.); asmenų, kuriems taikytas lygtinis paleidimas iš laisvės atėmimo vietų (BK 54^2 str.); asmenų, atleistų nuo baudžiamosios atsakomybės, kuriems taikomos priverčiamosios auklėjamojo poveikio priemonės (BK 61 str.); asmenų, kuriems taikytas namų areštas; asmenų, kuriems taikytas organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymas; asmenų, pristatytų į policiją už administracinius teisės pažeidimus - alkoholinių gėrimų gėrimą viešosiose vietose arba girto pasirodymą viešosiose vietose (ATPK 178 str.); vertimasis prostitucija (ATPK 182^1 str.), neteisėtas psichotropinių ar narkotinių medžiagų įgijimas ar laikymas nedideliais kiekiais arba psichotropinių ar narkotinių medžiagų vartojimas be gydytojo paskyrimo (ATPK 44 str.). Pateikiami skaičiai, kiek buvo įskaitoje asmenų ataskaitinio laikotarpio pradžioje, kiek išrašyta per

[187] Policijos departamento prie VRM "Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita" http://www.nplc.lt/stat/atas/pd/sptarn.htm (2001-06-20). Kadangi įvairių metų ataskaitos skiriasi, autorius, charakterizuodamas jų turinį rėmėsi naujausia - 2000 metų ataskaita.

ataskaitinį laikotarpį, kiek yra įskaitoje ataskaitinio laikotarpio pabaigoje ir kiek pristatyta į policiją per ataskaitinį laikotarpį: asmenų pagal amžiaus grupes (nuo 14 iki 16 m., nuo 16 iki 18 m.); pagal užimtumo pobūdį (vidurinių mokyklų moksleivių, kitų mokymo įstaigų moksleivių, dirbančių, nedirbančių ir nesimokančių); mergaičių; asmenų, gyvenančių asocialiose šeimose; asmenų, likusių be tėvų globos; našlaičių. Pateikiami duomenys apie nepilnamečius, atleistus nuo baudžiamosios atsakomybės, kurie nusikaltimo metu neturėjo baudžiamosios atsakomybės amžiaus (BPK 5 str. 5 p.), kurie susitaikė su nukentėjusiuoju BPK 126 str. numatytais pagrindais (BPK 5 str. 6 p.), kuriems baudžiamoji byla buvo negalima dėl nukentėjusiojo skundo nebuvimo (BPK 5 str. 5 p.): kiek iš viso asmenų, kiek asmenų pagal amžiaus grupes, pagal santykį su tėvais, kiek piktybiškai vengiančių mokytis.

- Administracinė praktika. Pateikiami skaičiai, kiek išaiškinta administracinių teisės pažeidimų, kuriuos padarė suaugusieji, ir kiek nepilnamečiai, kiek administracinių teisės pažeidimų išaiškino apylinkės inspektoriai, kiek nepilnamečių reikalų inspektoriai, kiek kiti pareigūnai. Pateikiami skaičiai, kiek iš viso išaiškinta administracinių teisės pažeidimų ir pagal atskirus ATPK straipsnius. Taip pat pateikiami duomenys, kiek panaikinta nutarimų dėl administracinės nuobaudos skyrimo, kiek nuobaudų pakeista administraciniu areštu.
- Kiti tarnybinės veiklos rodikliai. Pateikiami duomenys: apie išnagrinėtus pareiškimus (prašymus), pasiūlymus, skundus; iš jų apie neigiamą tėvų ar globėjų įtaką vaikams; duomenys apie išnagrinėtus pranešimus, registruotus įvykių registracijos žurnale; duomenys apie išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų; iš jų apie nusikaltimus buityje; duomenys apie atsisakymus iškelti baudžiamąsias bylas; apie asmeniškai atskleistų nusikaltimų kiekį; apie nusikaltimus, atskleistus kartu su kitomis tarnybomis; duomenys apie įvykdytus teismų, prokuratūros, tardymo ir kvotos įstaigų pavedimus; duomenys apie tarpininkavimą suteikiant socialinę pagalbą nepilnamečiams, asmenims, grįžusiems iš įkalinimo vietų, ir visiems asmenims; apie parengtų ir pateiktų konkursams prevencinių programų skaičių; apie dalyvavimą rengiant prevencines programas; apie policijos rėmėjų skaičių; apie policijos prevenciniame

darbe dalyvaujančių visuomeninių organizacijų skaičių ir kt. Pateikiami bendri skaičiai bei atskirai duomenys apie apylinkės inspektorius, nepilnamečių reikalų inspektorius bei kitus savivaldybių policijos pareigūnus.

- Komplektavimas. Pateikiami duomenys: apie savivaldybių policijos etatų skaičių, sukomplektuotų etatų skaičių, priimtų, atleistų ir perkeltų pareigūnų skaičių. Atitinkamos duomenų kategorijos: iš viso; iš jų moterų; policijos valdininkų; iš jų Savivaldybių policijos vadovų; apylinkės inspektorių; nepilnamečių reikalų inspektorių; ryšių su visuomene pareigūnų; kitų valdininkų; policijos nuovadų valdininkų; policininkų; iš jų dirbančių policijos nuovadose, prevencijos tarnyboje.
- Išsilavinimas. Aukštasis (iš viso ir juridinis), aukštesnysis (iš viso ir juridinis), vidurinis, be specialiojo išsilavinimo pareigūnų skaičius. Atitinkamos duomenų kategorijos yra tos pačios, kaip ir komplektavimo atveju.
- Stažas. Iki 3 metų, nuo 3 iki 10 metų, nuo 10 iki 20 metų, per 20 metų. Pateikiami ir skaičiai, kiek pareigūnų yra iki 30 metų. Atitinkamos duomenų kategorijos yra tos pačios, kaip ir komplektavimo bei išsilavinimo atvejais.
- Skatinimas. Pateikiami duomenys apie bendrą skatinimų skaičių, apie skatinimą valstybiniais apdovanojimais, VRM įsakymais, PK įsakymais. Pateikiami ir skaičiai, kiek pareigūnų yra iki 30 metų. Atitinkamos duomenų kategorijos yra tos pačios, kaip ir komplektavimo, išsilavinimo bei stažo atvejais.
- Baudimas. Iš viso nubausta savivaldybių policijos pareigūnų, už teisėtvarkos pažeidimus, už tarnybinės drausmės pažeidimus, už girtavimą, už policijos vardo diskreditavimą, už įgaliojimų viršijimą. Pateikiami duomenys, kiek pareigūnų atžvilgiu buvo iškeltos baudžiamosios bylos, kiek nuteista, kiek atleista neigiamais motyvais. Atitinkamos duomenų kategorijos yra tos pačios, kaip ir komplektavimo, išsilavinimo, stažo bei skatinimo atvejais.
- Aprūpinimas. Automobiliais, guminėmis lazdomis, dujų balionėliais, antrankiais, šaunamaisiais ginklais, nešiojamomis radijo stotimis,

alkotesteriais. Atitinkamos duomenų kategorijos yra tos pačios, kaip ir komplektavimo, išsilavinimo, stažo, skatinimo bei baudimo atvejais.

Ataskaitoje yra neaiškumų. Pavyzdžiui, duomenyse apie nepilnamečius (2 lape) dviejų gretutinių amžiaus grupių pavadinimai yra tokie: "14-16 metų" ir "16-18 metų". Nors vartotojas ir gali atspėti kokios čia amžiaus grupės yra, tačiau reikėtų rašyti aiškiau: "14-15 metų" ir "16-17 metų".

Galima pastebėti, kad kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui didelė dalis informacijos rūšių būtų aktualios ne tik savivaldybių policijos aspektu (kaip yra ataskaitoje), bet ir visos policijos aspektu. Ryšys tarp duomenų šioje ataskaitoje atsiskleidžia sumuojant teritorinių vienetų informaciją ir kai kurias išimtines informacijos rūšis. Todėl galima sakyti, kad kriminologas šiuo atveju gauna duomenis pavidalu "tiek, tiek ir tiek, …", tačiau neturi duomenų pavidalu "iš to tiek, iš to tiek, iš to tiek, …". Be to, šie duomenys egzistuoja nepriklausomai nuo kitų teisėsaugos institucijų duomenų apie jų veiklą, apie įvairių kategorijų asmenis, kuriems taikytos vienokios ar kitokios poveikio priemonės, apie nusikaltimus. Todėl kriminologas iš esmės mažai ką gali pasakyti apie teisėsaugos darbo rezultatyvumą, apie taikomų poveikio priemonių įtaką asmenų elgesiui bei jų ryšį su konkrečiomis nusikaltimų rūšimis.

"Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita" - tai duomenys, pateikti vienoje didelėje kompiuterinėje (MS-Excel) byloje. Todėl apie darbo su duomenimis funkcijas galime kalbėti tik tiek, kiek jų turi MS-Excel ar kokia nors kita taikomoji kompiuterinė programa, galinti dirbti su tokio formato byla ar ją importuoti. Jeigu vartotojas šiuos duomenis gauna atspausdintus popieriuje, tai, autoriaus nuomone, apie darbo su jais funkcijas nėra prasmės kalbėti.

Policijos įstaigos savo darbe renka, apibendrina, sistemina ir kaupia daug kitokios informacijos, nesusijusios su ataskaitų ruošimu. Tačiau ši informacija nėra vieša arba jos kriminologinis reikšmingumas yra diskutuotinas.

3.3. Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos

Kai kurios Kalėjimų departamento įstaigos turi susikūrusios atskiras ir skirtingas duomenų bazes, kurios yra skirtos jų vidiniams informaciniams poreikiams

tenkinti. Tačiau Kalėjimų departamentas neturi jokios kompiuterizuotos informacinės sistemos, apimančios visų jam pavaldžių įstaigų informaciją.

Kalėjimų departamentas reguliariai daro šias neslaptas statistines ataskaitas[188]:

- Mėnesinė personalo ataskaita. Kalėjimo departamentui pavaldžių įstaigų etatų, dirbančių pareigūnų, priimtų, atleistų, nubaustų, nesukomplektuotų etatų skaičiai.
- Metinė personalo ataskaita. Kalėjimo departamentui pavaldžiose įstaigose dirbančių vyresniųjų karininkų, karininkų, puskarininkių ir eilinių, civilių skaičius. Pateikiami duomenys apie etatų skaičių, dirbančių pareigūnų skaičių, iš jų moterų, duomenys apie personalo išsilavinimą, amžių, kiek priimta į tarnybą, kiek atleista, kokiais neigiamais motyvais, kiek apdovanota, paskatinta, kiek žuvo tarnybos metu, kiek nusižudė.
- Suvestiniai duomenys dėl operatyvinės būklės PRD įstaigose[189]. Kas mėnesį daroma ataskaita. Joje pateikiama statistika apie Pataisos reikalų departamento[190] įstaigose išaiškintus neteisėtus ryšius, apie asmenis, patrauktus baudžiamojon atsakomybėn už neteisėtus ryšius, apie išimtus uždraustus daiktus pas nuteistuosius, apie išimtus uždraustus daiktus, bandant juos perduoti nuteistiesiems, apie uždarymo į baudos izoliatorius atvejus, apie patalpinimo į kamerų tipo patalpas atvejus, apie nuteistųjų, kuriems suteikta teisė vykti be sargybos, skaičių, apie priežiūros ir apsaugos kontrolierių etatų skaičių.
- Išimtų ir vartoti uždraustų daiktų lyginamoji lentelė. Daroma kas mėnesį. Pateikiama statistika apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose nustatytus netarnybinius ryšius, išimtus uždraustus daiktus (alkoholinius gėrimus, stipriai veikiančius medikamentus, narkotikus), apie alkoholinių gėrimų, stipriai veikiančių medikamentų ir narkotikų vartojimo atvejus.

[188] Pataisos reikalų departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus J.Blaževičiaus 1999 m. sausio 18 d. raštas Nr. 3/2-86 Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui "Dėl neslaptų statistinių ataskaitų". Aktualesnių kriminologinei analizei ataskaitų informacija pateikta Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapyje http://www.nplc.lt/stat/stat.htm#Kalėjimų departamento (2001-07-16). Jame matyti visi ataskaitose padaryti pakeitimai nuo 1999 metų sausio mėnesio.
[189] Nuo 2001 metų sausio mėnesio ši ataskaita vadinasi "Paimtų draudžiamų daiktų, neteisėtų ryšių ir operatyvinės būklės KD įstaigose suvestiniai duomenys".
[190] 2000 metais Pataisos reikalų departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos reorganizuotas į Kalėjimų departamentą prie Teisingumo ministerijos.

- Suvestinė apskaita asmenų, laikomų PRD įstaigose[191]. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose esančių asmenų skaičių, naujai atvykusių nuteistųjų skaičių, išleistų į laisvę skaičių, iš jų pasibaigus bausmės laikui, lygtinai atleistų nuo bausmės prieš terminą ir kt.
- Įstaigose esančių asmenų drausmė bei taikytos jų atžvilgiu drausminės poveikio priemonės. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose išaiškintų drausmės pažeidėjų skaičių, apie nubaudimų už drausmės pažeidimus atvejus, apie spiritinių gėrimų, psichotropinių medžiagų vartojimo atvejus, apie uždarymo į karcerį, baudos ar drausmės izoliatorių atvejus ir kt.
- Duomenys apie asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų išdavimą PRD įstaigose. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose esančių nuteistųjų skaičių, kurių bylose nėra asmenybę patvirtinančių dokumentų, apie nuteistųjų skaičių, kurie neturi Lietuvos Respublikoje (toliau LR) galiojančių asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų, apie nuteistųjų skaičių, kurie turi teisę gauti LR piliečio pasą, leidimą nuolat gyventi Lietuvoje, laikinąjį LR piliečio pažymėjimą, atsisakė galiojančio dokumento gavimo, apie nuteistųjų skaičių, kurie neturi teisės gauti LR galiojantį dokumentą, apie išduotų ir atsisakytų išduoti galiojančių Lietuvoje asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų skaičių.
- Statistiniai analitiniai duomenys apie PRD įstaigose atliktą auklėjamąjį darbą. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose laikomus įvairių kategorijų asmenis (invalidus, pensinio amžiaus, narkomanus, asmenis su psichinėmis anomalijomis, sunkiai auklėjamuosius ir kt.), apie paskatinimo atvejus, apie organizuotus kultūrinius-sportinius renginius, dorovinių, teisinių bei ekonominių žinių užsiėmimus, apie visuomeninių bei religinių organizacijų suteiktą praktinę pagalbą, apie bibliotekose esančias knygas ir periodinius leidinius, apie mokinius, apie asmenis, kuriems pateikti ieškiniai ir jų mokėjimą, apie savanoriškai prisipažintus anksčiau

[191] Nuo 2001 m. birželio mėnesio ši ataskaita vadinasi "Asmenų, laikomų Kalėjimų departamentui

neatskleistus nusikaltimus, apie asmenų įdarbinimą ir jų vidutinį mėnesinį uždarbį, apie paleistų iš įstaigų asmenų skaičių pagal atskiras priežastis, apie išsiųstus pranešimus dėl ruošiamų paleidimui asmenų, apie nukreiptų į nakvynės namus, senelių, invalidų namus asmenų skaičių, apie auklėjamojo darbo personalą ir kt.

- Lėšos, išleistos asmenims, laikomiems PRD įstaigose, išlaikyti 1 dieną. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose esančių asmenų skaičių, jų darbo užmokestį, socialinį draudimą, lėšas, išleistas jų mitybai, medikamentams, patalpų šildymui, elektros energijai, ryšių paslaugoms, transportui, minkštam inventoriui, spaudiniams, komandiruotėms, remontui ir kt.
- Kontingento darbo rodikliai. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose esančių asmenų skaičių (be tardomųjų), jų įdarbinimą (žmonių skaičių ir procentą), vidutinį išdirbio normų vykdymą (procentais), vidutinę darbo dienos trukmę, kontingentui išmokėtų lėšų sumą, vidutinį mėnesinį uždarbį ir kt.
- PRD pavaldžių valstybės įmonių gamybinės-ūkinės veiklos rodikliai. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie Kalėjimų departamentui pavaldžių valstybės įmonių prekinę produkciją, išdirbį, bendras įplaukas, prekinės produkcijos realizaciją bei grynąjį pelną.
- Duomenys apie asmenis, esančius Pataisos darbų inspekcijų įskaitoje. Daroma kas mėnesį. Pateikiama informacija apie miestų ir rajonų policijos komisariatų Pataisos darbų inspekcijų įskaitoje esančius įvairių kategorijų asmenis - nuteistus pataisos darbams be laisvės atėmimo (BK 29 str.), asmenis, kuriems atidėtas bausmės vykdymas (BK 47^1 str.), asmenis, lygtinai paleistus iš laisvės atėmimo vietų (BK 54^2 str.) ir kt.; apie inspekcijų darbo krūvį ir etatų skaičių.
- Ataskaita apie asmenis, esančius miestų ir rajonų policijos komisariatų pataisos darbų inspekcijų įskaitoje. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie asmenis tų pačių kategorijų, kaip ir prieš šią ataskaitą aprašytoje ataskaitoje: kiek jų buvo įskaitoje, kiek įrašyta, kiek išrašyta (pagal atskiras priežastis), kiek įskaitoje esantys asmenys padarė

---

pavaldžiose įstaigose, suvestinė apskaita".

nusikaltimų (pagal kai kurias nusikaltimų rūšis), kiek ieškoma asmenų, vengiančių atlikti bausmę, kiek surasta. Pateikiama informacija apie paskirtus įpareigojimus atlyginti nusikaltimu padarytą žalą ir jos atlyginimą, apie paskirtus įpareigojimus atlikti nemokamus darbus ir jų atlikimą, apie pateiktus teikimus teismams dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo ir apie patenkintus teikimus, apie nuteistųjų, nubaustų administracine tvarka, skaičių (pagal atskiras administracinių teisės pažeidimų rūšis).

- Nuo 1998 metų yra skaičiuojami "Statistiniai duomenys apie nuteistųjų skaičių, sudėtį (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitą". Tai viena iš reikšmingiausių kriminologinei analizei Kalėjimų departamento statistinių ataskaitų. Ji daroma kas vieneri metai. Pateikiama statistika: nuteistųjų skaičius metų pradžioje; per metus atvyko naujai nuteistųjų (iš viso ir pagal kai kurias nusikaltimų rūšis); išvyko nuteistųjų per metus; iš jų paleista į laisvę (pasibaigus bausmės laikui, lygtinai atleidus nuo bausmės prieš terminą, lygtinai paleidus iš laisvės atėmimo vietų prieš terminą, malonės tvarka, amnestijos aktu, dėl nepagydomos ligos, nuosprendžio pakeitimo aktu), mirė per metus; nuteistųjų sudėtis metų pabaigoje pagal padarytą nusikaltimą (nusikaltimų rūšys), pagal bausmės terminą (laisvės atėmimo bausmės intervalai mėnesiais ir metais), pagal amžių, invalidai, užsienio piliečiai; teismo nuosprendžio paskirto bausmės termino vidurkis; bausmės termino vidurkis pagal padarytą nusikaltimą (pagal kai kurias nusikaltimų rūšis); laikotarpio, praleisto iki nuteisimo tardymo izoliatoriuje, vidurkis (mėnesiais ir pagal kai kurias nusikaltimų rūšis); realiai atliktas bausmės termino vidurkis (iš viso ir pagal kai kurias nusikaltimų rūšis).

Galima pastebėti, kad kai kurie duomenys kartojasi skirtingose ataskaitose. Išskaidant rodiklį pagal atskiras nusikaltimų rūšis, nusikaltimų rūšių sąrašas yra pasirinktas remiantis nežinomais kriterijais. Neaišku, kodėl nusikaltimų rūšių sąrašas yra pasirinktas būtent toks.

Statistinių ataskaitų informacija yra atskirta nuo konkrečių įvykių, asmenų ir daiktų informacijos. Galima tik pasakyti kiek ko yra, bet negalime pasakyti kas kam priklauso. Tai yra pasekmė to, kad duomenys apie konkrečius įvykius, asmenis,

daiktus nėra kaupiami duomenų bazėje, o skaičiuojami rankiniu būdu iš įvairių žurnalų, bylų.

Ataskaitų duomenis Kalėjimų departamentui perduoda pavaldžios įstaigos telefonu, faksu ar elektroniniu paštu. Departamente jie suvedami į kompiuterinę bylą (MS-Excel ar MS-Word) ir susumuojami. Suskaičiuotos ataskaitos išsiunčiamos Kalėjimų departamentui pavaldžioms įstaigoms. Jos gali palyginti savo skaičius su kitų analogiškų įstaigų skaičiais.

3.4. Teismų departamento prie Teisingumo ministerijos

Teismų departamentas šiuo metu neturi informacinės sistemos, kuri apimtų visuose teismuose nagrinėjamų bylų svarbiausią informaciją: apie teismo procesą, proceso dalyvius, priimtus procesinius sprendimus, paskirtas bausmes, teismo išlaidas, teismų darbo krūvį ir kt. Seniau buvo tvarkoma vieninga duomenų bazė, į kurią informacija buvo įvedama iš statistinių kortelių, kurias užpildę atsiųsdavo teismai. Duomenų bazėje buvo galima automatizuotai skaičiuoti įvairią statistiką, kurios turinio pagrindas - statistinių kortelių informacija.

Statistinė kortelė apie teisiamąjį[192] apima: bylos, teismo ir teisėjo nustatomuosius duomenis; BK straipsnį; byloje patrauktų asmenų skaičių; informaciją apie teisiamojo lytį, amžių, užsiėmimą, išsilavinimą, tautybę; duomenis apie nepilnamečio auklėjimo šeimoje ypatybes, jo buvimą savivaldybių policijos įskaitoje; teisiamojo ankstesnio teistumo ypatybes, neišnykusio ir nepanaikinto teistumo charakteristikas (kai kurios nusikaltimų rūšys, bausmės atlikimas ar neatlikimas, atleidimas nuo bausmės); laiko intervalą (metais) tarp paskutinio nusikaltimo padarymo ir paleidimo iš įkalinimo vietos bei po bausmės vykdymo atidėjimo; nusikaltimo esmę; grupines nusikaltimo padarymo charakteristikas; nusikaltimo padarymo metu asmens girtumo, apsvaigimo narkotikais charakteristikas; nusikaltimo baigtinumo, įvykdymo vietos (miestas, kaimas) charakteristikas; asmens santykį su nusikaltimo padarymo vieta (vietinis, atvykęs).

Baudžiamosios bylos apskaitos-statistinė kortelė apima: bylos numerį; datą, kada ir iš ko byla gauta; bylos gavimo ypatybes; nagrinėjimo tvarkomuosiuose, teisiamuosiuose ir išvažiuojamuosiuose teismo posėdžiuose datas bei kitą informaciją;

[192] Kortelė patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995-10-18 įsakymu Nr. 59.

nusikaltimo padarymo vietą, jo esmę; bylos nagrinėjimo ypatybes bei rezultatus; kaltinamojo nustatomuosius duomenis, lytį amžių, tautybę; baudžiamojo kodekso straipsnį; nuosprendžio (nutarties) esmę; kasacinio bylos nagrinėjimo datą, nutarties datą ir esmę; nuosprendžio įsiteisėjimo datą; priimtų atskirųjų nutarčių informaciją; turtinės žalos sumą, nustatytą teismo, bei sumą, įneštą žalai atlyginti iki nuosprendžio priėmimo; civilinio ieškinio pareiškimo informaciją, jo išnagrinėjimo rezultatus.

Šių ir kitų statistinių kortelių informacijos vieningoje duomenų bazėje pagrindu Lietuva galėjo turėti nors ir netobulą, tačiau kriminologinei analizei ir baudžiamosios politikos formavimui reikšmingą statistiką. Galima tik apgailestauti, kad ši duomenų bazė nebeveikia[193]. Panaikintas Teismų departamente Informatikos ir statistikos skyrius.

Remiantis čia paminėtų statistinių kortelių informacija bei kita bylų medžiaga teismai, teismo antstolių kontoros skaičiuoja įvairią statistiką. Statistinius duomenis, atspausdintus popieriuje ar įvestus į kompiuterinę bylą, jie atsiunčia Teismų departamentui, kuris informaciją suveda į kompiuterines (MS-Excel) bylas ir susumuoja. Taip yra daromos statistinės ataskaitos, kurių informacija apima visą Lietuvą ir atskirus teismus[194]:

- Ataskaita apie valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimų ir nutarimų vykdymą[195]. Daroma kas ketvirtį. Teismo antstolių kontoros pateikia informaciją bylų skaičiais ir sumomis litais (išieškotina, išieškota): turėtų, gautų, realiai išieškotų ir kitų kategorijų sprendimų ir nutarimų vykdymo informacija.
- Vykdymo proceso ataskaita[196]. Daroma kas pusmetį. Pateikiama informacija: apie vykdomų dokumentų eigą ir jų pasiskirstymą pagal pobūdį; aštuoniolika pozicijų apie žalos, padarytos nusikaltimais, atlyginimą.
- Teisėjų darbo ataskaita (apylinkės teismų)[197]. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie atskirus teismų teisėjus: išnagrinėtų bylų

[193] Teismų departamento Bendrųjų reikalų skyriaus vyresniojo specialisto J.Pakalnio 2001-07-18 duomenimis.
[194] Informaciją 1998-11-16 pateikė Teismų departamento vyresnioji specialistė R.Molienė. Kai kurių, aktualesnių kriminologinei analizei, ataskaitų informacija pateikta Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapyje http://www.nplc.lt/stat/stat.htm#Teismų departamento (2001-07-18).
[195] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1993-06-01 įsakymu Nr.40.
[196] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1993-06-09 įsakymu Nr.67.
[197] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996-11-14 įsakymu Nr.75.

skaičius, bylų skaičius, kurios išnagrinėtos pažeidus terminus; priimtų asmeniui nuosprendžių (apkaltinamųjų, išteisinamųjų, iš viso); išnagrinėtų teikimų skaičius, atskirųjų nutarčių skaičius, atlikta teisminės praktikos apibendrinimų ir kt.

- Teisėjų darbo ataskaita (I instancijos apygardų teismų)[198]. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie atskirus teismų teisėjus: vieno teisėjo ir trijų teisėjų kolegijos išnagrinėtų bylų skaičius, bylų skaičius, kurios išnagrinėtos pažeidus terminus; asmeniui priimtų nuosprendžių (apkaltinamųjų, išteisinamųjų, iš viso); padarytų teikimų skaičius, atskirųjų nutarčių skaičius, informacija apie atliktus teisminės praktikos apibendrinimus ir kt.
- Teisėjų darbo ataskaita (apeliacinės ir kasacinės instancijos teismų)[199]. Daroma kas pusmetį. Pateikiama informacija apie atskirus teismų teisėjus: išnagrinėtų apeliacinių baudžiamųjų ir civilinių bei kasacinių bylų skaičius, pranešėjų skaičius (kolegijos, teisiamajame posėdyje); informacija apie atliktus teisminės praktikos apibendrinimus ir kt.
- Lentelė apie išteisintus asmenis. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie išteisintų asmenų skaičių I instancijoje, apeliacinėje instancijoje, kasacinėje instancijoje bei atitinkami išteisintų nepilnamečių skaičiai.
- Ataskaita dėl amnestijos taikymo. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama informacija apie asmenų skaičių, kuriems pritaikytas konkretaus amnestijos įstatymo straipsnis, ir asmenų skaičių, kuriems atsisakyta taikyti konkretaus amnestijos įstatymo straipsnį, pagal atskirus amnestijos įstatymus bei suminiai asmenų skaičiai, kuriems pritaikyta ir kuriems atsisakyta taikyti amnestiją.
- Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita (įskaitant sumarinį procesą)[200]. Daroma kas pusmetį. Tai viena iš didžiausių pagal apimtį ir reikšmingiausių kriminologinei analizei Teismų departamento ataskaitų. Ji sudaryta iš 3 dalių. Baudžiamųjų bylų proceso dalyje pateikta informacija pagal kai kurias nusikaltimų rūšis, jų grupes ir BK skirsnius,

[198] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995-05-24 įsakymu Nr.35.
[199] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1997-06-17 įsakymu Nr.50.
[200] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996-11-14 įsakymu Nr.75.

pagal visus nusikaltimus bei pagal nepilnamečių bylas: nebaigtų bylų likutį ataskaitinio laikotarpio pradžioje ir pabaigoje; gautų bylų skaičių; baigtų bylų skaičių (priimant nuosprendį, iš viso baigtų bylų ir kt.); kiek bylose, išnagrinėtose per ataskaitinį laikotarpį, nuteista asmenų, kiek išteisinta, kiek buvo asmenų, kurių bylos nutrauktos, kiek buvo nepakaltinamų asmenų, kuriems pritaikytos priverčiamojo medicininio pobūdžio priemonės, kiek buvo asmenų, kurių bylos perduotos tyrimui papildyti. Bausmių rūšių dalyje pateikta informacija apie nuteistų asmenų skaičių ir nuteistų nepilnamečių skaičių pagrindinėmis ir atskirai papildomomis bausmėmis pagal bausmių rūšis. Teikimų nagrinėjimo rezultatų dalyje pateikiama informacija pagal asmenų skaičių kiek iš viso išnagrinėta teikimų, kiek iš jų patenkinta pagal atskiras teikimų rūšis (dėl lygtinio priešlaikinio atleidimo nuo bausmės, dėl bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo, dėl atleidimo nuo bausmės, pasibaigus bausmės vykdymo atidėjimo laikui ir kt.).

- Akivaizdžių nusikaltimų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita[201]. Daroma kas pusmetį. Ataskaita sudaryta iš 3 dalių. Pirmojoje, sumarinio proceso dalyje pateikiama statistika pagal nusikaltimų rūšių grupes ir jas atitinkančius BK straipsnius, labai panaši kaip ir Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaitos baudžiamųjų bylų proceso dalyje. Antrojoje dalyje pateikiama teisėjų veiksmų, atliekant kvotą, statistika: teismo pirmininko sankcionuotų kratų ir poėmių skaičiai, paskirtų kardomųjų priemonių (suėmimų) skaičius. Trečiojoje ataskaitos dalyje pateikta nuteistų asmenų statistika pagal bausmių rūšis.
- Civilinių bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita[202]. Jos turinys čia nekomentuojamas. Autoriaus nuomone, jis yra tolimas kriminologinės informacijos sampratai.
- Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo ataskaita[203]. Daroma kas pusmetį. Pateikiama statistika pagal kai kurias teisės pažeidimų rūšis, nurodant ATPK straipsnius bei išskiriant iš jų nepilnamečius

[201] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995-05-24 įsakymu Nr.35.
[202] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996-11-14 įsakymu Nr.75.
[203] Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995-05-24 įsakymu Nr.35.

administracinės teisės pažeidėjus: iš viso išnagrinėta bylų, asmenų skaičius išnagrinėtose bylose, asmenų skaičius pagal paskirtų administracinių nuobaudų rūšis. Be to, šioje ataskaitoje pateikiama statistika apie pakeistas administracinių teisės pažeidimų nuobaudas bei apie teismo darbą, taikant asmenims socialinę bei psichologinę reabilitaciją.

Būtina pastebėti keletą problemų, susijusių su ataskaitų turiniu. Vykdymo proceso ataskaitoje numatyta statistika apie nusikaltimais padarytos žalos atlyginimą (iš viso 18 pozicijų) nebeskaičiuojama. Tenka tik apgailestauti, kad viena iš svarbiausių teisėsaugos paskirties ir jos darbo rezultatyvumo charakteristikų neanalizuojama.

Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaitoje išskirtos nusikaltimų rūšys (iš viso 14 pozicijų) akivaizdžiai diskutuotinos[204]. Tai nėra nei BK skirsniai, nei atskiros nusikaltimų rūšys:

1) valstybiniai nusikaltimai (BK 62-89 str.);
2) nusikaltimai asmens gyvybei ir sveikatai (BK 104-107, 111,118 str.);
3) chuliganizmas (BK 225 str.);
4) nusikalstamo susivienijimo organizavimas, vadovavimas, ar dalyvavimas, jame, asmens terorizavimas, turto prievartavimas (BK 227^{1}, 227^{2}, 273 str.);
5) nusikaltimai, susiję su narkotikais (BK $232^{1\text{-}8}$ str.);
6) nusikaltimai krašto apsaugos tarnybai (BK 251-269 str.);
7) nusikaltimai nuosavybei: vagystė, plėšimas (BK 271, 272 str.);
8) kiti nusikaltimai nuosavybei (išskyrus BK 271, 272, 273 str.) ir t.t.

Nuteistų asmenų statistika yra netiksli, nes jos pagrindas yra baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos, o ne visuose teismuose, ataskaita. Tos pačios ataskaitos dalyje "Bausmių rūšys" nėra sistemiškai analizuojami bausmių dydžiai, bausmių rūšių ir dydžių santykis su nusikaltimų bei asmenų, padariusių nusikaltimus, charakteristikomis. Dėl to mes nežinome, ar užteks nuteistiesiems vietos konkretaus režimo laisvės atėmimo įstaigose, kiek kainuos paskirtų bausmių vykdymas mokesčių mokėtojams, negalime prognozuoti, kokia bus šių bausmių nauda, koks yra bausmių santykis su nusikaltimais padarytos žalos atlyginimu ir t.t. Dėl to Lietuvos baudžiamoji politika pasidaro "akla", per mokslines konferencijas girdėti daug

"agitacijų", mažai objektyviais duomenimis pagrįstų argumentų. Kartais atlikdami mokslinius tyrimus bandome skaičiuoti, deja, iš esmės rankomis, "rausiamės" bylose. Tačiau primityvus, lėtas ir varginantis darbo pobūdis nepadidina jo rezultatų vertės. Toks darbo pobūdis sukuria prielaidas tam, kad moksliniai tyrimai būtų atliekami retai, fragmentiškai, atrankiniu būdu. Rezultatas - skurdi objektyvių mokslinių duomenų bazė, teisėsaugos problemų sprendimas remiantis ne moksliniais pagrindais.

Tai, kad nėra informacinės sistemos, pagrįstos duomenų bazių informacija, susijusia informaciniais ryšiais su kitų teisėsaugos institucijų informacija, sukuria situaciją, kai teisėjas iš esmės negali analizuoti savo sprendimų pasekmių. Teismai iš esmės nieko nežino apie tai, kokios buvo paskirtos konkrečios bausmės rūšies ir dydžio pasekmės konkrečiam nusikaltimą padariusiam asmeniui, pasižyminčiam konkrečiu asmens, jo padaryto nusikaltimo ir aukos charakteristikų kompleksu. Nežino, kokios buvo bausmės pasekmės nusikaltimą padariusiam asmeniui, jo aukai, visuomenei. Dabar mes tik galime pasakyti, kad iš asmenų, padariusių nusikaltimus, tiek procentų buvo teisti. Tačiau mes nežinome statistinių konkrečių poveikio priemonių pasekmių, mes beveik nieko nežinome apie tai, kokie teismų nuosprendžiai ir kokiais atvejais duoda teigiamus rezultatus. Jei pasekmės nežinomos, nėra iš ko mokytis, nėra mokslinių argumentų, ką ir kaip keisti baudžiamojoje politikoje.

Šių ataskaitų duomenys reguliariai yra teikiami Teisingumo ministerijai, Lietuvos Aukščiausiajam teismui bei pagal pareikalavimą kitoms suinteresuotoms institucijoms. Dalis šių ataskaitų skelbiamos Teismų departamento tinklapyje[205]. Tačiau jame yra pateikiami duomenys, suskaičiuoti tik už paskutinį ataskaitinį periodą. Senesni duomenys tinklapyje nepaliekami. Todėl atitinkamų rodiklių dinamikos analizė, remiantis tinklapio informacija, yra negalima.

3.5. Generalinės prokuratūros

Generalinė prokuratūra kaupia statistinius duomenis kompiuterinėje duomenų bazėje (FoxPro)[206]. Apylinkių ir apygardų prokuratūros bei policijos komisariatai statistinius duomenis, suskaičiuotus rankiniu ar pusiau rankiniu būdu iš registracijos

[204] Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapyje http://www.nplc.lt/stat/atas/td/bbn/bbn.htm (2001-06-20).
[205] Teismų departamentas prie Teisingumo ministerijos http://www.teismai.lt (2001-07-19).

žurnalų, atsiunčia atspausdintus popieriuje ar įvestus į kompiuterinę bylą. Generalinėje prokuratūroje šie duomenys suvedami į duomenų bazę, kurioje esančios informacijos pagrindu daromos šios statistinės ataskaitos[207]:

- Statistinė ataskaita apie tardymo darbą.
  - Ataskaitos 1 skirsnis daromas kas mėnesį. Jo pirmoje lentelėje pateikiama informacija apie baigtas bylas: kiek prokuratūros ir kiek VRM tardytojų bylų prokuroras pasiuntė į teismą; kiek bylų, tirtų prokuratūroje ir kiek tirtų VRM tardytojų, prokuroras, tardytojai nutraukė (iš viso ir iš jų pagal BPK 5 str. 1,2 p.); kiek asmenų prokuratūros ir kiek VRM tardytojų bylose perduota teismui, kiek iš jų suimta. Ši informacija pateikiama pagal kai kurias nusikaltimų rūšis bei jų grupes. Papildomai išskiriamos bylos dėl karių padarytų nusikaltimų, bylos dėl nepakaltinamų asmenų, bylos dėl nusikaltimų, kurių tyrimui numatytas sumarinis procesas. Antroje lentelėje pateikiama informacija apie tardymo darbą, kvotos bylas, sumarinį procesą: nebaigtų bylų likutį ataskaitinio laikotarpio pradžioje; priimtų, baigtų, nutrauktų, sujungtų, perduotų pagal tardyminį priklausomumą, sustabdytų bylų skaičių pagal kai kurias baudžiamojo proceso ypatybes; nebaigtų bylų likutį ataskaitinio laikotarpio pabaigoje; dirbančių VRM tardytojų skaičių. Išskiriamos prokuratūros, VRM tardytojų ir kvotos bylos.
  - Ataskaitos 2 skirsnis daromas kas ketvirtį. Jo pirmoje lentelėje pateikiama statistika - tardymo terminai baigtose bylose, antroje lentelėje - statistiniai duomenys apie bylų nutraukimo pagrindus, trečioje lentelėje - sustabdytų bylų statistika pagal atskirus BPK 218 str. punktus, ketvirtoje lentelėje pateikiama bylų, grąžintų tyrimui papildyti, statistika, penktoje - įtariamųjų sulaikymo ir suėmimo statistika, šeštoje - padarytos žalos turtui atlyginimo užtikrinimo baudžiamosiose bylose statistika (kaltinamųjų, kurių veiksmais padaryta žala, skaičius; žala pagal pareikštą kaltinimą; atlyginta žala iki pasiunčiant bylą į teismą; turtui uždėtas areštas ir kt.).

[206] Informaciją apie Generalinės prokuratūros informacinę sistemą 2001-07-19 pateikė Valdymo kontrolės ir analizės skyriaus specialistė V.Žemaitienė.

- Ataskaita apie pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus išnagrinėjimo rezultatus. Daroma kas ketvirtį. Pateikiama statistika: kiek pagal pareiškimus ir pranešimus iškelta bylų, kiek atsisakyta iškelti, kiek perduota pagal tardyminį priklausomumą; kiek atvejų sprendimas priimtas per laikotarpį iki 3 parų, kiek - daugiau kaip per 10 parų, kiek nutarimų atsisakyti iškelti bylą panaikino prokurorai. Ši statistika surūšiuota pagal BK skirsnius, pateikti duomenys pagal kai kurias nusikaltimų rūšis, jų grupes ar BK straipsnius.
- Prokuroro darbo ataskaita. Daroma kas pusmetį.
  - I skirsnis. Teisėtumo kontrolė kvotos ir parengtinio tardymo procese. Pateikiama: baudžiamųjų bylų iškėlimo, nutraukimo, tardymo ir kvotos baudžiamosiose bylose kontrolės statistika; tardymo ir kvotos organų veiklos, atliekant kvotą, kontrolės statistika; prokurorų pareiškimų dėl kardomojo kalinimo paskyrimo statistika.
  - II skirsnis. Prokuroro darbas ginant valstybės interesus bei pažeistas asmenų teises. Pateikiama: administracinio iškeldinimo sankcionavimo statistika; prokurorų ieškinių, pareiškimų ir skundų, paduotų teismui, statistika.
  - III skirsnis. Valstybinio kaltinimo palaikymas. Pateikiama prokurorų dalyvavimo baudžiamųjų bylų nagrinėjime statistika; prokurorų skundų, paduotų apygardos, apeliaciniam ir Aukščiausiajam teismui, statistika.
  - IV skirsnis. Prokuroro darbas su piliečių pareiškimais. Pateikiama išspręstų pareiškimų ir jų rūšių statistika.
  - V skirsnis. Prokurorinės veiklos viešumas. Informacijos pateikimo visuomenei statistika.

Ataskaitų informacijos turinys nėra labai aktualus kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui. Tačiau kai kurie kaltinimo proceso ir kiti rodikliai, kaip teisėsaugos veiklos charakteristikų sudedamoji dalis, yra reikšmingi kriminologinės tikrovės pažinimui.

Šių ataskaitų informacija, atspausdinta popieriuje, siunčiama Tardymo departamentui prie VRM, Informatikos ir ryšių departamentui prie VRM, Specialiųjų

[207] Generalinės prokuratūros 1999-02-02 raštas Nr. 5/11 Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui

tyrimų tarnybai, apygardų prokuratūroms bei prokurorams pagal pageidavimą. Informaciją pagal pareikalavimą gali gauti ir kitos institucijos. Duomenų bazę, esančią viename kompiuteryje, tvarko vienas specialistas. Su šios duomenų bazės informacija tiesiogiai gali dirbti dar vienas, jį pavaduojantis specialistas. Kitiems asmenims ši duomenų bazė yra nepasiekiama.

Informacinės sistemos grynai statistinis turinys (nėra ryšio su konkrečiom bylom ir kaltinamaisiais) bei funkcijos, apribotos vien statistinių duomenų susumavimu bei jų pateikimu iš esmės vienam vartotojui, reikšmingai sumažina prokuratūros informacinio aprūpinimo galimybes bei informacinių technologijų naudą.

3.6. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Statistikos departamentas tvarko daug įvairių duomenų bazių, kaupia didžiulius kiekius labai įvairios statistikos. Vartotojams informaciją jis dažniausiai pateikia spausdintų leidinių forma bei jų elektroninius variantus, už kuriuos reikia mokėti. Statistikos departamentas kasmet leidžia daug statistinių leidinių[208], kuriuose pateikiama socialinė, ekonominė, demografinė ir kita kriminologinės analizės subjektams aktuali statistika. Vienas iš aktualiausių yra Statistikos departamento kartu su Vidaus reikalų ministerija kasmet leidžiamas statistikos rinkinys "Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla"[209]. Jame lietuvių ir anglų kalbomis pateikiami kelerių metų duomenys apie nusikalstamumo būklę, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją, teisėsaugos institucijų veiklą, asmenis, įkalintus laisvės atėmimo įstaigose, viktimologinių apklausų duomenys. Palyginimui pateikiami nusikalstamumo rodikliai Baltijos valstybėse. Rinkiniai parengti naudojant Vidaus reikalų ir Teisingumo ministerijų, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Generalinės prokuratūros, Advokatų tarybos duomenis. Informacija pateikiama skaičių lentelėmis, grafinėmis diagramomis (linijinėmis, apskritiminėmis, stulpelinėmis) bei žemėlapiu.

---

apie daromas statistines ataskaitas.

[208] 2001 metų statistikos leidinių katalogas. -Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2001.

[209] Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla. - Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, 1998, 1999, 2000, 2001.

Autoriaus nuomone, Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos kūrimo pasiekimai[210] paskatino Statistikos departamentą teikti daugiau informacijos internete, kurti pažangią, geriau vartotojų poreikius tenkinančią statistinę-analitinę sistemą STAS[211].

Dalį informacijos Statistikos departamentas teikia internete[212] nemokamai. Statistikos tinklapyje pateikti geografiniai rodikliai, gamtinių išteklių, aplinkos ir miškininkystės statistika, pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai, gyventojų, socialinė statistika, makroekonominiai rodikliai, verslo veiklų, turizmo, užsienio prekybos, apskričių statistika, įvairių tyrimų rezultatai. Kai kurie iš šių duomenų, o ypač socialinė ir gyventojų statistika, yra aktualūs kriminologinei analizei. Tačiau internete pateikta tik maža dalis informacijos, kuria disponuoja Statistikos departamentas. Pavyzdžiui, socialinės statistikos skyrelyje "Nusikalstamumas" pateikta 1995-2000 metų duomenų lentelė[213]: užregistruotų Lietuvoje nusikaltimų skaičius ir atitinkamas skaičius 10 000 gyventojų, išaiškintų nusikaltimų procentai, nuteistų asmenų skaičius, įkalintų asmenų skaičius (metų pabaigoje), iš jų kalinamųjų ir nuteistųjų. Be abejo, tokios mažos apimties nusikalstamumo statistika retai kada gali būti pakankama kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui. Išsamesni statistiniai duomenys pateikiami mokamai - spausdintuose leidiniuose, diskeliuose, kompaktiniuose diskuose bei Statistinėje-analitinėje sistemoje.

Statistikos departamentas kuria ir vysto Statistinę-analitinę sistemą (STAS)[214]. STAS - svarbiausių šalies makroekonominių, socialinių, demografinių rodiklių duomenų bazė. Jos tikslas - patogi (ir nereikalaujanti specialaus vartotojo pasirengimo) sistema ekonominės informacijos tvarkymui, naudojimui bei duomenų analizei. Sistema skirta naudoti Statistikos departamente ir teikti informaciją. Duomenų bazėje yra pagrindinė informacija, kurios duomenys nuolat atnaujinami.

Vartotojo patogumui STAS rodikliai sugrupuoti ir išdėstyti hierarchinėje klasifikacijos sistemoje (medžio pavidalu), sudarytoje derinant su Statistikos departamente naudojamais klasifikatoriais. Duomenų bazėje yra septynių hierarchinių

---

[210] Apie NKIS kūrimą žr. toliau.
[211] Apie ją žr. toliau.
[212] Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės http://www.std.lt (2001-07-20).
[213] Nusikalstamumas. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės http://www.std.lt/STATISTIKA/Socialine/Nusikalst_met.htm (2001-03-05).
[214] Statistinė-analitinė sistema (STAS) 1.0 versija. Aprašymas vartotojui http://www1.std.lt/htm-psl/publikacijos/STAS/STAS_pristatymas.htm (2001-07-20).

lygių rodiklių grupės. Kiekviena rodiklių grupė gali skaidytis į kitas grupes, kiekvienai grupei gali būti priskirti vienas ar keletas rodiklių. Tą patį rodiklį gali atitikti kelios duomenų sekos, priklausomai nuo matavimo periodiškumo (metiniai, mėnesiniai ar ketvirtiniai duomenys), duomenų tipo (faktinės reikšmės, piniginės išraiškos, indeksai ir t. t.) ar duomenų reikšmių matavimo vienetų. Bazėje esantys rodikliai suskirstyti į šias grupes (aukščiausio lygio rodiklių grupes):

- Gyventojai, aplinka;
  - Geografiniai duomenys;
  - Gamtiniai ištekliai ir aplinkos apsauga;
  - Administracinis-teritorinis suskirstymas ir gyventojai;
- Organizacijos;
  - Valstybės valdymas;
  - Religinės bendruomenės;
- Socialiniai rodikliai;
  - Teisinė statistika;
  - Sveikata ir socialinė apsauga;
  - Mokslas;
  - Švietimas ir kultūra;
  - Turizmas ir sportas;
- Gyventojų ekonominės veiklos rodikliai;
  - Ekonominis gyventojų aktyvumas ir užimtumas;
  - Namų ūkių pajamos ir išlaidos;
  - Darbo apmokėjimas;
- Kainos;
  - Vartotojų kainos;
  - Gamintojų kainos;
  - Statybos kainos;
  - Žemės ūkio produkcijos supirkimo kainos;
  - Importo kainos;
  - Eksporto kainos;
- Gamyba ir paslaugos;
  - Pramonė;
  - Energija ir materialiniai ištekliai;

- Statyba;
- Žemės ūkis ir miškininkystė;
- Transportas ir ryšiai;
- Vidaus prekyba ir mokamos paslaugos;
- Užsienio prekyba;
- Būstas ir komunalinis ūkis;

• Finansai;
- Valstybės valdymo įstaigų finansai;
- Įmonių finansai;
- Finansinių įmonių finansai;
- Investicijos;
- Mokėjimų balansas;
- Tarptautinių investicijų balansas;

• Nacionalinės sąskaitos ir nacionalinis turtas;
- Bendrasis vidinis produktas;
- Nacionalinis turtas;
- Nacionalinės sąskaitos;

• Užsienio valstybių statistiniai duomenys;
- BVP;
- Mokėjimų balansas;
- Kainos;
- Darbo užmokestis;
- Nedarbas;
- Pramonė;

STAS duomenų bazėje yra per 6000 iš įvairių šaltinių surinktų pagrindinių šalies rodiklių. Duomenų bazę sudaro rodiklių aibė, jų agregavimo sistema, rodiklių aprašymas, duomenų sekos. Statistinė informacija pateikiama lentelių bei grafikų pavidalu.

Sistemos valdyme numatytos vartotojo formuojamos lentelės. Pasirinktos duomenų sekos gali būti talpinamos į naujus vartotojo suformuojamus sąrašus. Tai leidžia duomenų sekas pasirinkti ne tik teikiamoje klasifikacijos sistemoje, bet ir kiekvieno vartotojo poreikiams pritaikytuose sąrašuose. Iš pasirenkamų sekų

vartotojas gali suformuoti norimas duomenų lenteles, jas išsaugoti pageidaujamais formatais (Excel, Word).

STAS valdymo įranga ir duomenų bazės demonstracinis fragmentas platinamas nemokamai. Norint įsigyti visą STAS duomenų bazę ir jos informaciją nuolat atnaujinti, reikia mokėti.

Galima pastebėti, kad STAS kai kuriais aspektais yra tobulesnis už šiuo metu veikiančią NKIS posistemę "Automatizuotą statistinę informacinę sistemą ASIS". STAS turi puikų statistinių rodiklių hierarchinį klasifikatorių, išplėstą aprašomąją duomenų informaciją (rodiklio aprašymas, komentarai, duomenų šaltiniai, apskaitos būdai, Statistikos departamento skyrius, kuriam „priklauso“ rodiklio ir jo sekų informacija, duomenų tipai, reikšmių matavimo vienetai). STAS duomenų bazėje yra gerokai daugiau socialinių, ekonominių, demografinių ir kitų rodiklių, įgalinančių koreliacijos su įvairiomis nusikalstamumo charakteristikomis skaičiavimą. Tačiau nusikalstamumo ir teisėsaugos veiklos rodiklių kiekis STAS yra kelis šimtus kartų mažesnis, negu ASIS. Be to, ASIS sudaro galimybes nemokamai internete lietuvių ir anglų kalbomis naudotis duomenimis, be jokios papildomos programinės įrangos gauti jų ne tik linijinę, bet ir stulpelinę diagramą, kelių rodiklių kitimo atvaizdavimą vienoje diagramoje, konkretaus rodiklio, paskaičiuoto 10 000 gyventojų, pasiskirstymą Lietuvos žemėlapyje vienu iš keturių lygių: miestų, rajonų, miestų ir rajonų kartu, apskričių, apygardų. Apibendrinant galima pasakyti, kad Lietuvoje statistinės informacinės sistemos STAS ir ASIS viena kitą papildo tiek informacijos turinio prasme, tiek ir darbo su informacija funkcijų prasme.

3.7. Teisinės informacijos ir kitos informacinės sistemos

Kriminologinės tikrovės pažinimui yra aktuali ne tik statistinė faktinė informacija, bet ir galiojanti bei anksčiau galiojusi teisė, teismų praktikos informacija. Kriminologas negali analizuoti nusikalstamumo problemų atsietai nuo to laikotarpio teisės.

Lietuvoje teisinė informacija publikuojama "Valstybės žiniose", įvairiuose kituose leidiniuose, institucijų interneto svetainėse, teisės aktų duomenų bazėse. Viena iš reikšmingiausių yra Lietuvos Respublikos teisės aktų duomenų bazė[215],

[215] Lietuvos Respublikos Seimas http://www.lrs.lt (2001-07-31).

veikianti Lietuvos Respublikos Seimo tinklapyje nemokamai. Joje veikia automatizuota dokumentų paieškos sistema, kurioje paieškos kriterijai gali būti: dokumento numeris, data, įstaiga, teisės akto rūšis, kalba, žodžiai pavadinime, žodžiai tekste, publikacijos leidinio pavadinimas, leidinio metai, numeris, dokumento eilės numeris. Be to, Seimo interneto svetainėje pateikiama Lietuvos Respublikos Konstitucija, Seimo statutas, naujausias "Valstybės žinių" numeris, Europos Sąjungos teisės aktai, statistinė informacija apie teisės aktų duomenų bazes, naujausi įsigalioję įstatymai, naujausi teisės aktų projektai ir kt.

Kitas labai reikšmingas informacijos šaltinis yra Teisinės informacijos centras[216]. Jis publikuoja teisinę informaciją knygų ir kitų leidinių pavidalu, teikia informaciją internete bei tvarko teisės aktų duomenų bazę "LITLEX", už kurios naudojimą reikia mokėti. Duomenų bazė "LITLEX" pasižymi kai kuriomis papildomomis galimybėmis, lyginant su Seimo teisės aktų duomenų baze: tai Lietuvos Respublikos galiojančių aktų raidinė-dalykinė rodyklė, kelių pakopų hierarchiniai rubrikynai, palengvinantys informacijos paiešką, informacija apie teisės aktus, logiškai susijusius su pasirinktu teisės aktu, apie šio akto keistus ir jį keitusius teisės aktus bei kt.

Tiek Seimo, tiek ir "LITLEX" duomenų bazėse pateikiami ne visi Lietuvos Respublikos teisės aktai. Galima pastebėti ministerijų įsakymų, instrukcijų ir kitų teisės aktų, aktualių kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui, trūkumą[217]. Kai kurios institucijos pateikia internete jų teisės aktų tekstus, tačiau šių aktų sąrašai dažnai yra neišsamūs.

Papildomai būtina paminėti teisinės informacijos šaltinius: Konstitucinio Teismo tinklapyje lietuvių bei anglų kalbomis skelbiamus nutarimus, sprendimus ir išvadas[218]; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo svetainėje[219] skelbiamas nutartis, teismų praktiką ir kt.

---

[216] Teisinės informacijos centras http://www.tic.lt/Litlex (2001-07-31).

[217] 2001 m. liepos 30 dieną autorius nerado nei Seimo, nei LITLEX duomenų bazėje, nei Vidaus reikalų ministerijos tinklapyje šių teisės aktų:
Vidaus reikalų ministerijos 1993 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr. 891 "Dėl laikinosios nusikaltimų apskaitos instrukcijos paskelbimo ir jos įsigaliojimo".
Vidaus reikalų ministerijos 1996 m. kovo 4 d. įsakymas Nr. 193 "Dėl užregistruoto nusikaltimo, nusikaltimą padariusio asmens ir kitų statistinių kortelių pildymo tvarkos".
Vidaus reikalų ministerijos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Vidaus reikalų ministro 1999 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. 366.

[218] Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai, sprendimai ir išvados http://www.lrkt.lt/lietdoc.htm (2001-07-30).

[219] Lietuvos Aukščiausiasis Teismas http://www.lat.litlex.lt (2001-07-31).

Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektas gali rasti aktualios informacijos: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos svetainėje[220], Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos svetainėje[221], Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos svetainėje[222], Specialiųjų tyrimų tarnybos svetainėje[223], Lietuvos žmogaus teisių centro svetainėje[224], Teisės ir demokratijos plėtros centro svetainėje[225], Lietuvos darbo biržos svetainėje[226], Lietuvos teisės universiteto svetainėje[227], Vytauto Didžiojo universiteto Teisės instituto svetainėje[228], Kriminologijos tinklapyje[229], kurį tvarko Lietuvos teisės universiteto Kriminologijos katedros doktorantas S.Starkus bei kt. Čia pateiktos informacijos turinys ir funkcijos plačiau neanalizuojamos, nes, autoriaus nuomone, per daug "išpūstų" disertacijos apimtį.

3.8. Kriminologinės-informacinės problemos

Apžvelgus kriminologinio pobūdžio informacines sistemas, veikiančias įvairiose Lietuvos institucijose, atskleidus jų individualias kriminologinio-informacinio pobūdžio problemas, būtina paanalizuoti, kokios yra kriminologinės informacijos turinio ir darbo su ja funkcijų problemos, bendros visoms čia apžvelgtoms Lietuvos informacinėms sistemoms. Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui aktualu yra gauti būtent jam reikalingą informaciją, aktualu žinoti, kur ir kokia informacija yra, kaip greitai ir kokiu būdu jis ją gali gauti, kokiu pavidalu.

Autoriaus nuomone, svarbiausia ir pirminė yra kriminologinės informacijos turinio problematika. Darbo su informacija funkcijų problemos turi prasmę tik tada, kai jau egzistuoja konkretus, kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui reikalingas turinys.

Mokslinė kriminologinio pobūdžio informacija daugiausia yra kaupiama teisėsaugos institucijose, skelbiama įvairiose publikacijose, rečiau internete. Viena iš

---

[220] Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija http://www.min.tm.lt (2001-07-31).
[221] Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija http://www.socmin.lt (2001-07-31).
[222] Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija http://www.smm.lt (2001-07-31).
[223] Specialiųjų tyrimų tarnyba http://www.stt.lt (2001-07-31).
[224] Lietuvos žmogaus teisių centras http://www.lchr.lt (2001-07-31).
[225] Teisės ir demokratijos plėtros centras http://www.tdc.litlex.lt (2001-07-31).
[226] Lietuvos darbo birža http://www.ldb.lt (2001-07-31).
[227] Lietuvos teisės universitetas http://www.ltu.lt (2001-07-31).
[228] Vytauto Didžiojo universiteto Teisės institutas http://www.vdu.lt/TI (2001-07-31).
[229] Kriminologijos tinklapis http://kriminologija.tripod.com (2001-07-31).

didžiausių problemų - ta, kad nėra sistemiškai atliekamų gyventojų apklausų rezultatų. Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektas Lietuvoje gali į nusikalstamumą "žiūrėti tik viena akimi", matančia tik registruotąjį nusikalstamumą. Viktimologinės apklausos, atliktos tarptautinių organizacijų užsakymu ir pagal jų metodiką, mažai duoda naudos Lietuvai, nes neatitinka jos teisinių ir kitų ypatybių. Teisėsaugos institucijų statistinėse ataskaitose nėra informacijos apie pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų bei apie atsisakymus kelti baudžiamąsias bylas pagal atskiras nusikaltimų rūšis ar BK skirsnius. Viso to rezultatas toks - mes, žinodami, kad Panevėžio rajone per 2000 metų 10 mėnesių yra užregistruota daugiausiai nusikaltimų, tenkančių 10 000 gyventojų[230], mažai ką tikro ir moksliniais faktais pagrįsto galime pasakyti apie gyventojų saugumą nusikaltimų atžvilgiu Panevėžio rajone: jis tikrai mažesnis, lyginant su kitais miestais ir rajonais, ar ne.

Charakteringa teisėsaugos institucijų ypatybė - viktimologinės informacijos trūkumas registruotojo nusikalstamumo statistikoje, nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų, jiems padarytos ir atlygintos žalos apskaitos nebuvimas. Tarp statistinių kortelių, kurių informacija yra pagrindas Informatikos ir ryšių departamento Baudžiamosios statistikos duomenų bazei, nėra nukentėjusiojo asmens statistinės kortelės. Statistinės kortelės apima nusikaltimo[231], asmens, kaltinamo padarius nusikaltimą[232], ir nusikaltimo tyrimo[233] informaciją. Nukentėjęs asmuo iš esmės yra eliminuotas. 1998 metais buvo sukurta Nukentėjusiojo fizinio asmens statistinė kortelė[234]. Pagrįstai kyla klausimas: kodėl tik fizinio asmens? O kaip su juridiniais asmenimis? Ši kortelė nebuvo naudojama.

Dabar naudojamoje Užregistruoto nusikaltimo statistinėje kortelėje (10 kortelė) yra numatytos dvi eilutės informacijai apie nukentėjusįjį fizinį asmenį: kai kurios jo užsiėmimo pobūdžio, amžiaus, santykio su nusikaltimą padariusiu asmeniu ypatybės, nukentėjusiojo asmens kodas. Šią skurdžią informaciją vienoje užregistruotą nusikaltimą charakterizuojančioje kortelėje numatyta įvesti tik vienam

---

[230] Kriminogeninės situacijos Panevėžio mieste, rajone ir Lietuvoje lyginamojo tyrimo rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl nusikalstamumo prevencijos bei kontrolės priemonių. I-1 priedas, 22 p. http://www.nplc.lt/lit/Panevezys200011/pan_g1.doc (2001-01-15).

[231] Užregistruoto nusikaltimo statistinė kortelė (10 kortelė); Išaiškinto nusikaltimo ir kitų tyrimo rezultatų statistinė kortelė (20 kortelė) http://www.nplc.lt/stat/kort/kort.htm (2001-06-26).

[232] Nustatyto asmens, padariusio nusikaltimą, statistinė kortelė (11 kortelė); Nusikaltimą padariusio asmens statistinė kortelė (30 kortelė) http://www.nplc.lt/stat/kort/kort.htm (2001-06-26).

[233] Išaiškinto nusikaltimo ir kitų tyrimo rezultatų statistinė kortelė (20 kortelė); Baudžiamojoje byloje priimtų sprendimų statistinė kortelė (40 kortelė) http://www.nplc.lt/stat/kort/kort.htm (2001-06-26).

nukentėjusiam asmeniui. Tačiau viename nusikaltime gali būti pripažinti keli nukentėję asmenys. Jų informacijos nebėra kur įrašyti. Nors šių kortelių informacija apie nukentėjusius fizinius asmenis įvedama į Baudžiamosios statistikos duomenų bazę, tačiau ja remiantis statistinės ataskaitos apie nukentėjusius asmenis nėra daromos[235].

Kitų teisėsaugos institucijų informacinėse sistemose nukentėjusių asmenų informacija taip pat labai fragmentiška ar jos iš viso nėra. Analogiška padėtis yra ir su nusikaltimais padarytos žalos bei jos atlyginimo informacija. Lietuvoje nėra nusikaltimais padarytos žalos bei jos atlyginimo tarpžinybinės apskaitos informacinės sistemos, sprendžiančios konkrečias nusikaltimais padarytos žalos išieškojimo bei atlyginimo problemas, teikiančios statistinę informaciją apie nusikaltimais padarytą žalą bei jos atlyginimą. Iš kriminologinės analizės eliminuojamas nukentėjusysis ir jam padarytos žalos atlyginimas, nubaudimo tikslai iškeliami aukščiau už restitucinius, toliau tęsiama "sovietmečio" valstybės primato prieš individą tradicija.

Lietuvos teisėsaugos institucijų statistinėse ataskaitose nepraktikuojama lėšų, skirtų teisėsaugos struktūriniams padaliniams, jų pajėgumo apskaita bei analizė. Tačiau būtent šios informacijos palyginimas su nusikalstamumo, asmenų, padariusių nusikaltimus, ir nukentėjusių nuo nusikaltimų, teisėsaugos veiklos, nusikaltimais padarytos žalos bei jos atlyginimo rodikliais sukurtų prielaidas pagrįstai atsakyti į, autoriaus nuomone, vienus iš svarbiausių nusikalstamumo problemos klausimų. Koks yra santykis tarp nusikaltimą padariusio asmens, nukentėjusiojo ir visuomenės? Kokios yra nusikaltimo padarymo pasekmės kiekvienam iš šių 3 dalyvių? Kokios yra kiekvienam iš jų teisėsaugos taikomų priemonių pasekmės? Kokios priemonės duotų didesnę naudą ir t.t. Galima būtų pasvarstyti, ar ne informacijos trūkumas yra viena iš priežasčių, kad Lietuvoje nubaudimas dominuoja prieš restituciją? O gal atvirkščiai, šis dominavimas sąlygoja būtent tokią informacinę aplinką?

Teisėsaugos institucijų resursų apskaitos, šių resursų statuso dinaminio pateikimo bei palyginimo su teisės normose numatytų atitinkamo laikotarpio darbų apimtimis nebuvimas sąlygoja teisėkūrą, neadekvačią resursams, sukuria prielaidas teisėsaugos disfunkcijai.

---

[234] Nukentėjusiojo fizinio asmens statistinė kortelė. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tinklapyje http://www.nplc.lt/stat/auk/auk1_kort1.htm (2000-09-20).
[235] Informatikos ir ryšių departamento prie VRM sudaromų ataskaitų ir duomenų išdavimo tabelis. Sudarė Statistikos skyrius 2001 m. birželio 25 d.

Lietuva šiuo metu turi plačios apimties (tegu ir su trūkumais) statistiką: nusikaltimų registracijos, ikiteisminio jų tyrimo, asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus. Tačiau nusikaltimų teisminio tyrimo, bausmių skyrimo ir vykdymo, teisiamųjų, nuteistųjų, atliekančių bausmę asmenų statistika yra labai skurdi. Iš tokios statistikos galima daryti tik pačias primityviausias išvadas, mažai turinčias teorinės ir praktinės reikšmės. Šios statistikos problemos yra Teisingumo ministerijos kompetencijos sferoje.

Daugelyje Lietuvos teisėsaugos institucijų padalinių statistinė informacija yra skaičiuojama "rankiniu būdu" iš įvairių registracijos žurnalų bei kitų medžiagų[236]. Atsiųsta į centrinius padalinius ši statistika suvedama į kompiuterį ir susumuojama. Tačiau prireikus truputį kitokios informacijos, negu yra reguliariai daromose statistinėse ataskaitose, ją reikia skaičiuoti "rankiniu būdu" iš naujo visuose institucijos padaliniuose ir vėl susumuoti. Dėl to statistika gali būti, o ir yra, labai skurdi.

Reguliarios teisėsaugos institucijų statistinės ataskaitos yra orientuotos į pačių institucijų poreikius, jų darbo apskaitą ir analizę. Statistinių ataskaitų rodikliai neišsamūs, dažnai parenkami nesistemiškai, netenkina duomenų kompleksiškumo reikalavimų. Pavyzdžiui, nusikaltimų rūšių sąrašas sudaromas vadovaujantis ne baudžiamosios teisės ar kriminologijos moksluose priimtomis klasifikacinėmis kategorijomis, o neišsamiu kriterijų rinkiniu. Vienose ataskaitose kaip atskira nusikaltimų rūšis pateikiama, pavyzdžiui, vagystė įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, o kitose vietoj jos - vagystė stambiu mastu. Taigi vagystėms, įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, nagrinėti kompleksinių duomenų neturime.

Lietuvoje teisėsaugos institucijos naudoja tarpusavyje nesuderintas informacines sistemas - skirtingą kompiuterinę programinę įrangą ir duomenų struktūras. Todėl pasikeitimas informacija tarp jų yra problemiškas ir neefektyvus. Tačiau kriminologinei analizei reikia integruotų, kompleksinių duomenų. Tai, kad nėra ryšio tarp skirtingose institucijose naudojamų duomenų bazių įrašų, atitinkančių konkretų nusikaltimą, nukentėjusįjį, asmenį, padariusį nusikaltimą, bei teisėsaugos veiklą charakterizuojančių įvykių, sąlygoja įstatymų veikimo analizės negalimumą[237]. Žinojimas, kiek iš išaiškintų asmenų, padariusių nusikaltimus, yra recidyvistų,

[236] Išskyrus Informatikos ir ryšių departamento prie VRM duomenų bazes, kurių įrašų pagrindas yra individualios apskaitos kortelės.

kriminologinei analizei yra mažareikšmis. Šis žinojimas netgi neišreiškia, kokia dalis įstatymo taikymo atvejų davė teigiamą rezultatą, nes apima tik išaiškintus asmenis. Akivaizdu, kad įstatymai kažkiek veikia, kažkiek neveikia. Svarbu yra žinoti, kokių asmenų atžvilgiu, kokiomis aplinkybėmis ir kokios įstatymo normos veikia, kad galima būtų jas keisti. Tačiau Lietuvoje negalima sekti kompiuterinės informacijos apie asmenis, padariusius nusikaltimus, kai jie "juda" kriminalinės justicijos veiklos sferoje, kai po kurio laiko jie vėl patenka į teisėsaugos institucijų veiklos lauką. Todėl nėra pakankamai statistinės informacijos apie konkrečių įstatymo nuostatų, taikytų asmenims, padariusiems nusikaltimus ir pasižymintiems konkrečiu charakteristikų kompleksu, poveikį.

Lietuvoje sunku surasti informacijos apie vykdomas nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programas bei priemones, apie jų vykdytojus, vykdymo eigą ir rezultatus. Taigi, egzistuoja vykdomų programų ir priemonių rezultatų bei efektyvumo analizės problema.

Lietuvoje mažai žinomos ir naudojamos kriminalinio aktyvumo vaizdavimo žemėlapyje bei jo palyginimo su atitinkamų teritorijų fizinėmis, socialinėmis, demografinėmis ir kitomis ypatybėmis galimybės.

Institucijose kaupiamos kriminologinio pobūdžio informacijos gavimas analizės subjektams yra problemiškas:

- netgi specialistai, dirbantys nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės srityje, ne visada žino, kokią informaciją ir iš kur jie gali gauti, pavyzdžiui, kokią statistinę informaciją turi konkrečios institucijos;
- individualus informacijos užsakymas iš institucijos, ja disponuojančios, yra lėtas ir neefektyvus procesas;
- konkrečioms įstaigoms, organizacijoms reguliariai teikiama informacija (ypač statistinė) ne visada atsiunčiama, kitaip tariant atsiranda „skylės“;
- informacija dažniausiai teikiama popieriniu pavidalu, todėl tolesnis jos apdorojimas yra susijęs su perrašymu į kompiuterį. Dėl to atsiranda klaidų, papildomos darbo sąnaudos, prarandama daug laiko;
- informacija, kurią teikia atskiros institucijos, yra nepakankamai apdorota, kad būtų galima lengvai suprasti jos esmę, padaryti pagrįstas išvadas. Pavyzdžiui, statistinėse ataskaitose pateikiami tik skaičiai, atitinkantys kon-

[237] Šiuo atveju autorius atmeta darbo su bylomis ir kitomis medžiagomis įvairiose institucijose

kretų laikotarpį, ir tie skaičiai palyginami su praėjusių metų atitinkamo laikotarpio skaičiais;

- mokslinė literatūra dažniausiai spausdinama. Ilgo leidybos proceso metu informacija pasensta, pasikeičia teisės normos. Nekomercinio pobūdžio mokslinės literatūros leidyba yra brangi.

Kai kurios institucijos per metus sukaupia labai daug informacijos – šimtus tūkstančių įrašų. Tačiau didžiulės lėšos, skirtos šiai informacijai kaupti ir apdoroti, naudojamos nepakankamai racionaliai. Daug vertingos informacijos nepasiekia specialistų, visuomenės. Dėl to funkcijos ima dubliuotis, daroma tai, kas jau kažkada padaryta.

Kai kurios institucijos teikia informaciją internete. Tačiau internete dažniausiai pateikiama tik maža dalis turimos informacijos. Išoriniams vartotojams dažnai nėra sudaromos galimybės naudotis institucijų informacinėmis sistemomis. Institucijos dažnai teikia tik pačią naujausią statistinę informaciją, sena statistika kompiuterinėse bylose neišsaugoma. Tačiau kriminologiniams tyrimams būtina išsami ganėtinai ilgo laikotarpio statistika.

Reikšmingas informacinio aprūpinimo įvykis yra Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sukurta Statistinė-analitinė sistema STAS. Tačiau jos turinys ir funkcinės galimybės yra nepakankamos kriminologinei analizei.

Apibendrinant, galima padaryti **išvadas**:

- **Darbo su informacija funkcijos, veikiančios informacinėse sistemose, gali nulemti informacijos, kuria disponuoja kriminologinės tikrovės pažinimo subjektas, turinį.**
- **Egzistuojančių informacinių sistemų turinys bei jų funkcinės galimybės reikšmingai daro įtaką kriminologinės tikrovės pažinimo pobūdžiui ir rezultatams.**
- **Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų informacinio aprūpinimo būklė Lietuvoje yra kritiška, sąlygojanti esmines kriminologines teorines ir praktines problemas.**

---

galimybę kaip primityvią, pasenusią, neefektyvią ir dėl to retai bei siaurai taikomą.

4. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos (NKIS) modelis

4.1. NKIS paskirtis ir vartotojai

Kokia yra informacinės sistemos paskirtis? Kas jos vartotojai? Tai vieni iš pirmųjų klausimų, į kuriuos turi atsakyti bet kokios informacinės sistemos kūrėjai. Atsakymai į šiuos klausimus reikšmingai veikia informacinės sistemos turinį, funkcijas ir kitas ypatybes. Disertacijoje jau buvo minėta, kad Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos paskirtis - aprūpinti kriminologinės tikrovės[238] pažinimo subjektus kriminologine informacija ir tipinėmis, būtiniausiomis darbo su ja funkcijomis. Tačiau abstraktus vartotojų - kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų - įvardijimas yra atsakymas į klausimą, kuris savo ruožtu iškelia kitus klausimus. Kokios asmenų kategorijos priskiriamos kriminologinės tikrovės pažinimo subjektams? Kaip suprantamas kriminologinės tikrovės pažinimas? Atsakymai į šiuos klausimus, autoriaus nuomone, disertacijoje yra būtini.

Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektai gali būti apibrėžiami įvairiai - nuo pačios siauriausios prasmės (kriminologai) plečiantis per visą kategorijų spektrą (mokslininkai teisininkai, doktorantai, studentai, teisėsaugos darbuotojai ir kt.) iki pačios plačiausios prasmės (visi asmenys, analizuojantys, vienaip ar kitaip pažįstantys kriminologinę tikrovę). Akivaizdu, kad kriminologinės tikrovės pažinimo samprata atitinkamai gali būti nuo pačios siauriausios, griežčiausios prasmės (mokslinis kriminologinės tikrovės pažinimas, tenkinantis jai keliamus reikalavimus) iki pačios plačiausios, laisvai traktuojamos prasmės (kriminologinės tikrovės pažinimas pagal pažinimo subjekto supratimą, išsilavinimą ir t.t.).

Vartotojų rato ir jų veiklos, kurios informaciniam aprūpinimui yra skirta NKIS, apibrėžimas reikšmingai veikia informacinės sistemos modelį. Šis apibrėžimas yra pasirinktinio, sutartinio pobūdžio. Jis yra galimas remiantis vienais ar kitais argumentais, atitinkamai su vienais ar kitais NKIS privalumais bei trūkumais. Vartotojų ir jų veiklos sampratos konkretizavimas ne tik sukuria prielaidas apibrėžti

[238] Kriminologine tikrove autorius laiko tą tikrovės dalį, kuri yra kriminologijos mokslo objektas. Kaip ir kriminologinės informacijos atveju nėra griežtos ribos tarp kriminologinės ir nekriminologinės tikrovės. Ši riba priklauso nuo konkretaus pažinimo subjekto.

informacinės sistemos turinį ir funkcijas. Konkretizavimo pasirinktinis pobūdis sąlygoja NKIS modelio problemas, šio modelio nevienareikšmiškumą. Autoriaus nuomone, informacinės sistemos vartotojus apibrėžiant tik siaurąja kriminologijos specialistų prasme būtų sumažinama NKIS reikšmė, jos įtaka praktikai. "Naujos mokslo žinios nėra vien tik profesionalių mokslininkų monopolis. Praktinėje veikloje reikia žinių, kurių mokslas tuo momentu pateikti nesugeba".[239] NKIS vartotojai turėtų būti plataus spektro kriminologinės tikrovės pažinimo subjektai, pradedant mokslininkais kriminologais, baudžiamosios teisės ir kitais specialistais bei teisėsaugos pareigūnais, baigiant plačiu sluoksniu asmenų, kurie priima socialiai reikšmingus sprendimus, bei visa visuomene. Į vartotojų ratą įtraukiama visuomenė, nes ji svarsto, priima sprendimus socialinėje sferoje, remiasi savo kriminologiniu supratimu. Vienas iš kriminologinės tikrovės pažinimo tikslų - kriminologinio pobūdžio išvadų apie nusikalstamumą, jo prevenciją ir kontrolę darymas, remiantis disponuojama informacija. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos turinys ir funkcinės galimybės gali turėti esminės įtakos šioms išvadoms.

Kokia yra kriminologinės tikrovės pažinimo samprata? Vienas iš svarbiausių tikrovės pažinimo metodų, remiantis informacinės sistemos duomenimis, yra analizė. Analizė - tai išsamus nagrinėjimas[240]. Iš pirmo žvilgsnio atrodytų, kad NKIS galėtų būti skirta kriminologinės analizės subjektų informaciniam aprūpinimui. Tačiau analizė - tai ne vienintelis tikrovės pažinimo metodas. Todėl būtina kalbėti apie kriminologinės tikrovės pažinimą.

Autoriaus manymu, kriminologinės tikrovės pažinimo sampratą yra netikslinga įsprausti į mokslinius griežtų reikalavimų rėmus. Taip būtų susiaurinama NKIS paskirtis, mažinamos potencialios jos raiškos galimybės ir reikšmė. Be to, kriminologinės tikrovės pažinimas - išoriškai nekontroliuojamas procesas. Kiekvienas pilietis - pažinimo subjektas - demokratinėje visuomenėje turi teisę laisvai analizuoti informaciją ir daryti išvadas[241]. NKIS - šiuolaikinio kriminologinio supratimo skleidėja. Viena iš jos funkcijų - padėti formuoti visuomenėje moksliškai pagrįstą nusikalstamumo, jo prevencijos ir kontrolės sampratą.

---

[239] Kriminologija. Ats. red. J.Bluvšteinas. - Vilnius, 1994, p. 101.
[240] Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 12.
[241] Lietuvos Respublikos Konstitucija (18, 33, 42 str.). Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.

4.2. NKIS modelio principai

Principai - tai pagrindiniai pradiniai modelio teiginiai[242]. Pirmasis ir vienas iš svarbiausių NKIS modelio principų yra **realumo principas**. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelis turi atitikti ne tik Lietuvos socialines, teisines, institucines, informacines, finansines ir kitas realijas, bet ir konkrečios institucijos, atsakingos už šios informacinės sistemos sukūrimą, esamas ar netolimoje ateityje tikėtinas galimybes[243]. Šis principas perkelia nacionalinių ypatybių reikšmę teisėje į konkrečios institucijos lygmenį. Šis principas Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelį paverčia iš esmės skirtingu nei pirmame disertacijos skyriuje minėti analogiški informacinių sistemų projektai, sudaro prielaidas NKIS modelio praktiniam reikšmingumui.

NKIS yra skirta kriminologinės tikrovės pažinimo subjektų informaciniam aprūpinimui. Kaip buvo minėta pirmame disertacijos skyriuje, kriminologinės tikrovės pažinimo pagrindas - kompleksinė faktinė statistinė informacija. Ji yra ir kriminologinės informacijos objektyvumo sąlyga bei informacinės sistemos teorinio daugiamatiškumo garantas. Todėl **kompleksinė faktinė kriminologinio pobūdžio Lietuvos statistinė informacija yra Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos pagrindas.** Tai yra antrasis NKIS modelio principas, atspindintis kriminologijos objekto statistinį pobūdį. Statistinė informacija - tai ne tik oficialios baudžiamosios, socialinės, ekonominės, demografinės bei kitos statistikos, bet ir viktimologinių bei kitų tyrimų duomenys.

Statistinė informacija yra būtina, bet nepakankama kriminologinės tikrovės pažinimui. Pažinimo subjektas remiasi ir kitų pažinimo procesų metu gautais rezultatais. Akivaizdu, kad Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos turinys turi apimti platų įvairiapusės kriminologinės informacijos spektrą: kriminologinio pobūdžio statistiką, mokslinių tyrimų medžiagą, kriminologinę teorinę ir praktinę informaciją, kriminologiniu aspektu aktualiausią teisę, nuorodas į kitus informacijos šaltinius ir t.t. Tačiau informacinės sistemos turinį, funkcijas ir net visą

[242] Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 611.
[243] Institucija, atsakinga už Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos arba Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje informacinės sistemos sukūrimą, yra Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. Disertacijos autorius yra šios informacinės sistemos kūrimo ir vystymo programos koordinatorius.

esmę labiausiai nulemia jos paskirtis. **NKIS skirta teikti kriminologinės tikrovės pažinimo subjektams Lietuvoje bei užsienyje kriminologinę informaciją, suteikti jiems tipines, būtiniausias darbo su ja galimybes**. Tai yra trečiasis NKIS modelio principas. Šis principas išreiškia labai platų informacinės sistemos vartotojų ratą. Tarptautinis aspektas nacionalinėje informacinėje sistemoje atspindi nūdienos integracinius procesus, valstybių viduje vykstančių procesų bei vykdomų mokslinių tyrimų tarptautinę prasmę. Šis principas išreiškia ir itin platų kriminologinės informacijos spektrą. Autorius neapriboja šio spektro *moksline* kriminologine informacija, nors ir norėdamas atsiriboti nuo žiniasklaidoje išplitusio diletantinio kriminologizmo, iškreipiančio, hypertrofuojančio kriminalinę temą[244]. Suprasdamas *moksliškumo* ribų diskutuotiną pobūdį bei atsižvelgdamas į Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos pavadinimą autorius mano, kad joje "pagal nutylėjimą" turi būti pateikiama informacija, profesionali moksliniu kriminologiniu aspektu.

4.3. NKIS informacijos turinys, struktūra ir funkcijos

Informacijos turinio, struktūros ir funkcijų apibrėžimas yra vienas iš svarbiausių informacinės sistemos kūrimo uždavinių bei etapų. NKIS modelis disertacijoje nagrinėjamas tik dviem, autoriaus nuomone, "kriminologiškiausiais" aspektais - informacijos turinio ir funkcijų aspektais, atsiribojama nuo modelio technologinių bei kitų ne kriminologinio pobūdžio aspektų. Atsižvelgiant į tai galima konstatuoti, kad informacijos turinio ir funkcijų apibrėžimas, kai jau yra konkretizuota informacinės sistemos paskirtis bei vartotojai, kriminologiniu aspektu iš esmės apibrėžia NKIS modelį.

Pirmame disertacijos skyriuje buvo padaryta išvada, kad kriminologinė informacija pasižymi neapibrėžtumu ir daugiastruktūriškumu. Todėl yra nelogiška NKIS informacijos turinį bei struktūrą laikyti griežta, tikslia ir nekintama. Autoriaus nuomone, informacijos turinys ir struktūra turėtų atspindėti principinius NKIS aspektus bei artimiausias jos vystymo kryptis.

[244] Dobryninas A. Nepilnamečių justicija Lietuvos žiniasklaidoje. - Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 2000, p. 99.

Informacijos turinio, struktūros ir funkcijų konkretizavimo procese turinį, struktūrą bei funkcijas jau "veikia" NKIS modelio principai, apibrėžiantys atitinkamas kryptis ir ribas. Konkretizavimo procesas logiškai yra susijęs su informacinės sistemos paskirties bei vartotojų apibrėžimais. Be to, šiame procese integruojama[245] užsienio analogiškos patirties, Lietuvos esamos būklės ir kriminologinio pažinimo informacinio aprūpinimo problemų informacija, pateikta disertacijos antrame bei trečiame skyriuose.

Kriminologinio pobūdžio statistinė informacija yra vienas iš svarbiausių kriminologinės tikrovės pažinimo šaltinių. Tačiau šios informacijos suradimas ir gavimas Lietuvoje yra viena iš didžiausių kriminologinio pažinimo problemų. Charakteringa Lietuvos ypatybė yra tai, kad didesnė dalis institucijų, pagal savo funkcijas disponuojančių kriminologiniu aspektu reikšminga informacija, statistinės paskirties kompiuterinę informaciją kaupia ne duomenų bazėse, pagrįstose įvykio ir/arba asmens charakteristikų fiksavimu atskiruose įrašuose, o statistinėse ataskaitose, iš esmės skaičiuojamose "rankomis". Tai Kalėjimų ir Teismų departamentai prie Teisingumo ministerijos, Generalinė prokuratūra, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Informacinės sistemos, veikiančios duomenų bazių pagrindu, fiksuojančios atskirų įvykių ir/arba asmenų informaciją bei skaičiuojančios statistiką bet kuriuo duomenų bazės kintamųjų ir jų kombinacijų pjūviu, sukūrimas bet kurioje iš šių institucijų, pareikalautų lėšų, viršijančių institucijos, atsakingos už NKIS sukūrimą, - Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro - galimybes[246]. Jeigu tokios informacinės sistemos būtų sukurtos visose minėtose institucijose, jei šios informacinės sistemos būtų suderintos informaciniu ir technologiniu aspektais tarpusavyje bei su Informatikos ir ryšių departamento prie VRM, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir kitomis duomenų bazėmis, jei būtų nustatyti tarp jų informaciniai ryšiai bei realizuoti informaciniai mainai, tada

[245] Integruoti - jungti į visumą. (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 214.)

[246] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui skirta valstybės biudžeto asignavimų (tūkstančiais Lt): 1998 m. - 481, 1999 m. - 390, 2000 m. - 326, 2001 m. - 307. Informacinės sistemos kūrimo ir vystymo programa yra tik viena iš kelių Centro vykdomų programų.
Lietuvos Respublikos 1998 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 1998. Nr. 111-3059.
Lietuvos Respublikos 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 93-2708.
Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 113-3295.

galima būtų pradėti kalbėti apie nacionalinio kriminologinių duomenų banko modelio[247] ("svajonių" modelio) kai kurių esminių aspektų realizavimą. Tačiau šie darbai yra labai brangūs. Lietuvoje tokio masto tarpžinybinių informacinių sistemų, autoriaus turimais duomenimis, iki šiol nėra sukurta. Informacinių sistemų Lietuvoje kūrimo ir eksploatavimo praktika taip pat nekelia optimizmo. Čia tikslinga yra pacituoti Lietuvos Respublikos Seimo Informacinės visuomenės plėtros komisijos pirmininko G.Babravičiaus žodžius: "Dėl nuolatinės institucijų kaitos stringa informacinės visuomenės plėtra. Nesugebėjimas kryptingai ir nuosekliai vykdyti ilgalaikius projektus yra didžiausia kliūtis normaliam darbui, o keičiant institucijas dar ir beprasmiškai švaistomos lėšos. (Lietuvoje) buvo pradėta vykdyti daug įvairių projektų, o beveik nėra užbaigtų ir veikiančių. Tai reiškia, kad dauguma tų lėšų tiesiog nedavė rezultatų. Norint efektyviau panaudoti lėšas, reikėtų gerinti projektų vadybą, garantuoti ilgalaikių projektų finansavimo stabilumą, planuoti ir kontroliuoti jų vykdymą."[248]

Atsižvelgdamas į šias aplinkybes bei remdamasis suformuluotais NKIS modelio principais autorius pasiūlė statistinių ataskaitų modelį. Nacionalinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje turi būti kaupiama ir vartotojams pateikiama institucijų reguliariai daromų statistinių ataskaitų informacija. Tai NKIS struktūrinio komponento, autoriaus pavadinto "**Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS**", turinys. Iš įvairių institucijų reguliariai daromų statistinių ataskaitų turi būti atrinktos kriminologiniu aspektu reikšmingiausios ir pateikiamos komponente ASIS. Ataskaitose pateikiami statistiniai duomenys atitinkamos institucijos teritorinių padalinių ir/arba visos Lietuvos su periodiškumu (metiniu, pusmetiniu, ketvirtiniu ar mėnesiniu), atitinkančiu ataskaitos periodiškumą. Šios informacijos pateikimo internete funkcionalumas, būdingas kriminologinės tikrovės pažinimui, reikšmingai išplėstų pažinimo subjektų galimybes.

Statistinių ataskaitų modelis tik iš dalies sprendžia duomenų kompleksiškumo problemą. Šis modelis sudaro prielaidas aprūpinti kriminologinės analizės subjektus

---

Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 66-2406.

[247] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga.

[248] Dubauskas M. Informacinės visuomenės plėtra šalyje: pradėti ir nebaigti darbai. Pokalbis su Seimo Informacinės visuomenės plėtros komisijos pirmininku G.Babravičiumi. // "Lietuvos rytas" 2001 m. liepos 16 d., Nr. 164. Kompiuterija, p. 5.

didžiuliais kiekiais dažniausiai naudojamų statistinių duomenų iš skirtingų institucijų. Tai pigus modelis. Jis puikiai tinka, kai norime sužinoti, kiek per konkretų laikotarpį konkrečiame teritoriniame vienete ar institucijos padalinyje yra užregistruota pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus, kiek iškelta bylų, kiek užregistruota nusikaltimų, kiek atskleista nusikaltimų, kiek nustatyta asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, kiek nuteista asmenų, kiek nuteista asmenų konkrečia bausmės rūšimi ir t.t. Tačiau statistinių ataskaitų modelis nebetinka, kai norime sužinoti, kiek iš užregistruotų pareiškimų apie nusikaltimus yra pareiškimų apie konkrečią nusikaltimų rūšį, kiek iškelta bylų pagal šios rūšies pareiškimus, kiek užregistruota nusikaltimų remiantis šiais pareiškimais, kiek atskleista šios rūšies nusikaltimų, kiek nustatyta asmenų, padariusių šios rūšies nusikaltimų, kiek iš šių asmenų buvo vienokios, kiek kitokios kriminologiniu aspektu reikšmingos kategorijos, kiek iš konkrečios kategorijos asmenų, padariusių šios rūšies nusikaltimą, buvo nuteista konkrečios rūšies bausme, kiek iš jų patenka į konkretų bausmės dydžio intervalą, o kiek iš šių atliko bausmę, kiek vėl padarė nusikaltimą ir t.t. Šiuo atveju jau reikalingas ne statistinių ataskaitų modelis, o reliacinis tarpžinybinių duomenų bazių modelis, su unifikuota visose institucijose duomenų struktūra bei tarpusavyje suderinta kompiuterine programine, technine ir ryšių įranga. Toks modelis įgalintų informacijos apie nusikaltimo subjektą sekimą visoje teisėsaugos sistemoje, šios informacijos statistinę, koreliacinę analizę, įgalintų pagrįstų išvadų darymą apie nusikalstamumo būklę ir jos kitimo tendencijas, apie asmenis, padariusius nusikaltimus, apie konkrečių poveikio priemonių taikymo jiems rezultatyvumą ir kt. Tačiau dėl anksčiau minėtų aplinkybių toks modelis šiuo metu Lietuvoje yra nerealus.

Institucijų daromų statistinių ataskaitų informacija nėra visada išsaugoma elektronine forma. Todėl senesnių laikotarpių ataskaitų duomenų automatizuotu būdu importuoti nebegalima. Rankinis duomenų įvedimas iš popieriaus į ASIS duomenų bazes yra neefektyvus. Be to, laikui bėgant keičiasi ataskaitų turinys ir forma. Kuo senesnė ataskaita, tuo jos "smulkiosios detalės" yra mažiau aktualios vartotojams. Iš esmės NKIS komponento ASIS informacijos turinys apimtų tik laikotarpį nuo jo sukūrimo. Tačiau kriminologinei analizei reikalinga ir senesnė pakankamai ilgo laikotarpio statistinė informacija. Be to, Lietuvos Respublika privalo turėti kiek įmanoma vienoje vietoje visą svarbiausią kriminologinę statistiką, galbūt net nuo 1918 metų. Ši informacija gali būti surenkama iš įvairių šaltinių, ne tik iš popieriniu pavidalu išlikusių statistinių ataskaitų, bet ir iš įvairių publikacijų. Todėl NKIS

reikalingas dar vienas statistinės informacijos komponentas, disertacijos autoriaus pavadintas "**Kriminologinė statistika**", kuriame būtų pateikiama ne vien statistinių ataskaitų informacija. Informacijos suradimo problemiškumo, darbo sąnaudų ir rezultatų reikšmingumo kontekste galima padaryti išvadą, kad "Kriminologinės statistikos" komponente turėtų būti pateikiama tik svarbiausia kriminologinės tikrovės pažinimui statistinė informacija - visos Lietuvos metiniai duomenys. Šio komponento vidinė informacinė struktūra turėtų atspindėti svarbiausias kriminologinės statistikos kategorijas:

- Nusikaltimai. Tai oficialiai praneštų[249], užregistruotų, *įvertintų, remiantis viktimologiniais tyrimais*[250], atskleistų nusikaltimų skaičiai, suskirstyti pagal nusikaltimų rūšis, kitas nusikaltimų, asmenų, padariusių nusikaltimus, bei *nukentėjusiųjų* charakteristikas.
- Asmenys, padarę nusikaltimus. Tai asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, *nuteistų, atliekančių bausmę*, skaičiai, suskirstyti pagal asmenų, jų padarytų nusikaltimų, *nukentėjusiųjų*, paskirtos bausmės ir jos atlikimo charakteristikas.
- Nusikaltimų aukos. Tai nukentėjusiųjų, *remiantis viktimologiniais tyrimais įvertintų nusikaltimų aukų* skaičiai, suskirstyti pagal nukentėjusių asmenų, nusikaltimų ir asmenų, padariusių nusikaltimus, charakteristikas.
- Teisėsaugos institucijų veikla. Tai duomenys apie teisėsaugos institucijų bei jų padalinių rūšis, skaičių, darbuotojus bei jų darbo krūvį, *išlaidas* ir kt.
- Nusikalstamumo prevencija. Tai *nusikalstamumo prevencijos programų ir priemonių vykdymo, atitinkamų prevencijos subjektų, išlaidų, rezultatų* ir kita statistika.
- Socialinė, ekonominė, demografinė statistika. Tai kriminologiniu aspektu aktualiausia atitinkama statistika.
- Kita statistika. Tai kriminologinė statistika, kurios priskyrimas vienai iš minėtų kategorijų yra problemiškas.

Papildomai į "Kriminologinės statistikos" informacinę struktūrą tikslinga įtraukti statistinių ataskaitų, gaunamų iš įvairių institucijų, kurių informacija pateikiama NKIS komponente ASIS, originalus. Argumentai: statistinių ataskaitų

[249] Pareiškimai ir pranešimai apie nusikaltimus.

duomenys, kurie yra importuojami į Automatizuotos statistinės informacinės sistemos ASIS duomenų bazes, gali būti iškraipomi dėl duomenų struktūros pasikeitimų ar dėl neadekvataus importo. Be to, Automatizuotos statistinės informacinės sistemos esmė yra statistinių ataskaitų informacijos atvaizdavimo plačios funkcinės galimybės (žr.toliau). Darbo su ASIS ypatybėmis įsisavinimui reikalingos tam tikros papildomos vartotojų pastangos. NKIS vartotojams kai kuriais atvejais nėra reikalingos statistinių duomenų atvaizdavimo didelės funkcinės galimybės. Jiems reikalingi tik keli konkretūs skaičiai.

Moksliniu aspektu tikslinga "Kriminologinės statistikos" informacinę struktūrą palyginti su kitų analogiškų informacijos šaltinių informacine struktūra. Europos nusikalstamumo ir kriminalinės justicijos statistikos knygoje[251] pateikta statistika yra suskirstyta į policijos, kaltinimo, nuteisimo, pataisos statistiką ir tyrimų duomenis. Tokio skirstymo pagrindas yra kriminalinės justicijos struktūra ir atitinkamos struktūrinių elementų funkcijos. Šis skirstymas yra patogus informacijos rinkimo prasme ir labiau orientuotas į kriminalinės justicijos statistiką, bet ne į kriminologinę statistiką, vaizduojamą nusikaltimų, nusikaltimus padariusių asmenų ir kitomis kriminologinėmis kategorijomis. Panaši informacinė struktūra yra ir Šeštojo Jungtinių Tautų tyrimo "Nusikalstamumas ir kriminalinės justicijos sistemos veikla, 1995-1997 metai" medžiagoje[252]: policija, prokuratūra, teismai, kalėjimai.

Kitas NKIS modelio struktūros komponentas yra "**Kriminologinė literatūra**". Tai įvairi kriminologinio pobūdžio tekstinė (ir grafinė) informacija: bibliografinė informacija, mokslinės publikacijos, disertacijų santraukos, konferencijose ir seminaruose padarytų pranešimų medžiaga, nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės programos, aktualiausi teisės aktai bei kita informacija, kurios priskyrimas konkrečiam "Kriminologinės literatūros" struktūriniam elementui yra problemiškas.

Teisės aktų, aktualiausių kriminologinės tikrovės pažinimo subjektams, informacijos įtraukimas į NKIS, autoriaus nuomone, yra problemiškas. Lietuvoje veikia teisės aktų duomenų bazės: Lietuvos Respublikos Seimo ir Teisinės

---

[250] Pasvirusiomis raidėmis čia ir toliau pažymimi, autoriaus nuomone, aktualiausi kriminologinės tikrovės pažinimo procesui NKIS vystymo aspektai, kurių įdiegimas praktikoje dabartiniu metu yra problemiškas, tačiau skyrus reikiamą finansavimą, gali būti realus.

[251] European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics / European Committee on Crime Problems. Prepared by the Enlarged Group of Specialists on trends in crime and criminal justice. Council of Europe. – Strasbourg, 1999.

[252] The Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1995 - 1997) // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/WCTS6/wcts6.html (January 23, 2001).

informacijos centro. Jose yra plačios informacijos paieškos galimybės. Be to, teisės aktų priskyrimas aktualiausiems yra subjektyvus ir neapibrėžtas. Teisės aktų informacijos pateikimas NKIS reikalauja papildomų darbo sąnaudų.

Iš kitos pusės, visiškas atsisakymas pateikti teisės aktų informaciją NKIS būtų diskutuotinas. Informacijos paieškos sėkmė teisės aktų duomenų bazėse priklauso nuo subjekto sugebėjimų pasirinkti paieškos kriterijus. Paieškos rezultatai yra labai "jautrūs" pasirinktiems kriterijams. Dėl netinkamų paieškos kriterijų, rezultatai gali būti lygūs nuliui arba labai didelės apimties. Be to, yra situacijų, kai teisės aktų informacijos paieškos subjektas negali apibrėžtai įvardinti paieškos kriterijų. Kartais jam yra aktualu žinoti, kokie yra kriminologiniu aspektu reikšmingi teisės aktai. Kasdienis naujausių teisės aktų stebėjimas, kai tą patį daro daug žmonių, yra neefektyvus. O vienas iš NKIS paskirties aspektų yra informacinio darbo efektyvumo didinimas. Todėl informacijos apie teisės aktus, aktualiausius kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui, pateikimas turi prasmę. Kaip buvo minėta, kai kurių, kriminologiniu aspektu reikšmingų teisės aktų informacijos nėra nei Lietuvos Respublikos Seimo, nei Teisinės informacijos centro teisės aktų duomenų bazėse.

Kriminologinės tikrovės pažinimo subjektui aktualu yra žinoti, kur, kada ir kokie vyksta renginiai, pažinimo aspektu susiję su nusikalstamumo problemomis: mokslinės konferencijos, seminarai ir kt. Tai yra informacija, nukreipianti į kitus, kriminologiniam pažinimui aktualius šaltinius. Todėl NKIS modelio komponente "**Renginiai**" tikslinga pateikti informaciją apie šio pobūdžio būsimus ir įvykusius renginius: jų datą, laiką, vietą, organizatorius, tikslus, dalyvius, programas-dienotvarkes, pranešimų, priimtų nutarimų tekstus, informaciją pasiteiravimui ir kt.

Remiantis analogiškais argumentais, NKIS modelio komponente "**Nuorodos**" tikslinga pateikti nuorodų informaciją į Lietuvos, užsienio šalių bei tarptautinių organizacijų interneto svetaines, reikšmingiausias kriminologiniam pažinimui. Be abejo, priskyrimas "reikšmingiausiems" yra subjektyvus ir dėl to diskutuotinas. Tačiau, kaip buvo minėta anksčiau, visų kriminologinio pobūdžio interneto svetainių suradimas yra problemiškas bei netikslingas. Analogiškai kaip ir informacijos apie teisės aktus pateikimo NKIS atveju, nuorodų į interneto svetaines pateikimas NKIS yra problemiškas, bet tikslingas, nors ir egzistuoja daug interneto svetainių paieškos sistemų.

Autoriaus siūloma NKIS informacinė struktūra pateikta I priedo 3 paveiksle. Joje nėra pavaizduoti informaciniai ryšiai tarp atskirų elementų, nes, autoriaus

nuomone, šis aspektas yra tolimas kriminologinei problematikai. Informacinė struktūra apima ir kai kuriuos, autoriaus nuomone, aktualiausius kriminologinės tikrovės pažinimo procesui NKIS vystymo aspektus, kurių įdiegimas praktikoje dabartiniu metu yra problemiškas, tačiau, skyrus reikiamą finansavimą, gali būti realus. Tenka tik apgailestauti, kad didelė dalis informacinės struktūros aspektų, paminėtų Nacionalinės kriminologinių duomenų bazės projekte[253], Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizės ir reikalavimų formulavimo tyrime[254], disertacijoje pateiktoje užsienio patirties apžvalgoje bei Lietuvos kriminologinio pobūdžio informacinių sistemų analizėje, yra neįtraukta į NKIS modelį. Priežastis - kuriamas ne "svajonių", o realus NKIS modelis. NKIS, kurios kūrimui ir tvarkymui yra skiriamos neadekvačiai mažos lėšos. Kaip tik dėl to būtent tokius komponentus autorius įtraukė į NKIS struktūrą, kaip principiniu aspektu pigiausiai praktiškai realizuojamus ir kartu reikšmingus kriminologiniam pažinimui.

NKIS funkcijų[255] apibrėžimas - tai atsakymas į klausimą, ką informacinė sistema turi daryti. Remiantis NKIS modelio trečiuoju principu ir atsižvelgiant į pasaulinę informacinių technologijų taikymo praktiką bei vystymosi tendencijas, galima padaryti išvadą, kad NKIS turi teikti informaciją internete lietuvių ir kuria nors užsienio kalba. Užsienio kalbos pasirinkimas yra susijęs su kalbos išplitimu pasaulyje, Lietuvoje bei su Lietuvos geopolitine orientacija. Šių faktorių veikimo rezultatas - anglų kalbos pasirinkimas, sutampantis su Lietuvos interneto svetainėse labiausiai išplitusiu užsienio kalbos pasirinkimu.

NKIS paskirtis - aprūpinti kriminologinės tikrovės pažinimo subjektus kriminologine informacija ir tipinėmis, būtiniausiomis darbo su ja funkcijomis. Kadangi sąvokos "tipinės" ir "būtiniausios" apima subjektyvų vertinamojo, pasirenkamojo pobūdžio aspektą, todėl disertacijos autorius plačiau nekomentuodamas čia išskiria šias NKIS funkcijas:

---

[253] Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga.

[254] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas [Rankraštis]: Darbo grupės ataskaita. - Vilnius, 1998.

[255] Funkcija - paskirtis, vaidmuo, veikla. (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p. 159.)

- Skleisti kriminologinę informaciją pažinimo subjektams, asmenims, kurie priima socialiai reikšmingus sprendimus, ir turi įtakos nusikalstamumui.
- Statistinius duomenis pateikti skaičių lentele, linijine diagrama (rodiklio kitimo tendencijų įvertinimas), stulpeline diagrama (vaizdžios objekto charakteristikos), žemėlapiu (rodiklio pasiskirstymas teritorijose) ir kt.
- Sudaryti galimybes vartotojui atsisiųsti pasirinktus statistinius duomenis dažniausiai naudojamų kompiuterinių bylų forma (MS-Excel, MS-Word) tam, kad galėtų juos panaudoti pagal savo poreikius, analizuoti naudojant daugiamačius statistinius paketus ir pan.
- Sistemiškai pateikti santykinius rodiklius: dydžius, apskaičiuotus 10 000 gyventojų, rodiklio lyginamąsias dalis visumos atžvilgiu, išreikštas procentais. Santykiniai rodikliai reikalingi duomenims palyginti tarp šalies teritorinių vienetų ir tarp skirtingų valstybių.
- Pateikti mokslinius, praktinius informacijos atributus – pateiktos informacijos šaltinius, informaciją apie asmenis, kurių galima pasiteirauti.
- Archyvinė funkcija. Informacinėje sistemoje turi būti kaupiama ir išsaugoma nacionalinė kriminologinė statistinė bei kitokia į NKIS patalpinta informacija. NKIS turėtų išlikti svarbiausia informacija apie nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės subjektų veiklą, pagrindines prevencijos bei kontrolės iniciatyvas, priemones, programas ir kt. Tipinė padėtis Lietuvoje – politiniai vėjai reformų pavidalu griauna teisėsaugos struktūras, kurios su savimi nusineša ir sukauptą darbo patirtį. Po kiek laiko vėl tas pats kuriama iš naujo, tik su kitu pavadinimu, po kita vėliava.
- *Automatizuota informacijos paieškos Nacionalinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje galimybė*, pagal vartotojo nurodytą simbolių fragmentą(-us) ir logines sąlygas. Tai tipinė informacinių sistemų funkcija, pagreitinanti ir palengvinanti reikiamos informacijos suradimą didelės apimties informacijos masyvuose.

Išsivysčiusiose šalyse struktūrų, analogiškų Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui, vienas svarbiausių tikslų – *parlamentą, vyriausybę ir kitas institucijas aprūpinti informacija, būtina sprendimams priimti*. Tokio tikslo turėtų siekti ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. Šia prasme NKIS funkcijose ir jų plėtros strategijoje galima išskirti du aspektus: pirmas – informacijos rinkimo, kaupimo ir pateikimo, antras – *informacijos analizės, išvadų ir pasiūlymų pateikimo*

aspektas. NKIS turi siekti trumpai atsakyti į esminius klausimus - tai yra pateikti išvadas, pagrįstas kompleksine, nuolatos vykdoma kriminologine analize bei tyrimais. Didėja nusikalstamumas ar ne? Kaip kinta jo struktūra ir kaip sparčiai? Ne tik užregistruotų nusikaltimų lygmenyje. Kokią įtaką turi nusikaltimų padarymui konkretūs faktoriai ir jų kompleksai, asmens charakteristikos? Koks yra santykis tarp nusikaltimais padarytos žalos ir teisėsaugai skiriamų lėšų? Kaip jis kinta? Kokią vietą visuomenės sąmonėje užima nusikalstamumo problema ir kokią dalį savo resursų ji linkusi skirti jos sprendimui? Ar tinkamos yra dabar naudojamos nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės priemonės? Kokios duoda didžiausią naudą ir kam? Ir t.t. Be abejo, šie ir panašūs klausimai - tai sudėtingos problemos. Tai yra galbūt tolimos perspektyvos NKIS funkcijų vystymo kryptys. Tačiau tai yra esminės nusikalstamumo, jo prevencijos ir kontrolės problemos, apie kurias vargu ar įmanoma negalvoti, kuriant NKIS modelį. Šių problemų sprendimą riboja realios galimybės. Tai ir yra viena iš didžiausių NKIS modelio problemų.

4.4. NKIS modelio realizacija

NKIS pradėta kurti 1998 metais Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centre. Pirmajame etape buvo atliekamas mokslinis darbas „Nusikalstamumo prevencijos informacinės sistemos Lietuvoje esamos padėties analizė informaciniu požiūriu ir reikalavimų sistemai formulavimas“. Dešimties žmonių darbo grupėje dirbo mokslininkai teisininkai ir praktikai bei kiti specialistai iš įvairių šalies institucijų. Informacinės sistemos kūrimo iniciatorius ir vienas iš vadovų – Antanas Dapšys, Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro valdybos pirmininkas, Teisės instituto direktorius. Darbo grupės vadovas - doc. dr. Antanas Mitašiūnas, Vilniaus universiteto Matematikos fakulteto Informatikos katedros vedėjas. Tyrimo metu buvo atlikta Lietuvoje ir užsienyje veikiančių informacinių sistemų, susijusių su nusikalstamumo prevencija, analizė, apibrėžti informacinei sistemai keliami reikalavimai[256]. Tai sudarė prielaidas vėliau suformuluoti pagrindinius informacinės sistemos principus, pasirinkti NKIS kūrimo strategiją ir taktiką, sukurti konkretų informacinės sistemos modelį. Tačiau „šiame darbe nebuvo keliamas uždavinys tiksliai apibrėžti NPLC in-

[256] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas [Rankraštis]: Darbo grupės ataskaita. - Vilnius, 1998.

formacinėje sistemoje kaupiamus duomenis ir darbo su jais funkcijas. Tai, be abejo, yra vienas iš svarbiausių (jei ne pats svarbiausias) informacinės sistemos kūrimo uždavinių ir etapų“[257].

Antrajame NKIS kūrimo etape (1999 m.) disertacijos autorius pasiūlė konkretų, čia pateiktą informacinės sistemos modelį, pagrindė jo struktūrą ir funkcijas, apibrėžė pagrindinius principus, kuriais remiantis kuriama ir plėtojama NKIS. Šiame etape kai kurie svarbiausi NKIS struktūros elementai buvo įdiegti praktikoje. Dauguma iš jų sukurti disertacijos autoriaus arba jam, kaip informacinės sistemos projekto koordinatoriui, vadovaujant.

2000 m. pabaigoje buvo sukurti šie tarpžinybinės Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio komponentai: "Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS", "Kriminologinė statistika", "Renginiai", "Kriminologinė literatūra", "Nuorodos".

Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS.[258]

Įgyvendinta: joje kaupiama statistinė informacija iš 6 pagrindinių teisėsaugos ir kitų institucijų: iš Informatikos ir ryšių departamento prie VRM, Policijos departamento prie VRM, Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos, Teismų departamento prie Teisingumo ministerijos, Generalinės prokuratūros, Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Iš viso – 37 ataskaitos[259]. Per metus ASIS sukaupiama per milijoną duomenų.

Funkcijos: ASIS sudaro galimybes vartotojui per internetą pasirinkti instituciją iš informaciją teikiančių institucijų sąrašo, ataskaitą iš pasirinktos institucijos teikiamų ataskaitų sąrašo, informacijos vaizdavimo būdą (lentelę, linijinę diagramą, histogramą ar žemėlapį), rodiklį, laikotarpį, teritorinį lygmenį, konkrečias teritorijas ir gauti rezultatus kompiuterio ekrane, atsisiųsti juos, perkelti į savo dokumentus arba analizuoti naudojantis specializuotais statistiniais paketais. Registruotiems vartotojams numatyta galimybė teikti daugiau informacijos.

Pasiekimai: veiksminga darbo priemonė. Visa ASIS veikia ne tik lietuvių, bet ir anglų kalba. ASIS funkcionalumas ir kompleksiškumas – pažangus ne tik Lietuvos, bet ir pasauliniame kontekste.

---

[257] Atsakymas į darbo grupės ataskaitos recenzijos pastabas // Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas. [Rankraštis] - Vilnius, 1998, p. 1.
[258] Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro užsakymu ASIS programinę įrangą kūrė UAB "MitSoft".
[259] Žr. ataskaitų sąrašą I priede 3 lentelėje.

Problemos, trūkumai:

1) statistinės ataskaitos keičiamos, todėl atitinkamai turi būti keičiamos ir duomenų importo programos;
2) keičiamas Lietuvos administracinis teritorinis suskirstymas, todėl iš esmės turi būti modifikuojama ASIS kompiuterinė programinė įranga;
3) nelengva surasti reikiamą rodiklį;
4) saugomi tik pastarųjų 1–7 metų duomenys. Senesni duomenys liko tik popieriuje.

Kriminologinė statistika[260]**.**

Įgyvendinta: pateikta Lietuvos metinė struktūrizuota kriminologinė statistinė informacija – skaičių lentelės, grafinės diagramos, vaizduojančios atskirų rodiklių kitimą; duomenų kompiuterinės bylos, kurias galima atsisiųsti į savo kompiuterį. Čia pateikiami ir statistinių ataskaitų originalai, nurodomas informacijos gavimo šaltinis.

Pasiekimai: lietuvių ir anglų kalbomis pateikiama bei kasmet atnaujinama ilgo laikotarpio nacionalinė statistinė informacija apie nusikalstamumą (kai kurie rodikliai nuo 1931 m.). Reikalingiausių pagrindinių rodiklių Lietuvoje kitimas per pastaruosius metus pateikiamas linijinėmis diagramomis, kurias galima nusikopijuoti į savo kompiuterinę bylą. Išsaugomi ir vartotojams pasiekiami 34 statistinių ataskaitų, kurias reguliariai teikia 4 institucijos, originalai.

Problemos, trūkumai:

1) dauguma statistinių rodiklių yra tik 1990–2000 m.;
2) reikėtų pateikti daugiau svarbių kriminologinių rodiklių, tačiau tai susiję su didelėmis darbo sąnaudomis;
3) kasmet reikalingos didelės darbo sąnaudos praėjusių metų informacijai atnaujinti.

Kriminologinė literatūra.

Įgyvendinta: pateikiami įvairūs kriminologinio pobūdžio tekstai: kriminologinė bibliografinė rodyklė (78 psl.), mokslinės publikacijos, disertacijų santraukos, konferencijose ir seminaruose padarytų pranešimų medžiaga, nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės programos, nepilnamečių justicijos reformos informacija, aktualiausi teisės aktai bei kita informacija. Viskas operatyvu ir nemokama.

[260] Žr. II priedas. NKIS komponento "Kriminologinė statistika" vieno tinklapio - Tyčiniai nužudymai (su pasikėsinimais) - vaizdas.

Pasiekimai: dėl šio NKIS komponento informacija tampa labiau pasiekiama vartotojams, sutaupoma lėšų, cituojami, vertinami autoriai, jų idėjos daro didesnę įtaką praktikai.

Problemos, trūkumai:

1) informacijos yra mažai, ją sunku gauti;
2) gautai informacijai sutvarkyti ir pateikti internete kartais reikia didelių darbo sąnaudų;
3) mažai informacijos anglų kalba.

Renginiai.

Įgyvendinta: pateikiama informacija apie būsimus ir buvusius renginius, susijusius su nusikalstamumo, jo prevencijos ir kontrolės problemomis (mokslinės konferencijos, jų programos–dienotvarkės, pranešimų ir priimtų nutarimų tekstai ir t.t.).

Pasiekimai: visi, kurie domisi nusikalstamumo, jo prevencijos ir kontrolės problemomis, vienoje vietoje gali rasti naujausią tokio pobūdžio informaciją bet kuriuo paros metu, būdami bet kurioje vietoje, kur yra internetinis ryšys.

Problemos, trūkumai: informacijos yra mažai. Jos dažniausiai reikia ieškoti asmeninių ryšių kanalais. Informacija dažniausiai pateikiama tik lietuvių kalba.

Nuorodos.

Įgyvendinta: pateikiamas struktūrizuotas pagal tematiką sąrašas nuorodų į Lietuvos ir įvairių pasaulio šalių bei tarptautinių organizacijų interneto svetaines, aktualias kriminologiniam pažinimui. Iš viso – apie 16 puslapių.

Pasiekimai: tai „švyturys“, rodantis kelią į pasaulinius informacijos šaltinius kriminologams, nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės subjektams, visiems, kas domisi kriminologine problematika.

Problemos, trūkumai: sunku sukurti hierarchinę, viską apimančią nuorodų struktūrą.

Būtina pastebėti, kad NKIS komponentų ASIS, "Kriminologinė statistika", "Kriminologinė literatūra" ir "Renginiai" informacijos turinys bei apimtis yra labai priklausomi nuo atitinkamos informacijos gavimo - kiek informacijos turėtojai yra suinteresuoti perduoti ją atsakingai už NKIS tvarkymą institucijai, ar tai yra reglamentuota teisės aktais ir kaip reglamentuota. Remiantis 1998 m. lapkričio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1347 "Dėl bendradarbiavimo su Jungtinių Tautų nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos komisija" Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui statistinę, dokumentinę ir kitokią

informacinę analitinę medžiagą teikia nutarime paminėtos institucijos[261]. Tačiau šis informacijos teikimo reglamentavimas yra nepakankamas. Nutarime išvardintų institucijų, teikiančių Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui informaciją, sąrašas neapima visų teisėsaugos institucijų, į jį nėra įtrauktos mokslo ir studijų institucijos. Teikiamos informacijos turinio reglamentacija nėra susijusi su NKIS. Be to, yra didelė problema atskirti, kokią informaciją, kodėl ir kaip turėtų pateikti pačios institucijos, informacijos turėtojos, o kokią - pateikti NKIS. Tai yra kartu ir NKIS modelio problema. Disertacijos autoriaus pasiūlytas NKIS modelis tik "iškėlė" popierines kriminologinio pobūdžio statistines ataskaitas iš "stalčių" ir "lentynų" į internetinę viešumą. Kaip buvo minėta anksčiau, jis sprendžia tik dalį kriminologinių-informacinių problemų.

5.6. Kriminologinė analizė, panaudojant NKIS galimybes

Įdiegus praktikoje NKIS modelį bei daugumą jo turinio ir funkcijų aspektų, aktualu išbandyti šį modelį, nustatyti, kokia yra jo teorinių konstrukcijų praktinė reikšmė. Čia autorius apsiriboja tik vienu iš svarbiausių NKIS paskirties aspektų - kriminologinės analizės informaciniu aprūpinimu. Praktinės reikšmės analizė, apimanti visus NKIS panaudojimo aspektus, autoriaus nuomone, yra netikslinga. Galimi informacinės sistemos panaudojimo aspektai pasižymi neapibrėžtumu. Todėl logiška išskirti pačius svarbiausius aspektus. Be to, disertacijos kontekste yra reikšmingi tie NKIS modelio ir informacinės sistemos panaudojimo aspektai, kurie jį išskiria iš kitų analogiškos paskirties informacinių sistemų modelių. Šia prasme reikšmingiausi yra NKIS komponentai ASIS ir "Kriminologinė statistika" bei jų panaudojimas kriminologinės analizės procese. Komponentai "Renginiai", "Nuorodos" ir iš dalies "Kriminologinė literatūra" yra tipiški tokio pobūdžio informacinėms sistemoms, todėl neanalizuotini.

III priede pateiktas kriminogeninės situacijos Panevėžyje įvertinimas, kurį atliko disertacijos autorius apytiksliai per dvi dienas, vykdydamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės pirmųjų 100 dienų veiklos priemonių planą ir Lietuvos Respublikos Seimo Laikinosios kontrolės komisijos nusikalstamumo Panevėžyje

[261] 1998 m. lapkričio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1347 "Dėl bendradarbiavimo su Jungtinių Tautų nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos komisija" // Valstybės žinios. 1998. Nr. 103-2842.

priežastims nagrinėti 2000 11 15 pavedimą Nr.232-11 Teisės institutui ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui. Autoriaus atlikto kriminogeninės situacijos įvertinimo medžiaga buvo panaudota kriminologinėje ekspertų išvadoje "Kriminogeninės situacijos Panevėžio mieste, rajone ir Lietuvoje lyginamojo tyrimo rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl nusikalstamumo prevencijos bei kontrolės priemonių"[262]. Remiantis šio konkretaus atvejo pavyzdžiu galima įvertinti kai kurias NKIS panaudojimo galimybes, jos modelio teigiamus ir neigiamus aspektus.

Panevėžio kriminogeninės situacijos įvertinimo procese buvo analizuojama NKIS statistinė informacija: registruotojo nusikalstamumo ir atskirų nusikaltimų rūšių lygis, nusikaltimų atskleidimo statistiniai rodikliai, užkardytų nusikaltimų skaičius 10 000 gyventojų, nustatytų asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, skaičius 10 000 gyventojų iš viso ir pagal kai kurias asmenų kategorijas, vidutinis darbo krūvis vienam tardymo, kvotos darbuotojui pagal išaiškintas bylas, policijos darbuotojų skaičius 10 000 gyventojų, oficialus nedarbo lygis, atvykusių gyventojų skaičius 10 000 gyventojų, savižudybių skaičius (neigiamos socialinės, psichologinės atmosferos indikatorius) 10 000 gyventojų ir kt. Šie statistiniai Panevėžio miesto ir rajono rodikliai bei jų kitimo tendencijos buvo lyginamos su atitinkamomis kitų miestų, rajonų bei visos Lietuvos statistinėmis charakteristikomis. Remiantis šiais duomenimis buvo nustatyta, kad Panevėžio rajone registruoto nusikalstamumo lygis ir jo absoliutus didėjimas 10 000 gyventojų yra didžiausi Lietuvoje, kad Panevėžio rajonas pasižymi kitomis kriminogeninėmis ypatybėmis (žr. III priedas). Kodėl Panevėžio rajone yra didžiausias registruoto nusikalstamumo lygis, ar tikrai Panevėžio rajone nusikalstamumas, įskaitant jo latentinę dalį, yra didžiausias, remiantis vien turima statistika, nesant viktimologinių bei kitų tyrimų duomenų atsakyti tiksliai ir konkrečiai negalime.

Panevėžio kriminogeninės situacijos analizės kontekste galima padaryti šias **išvadas**:

- **Nacionalinė kriminologinė informacinė sistema teisėsaugos ir kitų institucijų daromas kriminologinio pobūdžio statistines ataskaitas**

[262] Kriminogeninės situacijos Panevėžio mieste, rajone ir Lietuvoje lyginamojo tyrimo rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl nusikalstamumo prevencijos bei kontrolės priemonių. [Rankraštis]: Kriminologinė ekspertų išvada**, v**ykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės pirmųjų 100 dienų veiklos priemonių planą (2 p.) ir Lietuvos Respublikos Seimo Laikinosios kontrolės komisijos nusikalstamumo Panevėžyje priežastims nagrinėti 2000-11-15 pavedimą Nr. 232-11 Teisės institutui ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui. - Vilnius, 2000, p. 146 http://www.nplc.lt/lit/Panevezys200011/pan_g.htm (2001 m. vasario 2 d.).

perkėlė iš popierinės būsenos stalčiuose, lentynose ir kitur į elektroninę formą internete, tuo sudarydama patogias galimybes visiems kriminologinio pažinimo subjektams pasiekti didžiulius kiekius dalinai kompleksinės Lietuvos kriminologinės statistinės informacijos, pasižyminčios plačiu erdvės ir laiko diapazonu;

- **NKIS funkcinės galimybės - statistinio rodiklio pasiskirstymo vaizdavimas žemėlapyje, rodiklio kitimo laike vaizdavimas linijine diagrama ir kt. - sudaro sąlygas operatyviam kriminogeninės situacijos įvertinimui, remiantis oficialiais statistinių ataskaitų duomenimis.**
- **Informacinė sistema, sukurta remiantis realumo principu pagrįstu NKIS modeliu, nesprendžia Lietuvos institucijose esančios kriminologinės informacijos turinio problemų ir yra nuo jų priklausoma.**

Išvados

Apibendrindamas disertacijos medžiagą autorius daro šias išvadas:

- **Tyrimo dalyko - kriminologinės informacijos - turinio neapibrėžtumas bei daugiastruktūriškumas yra šios informacijos savybė ir kartu NKIS modelio problema.**
- **Užsienio kriminalinės justicijos struktūrų informacinės sistemos ir kriminologinio pobūdžio interneto svetainės pasižymi turinio kompleksiškumu bei daugiaplaniu funkcionalumu, išplečia kriminologinio pažinimo subjektų galimybes.**
- **Informacinių sistemų turinys bei jų funkcinės galimybės daro esminę įtaką kriminologinės tikrovės pažinimo pobūdžiui ir rezultatams.**
- **Kriminologinio pažinimo subjektų informacinio aprūpinimo būklė Lietuvoje yra kritiška, sąlygojanti esmines kriminologines teorines ir praktines problemas:**
  - latentinio nusikalstamumo įvertinimo;
  - nusikaltimus įtakojančių faktorių analizės;
  - nusikaltimus padariusių asmenų, nukentėjusiųjų ir jų santykio analizės;
  - nusikaltimais padarytos žalos įvertinimo ir jos atlyginimo;
  - baudžiamojo įstatymo veikimo;
  - kriminalinės justicijos resursų bei pajėgumų analizės ir kt.
- **Šių problemų sprendimą riboja realios institucijos, atsakingos už jos kūrimą, galimybės. Tai yra viena iš didžiausių NKIS modelio problemų.**
- **Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelis turi atitikti ne tik Lietuvos socialines, teisines, institucines, informacines, finansines ir kitas realijas, bet ir konkrečios institucijos, atsakingos už šios informacinės sistemos sukūrimą, esamas ar netolimoje ateityje tikėtinas galimybes.**
- **Realumo principas Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelį iš "svajonių" paverčia į realų, išskiria jį iš anksčiau kurtų analogiškų informacinių sistemų projektų, sudaro prielaidas NKIS modelio ne tik teoriniam, bet ir praktiniam reikšmingumui.**

- **Informacinės sistemos vartotojų, jos turinio ir funkcijų sampratos pasirinktinis, vertybinis pobūdis sąlygoja NKIS modelio nevienareikšmiškumo problemą.**
- **Kompleksinė faktinė statistinė informacija - kriminologinės informacijos objektyvumo sąlyga bei informacinės sistemos teorinio daugiamatiškumo garantas - būtinas, svarbiausias Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos elementas.**
- **NKIS, veikianti internete lietuvių ir anglų kalbomis, teisėsaugos ir kitų institucijų daromas kriminologinio pobūdžio statistines ataskaitas "perkėlė" iš popierinės būsenos stalčiuose, lentynose ir kitur į elektroninę formą internete, tuo sudarydama patogias galimybes visiems kriminologinio pažinimo subjektams pasiekti didžiulius kiekius dalinai kompleksinės Lietuvos kriminologinės statistinės informacijos, pasižyminčios plačiu erdvės ir laiko diapazonu.**
- **NKIS funkcinės galimybės - statistinio rodiklio pasiskirstymo vaizdavimas žemėlapyje, rodiklio kitimo laike vaizdavimas linijine diagrama ir kt. - sudaro sąlygas operatyviam kriminogeninės situacijos įvertinimui, remiantis oficialiais statistinių ataskaitų duomenimis.**
- **Informacinė sistema, sukurta remiantis realumo principu pagrįstu NKIS modeliu, nesprendžia Lietuvos institucijose esančios kriminologinės informacijos turinio problemų ir yra nuo jų priklausoma.**

Integruota kriminologinių informacinių problemų analizė, jų sprendimo sintezė suformuluojant pagrindinius informacinės sistemos principus bei konkretų modelį, paremtą kriminologinio pažinimo subjektų poreikiais, pasauline patirtimi bei Lietuvos ypatybėmis, sudarė sąlygas sukurti naują moderniomis ir perspektyviomis technologijomis pagrįstą Nacionalinę kriminologinę informacinę sistemą. Su kai kuriomis išlygomis galima pasakyti, kad NKIS sudaro sąlygas kurti moksliškai pagrįstą nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės strategiją bei taktiką, pasinaudoti kitų šalių patirtimi. NKIS dėka Lietuvos valstybė tapo lygiaverte viso pasaulio kriminologinės informacijos sistemos dalimi.

Siūlymai

Egzistuojantis teisinis Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos funkcionavimo pagrindas[263] yra nepakankamas. Turi būti paruoštas ir priimtas Lietuvos Respublikos Seimo ar Vyriausybės nutarimas, apibrėžiantis NKIS paskirtį, funkcijas, reglamentuojantis teisinius, procedūrinius, informacinius, finansinius ir kitus NKIS funkcionavimo aspektus.

Autoriaus nuomone, artimiausios, minimaliai būtinos NKIS vystymo kryptys, yra:

- Kasmetinis kriminogeninės situacijos Lietuvoje įvertinimas, išvadų ir pasiūlymų pateikimas, remiantis NKIS informacija. Rezultatai pateikiami Lietuvos Respublikos Prezidentui, Seimui, Vyriausybei, teisėsaugos institucijoms bei visuomenei;
- Nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės teorinės bei praktinės informacijos pateikimas NKIS;
- NKIS komponento ASIS kompiuterinės programinės įrangos modifikavimas taip, kad būtų galima adekvačiai vaizduoti statistinių rodiklių pasiskirstymą žemėlapyje, pasikeitus Lietuvos teritorijos administraciniams vienetams ar jų riboms;
- Informacijos paieškos galimybių įdiegimas Nacionalinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje.

Būtina kriminologiniu aspektu revizuoti Lietuvos institucijose veikiančių informacinių sistemų turinį, daromų statistinių ataskaitų formas. Reikia ištirti, kiek jų turinys tenkina duomenų kompleksiškumo, būtinumo, tikslingumo ir kitus reikalavimus. Tyrimo rezultatų pagrindu būtina atitinkamai pakoreguoti informacines sistemas ir statistines ataskaitas, sukurti naujas statistinių ataskaitų formas, tenkinančias svarbiausias kriminologinio pažinimo reikmes.

Kiekvienoje statistinėje ataskaitoje turėtų būti nurodytas teisės aktas, kuriuo remiantis daroma ši ataskaita, ataskaitos periodiškumas ir pateikimo terminai. NKIS turėtų pateikti atitinkamus teisės aktus bei teisės aktus, reglamentuojančius šių

[263] 1998 m. lapkričio 19 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1347 "Dėl bendradarbiavimo su Jungtinių Tautų nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos komisija" // Valstybės žinios. 1998. Nr. 103-2842.

duomenų rinkimo teisinius, metodologinius ir kitus aspektus. Šių teisės aktų informacija įgalintų vartotoją teisingai interpretuoti ataskaitų turinį.

Informatikos ir ryšių departamento prie VRM informacinei sistemai bei kitoms institucijų duomenų bazėms, kurių informacija yra aktuali kriminologinio pažinimo subjektams, reikia sukurti teisines, organizacines bei technologines sąlygas, įgalinančias nutolusius vartotojus *on line* režimu gauti statistinę informaciją pagal jų pasirinktus kriterijus. Dėl to kriminologinės analizės pagrindas būtų perkeltas iš santykinai siauro statistinių ataskaitų pjūvių diapazono į plačią bet kokių galimų statistinių rinkinių erdvę.

Kriminalinės justicijos institucijų ir jų padalinių aptarnaujamos teritorijos turi atitikti Lietuvos teritorijos administracinių vienetų ribas. Tai yra būtina kriminologinių statistinių duomenų, atitinkančių kiekvieną teritorinį vienetą, kompleksiškumo sąlyga. Tam reikia išspręsti atitinkamas juridines, organizacines ir kitas problemas.

Turi būti reguliariai atliekami gyventojų viktimologiniai tyrimai pagal Lietuvos ypatybes atitinkančią metodiką nusikalstamumo būklės, struktūros, dinamikos, nusikaltimais padarytos žalos bei atskirų nusikaltimų rūšių įvertinimo ir kitais tikslais.

Strateginis kriminologinio pažinimo subjektų informacinio aprūpinimo tikslas turėtų būti informacinių sistemų reforma teisėsaugos institucijose, disponuojančiose didžiąja dalimi kriminologinio pobūdžio informacijos. Būtina sukurti prokuratūros, teismų, pataisos įstaigų informacines sistemas:

- suderintas tarpusavyje bei su Informatikos ir ryšių departamento prie VRM informacine sistema;
- turinčias duomenų pasikeitimo galimybes;
- pagrįstas reliacinių duomenų bazių įrašais apie įvairių kategorijų asmenis, įvykius ir daiktus;
- įgalinančias nusikaltimą padariusio asmens ir nukentėjusiojo ypatybių analizę, jų tarpusavio santykio bei santykio su visuomene analizę, faktorių, turinčių įtakos nusikaltimų padarymui, jų kompleksų bei poveikio analizę, kriminalinės justicijos bei baudžiamojo įstatymo veikimo statistinę analizę ir kt.

Panaudota literatūra

I. Teisės aktai

A. Įstatymai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. - Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 1999.
3. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. - Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 1999.
4. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 75-2272.
5. Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 10-236.
6. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas // Valstybės žinios. 1996. Nr. 63-1479; Valstybės žinios. 2000. Nr. 64-1924.
7. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 60-1183.
8. Lietuvos Respublikos 1998 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 1998. Nr. 111-3059.
9. Lietuvos Respublikos 1999 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 93-2708.
10. Lietuvos Respublikos 2000 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas // Valstybės žinios. 1999. Nr. 113-3295.
11. Lietuvos Respublikos 2001 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 66-2406.

B. Kiti teisės aktai

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. lapkričio 19 d. nutarimas Nr. 1347 "Dėl bendradarbiavimo su Jungtinių Tautų nusikaltimų prevencijos ir baudžiamosios justicijos komisija" // Valstybės žinios. 1998. Nr. 103-2842.
13. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1993 m. birželio 1 d. įsakymas Nr.40.
14. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1993 m. birželio 9 d. įsakymas Nr.67.
15. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995 m. gegužės 24 d. įsakymas Nr.35.
16. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1995 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. 59.
17. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. lapkričio 14 d. įsakymas Nr.75.
18. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1997 m. birželio 17 d. įsakymas Nr.50.

19. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. sausio 15 d. įsakymas Nr.8 "Dėl oficialiosios statistikos 2001 metų darbų programos patvirtinimo" // Valstybės žinios. 2001. Nr. 20-682.
20. Vidaus reikalų ministerijos 1993 m. gruodžio 6 d. įsakymas Nr.891 "Dėl laikinosios nusikaltimų apskaitos instrukcijos paskelbimo ir jos įsigaliojimo".
21. Vidaus reikalų ministerijos 1996 m. kovo 4 d. įsakymas Nr.193 "Dėl užregistruoto nusikaltimo, nusikaltimą padariusio asmens ir kitų statistinių kortelių pildymo tvarkos".
22. Vidaus reikalų ministerijos informacinės sistemos nuostatai, patvirtinti Vidaus reikalų ministro 1999 m. birželio 3 d. įsakymu Nr.366.

II. Specialioji literatūra ir informacija internete

23. 100 Programmes// International Centre for the Prevention of Crime (ICPC) http://www.crime-prevention-intl.org/english/programs/index.html (May 4, 2001).
24. 2001 Directory computerized criminal justice information systems. Edited by Richard Scherpenzeel. - The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 2000. Publication Series No. 35.
25. 2001 metų statistikos leidinių katalogas. -Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, 2001.
26. Agnew R. Determinism, Indeterminism and Crime// Journal of Criminal Law and Criminology, 1995, p. 83-109.
27. Atlas of Crime in Australia 2000 http://www.aic.gov.au/publications/atlas/index.html (December 6, 2000).
28. Atsakymas į darbo grupės ataskaitos recenzijos pastabas // Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas. [Rankraštis] - Vilnius, 1998, p. 1.
29. Australian and New Zealand Journal of Criminology http://www.australianacademicpress.com.au/Publications/anzjc/crim1.html (May 30, 2001).
30. Australian and New Zealand Society of Criminology Newsletter http://www.anzsoc.ecel.uwa.edu.au/anzsoc/ANZSOC%20Newsletters.htm (May 8, 2001).
31. Australian Centre For Security Research http://security.macarthur.uws.edu.au/links.htm (3 September, 2001).
32. Australian Crime - Facts and Figures http://www.aic.gov.au/publications/facts/index.html (May 8, 2001).
33. Australian Institute of Criminology http://www.aic.gov.au/ (May 7, 2001).
34. Australian Institute of Criminology Newsletters http://www.aic.gov.au/publications/newsletters/index.html (May 3, 2001).
35. Babachinaitė G. Kriminologiniai nusikalstamumo raidos Lietuvoje periodizacijos aspektai. - Lietuvos teisės tradicijos: Mokslinės konferencijos medžiaga. Vilnius, 1997 m. sausio 10 d. Justitia, 1997. p. 45-53.
36. Bibliography of Theoretical Criminology http://www.crimetheory.com/Reading/further.htm (January 23, 2000).
37. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/ (June 23, 2000).

38. Centre for Criminological Research, University of Oxford http://www.crim.ox.ac.uk/ (May 1, 2001).
39. Centre for International Crime Prevention in Vienna (CICP) http://www.uncjin.org/CICP/cicp.html (May 10, 2000).
40. Conklin J.E. Criminology. - New York, London, 1981, p.153-171.
41. Crime & Justice Electronic Data Abstracts. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/dtdata.htm (April 17, 2001).
42. Crime Mapping Research Center http://www.ojp.usdoj.gov/cmrc/ (April 18, 2001).
43. Crime Prevention Digest I, 1997. International Centre for the Prevention of Crime (ICPC) http://www.crime-prevention-intl.org/english/prevention/index-pres.html (May 4, 2001).
44. Crime Prevention Digest II, 1999. International Centre for the Prevention of Crime (ICPC) http://www.crime-prevention-intl.org/Telechargement/digestII-summary.pdf (May 4, 2001).
45. Crime Prevention Resource Center http://www.tccrime.com/ (May 2, 2001).
46. Crimetheory.com http://www.crimetheory.com/ (May 30, 2001).
47. Criminal Justice Links. Created and maintained by dr. Cecil Greek. - School of Criminology & Criminal Justice. Florida State University http://www.criminology.fsu.edu/cj.html (April 26, 2001).
48. Criminal Justice Press, Inc. http://www.criminaljusticepress.com/ (May 8, 2001).
49. Criminal Victimisation in Countries in Transition. Uggljesa Zvekic. - Rome: UNICRI Publication No. 61, 1998.
50. Criminolgy Related Information // Cardiff University Information Services http://www.cf.ac.uk/infos/information/subject/criminology/ (September 20, 2000).
51. Criminology. American Society of Criminology Publications http://www.asc41.com/publications.html (May 30, 2001).
52. Critcrim.org http://www.critcrim.org/ (April 19, 2001).
53. Critical Criminology: an International Journal http://www.critcrim.org/journal.htm (April 12, 2001), http://www.paulsjusticepage.com/critical-crim-journal.htm (May 30, 2001).
54. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. - Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, p.12, 322, 611.
55. Dapšys A. Kriminologinis nusikalstamumo situacijos Lietuvoje įvertinimas. Prognozės ir prevencijos galimybės // Teisės problemos, 1998. Nr. 3-4. p. 166-186.
56. Data of the Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1995 - 1997) // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/WCTS6/wcts6data/wcts6data.html (November 23, 2000).
57. Directory computerized criminal justice information systems 1995. Edited by Dr. Richard Scherpenzeel. - The Hague/Helsinki: European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations, HEUNI. Ministry of Justice The Netherlands. 1995. Publication Series No. 27.
58. Dobryninas A. Nepilnamečių justicija Lietuvos žiniasklaidoje. -Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras, 2000, p. 99.
59. Dubauskas M. Informacinės visuomenės plėtra šalyje: pradėti ir nebaigti darbai. Pokalbis su Seimo Informacinės visuomenės plėtros komisijos pirmininku

G.Babravičiumi. // "Lietuvos rytas" 2001 m. liepos 16 d., Nr. 164. Kompiuterija, p. 5.
60. Dvilaitis V. Nusikaltimų, juos padariusių asmenų, baudžiamųjų bylų apskaita Lietuvoje ir jos ypatumai. - Vilnius, 1999 http://www.nplc.lt/lit/lit7.htm (2001-06-26).
61. E Law - Murdoch University Electronic Journal of Law http://www.murdoch.edu.au/elaw/ (May 8, 2001).
62. Empirical and Applied Criminal Justice Review http://qsilver.queensu.ca/rcjnet/journal/cov2.html (May 8, 2001).
63. Europe - Imprisonment Rates. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/europe.html (February 13, 2001).
64. European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI) http://www.vn.fi/om/heuni/ (May 3, 2001).
65. European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics / European Committee on Crime Problems. Prepared by the Enlarged Group of Specialists on trends in crime and criminal justice. Council of Europe. – Strasbourg, 1999.
66. Gottfredson M.R., Hirschi T. A General Theory of Crime. - Stanford, 1990, p. 3-14.
67. Heines T. Modelling Criminal Justice System Processes // Computerization of Criminal Justice Information Systems, Volume II, Ed. by Richard Scherpenzel. - Hague, 1992, p. 173-183.
68. Institute of Criminology, University of Cambridge http://www.law.cam.ac.uk/crim/index.htm (May 2, 2001).
69. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk//depsta/rel/icps/home.html (March 23, 2001).
70. International Centre for the Prevention of Crime (ICPC), Montreal, Canada http://www.crime-prevention-intl.org/ (May 4, 2001).
71. International Crime Statistics Link Guide http://www.crime.org/links_intern.html (25 July, 2000).
72. International Crime Victim Survey http://ruljis.leidenuniv.nl/group/jfcr/www/icvs/Index.htm (May 10, 2001).
73. Jurgelaitienė G. Recidyvinio nusikalstamumo prevencija Lietuvos Respublikoje. Daktaro disertacija. - Vilnius, 2001, p. 139-140.
74. Justickis V. ir kt. Lietuvos nacionalinė kriminologinių duomenų sistema ir nacionalinė kriminologinių duomenų bazė // Nusikalstamumas ir kriminalinė justicija [Rankraštis] : mokslo programos baigiamoji ataskaita (4 knygos). Programos vadovas doc. dr. E. Kurapka. - Vilnius, 1997. II knyga, p. 299, 302-332.
75. JUSTINFO - Justice Information Electronic Newsletter http://virlib.ncjrs.org/JUSTINFO.asp (May 21, 2001).
76. Key Facts at a Glance. Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/glance.htm (February 1, 2001).
77. Kriminogeninės situacijos Panevėžio mieste, rajone ir Lietuvoje lyginamojo tyrimo rezultatai, išvados ir pasiūlymai dėl nusikalstamumo prevencijos bei kontrolės priemonių. [Rankraštis]: Kriminologinė ekspertų išvada**,** vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės pirmųjų 100 dienų veiklos priemonių planą (2 p.) ir Lietuvos Respublikos Seimo Laikinosios kontrolės komisijos nusikalstamumo Panevėžyje priežastims nagrinėti 2000-11-15 pavedimą Nr. 232-11 Teisės institutui ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centrui. - Vilnius,

2000, p. 146 http://www.nplc.lt/lit/Panevezys200011/pan_g.htm (2001 m. vasario 2 d.).
78. Kriminologija. Ats. red. J.Bluvšteinas. - Vilnius, 1994, p. 22, 101.
79. Kriminologijos tinklapis, sukurtas ir tvarkomas Lietuvos teisės universiteto Kriminologijos katedros doktoranto S. Starkaus http://kriminologija.tripod.com (2001-07-31).
80. Law & Society Review: the Journal of the Law and Society Association http://www.lawandsociety.org/review/curlsr.htm (May 30, 2001).
81. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas http://www.lat.litlex.lt (2001-07-31).
82. Lietuvos darbo birža http://www.ldb.lt (2001-07-31).
83. Lietuvos Respublikos Seimas http://www.lrs.lt (2001-07-31).
84. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija http://www.socmin.lt (2001-07-31).
85. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija http://www.smm.lt (2001-07-31).
86. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija http://www.min.tm.lt (2001-07-31).
87. Lietuvos teisės universitetas http://www.ltu.lt (2001-07-31).
88. Lietuvos žmogaus teisių centras http://www.lchr.lt (2001-07-31).
89. Lilly R.J., Culler F.T., Ball R.A. Criminological Theory. - Sage Publications Inc., 1995, p. 15-30.
90. National Archive of Criminal Justice Data (NACJD) http://www.icpsr.umich.edu/NACJD/home.html (May 24, 2001).
91. National Criminal Justice Reference Service (NCJRS) http://www.ncjrs.org/ (May 21, 2001).
92. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla. - Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, 1998.
93. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla. - Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, 1999.
94. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla. - Vilnius: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, 2000.
95. Nusikalstamumas. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės http://www.std.lt/STATISTIKA/Socialine/Nusikalst_met.htm (2001-03-05).
96. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro informacinės sistemos analizė ir reikalavimų formulavimas [Rankraštis]: Darbo grupės ataskaita. - Vilnius, 1998, p. 1-393.
97. Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/ (May 30, 2001).
98. Organized Crime and Corruption Bibliographic Database http://www.yorku.ca/nathanson/search.htm (August 1, 2000).
99. Pat Mayhew, Jan J.M. van Dijk. Criminal Victimisation in Eleven Industrialised Countries; Key findings from the 1996 International Crime Victims Survey. - WODC, 1997.
100. Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. - Havana, Cuba, 27 August - 7 September 1990.
101. Prison Activist Resource Center (PARC) http://www.prisonactivist.org/ (May 2, 2001).

102. Prison Brief for Lithuania. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/europe_records.php?code=32 (November 10, 2000).
103. Prisons Handbook, 2001 Edition http://www.tphbook.dircon.co.uk/ (May 11, 2001).
104. Punishment & Society: the International Journal of Penology http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0251.html(May 30, 2001).
105. Reid S.T. Crime and Criminology. - Washington, 1976, p. 715.
106. Research and Public Policy http://www.aic.gov.au/publications/rpp/index.html (May 3, 2001).
107. Scandinavian Research Council for Criminology http://www.nsfk.org/ (May 10, 2001).
108. Sentencing Project, Washington DC http://www.sentencingproject.org/index.html (May 11, 2001).
109. Social & Legal Studies: an International Journal http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0027.html (May 30, 2001).
110. Sourcebook of Criminal Justice Statistics. Bureau of Justice Statistics http://www.albany.edu/sourcebook/ (May 17, 2001).
111. Specialiųjų tyrimų tarnyba http://www.stt.lt (2001-07-31).
112. Statistics and Research Sources // United Nations Crime and Justice Information Network (UNCJIN) http://www.uncjin.org/Statistics/statistics.html (September 28, 2000).
113. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės http://www.std.lt (2001-07-20).
114. Statistinė-analitinė sistema (STAS) 1.0 versija. Aprašymas vartotojui. http://www1.std.lt/htm-psl/publikacijos/STAS/STAS_pristatymas.htm(2001-07-20).
115. Tarptautinis viktimologinis tyrimas Lietuvoje 1997 m. Baigiamoji ataskaita. Moksliniai vadovai: A.Dapšys, G.Babachinaitė. - Vilnius: Teisės institutas, 1997.
116. Teisės ir demokratijos plėtros centras http://www.tdc.litlex.lt (2001-07-31).
117. Teisinės informacijos centras http://www.tic.lt/Litlex (2001-07-31).
118. Teismų departamentas prie Teisingumo ministerijos http://www.teismai.lt (2001-07-19).
119. The British Journal of Criminology http://www3.oup.co.uk/crimin/ (May 30, 2001).
120. The International Crime Victim Survey in Countries in Transition. National Reports. - Rome: UNICRI, Publication No. 62, 1998.
121. The Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems (1995 - 1997) // United Nations Crime and Justice Information Network. http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/WCTS6/wcts6.html (January 23, 2001).
122. The World Factbook of Criminal Justice Systems // Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/abstract/wfcj.htm (December 15, 1999).
123. Theoretical Criminology: an International Journal http://www.sagepub.co.uk/frame.html?http://www.sagepub.co.uk/journals/details/j0064.html (May 30, 2001).

124. Third to Sixth United Nations Survey on Crime Trends and the Operations of Criminal Justice Systems combined: total recorded crime per 100,000 population // United Nations Crime and Justice Information Network http://www.uncjin.org/Statistics/WCTS/wcts.html (September 28, 2000).
125. Trends & Issues in Crime and Criminal Justice http://www.aic.gov.au/publications/tandi/index.html (May 3, 2001).
126. U.S. Bureau of Justice Assistance http://www.ojp.usdoj.gov/BJA/ (May 30, 2001).
127. U.S. Bureau of Justice Statistics http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/ (June 23, 2000).
128. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs http://www.ojp.usdoj.gov/ (May 30, 2001).
129. U.S. National Institute of Justice http://www.ojp.usdoj.gov/nij/ (May 30, 2001).
130. U.S. Office for Victims of Crime http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/ (May 25, 2001).
131. U.S. Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention http://ojjdp.ncjrs.org/ (May 30, 2001).
132. United Nations Crime and Justice Information Network (UNCJIN) http://www.uncjin.org/index.html (January 12, 2001).
133. United Nations Crime and Justice Information Network: providing information to and from developing countries. A Resource Book http://www.uncjin.org/Other/korebo/index.html (April 24, 2001).
134. United Nations Crime and Justice Information Network: Providing Information to and from Developing Countries. Editors: Richard Scherpenzeel, Gerald Quirchmayr. - Seoul / The Hague / Vienna, 1997.
135. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI) http://www.unicri.it/ (April 30, 2001) .
136. United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention (ODCCP) http://www.odccp.org/ (April 20, 2001).
137. United States Department of Justice http://www.usdoj.gov/ (May 23, 2001).
138. Victims of Crime in the Developing World. Anna Alvazzi del Frate. - Rome: UNICRI Publication No. 57, 1998.
139. Vytauto Didžiojo universiteto Teisės institutas http://www.vdu.lt/TI (2001-07-31).
140. Western Criminology Review http://wcr.sonoma.edu/ (January 21, 2001).
141. White House Office of National Drug Control Policy http://www.whitehousedrugpolicy.gov/ (May 30, 2001).
142. Williams K.S. Textbook on Criminology. - Glasgow: Bell & Bain Limited, 1994, p.111-135, 167-200.
143. World Criminal Justice Library Network http://andromeda.rutgers.edu/~wcjlen/WCJ/links/lithuania.html (3 September, 2001).
144. World Directory of Criminological Resources from UNICRI http://www.unicri.it/html/world_directory_of_criminologi.htm (April 27, 2001).
145. World Prison Brief. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/world_brief.html (November 10, 2000).
146. World Society of Victimology - Bibliography http://193.175.49.2/scripts/victimology/index.asp (July 25, 2000).
147. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии : Опыт логико-филосовских иследований. - Минск, 1990, с. 115.

148. Фокс В. Введение в криминологию (пер. с англ.). - Москва, 1985, с. 12, 306-307.
149. Шнайдер Г.Й. Криминология. - Москва, 1994, с. 124-142, 236.

III. Statistinės ataskaitos

A. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos

150. Forma Nr.1 "Ataskaita apie užregistruotus, išaiškintus ir neišaiškintus nusikaltimus".
151. Forma Nr.1-A "Ataskaita apie užregistruotus ir neišaiškintus nusikaltimus Lietuvos Respublikoje".
152. Forma 1-G "Ataskaita apie nusikaltimus, padarytus Lietuvos Respublikoje".
153. Forma 2 "Ataskaita apie asmenis, padariusius nusikaltimus Lietuvos Respublikoje".
154. Forma 2-E "Ataskaita apie PK išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų, padarytų Lietuvos Respublikoje".
155. Forma 2E "Duomenys apie PK išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų, padarytų Lietuvos Respublikoje".
156. Forma Nr.4 "Ataskaita apie policijos komisariatų operatyvinės paieškos darbo rezultatus".
157. Forma 4Ž "Duomenys apie policijos komisariatų jėgų ir priemonių panaudojimo rezultatus kovoje su kriminaliniais nusikaltimais".
158. Forma 14Ž "Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus".
159. Forma 14Ž APSK “Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus”.
160. Forma KELP "Duomenys apie autotransporto vagystes, padarytas Lietuvos Respublikoje".
161. Forma SP "Duomenys apie užregistruotus ir išnagrinėtus nusikaltimus sumarinio proceso tvarka".
162. Forma EKS "Duomenys apie mokslinių-techninių priemonių panaudojimą Lietuvos Respublikos policijos komisariatuose išaiškinant nusikaltimus".
163. Forma VPV "Duomenys apie nusikaltimus, padarytus viešose vietose".
164. Forma 2ŽT "Duomenys apie nusikalstamumą".
165. Forma BS "Duomenys apie užregistruotus nusikaltimus bei priimtus sprendimus".
166. Forma SPV - 1 "Duomenys apie nepilnamečius ir jų padarytus nusikaltimus ".
167. Forma PLĖŠ "Duomenys apie užregistruotus ir išaiškintus plėšimus".
168. Forma NARK "Duomenys apie nusikaltimus, susijusius su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis".
169. Forma 2ž APSK "Duomenys apie užregistruotus nusikaltimus".
170. Forma VPV-1 “Duomenys apie nusikaltimus, padarytus viešose vietose ir gatvėse”.
171. Forma 1Ž “Duomenys apie nusikalstamumą”.
172. Forma 2ŽT “Duomenys apie užregistruotus ir neišaiškintus nusikaltimus”.
173. Forma EKRANAS “Duomenys apie nusikalstamumą”.
174. Forma BV “Duomenys apie nusikalstamumą Baltijos valstybėse”.
175. Forma BV-1 “Duomenys apie nusikalstamumo dinamiką Baltijos valstybėse”.

B. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos

176. "Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita".

C. Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos

177. "Mėnesinė personalo ataskaita".
178. "Metinė personalo ataskaita".
179. "Paimtų draudžiamų daiktų, neteisėtų ryšių ir operatyvinės būklės KD įstaigose suvestiniai duomenys" ("Suvestiniai duomenys dėl operatyvinės būklės PRD įstaigose").
180. "Išimtų ir vartoti uždraustų daiktų palyginamoji lentelė".
181. "Asmenų, laikomų Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose, suvestinė apskaita" ("Suvestinė apskaita asmenų, laikomų PRD įstaigose").
182. "Įstaigose esančių asmenų drausmė bei taikytos jų atžvilgiu drausminės poveikio priemonės".
183. "Duomenys apie asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų išdavimą PRD įstaigose".
184. "Statistiniai analitiniai duomenys apie KD įstaigose atliktą auklėjamąjį darbą".
185. "Lėšos, išleistos asmenims, laikomiems KD įstaigose, išlaikyti 1 dieną".
186. "Kontingento darbo rodikliai".
187. "Valstybės įmonių prie pataisos darbų kolonijų gamybinės-ūkinės veiklos rodikliai".
188. "Duomenys apie asmenis, esančius pataisos darbų inspekcijų įskaitoje".
189. "Ataskaita apie asmenis, esančius miestų ir rajonų policijos komisariatų pataisos darbų inspekcijų įskaitoje".
190. "Statistiniai duomenys apie nuteistųjų skaičių, sudėtį (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitą".

D. Teismų departamento prie Teisingumo ministerijos

191. "Ataskaita apie valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimų ir nutarimų vykdymą".
192. "Vykdymo proceso ataskaita".
193. "Teisėjų darbo ataskaita (apylinkės teismų)".
194. "Teisėjų darbo ataskaita (I instancijos apygardų teismų)".
195. "Teisėjų darbo ataskaita (apeliacinės ir kasacinės instancijos teismų)".
196. "Lentelė apie išteisintus asmenis".
197. "Ataskaita dėl amnestijos taikymo".
198. "Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita (įskaitant sumarinį procesą)".
199. "Akivaizdžių nusikaltimų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita".
200. "Civilinių bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita".
201. "Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo ataskaita".

E. Generalinės prokuratūros

202. "Statistinė ataskaita apie tardymo darbą".

203. "Ataskaita apie pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus išnagrinėjimo rezultatus".
204. "Prokuroro darbo ataskaita".

F. Kitos

205. Global Report on Crime and Justice. - Oxford University Press, 1999 http://www.uncjin.org/Special/GlobalReport.html (May 10, 2001).
206. The number of crimes reported to police and crime rates since 1960, U.S. totals (Spreadsheet 27K) from the FBI's Uniform Crime Reports, 5/00 http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/data/stateucr/ucrus.wk1 (April 17, 2001).
207. Uniform Crime Reports. Federal Bureau of Investigation. http://www.fbi.gov/ucr/ucr.htm (May 29, 2001).

Autoriaus mokslo straipsniai disertacijos tema

1) Kiškis A. Nacionalinės kriminologinės informacinės sistemos modelio problemos // Jurisprudencija, 2001, t. 20(12); p.99-106.
2) Kiškis A. Baudžiamųjų bylų kėlimo Lietuvoje bendrosios tendencijos // Jurisprudencija, 2000, t. 16(8); p. 73-86.
3) Kiškis A. Įvykių registracija Lietuvos teisėsaugos sistemoje // Jurisprudencija, 1999, t. 13(5), 137-141 p.

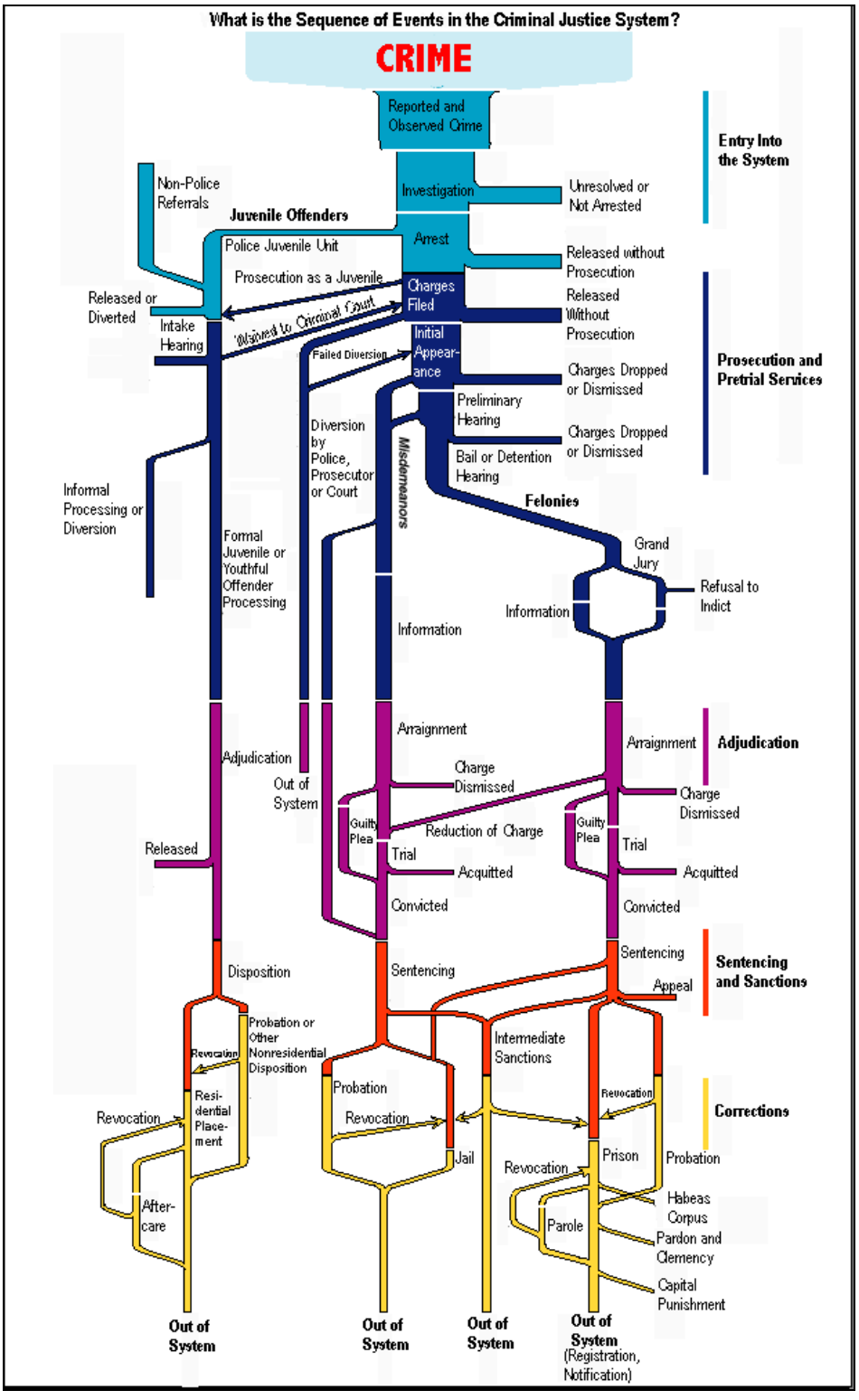
Kitos publikacijos:

4) Kiškis A. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje informacinė sistema// Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos viešosios policijos Prevencijos tarnybos ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro Informacinis leidinys Nr.2. Vilnius, 2000, 59-64 p.
5) Čiukšys D., Kiškis A., Mitašiūnas A., Ragaišis S. Integruota nusikalstamumo prevencijos informacinė sistema// Integruotos projektavimo ir gamybos sistemos. Konferencijos, įvykusios 1999 06 10 Kauno technologijos universitete, pranešimų medžiaga. Kaunas, "Technologija", 1999, 65-72 p.
6) Kiškis A. Bausmių skyrimo nuostatų formalizavimo problemos// Justitia. - 1998. -Nr. 3. 18-21 p.

Priedai

I priedas. Disertacijos paveikslai ir lentelės

1 pav. Supaprastintas bylų judėjimo JAV kriminalinės justicijos sistemoje vaizdas

2 pav. **Įkalinimo lygis Europoje**[264]

[264] Europe - Imprisonment Rates. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/europe.html (February 13, 2001).

1 lentelė. Lietuvos kalėjimų suvestinė[265]

Country	**LITHUANIA**
Ministry responsible	**Ministry of Justice**
Prison administration	**Prison Department**
Contact address	**Sapiegos Street 1, LT-2600 Vilnius, Lithuania**
Telephone / fax / website	tel: **+370 2 626767 or 659760** fax: **+370 2 752778 or 620567**
Head of prison administration (and title)	**Jonas Blazevicius** Director General
Prison population total (including pre-trial detainees / remand prisoners)	**8,960** at 1.11.2000 (national prison administration)
Prison population rate (per 100,000 of national population)	**242** based on an estimated national population of 3.7 million at end 2000 (calculated from Council of Europe figures)
Pre-trial detainees / remand prisoners (percentage of prison population)	**c.28%** at 1.11.2000 (national prison administration)
Women prisoners (percentage of prison population)	**5.2%** (1.9.1998)
Juveniles / minor / young prisoners incl. definition (percentage of prison population)	**3.2%** (1.9.1998 - under 18)
Foreign prisoners (percentage of prison population)	**0.9%** (1.9.1998)
Number of establishments / institutions	**15** (2000)
Official capacity of prison system	**13,747** (1.9.1998)
Occupancy level (based on official capacity)	**100.5%** (1.9.1998)

[265] Prison Brief for Lithuania. International Centre for Prison Studies http://www.kcl.ac.uk/depsta/rel/icps/worldbrief/europe_records.php?code=32 (November 10, 2000).

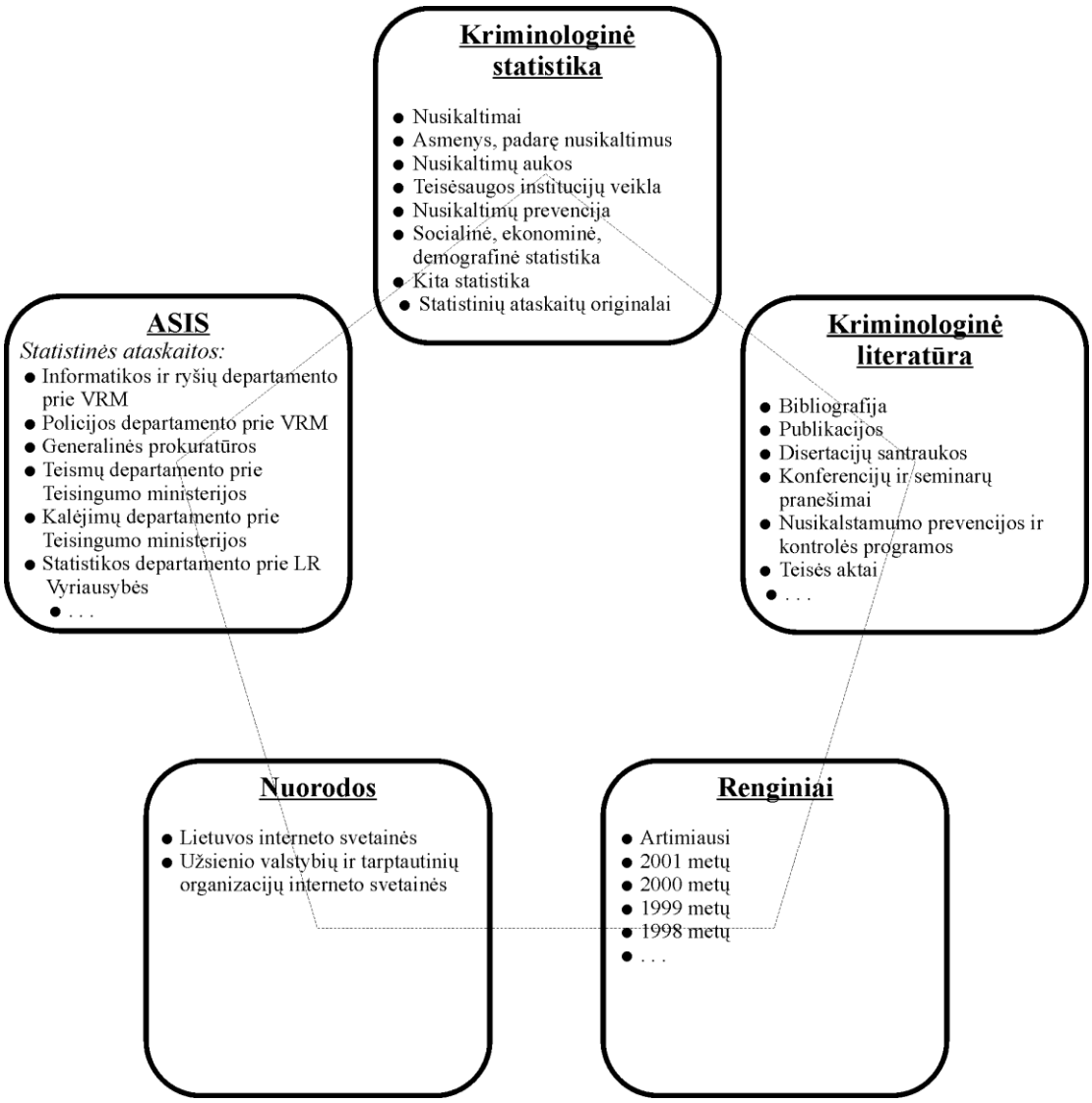
2 lentelė. Informatikos ir ryšių departamento prie VRM sudaromų ataskaitų sąrašas[266]

Eil. Nr.	Formos numeris ir pavadinimas	Periodiškumas
1.	Forma Nr.1 "Ataskaita apie užregistruotus, išaiškintus ir neišaiškintus nusikaltimus" (VRM)	kas pusmetį
2.	Forma Nr.1-A "Ataskaita apie užregistruotus ir neišaiškintus nusikaltimus Lietuvos Respublikoje"	kas mėnesį
3.	Forma 1-G "Ataskaita apie nusikaltimus, padarytus Lietuvos Respublikoje"	kas pusmetį
4.	Forma 1-GS “Ataskaita apie padarytus ir išnagrinėtus nusikaltimus Lietuvos Respublikoje”	kas pusmetį
5.	Forma 2 "Ataskaita apie asmenis, padariusius nusikaltimus Lietuvos Respublikoje"	kas pusmetį
6.	Forma 2-E "Ataskaita apie PK išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų, padarytų Lietuvos Respublikoje"	kas mėnesį
7.	Forma 2E "Duomenys apie PK išnagrinėtus pareiškimus ir pranešimus dėl nusikaltimų, padarytų Lietuvos Respublikoje"	kas mėnesį
8.	Forma Nr.4 "Ataskaita apie policijos komisariatų operatyvinės paieškos darbo rezultatus" (VRM)	kas pusmetį
9.	Forma 4Ž "Duomenys apie policijos komisariatų jėgų ir priemonių panaudojimo rezultatus kovoje su kriminaliniais nusikaltimais"	kas mėnesį
10.	Forma 14Ž "Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus"	kas ketvirtį
11.	Forma 14ŽP "Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus"	kas ketvirtį
12.	Forma 14Ž APSK “Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus”	kas ketvirtį
13.	Forma KELP "Duomenys apie autotransporto vagystes, padarytas Lietuvos Respublikoje"	kas mėnesį
14.	Forma SP "Duomenys apie užregistruotus ir išnagrinėtus nusikaltimus sumarinio proceso tvarka"	kas ketvirtį
15.	Forma EKS "Duomenys apie mokslinių-techninių priemonių panaudojimą Lietuvos Respublikos policijos komisariatuose išaiškinant nusikaltimus"	kas ketvirtį
16.	Forma ENTT-1 "Duomenys apie policijos komisariatų darbo rezultatus pagal ekonominių nusikaltimų tyrimo tarnybą"	kas mėnesį
17.	Forma AI "Duomenys apie apylinkės inspektorių atliktą darbą išaiškinant nusikaltimus"	kas ketvirtį
18.	Forma VPV "Duomenys apie nusikaltimus, padarytus viešose vietose"	kas mėnesį
19.	Forma 2ŽT "Duomenys apie nusikalstamumą"	kas mėnesį
20.	Forma BS "Duomenys apie užregistruotus nusikaltimus bei priimtus sprendimus"	kas ketvirtį
21.	Forma 2-ŽP (prokuratūra) "Duomenys apie užregistruotus, išaiškintus ir neišaiškintus nusikaltimus"	kas mėnesį
22.	Forma SPV - 1-8 "Duomenys apie užregistruotus nusikaltimus ir juos padariusius asmenis pagal atskiras kategorijas"	kas pusmetį
23.	Forma KD (sutrumpintas ekranas)	kas ketvirtį

[266] Informatikos ir ryšių departamento prie VRM sudaromų ataskaitų ir duomenų išdavimo tabelis. Sudarė Statistikos skyrius 2001 m. birželio 25 d.

24.	Forma PLĖŠ "Duomenys apie užregistruotus ir išaiškintus plėšimus"	kas mėnesį
25.	Forma NARK "Duomenys apie nusikaltimus, susijusius su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis"	kas mėnesį
26.	Forma 2Ž APSK "Duomenys apie užregistruotus nusikaltimus"	kas mėnesį
27.	Forma VPV-1 “Duomenys apie nusikaltimus, padarytus viešose vietose ir gatvėse”	kas mėnesį
28.	Forma STT-2 “Duomenys apie nusikaltimus valstybės tarnybai”	kas mėnesį
29.	Forma ONTT “Duomenys apie nusikalstamumą”	kas mėnesį
30.	Forma 1Ž “Duomenys apie nusikalstamumą”	kas mėnesį
31.	Forma 2ŽT “Duomenys apie užregistruotus ir neišaiškintus nusikaltimus”	kas mėnesį
32.	Forma EKRANAS “Duomenys apie nusikalstamumą”	kas mėnesį
33.	Forma BV “Duomenys apie nusikalstamumą Baltijos valstybėse”	kas mėnesį

3 pav. NKIS informacinė struktūra

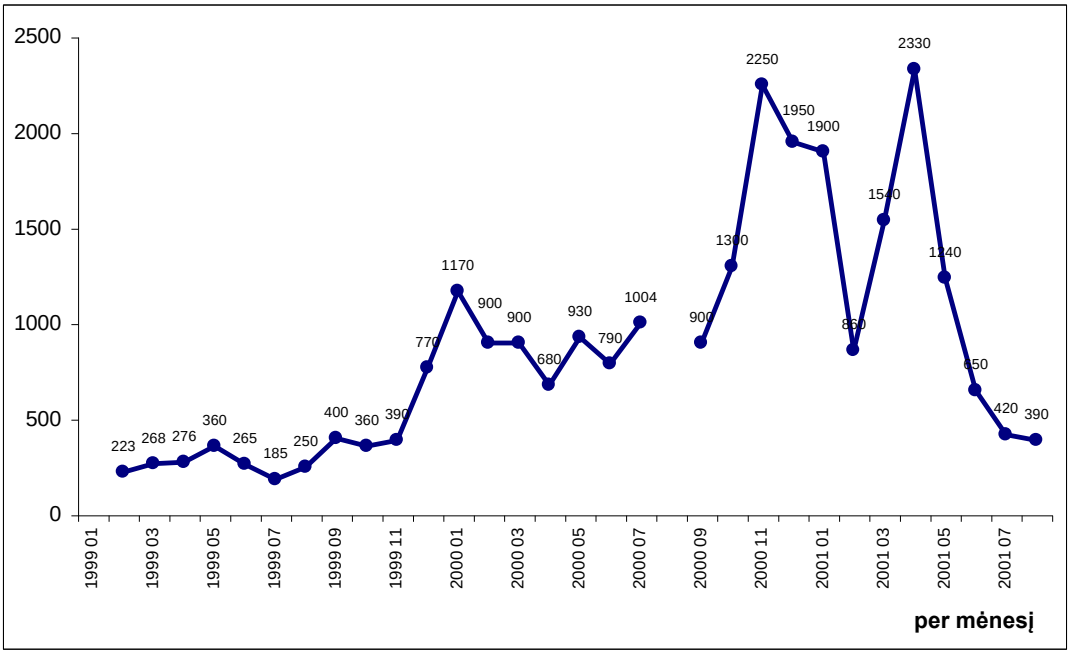

3 lentelė. Sąrašas statistinių ataskaitų, kurių duomenys pateikiami Automatizuotoje statistinėje informacinėje sistemoje ASIS

Eil. Nr.	Institucijos, ataskaitos pavadinimas
	Informatikos ir ryšių departamentas prie VRM:
1.	Duomenys apie užregistruotus ir išaiškintus nusikaltimus, padarytus Lietuvos Respublikoje (forma 2Ž-APSK);
2.	Duomenys apie asmenis, kaltinamus padarius nusikaltimus Lietuvos Respublikoje (forma 14-Ž);
3.	Duomenys apie nusikalstamumą Baltijos valstybėse (F-BV);
4.	Duomenys apie nusikalstamumo dinamiką Baltijos valstybėse (F-BV1);
	Policijos departamentas prie VRM:
5.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Profilaktinė įskaita;
6.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Nepilnamečiai;
7.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Administracinė praktika;
8.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Savivaldybių policijos struktūra;
9.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Komplektavimas;
10.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Skatinimas;
11.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Drausminės poveikio priemonės;
12.	Savivaldybių policijos tarnybinės veiklos rezultatų ataskaita. Materialinis techninis aprūpinimas;
	Kalėjimų departamentas prie Teisingumo ministerijos:
13.	Asmenų, laikomų Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose, suvestinė apskaita;
14.	Statistiniai analitiniai duomenys apie Kalėjimų departamento įstaigose atliktą auklėjamąjį darbą;
15.	Įstaigose esančių asmenų drausmė bei taikytos jų atžvilgiu drausminės priemonės;
16.	Paimtų draudžiamų daiktų, neteisėtų ryšių ir operatyvinės būklės Kalėjimų departamento įstaigose suvestiniai duomenys;
17.	Lėšos, išleistos asmenims, laikomiems Kalėjimų departamento įstaigose, išlaikyti 1 dieną;
18.	Kontingento darbo rodikliai;
19.	Valstybės įmonių prie pataisos darbų kolonijų gamybinės-ūkinės veiklos rodikliai;
20.	Ataskaita apie asmenis, esančius miestų ir rajonų pataisos inspekcijų įskaitoje;
	Teismų departamentas prie Teisingumo ministerijos:
21.	Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. A. Baudžiamųjų bylų procesas;
22.	Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. B. Bausmių rūšys. C. Teikimų nagrinėjimo rezultatai (pagal asmenų skaičių);

23.	Baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. C. Teikimų nagrinėjimo rezultatai (pagal asmenų skaičių);
24.	Akivaizdžių nusikaltimų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. A. Sumarinis procesas;
25.	Akivaizdžių nusikaltimų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. B. Teisėjų veiksmai, atliekant kvotą;
26.	Akivaizdžių nusikaltimų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo I instancijos teisme ataskaita. C. Bausmės rūšys;
27.	Lentelė apie išteisintus asmenis;
28.	Ataskaita dėl amnestijos taikymo. Suminė;
29.	Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo ataskaita;
30.	Ataskaita apie valstybinės mokesčių inspekcijos sprendimų ir nutarimų vykdymą;
31.	Antstolių darbo ataskaita;
	Generalinė prokuratūra:
32.	Statistinė ataskaita apie tardymo darbą. Pirmas skirsnis. Baigtos bylos be pakartotinai baigtų;
33.	Ataskaita apie pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus išnagrinėjimo rezultatus;
	Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
34.	Demografiniai duomenys;
35.	Savižudybės;
36.	Migracija: atvykusių gyventojų skaičius;
37.	Bedarbių skaičius. Statistikos departamento tyrimų duomenys;

4 pav. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro svetainės internete lankomumas

II priedas. NKIS komponento "Kriminologinė statistika" vieno tinklapio - Tyčiniai nužudymai (su pasikėsinimais) - vaizdas

Tyčiniai nužudymai (su pasikėsinimais)[267]

(Nusikaltimai, kuriuos tiria kriminalinė policija)

Premeditated murders (and attempts)

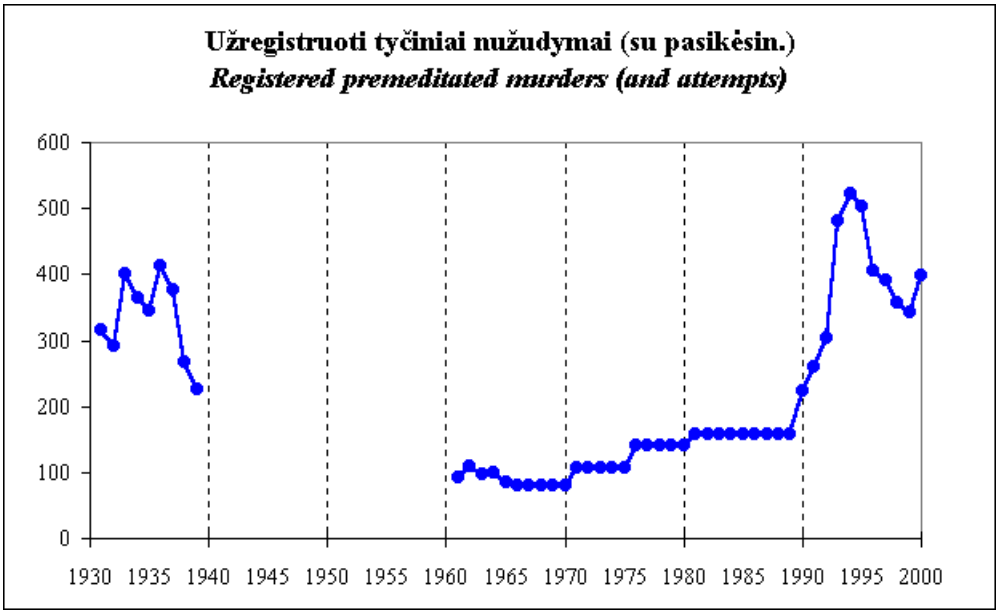
(Crimes, investigated by the criminal police)

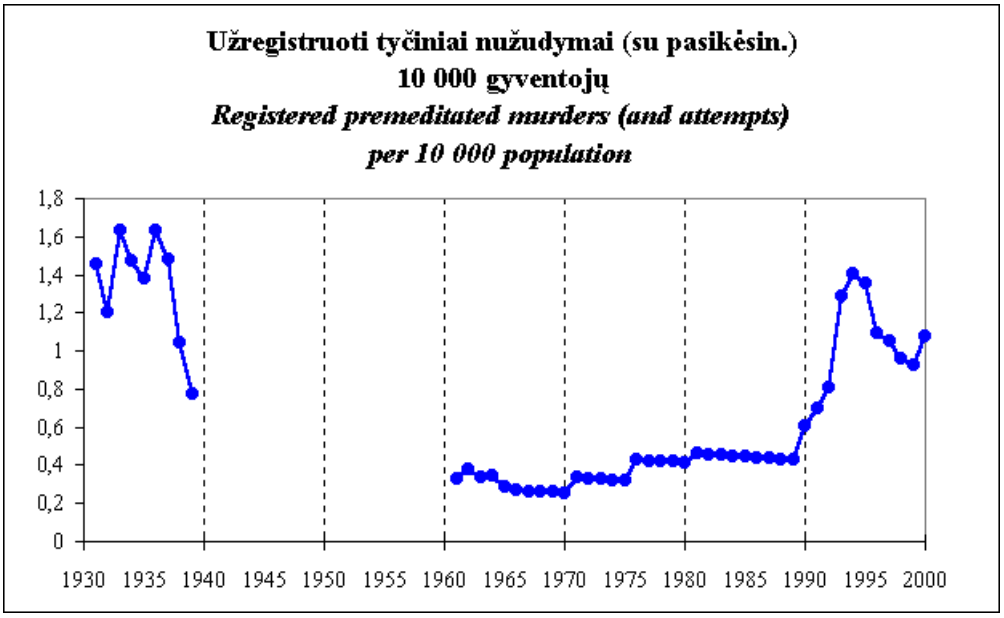
Metai / *Years*	**1930**	**1931**	**1932**	**1933**	**1934**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*		316	291	401	364
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*		1,45	1,20	1,63	1,47
Metai / *Years*	**1935**	**1936**	**1937**	**1938**	**1939**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	344	413	377	268	226
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	1,38	1,64	1,48	1,04	0,77
Metai / *Years*	**1960**	**1961**	**1962**	**1963**	**1964**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*		93	109	98	100
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*		0,33	0,38	0,34	0,34
Metai / *Years*	**1965**	**1966**	**1967**	**1968**	**1969**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	86	80[1]	80[1]	80[1]	80[1]
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,29	0,27	0,26	0,26	0,26
Metai / *Years*	**1970**	**1971**	**1972**	**1973**	**1974**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	80[1]	106[2]	106[2]	106[2]	106[2]
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,25	0,33	0,33	0,33	0,32
Metai / *Years*	**1975**	**1976**	**1977**	**1978**	**1979**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	106[2]	142[3]	142[3]	142[3]	142[3]
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,32	0,43	0,42	0,42	0,42

[267] Tinklapio adresas: http://www.nplc.lt/stat/nus/nus11.htm (2001 m. birželio 20 d.).

Metai / *Years*	**1980**	**1981**	**1982**	**1983**	**1984**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	142[3]	158[4]	158[4]	158[4]	158[4]
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,42	0,46	0,46	0,45	0,45
Metai / *Years*	**1985**	**1986**	**1987**	**1988**	**1989**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	158[4]	157[5]	157[5]	157[5]	157[5]
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,45	0,44	0,43	0,43	0,43
Metai / *Years*	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	224	260	303	480	523
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	0,60	0,69	0,81	1,29	1,41
Metai / *Years*	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	502	405	391	356	343
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	1,35	1,09	1,06	0,96	0,93
Metai / *Years*	**2000**				
Užregistruota nusikaltimų *Registered crimes*	398				
Nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų *Number of crimes per 10 000 population*	1,08				

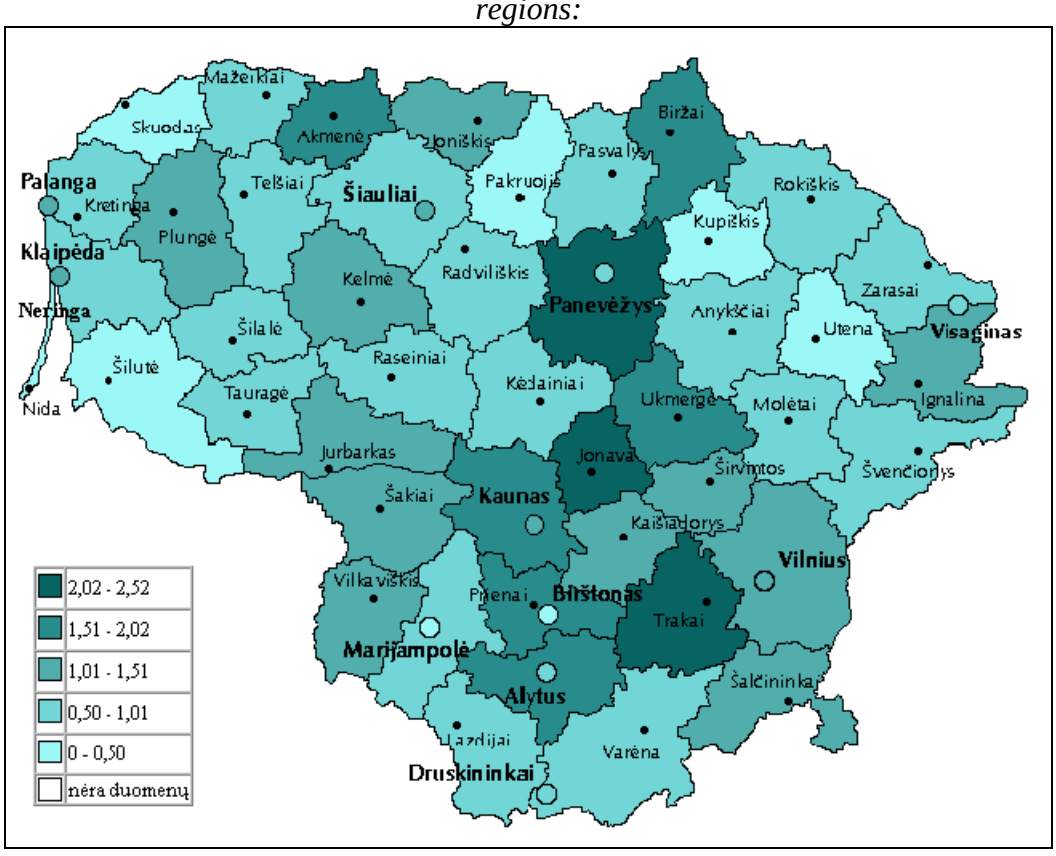
Pastaba: [1], [2], [3], [4], [5] - vidutiniškai per vienerius penkmečio metus.
Note: *[1], [2], [3], [4], [5] - average, calculated from 5 years period.*

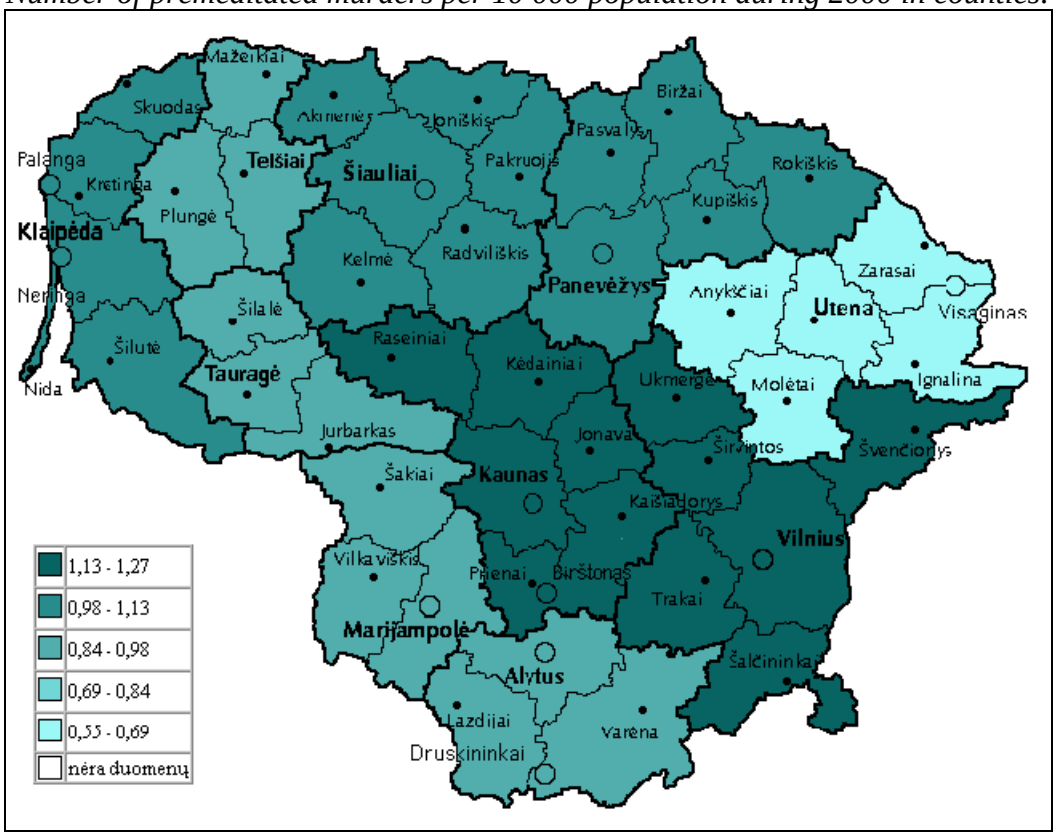

Užregistruota tyčinių nužudymų10 000 gyventojų per 2000 metus miestuose, rajonuose:

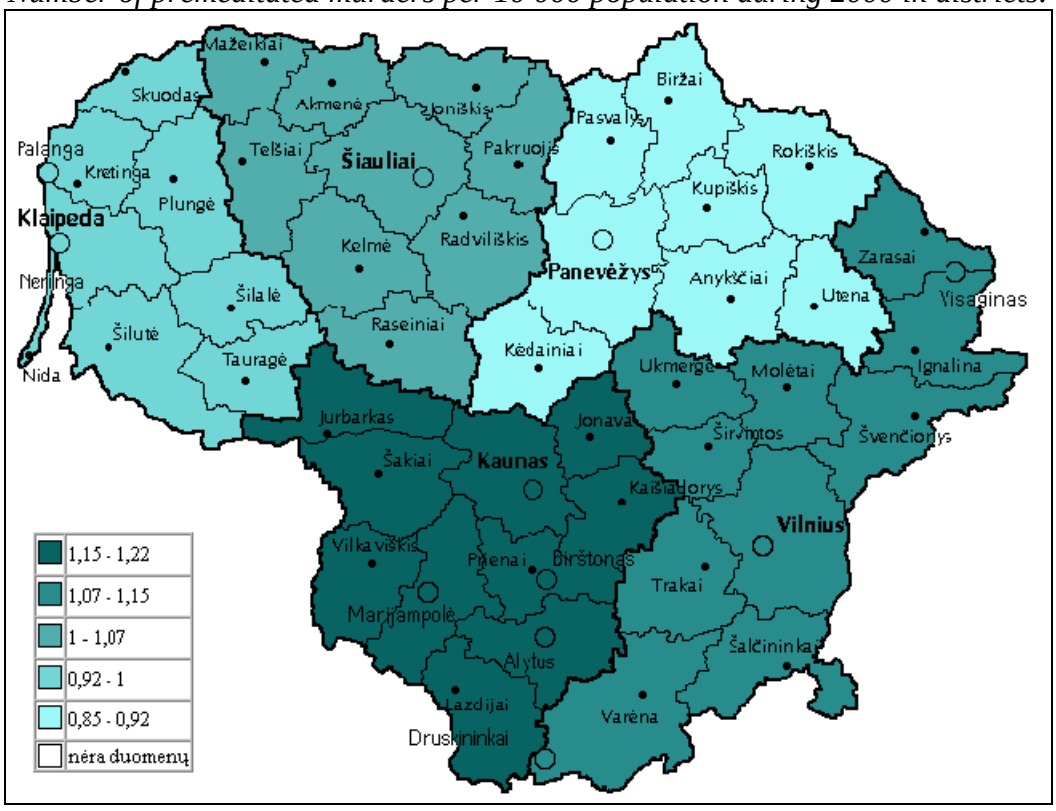
Number of premeditated murders per 10 000 population during 2000 in cities-regions:

Užregistruota tyčinių nužudymų10 000 gyventojų per 2000 metus apskrityse:
Number of premeditated murders per 10 000 population during 2000 in counties:

Užregistruota tyčinių nužudymų10 000 gyventojų per 2000 metus apygardose:
Number of premeditated murders per 10 000 population during 2000 in districts:

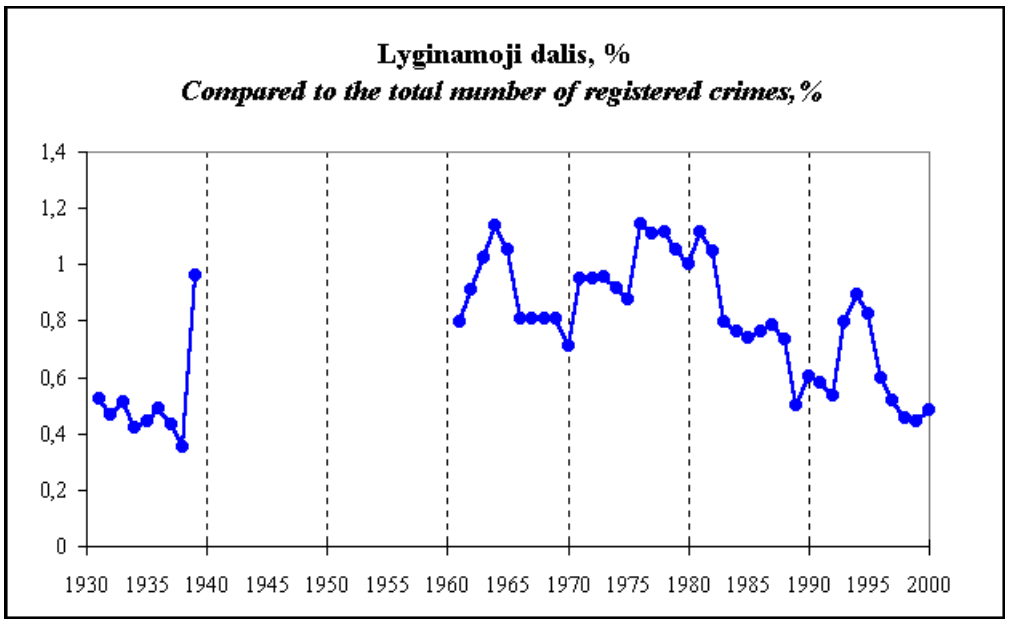
Išsamesnė informacija - žr. "Automatizuota statistika", Informatikos ir ryšių departamento prie VRM ataskaitose.
See more in Automated statistics (statistical reports of the Department of Informatics and Communications under the Ministry of Internal Affairs).

Lyginamoji dalis visų užregistruotų nusikaltimų atžvilgiu, %
Compared to the total number of registered crimes, %

Metai / *Years*	**1930**	**1931**	**1932**	**1933**	**1934**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*		0,52	0,47	0,51	0,42
Metai / *Years*	**1935**	**1936**	**1937**	**1938**	**1939**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,44	0,49	0,43	0,35	0,96
Metai / *Years*	**1960**	**1961**	**1962**	**1963**	**1964**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*		0,79	0,91	1,03	1,14
Metai / *Years*	**1965**	**1966**	**1967**	**1968**	**1969**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	1,05	0,81[1]	0,81[1]	0,81[1]	0,81[1]
Metai / *Years*	**1970**	**1971**	**1972**	**1973**	**1974**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,71	0,95	0,95	0,96	0,91
Metai / *Years*	**1975**	**1976**	**1977**	**1978**	**1979**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,88	1,15	1,11	1,12	1,05
Metai / *Years*	**1980**	**1981**	**1982**	**1983**	**1984**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	1,00	1,12	1,05	0,80	0,76
Metai / *Years*	**1985**	**1986**	**1987**	**1988**	**1989**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,74	0,76	0,78	0,74	0,50
Metai / *Years*	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,60	0,58	0,54	0,79	0,89
Metai / *Years*	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,83	0,60	0,52	0,46	0,44

Metai / *Years*	**2000**				
Lyginamoji dalis, % *Compared to the total number of registered crimes, %*	0,48				

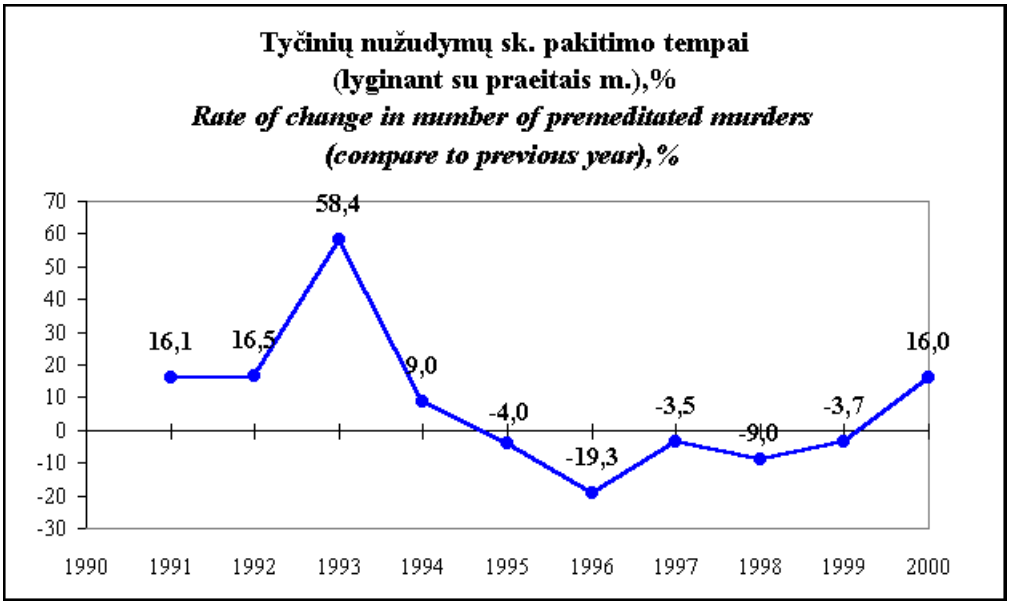
Pastaba: [1] - vidutiniškai per vienerius penkmečio metus.
Note: [1] *- average, calculated from 5 years period.*

Nusikaltimų skaičiaus pakitimo tempai
Rate of change in number of crimes

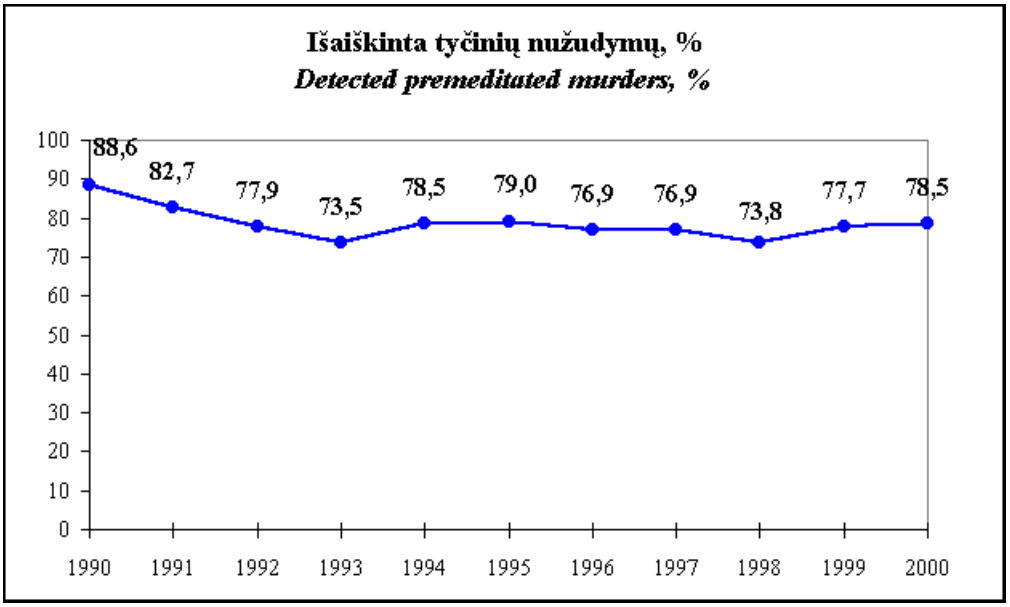
Metai / *Years*	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.) *Rate of change in number of crimes (compare to previous year)*		36	43	177	43
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.), % *Rate of change in number of crimes (compare to previous year), %*		16,1	16,5	58,4	9,0
Metai / *Years*	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.) *Rate of change in number of crimes (compare to previous year)*	-21	-97	-14	-35	-13
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.), % *Rate of change in number of crimes (compare to previous year), %*	-4,0	-19,3	-3,5	-9,0	-3,7

Metai / *Years*	**2000**				
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.) *Rate of change in number of crimes (compare to previous year)*	55				
Nusikaltimų sk.pakitimo tempai (lyginant su praeitais m.), % *Rate of change in number of crimes (compare to previous year), %*	16,0				

Išaiškinta nusikaltimų
Detected crimes

Metai / *Years*	**1990**	**1991**	**1992**	**1993**	**1994**
Išaiškinta nusikaltimų, % *Detected crimes, %*	88,6	82,7	77,9	73,5	78,5
Metai / *Years*	**1995**	**1996**	**1997**	**1998**	**1999**
Išaiškinta nusikaltimų, % *Detected crimes, %*	79	76,9	76,9	73,8	77,7
Metai / *Years*	**2000**				
Išaiškinta nusikaltimų, % *Detected crimes, %*	78,5				

Šių duomenų byla Microsoft Excel 97 ir 5.0/95 formatu.

The data file in Microsoft Excel 97 & 5.0/95 format.

Duomenys gauti iš Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos, iš Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir iš publikuotų mokslinių darbų:
1) Smaliukas J., Urbelienė J. Nusikalstamumo raida Lietuvoje 1918-1993 m. / Vilnius, 1994, p. 6, 19, 23.
2) VRM ataskaitos - Duomenys apie nusikalstamumą per 1990, ..., 2000 metų 12 mėnesių Lietuvos Respublikoje (Forma 1-Ž).
3) VRM ataskaita "Duomenys apie užregistruotus ir išaiškintus nusikaltimus, padarytus Lietuvos Respublikoje per 2000 m. 12 mėnesių (Forma 2Ž-APSK)".

The statistic data is received *from Ministry of Internal Affairs of the Lithuanian Republic, from Department of Statistics and from published scientific works:*
1) Smaliukas J., Urbelienė J. Development of Crime in Lithuania during 1918-1993 / Vilnius, 1994, p. 6, 19, 23. (In Lithuanian)
2) Reports of Ministry of Internal Affairs - Crime statistics in Lithuanian Republic during 12 month in 1990, ..., 2000 (1-Ž form)
3) Report of Ministry of Internal Affairs - Data on the recorded and detected crimes committed in the Republic of Lithuania during 12 month in 2000 (form 2Ž-APSK).

© 1999-2001 Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras (NPLC)

© 1999-2001 Centre for Crime Prevention in Lithuania (CCPL)

Redaguota: 2001-06-20

Last edited: 20-06-2001

III priedas. Kriminogeninės situacijos Panevėžyje įvertinimas

Analitinė medžiaga
(priedas prie kriminologinės ekspertų išvados)

Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras (NPLC)

Vilnius , 2000 11 29

Kriminogeninės situacijos Panevėžyje tyrimas ir įvertinimas reikalauja atsakyti į šiuos klausimus:

1) Kokia yra dabartinė kriminogeninė situacija Panevėžyje? Ar ši situacija, išskyrus rezonansinius nusikaltimus, yra dar kuo nors ypatinga Lietuvos kontekste? Jei taip, tai kuo ji ypatinga?

2) Kokios yra kriminogeninės situacijos Panevėžyje kitimo tendencijos? Ar jos kuo nors išsiskiria Lietuvos kontekste? Kokius pokyčius galima prognozuoti, jei kriminogeninę situaciją veikiantys faktoriai išliks tokie pat kaip dabar, ir nieko naujo nebus daroma situacijai pagerinti.

3) Kokios yra nusikalstamumo (ypač organizuoto) priežastys ir sąlygos?

Atsakyti į šiuos klausimus iš dalies padeda statistinė informacija ir jos apdorojimo galimybės, esančios Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centro tarpžinybinėje kriminologinėje informacinėje sistemoje ir veikiančioje internete (adresas: **www.nplc.lt**). Prieduose III - 1-20 pateikta informacija yra gauta panaudojant šią informacinę sistemą. Kadangi kriminologinis tyrimas turi būti atliktas per 2 savaites, tai iš esmės jis gali remtis tik turima arba greitai gaunama statistine informacija. Statistinė informacija netiksliai atspindi objektyvią tikrovę, tačiau, nesiremiant statistika, kriminologinis tyrimas ir įvertinimas iš esmės būtų tik konkretaus tyrėjo nuomonė. Statistiniai duomenys moksliniam tyrimui suteikia dalinai objektyvų pagrindą.

Nusikalstamumo būklės ypatybės.

Remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos forma 2Ž-APSK duomenimis per šių metų 10 mėnesių ir apskaičiavus jų reikšmes dešimčiai tūkstančių gyventojų[268], galime pastebėti šias Panevėžio ypatybes:

1. Didžiausias nusikalstamumo lygis yra Panevėžio rajone 343, Panevėžio mieste mažesnis 189, Lietuvoje182 (žr. III-1 priedas).
2. Daugiausiai padidėjo užregistruotų nusikaltimų, lyginant su praėjusių metų atitinkamu periodu, Panevėžio rajone +111, Panevėžio mieste sumažėjo -8,75 , Lietuvoje padidėjo +10,5 (žr. III-2 priedas).
3. Neišaiškintų nusikaltimų skaičius yra vienas iš didžiausių Panevėžio rajone 205, Panevėžio mieste 120, Lietuvoje 107 (žr. III-3 priedas).

[268] Duomenys apie užregistruotus ir išaiškintus nusikaltimus, padarytus Lietuvos Respublikoje (Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinė ataskaita forma 2Ž-APSK). Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS //Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras http://www.nplc.lt:8000/nplis/ (2000 m. lapkričio 27).

4. Išaiškintų nusikaltimų, kuriuos padarė nepilnamečiai, skaičius taip pat yra didžiausias Panevėžio rajone 56, Panevėžio mieste 13, Lietuvoje 12 (žr. III-4 priedas).
5. Užregistruotų sunkių nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, skaičius Panevėžio rajone yra didžiausias 61, Panevėžio mieste 40, Lietuvoje 37 (žr. III-5 priedas).
6. Išaiškintų nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, padarytų grupės asmenų, skaičius Panevėžio rajone yra didžiausias 54, Panevėžio mieste 13, Lietuvoje 15 (žr. III-6 priedas).
7. Užregistruotų vagysčių daugiausiai yra Panevėžio rajone 258, Panevėžio mieste 119, Lietuvoje 119 (žr. III-7 priedas). Tai savaime suprantamas faktas, nes absoliuti dauguma visų užregistruotų nusikaltimų Lietuvoje yra turtiniai.
8. Užregistruotų privataus turto vagysčių, įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, skaičius Panevėžio rajone yra vienas iš didžiausių 44, Panevėžio mieste 23, Lietuvoje 20 (žr. III-8 priedas).
9. Užregistruotų turto prievartavimų skaičius yra vienas iš didžiausių jau Panevėžio mieste 1,65 , o rajone - vienas iš mažiausių 0,24, Lietuvoje 0,46 (žr. III-9 priedas).
10. Užkardyta nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, skaičius vienas iš didžiausių yra Panevėžio rajone 9,4, mieste 5,5 , o Lietuvoje 4,1 (žr. III-10 priedas). Skirtingai nuo ankstesnių Panevėžio rajono ypatybių, šis skaičius charakterizuoja rajoną teigiamai.

Remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos (forma 14-Ž) duomenimis per šių metų 9 mėnesius ir apskaičiavus jų reikšmes dešimčiai tūkstančių gyventojų[269], galime pastebėti, kad išaiškintų asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, skaičius vienas iš didžiausių yra Panevėžio rajone 67,6, mieste 41,5 , o Lietuvoje 50 (žr. III-11 priedas).

Kitų tyrimui aktualių rodiklių reikšmės čia nepateikiamos, nes jos nėra ypatingos kitų miestų ir rajonų atitinkamų rodiklių kontekste.

Nusikalstamumo kitimo tendencijų ypatybės.

Remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos (forma EKRANAS) duomenimis[270] per 1996 - 1999 metus bei per šių metų 10 mėnesių, galime pastebėti, kad:

1. Užregistruotų nusikaltimų skaičius 10 000 gyventojų per 1996 - 1998 metus Panevėžio mieste ir rajone buvo truputį didesnis, negu Lietuvoje. Tačiau 1999 metais ir per šių metų 10 mėnesių Panevėžio rajone registruotų nusikaltimų skaičius didėjo ir atsiskyrė nuo bendros Lietuvos tendencijos (žr. III-12 priedas 1 pav.).
2. Užregistruotų tyčinių nužudymų 10 000 gyventojų Panevėžio mieste per nagrinėjamą periodą visada buvo mažiau, negu Lietuvoje, o Panevėžio rajone - daugiau, išskyrus 1998 ir 1999 metus (III-16 priedas 7 pav.).

---

[269] Duomenys apie asmenis, padariusius nusikaltimus Lietuvos Respublikoje (Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinė ataskaita forma 14-Ž). Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS //Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras http://www.nplc.lt:8000/nplis/ (2000 m. lapkričio 27).

[270] Duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinė ataskaita forma EKRANAS). Kriminologinė statistika //Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras http://www.nplc.lt/stat/atas/ird/ekr/ekr.htm (2000 m. lapkričio 27).

3. Užregistruotų turto prievartavimų 10 000 gyventojų Panevėžio mieste per nagrinėjamą periodą visada buvo daugiau, negu Lietuvoje, o Panevėžio rajone - panašiai kaip Lietuvoje (III-20 priedas 9 pav.). Panevėžio mieste turto prievartavimų nors ir mažėja, tačiau užregistruojama gerokai daugiau negu Lietuvoje.

Kitų analizuotų ir tyrimui aktualių rodiklių reikšmės čia nepateikiamos, nes jos nėra ypatingos kitų miestų ir rajonų atitinkamų rodiklių kontekste.

Įvertinimas.

Vertinimo pagrindas: duomenys 64 žemėlapiuose ir 70 lentelių, apimantys daugumą pagrindinių nusikalstamumo, teisėsaugos institucijų veiklos, socialinių, ekonominių ir demografinių rodiklių[271].

Panevėžio miesto nusikalstamumo būklė ir dinamika, skirtingai negu akcentuojama žiniasklaidoje, iš esmės niekuo neišsiskiria (neskaitant kelių rezonansinių nusikaltimų). Tačiau Panevėžio rajono registruoto nusikalstamumo būklė itin bloga pagal keletą pagrindinių rodiklių, kurie charakterizuoja ne tik esamą padėtį, bet ir tikėtiną tos padėties blogėjimą ateityje. Panevėžio rajone per 2000 m. 10 mėnesių yra didžiausias nusikalstamumo lygis ir didžiausias nusikalstamumo padidėjimas 10 000 gyventojų (III-1,2 priedai). Jeigu nusikalstamumą sąlygojančių aplinkybių visuma nesikeis, ateityje Panevėžio rajonas turėtų dar labiau išsiskirti iš kitų miestų ir rajonų pagal užregistruotų nusikaltimų skaičių 10 000 gyventojų.

Nors Panevėžio rajone per 2000 m. 10 mėnesių yra daugiausiai neišaiškintų nusikaltimų 10 000 gyventojų (III-3 priedas), tačiau nusikaltimų išaiškinimo procentas 40,6 % yra labai artimas išaiškintų nusikaltimų procentui Lietuvoje 40,2 % (III-12 priedas 2 pav.). Išaiškintų nusikaltimų skaičius 10 000 gyventojų Panevėžio rajone 140,1 yra vienas iš didžiausių (mieste 71,3 , Lietuvoje 72,1). Atitinkamai išaiškintų asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, skaičius 10 000 gyventojų Panevėžio rajone yra vienas iš didžiausių (III-11 priedas). Išaiškintų sunkių nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, procentas Panevėžio rajone per keletą praėjusių metų yra gerokai didesnis negu Lietuvoje (III-13 priedas 4 pav.). Taigi, viena iš pagrindinių policijos funkcijų - nusikaltimų išaiškinimas - Panevėžio rajone - viena iš geriausių. Kuo didesnis išaiškintų nusikaltimų skaičius, tuo didesnis yra darbo krūvis ypač tardytojams ir kvotėjams. Vidutinis darbo krūvis vienam tardymo, kvotos darbuotojui pagal išaiškintas bylas Panevėžio rajone padidėjo nuo 29,9 (artimas Lietuvai 29,2) 1999 metais iki 36,4 (Lietuvoje 24,7) per 2000 m. 10 mėnesių (III-14 priedas 5 pav.). Policijos darbuotojų skaičius 10 000 gyventojų pagal Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos (forma EKRANAS) duomenis per šių metų 10 mėnesių Panevėžio rajone yra 32,1 , Lietuvoje 35,5, o Panevėžio mieste net 42,6 (III-14 priedas 6 pav.). Galima prognozuoti, kad esant tokioms tendencijoms ir nepadidinus darbuotojų skaičiaus, Panevėžio rajone artimiausiu metu sumažės išaiškintų nusikaltimų procentas, t.y. atsiras papildomas faktorius, didinantis nusikalstamumą.

Kas lemia tokį didelį nusikalstamumo lygį Panevėžio rajone? Dalinė socialinių, ekonominių, demografinių rodiklių analizė rodo, kad Panevėžio rajone oficialus nedarbo lygis 2000 m. lapkričio 1 dieną buvo vienas iš didžiausių 20,3 %, Panevėžio mieste 14,5 %, Lietuvoje 11,7 % (III-17 priedas)[272]. Atvykusių gyventojų skaičius (kriminogeninis faktorius) per 1999 metus Panevėžio rajone 10 000

[271] Čia nepateikiami.

[272] Nedarbo lygio žemėlapis, gautas iš Lietuvos darbo biržos: http://www.ldb.lt/sit.htm (2000 m. lapkričio 27).

gyventojų taip pat buvo vienas iš didžiausių 328,3, Lietuvoje 162 (III-18 priedas)[273]. Savižudybių skaičius - neigiamos socialinės, psichologinės atmosferos indikatorius - per 1999 metus Panevėžio rajone 10 000 gyventojų buvo vienas iš didžiausių 8,4 , Lietuvoje 4,2 (III-19 priedas)[274]. Taigi, kriminogeninę socialinę aplinką charakterizuojantys faktoriai Panevėžio rajone ne didžiausi (nors ir jiems artimi), tačiau nusikalstamumo lygis ir jo absoliutus didėjimas 10 000 gyventojų - didžiausi.

Kas lemia didžiausią nusikalstamumo lygį būtent Panevėžio rajone? Didžiausias registruoto nusikalstamumo skaičius gali būti siejamas tiek su realiai blogesne kriminogenine padėtimi Panevėžio rajone, tiek ir su aktyvesne nusikalstamumo registracija (didesne latentinės nusikalstamumo dalies registracija), tiek ir su abiejų šių faktorių kompleksu.

Tyčiniai nužudymai yra viena iš mažiausiai latentiškų nusikaltimų rūšių, leidžiančių nors ir labai apytiksliai įverti nusikalstamumo latentiškumą. Per šių metų 10 mėnesių 10 000 gyventojų tyčinių nužudymų Panevėžio rajone yra nors ir daug, tačiau ne daugiausiai - 1,68, mieste - 0,6, Lietuvoje - 0,88 (III-15 priedas). Tačiau tyčinių nužudymų skaičiai yra statistiškai maži, su dideliais svyravimais laiko atžvilgiu (III-16 priedas 7 ir 8 pav.). Todėl jais remiantis negalima pakankamai įvertinti nusikalstamumo latentiškumo.

Išvados.

Apibendrinus, galima daryti išvadą, kad didžiausias nusikalstamumo lygis Panevėžio rajone yra sąlygotas didžiąja dalimi kriminogeninės socialinės aplinkos ir mažesne dalimi kitų papildomų, neaiškių faktorių. Viena iš versijų - tai geresnis nusikaltimų registravimas, gal būt sąlygotas Lietuvos valdžios institucijų padidinto dėmesio šiam regionui. Geresnė nusikaltimų apskaita, ypač jei ji lydima didesnio išaiškintų nusikaltimų skaičiaus, yra nusikalstamumą stabdantis veiksnys, tačiau didinantis oficialiai registruoto nusikalstamumo skaičius. Dėl kokių priežasčių Panevėžio rajone yra didžiausias nusikalstamumo lygis, remiantis vien turima statistika atsakyti tiksliai ir konkrečiai negalime.

Nusikalstamumo statistikos vertė žymiai sumažėja, jeigu reguliariai neatliekami viktimologiniai (nusikaltimų aukų) tyrimai. Lietuvos valdžios institucijų užsakymu iki šiol dar nebuvo atliktas nė vienas viktimologinis tyrimas. Iš dalies tokius tyrimus atliko (atlieka) pagal tarptautines programas Teisės institutas (1997 m. bei 2000 m.) ir Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras (1999 m.). Šių tyrimų tikslas buvo daugiau tarpvalstybinis nusikalstamumo bei jo aukų palyginimas ir mažiau pritaikytas Lietuvos problemoms spręsti (išskyrus 1999 m. tyrimą). Tik kompleksinė oficialiosios statistikos ir viktimologinių bei kitų tyrimų rezultatų analizė gali atsakyti į klausimą, kuriame mieste ar rajone nusikalstamumas didžiausias, kokios yra pagrindinės jo priežastys ir sąlygos. Tokius tyrimus reikėtų skatinti ir remti.

Priemonės nusikalstamumo lygiui mažinti.

Statistinis tyrimas nesuteikia pakankamai argumentų apie situacijos nenormalumo priežastis. Todėl negalima pasiūlyti specifinių, būtent Panevėžiui skirtų, priemonių. Iš šio tyrimo galima daryti išvadą, kad nusikalstamumo lygio padidėjimą

[273] Migracija: atvykusių gyventojų skaičius (Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys). Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS //Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras http://www.nplc.lt:8000/nplis/ (2000 m. lapkričio 27).

[274] Savižudybės (Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenys). Automatizuota statistinė informacinė sistema ASIS //Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras http://www.nplc.lt:8000/nplis/ (2000 m. lapkričio 27).

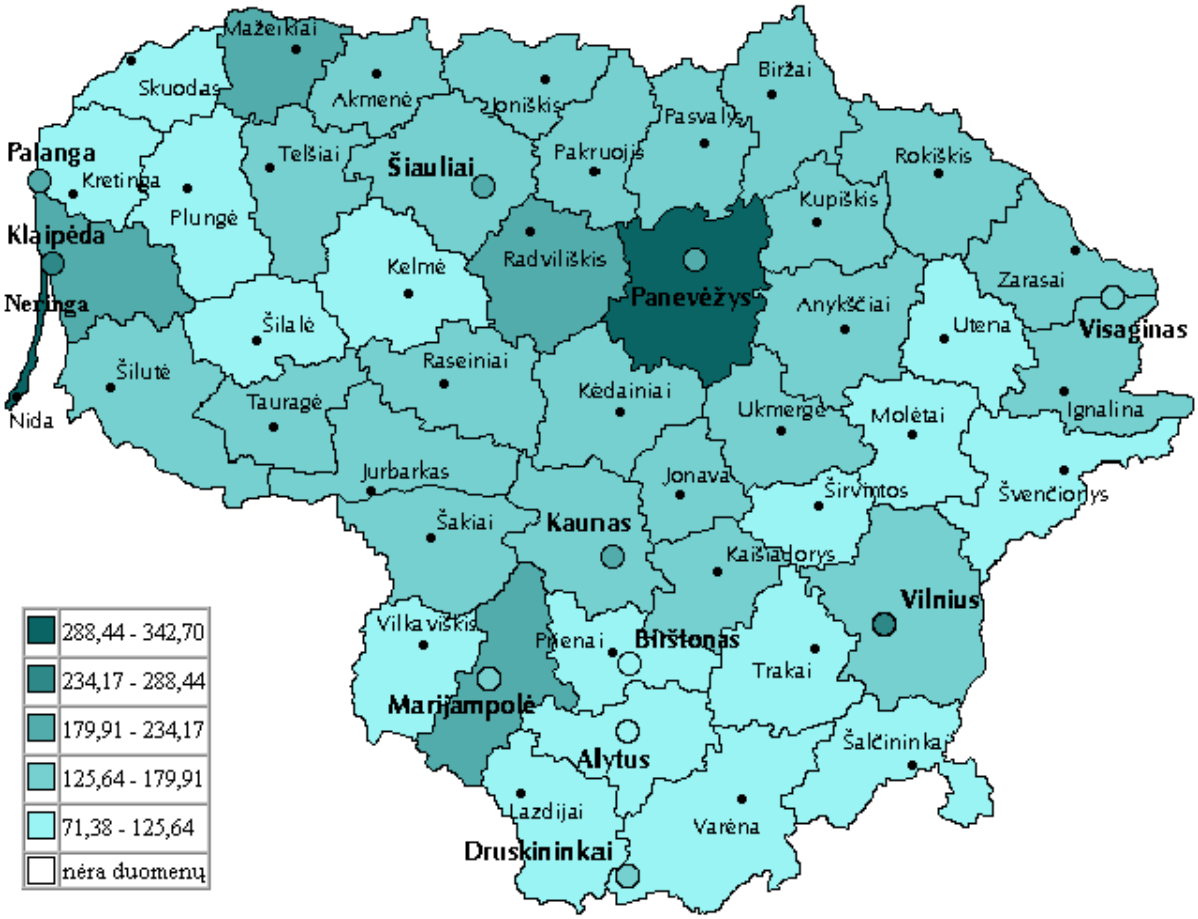
Panevėžio rajone sąlygojo objektyvios priežastys ir sąlygos - bloga socialinė, ekonominė situacija, - bei galbūt nenustatytos subjektyvios priežastys.

Nusikalstamumo lygio mažinimui Panevėžio rajone tinka dauguma pasaulyje žinomų ir išbandytų nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės programų bei priemonių, kurios minimizuoja nusikalstamumo priežastis ir sąlygas. Tik būtina pabrėžti, kad nekompleksinis, atskirų priemonių taikymas dažniausiai neduoda laukiamo rezultato. Nusikalstamumo prevencija, kaip augalas, duoda vaisių tik tada, kai yra tenkinamos visos būtiniausios sąlygos kartu.

2000 11 29 Parengė Alfredas Kiškis

III-1 priedas

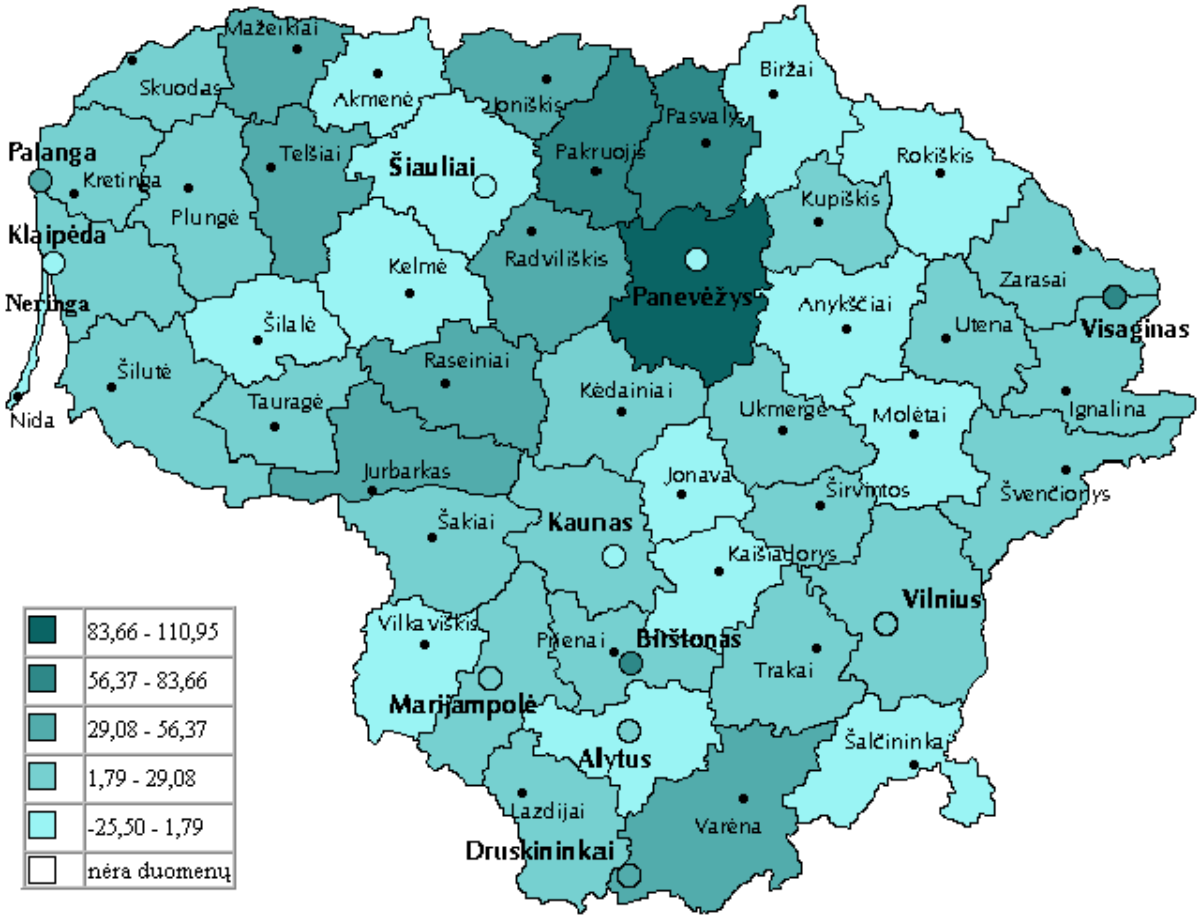
Pagal visas tarnybas užregistruota nusikaltimų 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**182,3**	**67411**
Vilniaus miestas	252,75	14.608
Kauno miestas	189,71	7.828
Klaipėdos miestas	262,14	5.307
Šiaulių miestas	193,84	2.841
Panevėžio miestas	188,79	2.524
Alytaus miestas	98,43	763
Marijampolės miestas	179,85	936
Palangos miestas	215,83	422
Neringos miestas	294,88	80
Druskininkų miestas	128,15	276
Birštono miestas	122,76	46
Visagino miestas	165,22	556
Vilniaus rajonas	164,46	1.466
Kauno rajonas	168,79	1.440
Akmenės rajonas	146,85	575
Alytaus rajonas	116,74	392
Anykščių rajonas	155,60	584
Biržų rajonas	152,93	581
Ignalinos rajonas	127,49	317
Jonavos rajonas	177,21	983
Joniškio rajonas	127,26	437
Jurbarko rajonas	133,18	539
Kaišiadorių rajonas	130,63	526
Kelmės rajonas	88,59	380
Klaipėdos rajonas	231,69	1.057
Šiaulių rajonas	127,88	677
Panevėžio rajonas	342,70	1.424
Marijampolės rajonas	187,11	953
Molėtų rajonas	111,26	291
Šalčininkų rajonas	86,02	340
Širvintų rajonas	111,20	240
Švenčionių rajonas	71,38	253
Trakų rajonas	107,83	862
Ukmergės rajonas	147,28	750
Varėnos rajonas	121,68	450
Zarasų rajonas	127,21	312
Lazdijų rajonas	110,03	358
Šakių rajonas	165,51	699
Prienų rajonas	100,85	393
Vilkaviškio rajonas	78,07	414
Kretingos rajonas	96,96	458
Šilutės rajonas	176,22	1.240
Skuodo rajonas	91,29	252
Plungės rajonas	109,87	631
Šilalės rajonas	113,26	378
Tauragės rajonas	165,41	926
Pakruojo rajonas	162,45	499
Radviliškio rajonas	187,40	1.017
Mažeikių rajonas	205,05	1.313
Raseinių rajonas	138,35	642
Telšių rajonas	170,63	1.047
Kupiškio rajonas	153,06	397
Pasvalio rajonas	172,22	627
Rokiškio rajonas	129,09	584
Utenos rajonas	105,12	561
Kėdainių rajonas	174,71	1.237

III-2 priedas

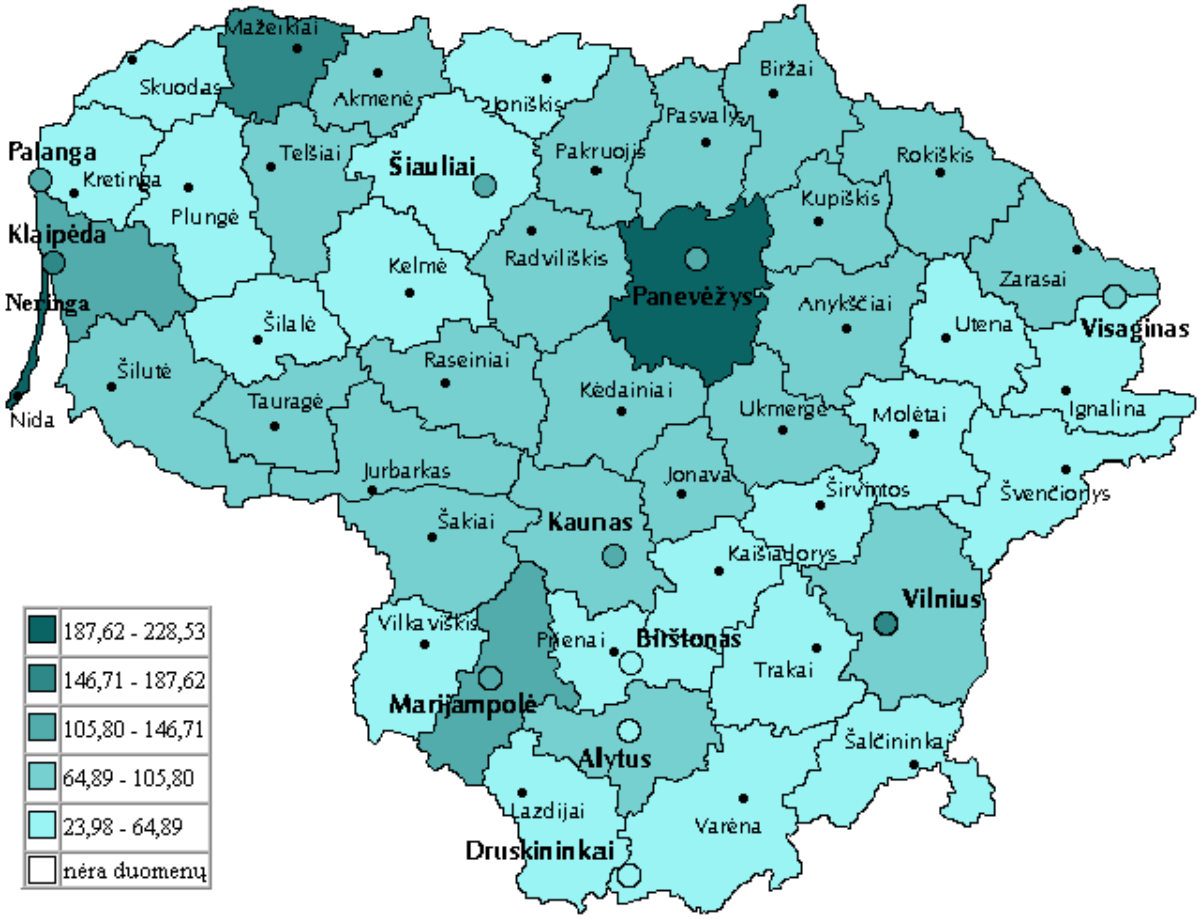
Užregistruotų nusikaltimų skaičiaus absoliutus didėjimas, mažėjimas, 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių, lyginant su praeitų metų atitinkamu laikotarpiu

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**10,47**	**3872**
Vilniaus miestas	12,41	717
Kauno miestas	-2,33	-96
Klaipėdos miestas	0,74	15
Šiaulių miestas	-11,94	-175
Panevėžio miestas	-8,75	-117
Alytaus miestas	5,03	39
Marijampolės miestas	28,63	149
Palangos miestas	45,52	89
Neringos miestas	-3,69	-1
Druskininkų miestas	39,93	86
Birštono miestas	72,06	27
Visagino miestas	71,61	241
Vilniaus rajonas	4,49	40
Kauno rajonas	14,53	124
Akmenės rajonas	-1,02	-4
Alytaus rajonas	-23,23	-78
Anykščių rajonas	-1,33	-5
Biržų rajonas	-2,63	-10
Ignalinos rajonas	6,84	17
Jonavos rajonas	-12,98	-72
Joniškio rajonas	30,87	106
Jurbarko rajonas	36,07	146
Kaišiadorių rajonas	-19,87	-80
Kelmės rajonas	-20,52	-88
Klaipėdos rajonas	3,73	17
Šiaulių rajonas	-25,50	-135
Panevėžio rajonas	110,95	461
Marijampolės rajonas	24,15	123
Molėtų rajonas	-1,53	-4
Šalčininkų rajonas	-23,78	-94
Širvintų rajonas	12,05	26
Švenčionių rajonas	16,65	59
Trakų rajonas	19,01	152
Ukmergės rajonas	28,87	147
Varėnos rajonas	35,69	132
Zarasų rajonas	20,39	50
Lazdijų rajonas	2,15	7
Šakių rajonas	25,81	109
Prienų rajonas	1,80	7
Vilkaviškio rajonas	-0,75	-4
Kretingos rajonas	2,54	12
Šilutės rajonas	12,51	88
Skuodo rajonas	3,26	9
Plungės rajonas	8,53	49
Šilalės rajonas	-3	-10
Tauragės rajonas	4,82	27
Pakruojo rajonas	73,90	227
Radviliškio rajonas	49,20	267
Mažeikių rajonas	34,05	218
Raseinių rajonas	30,82	143
Telšių rajonas	40,74	250
Kupiškio rajonas	26,99	70
Pasvalio rajonas	57,13	208
Rokiškio rajonas	-5,53	-25
Utenos rajonas	11,80	63
Kėdainių rajonas	17,80	126

III-3 priedas

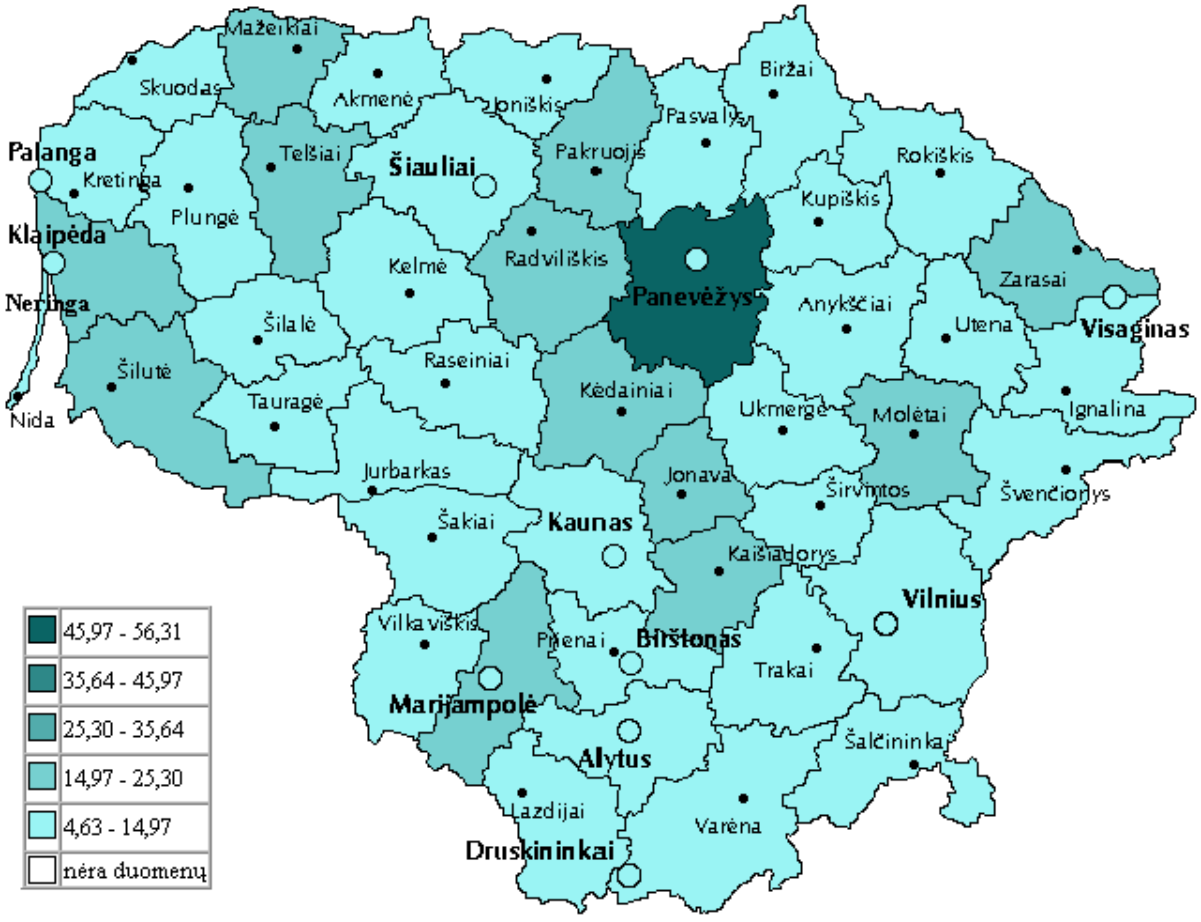
Neišaiškintų nusikaltimų skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**107,31**	**39689**
Vilniaus miestas	178,92	10.341
Kauno miestas	127,33	5.254
Klaipėdos miestas	159,20	3.223
Šiaulių miestas	108,96	1.597
Panevėžio miestas	120,27	1.608
Alytaus miestas	47,99	372
Marijampolės miestas	124,51	648
Palangos miestas	125,82	246
Neringos miestas	228,53	62
Druskininkų miestas	46,90	101
Birštono miestas	61,38	23
Visagino miestas	68,94	232
Vilniaus rajonas	84,59	754
Kauno rajonas	104,09	888
Akmenės rajonas	69,47	272
Alytaus rajonas	69,99	235
Anykščių rajonas	103,38	388
Biržų rajonas	97,39	370
Ignalinos rajonas	42,23	105
Jonavos rajonas	86,89	482
Joniškio rajonas	34,95	120
Jurbarko rajonas	66,46	269
Kaišiadorių rajonas	49,17	198
Kelmės rajonas	34,97	150
Klaipėdos rajonas	142,69	651
Šiaulių rajonas	54,21	287
Panevėžio rajonas	205,04	852
Marijampolės rajonas	119,96	611
Molėtų rajonas	50,09	131
Šalčininkų rajonas	30,11	119
Širvintų rajonas	48,19	104
Švenčionių rajonas	23,98	85
Trakų rajonas	51,42	411
Ukmergės rajonas	76,58	390
Varėnos rajonas	36,50	135
Zarasų rajonas	83,99	206
Lazdijų rajonas	44,56	145
Šakių rajonas	104,19	440
Prienų rajonas	58	226
Vilkaviškio rajonas	31,49	167
Kretingos rajonas	44,67	211
Šilutės rajonas	91,52	644
Skuodo rajonas	31,88	88
Plungės rajonas	50,49	290
Šilalės rajonas	33,56	112
Tauragės rajonas	91,46	512
Pakruojo rajonas	83,67	257
Radviliškio rajonas	80,52	437
Mažeikių rajonas	147,27	943
Raseinių rajonas	77,58	360
Telšių rajonas	101,20	621
Kupiškio rajonas	83,66	217
Pasvalio rajonas	90,64	330
Rokiškio rajonas	65,43	296
Utenos rajonas	55,84	298
Kėdainių rajonas	89,26	632

III-4 priedas

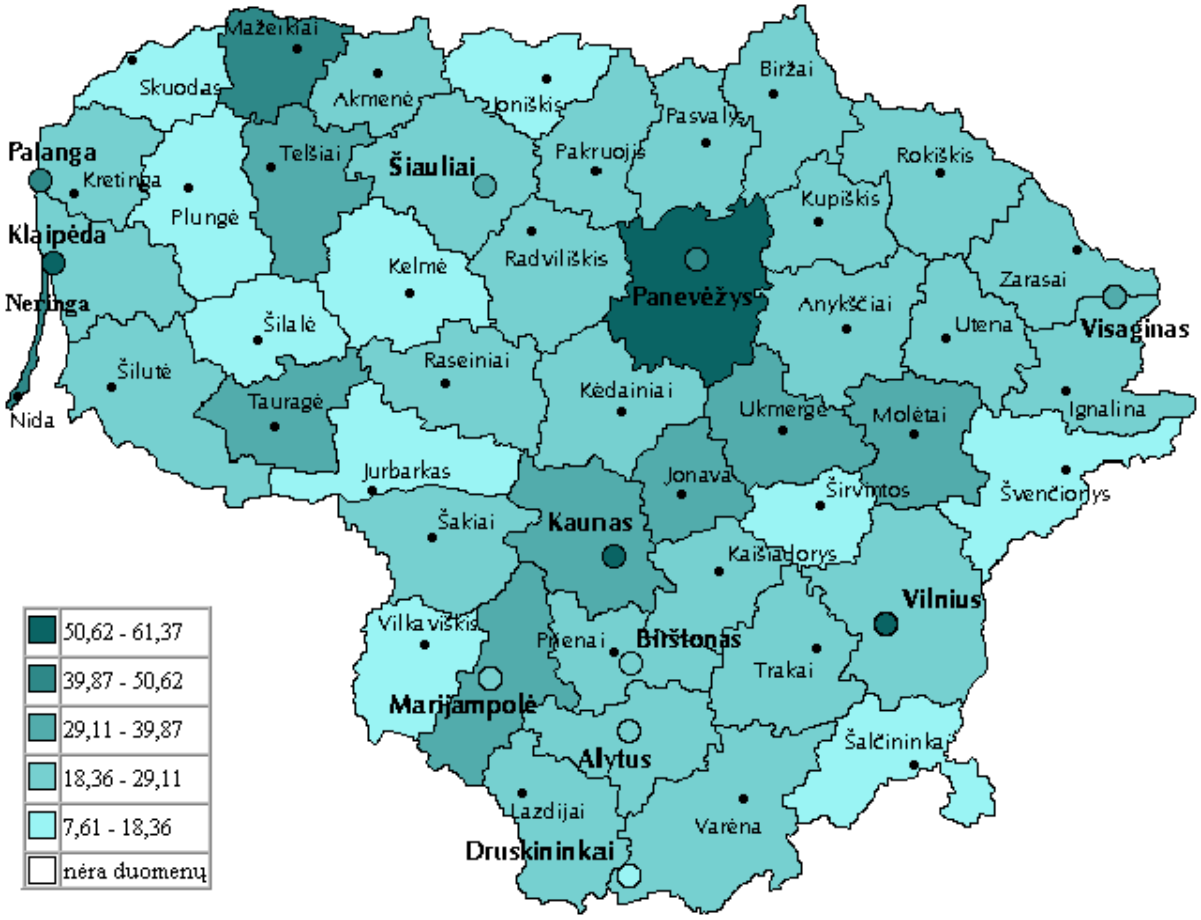
Nusikaltimų, padarytų nepilnamečių arba jiems dalyvaujant, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**12,19**	**4510**
Vilniaus miestas	10,74	621
Kauno miestas	8,80	363
Klaipėdos miestas	14,82	300
Šiaulių miestas	13,99	205
Panevėžio miestas	13,31	178
Alytaus miestas	7,09	55
Marijampolės miestas	6,34	33
Palangos miestas	8,69	17
Neringos miestas	14,74	4
Druskininkų miestas	8,36	18
Birštono miestas	5,34	2
Visagino miestas	14,56	49
Vilniaus rajonas	13,91	124
Kauno rajonas	9,38	80
Akmenės rajonas	7,41	29
Alytaus rajonas	9,53	32
Anykščių rajonas	11,72	44
Biržų rajonas	11,05	42
Ignalinos rajonas	13,27	33
Jonavos rajonas	20,55	114
Joniškio rajonas	8,74	30
Jurbarko rajonas	9,14	37
Kaišiadorių rajonas	24,34	98
Kelmės rajonas	9,56	41
Klaipėdos rajonas	21,04	96
Šiaulių rajonas	7,74	41
Panevėžio rajonas	56,31	234
Marijampolės rajonas	16,30	83
Molėtų rajonas	16,44	43
Šalčininkų rajonas	4,81	19
Širvintų rajonas	4,63	10
Švenčionių rajonas	6,77	24
Trakų rajonas	6,76	54
Ukmergės rajonas	7,07	36
Varėnos rajonas	7,03	26
Zarasų rajonas	21,61	53
Lazdijų rajonas	12,91	42
Šakių rajonas	8,76	37
Prienų rajonas	8,98	35
Vilkaviškio rajonas	4,90	26
Kretingos rajonas	10,80	51
Šilutės rajonas	17,62	124
Skuodo rajonas	6,52	18
Plungės rajonas	13,41	77
Šilalės rajonas	13,78	46
Tauragės rajonas	10	56
Pakruojo rajonas	23,44	72
Radviliškio rajonas	16,77	91
Mažeikių rajonas	16,87	108
Raseinių rajonas	4,96	23
Telšių rajonas	16,13	99
Kupiškio rajonas	14,65	38
Pasvalio rajonas	12,09	44
Rokiškio rajonas	8,62	39
Utenos rajonas	5,43	29
Kėdainių rajonas	15,39	109

III-5 priedas

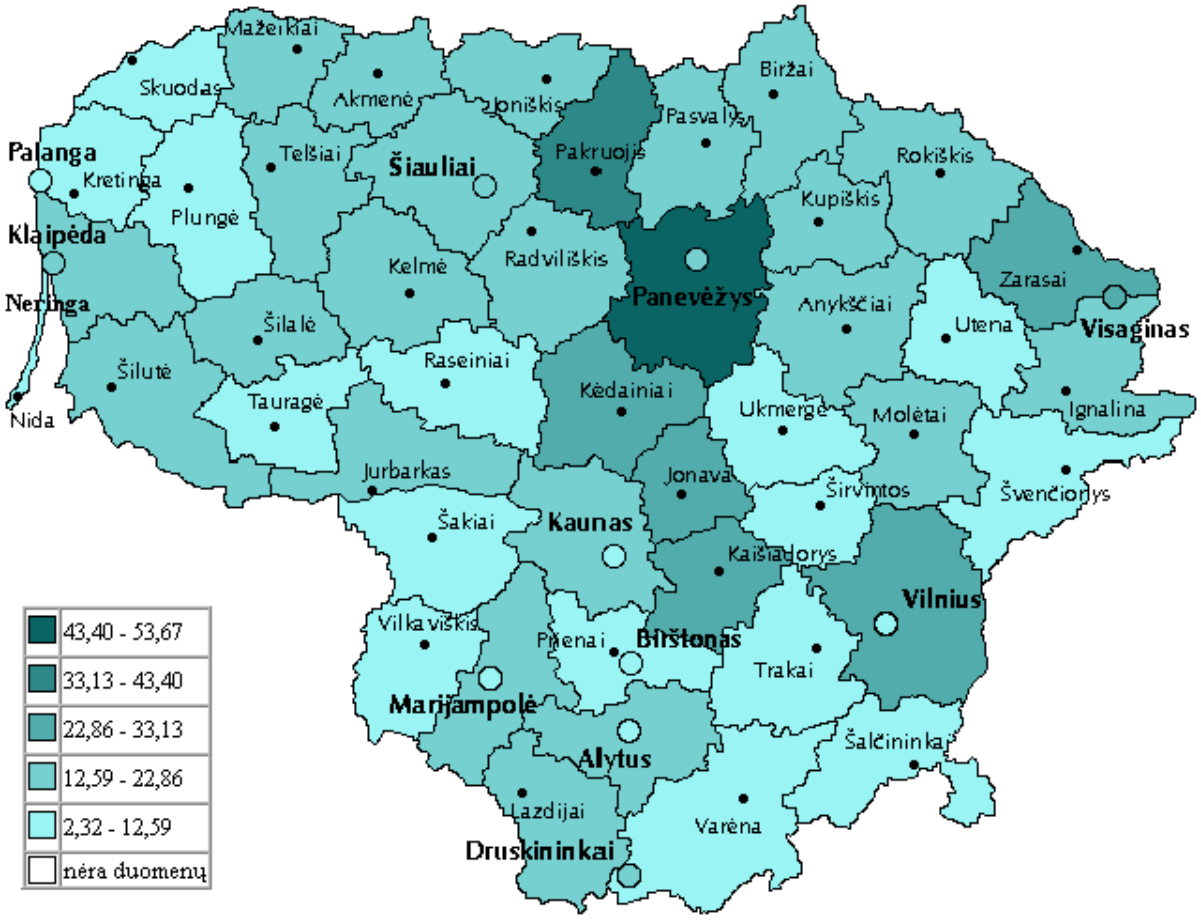
Užregistruotų sunkių nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**37,12**	**13729**
Vilniaus miestas	56,21	3.249
Kauno miestas	56,13	2.316
Klaipėdos miestas	61,25	1.240
Šiaulių miestas	38,35	562
Panevėžio miestas	39,87	533
Alytaus miestas	25,28	196
Marijampolės miestas	27,48	143
Palangos miestas	47,05	92
Neringos miestas	47,92	13
Druskininkų miestas	17,18	37
Birštono miestas	21,35	8
Visagino miestas	37,44	126
Vilniaus rajonas	26,25	234
Kauno rajonas	37,63	321
Akmenės rajonas	19,66	77
Alytaus rajonas	19,36	65
Anykščių rajonas	21,58	81
Biržų rajonas	28,69	109
Ignalinos rajonas	26,14	65
Jonavos rajonas	38,58	214
Joniškio rajonas	12,81	44
Jurbarko rajonas	18,04	73
Kaišiadorių rajonas	26,33	106
Kelmės rajonas	15,39	66
Klaipėdos rajonas	28,06	128
Šiaulių rajonas	26,63	141
Panevėžio rajonas	61,37	255
Marijampolės rajonas	34,56	176
Molėtų rajonas	32,12	84
Šalčininkų rajonas	17,71	70
Širvintų rajonas	15,75	34
Švenčionių rajonas	16,65	59
Trakų rajonas	26,02	208
Ukmergės rajonas	38,10	194
Varėnos rajonas	22,17	82
Zarasų rajonas	26,09	64
Lazdijų rajonas	21,21	69
Šakių rajonas	22,97	97
Prienų rajonas	23,10	90
Vilkaviškio rajonas	11,50	61
Kretingos rajonas	19,90	94
Šilutės rajonas	18,76	132
Skuodo rajonas	7,61	21
Plungės rajonas	17,59	101
Šilalės rajonas	10,49	35
Tauragės rajonas	29,47	165
Pakruojo rajonas	20,84	64
Radviliškio rajonas	26,35	143
Mažeikių rajonas	47,63	305
Raseinių rajonas	19,18	89
Telšių rajonas	36,99	227
Kupiškio rajonas	20,43	53
Pasvalio rajonas	20,05	73
Rokiškio rajonas	21,22	96
Utenos rajonas	20,42	109
Kėdainių rajonas	25,99	184

III-6 priedas

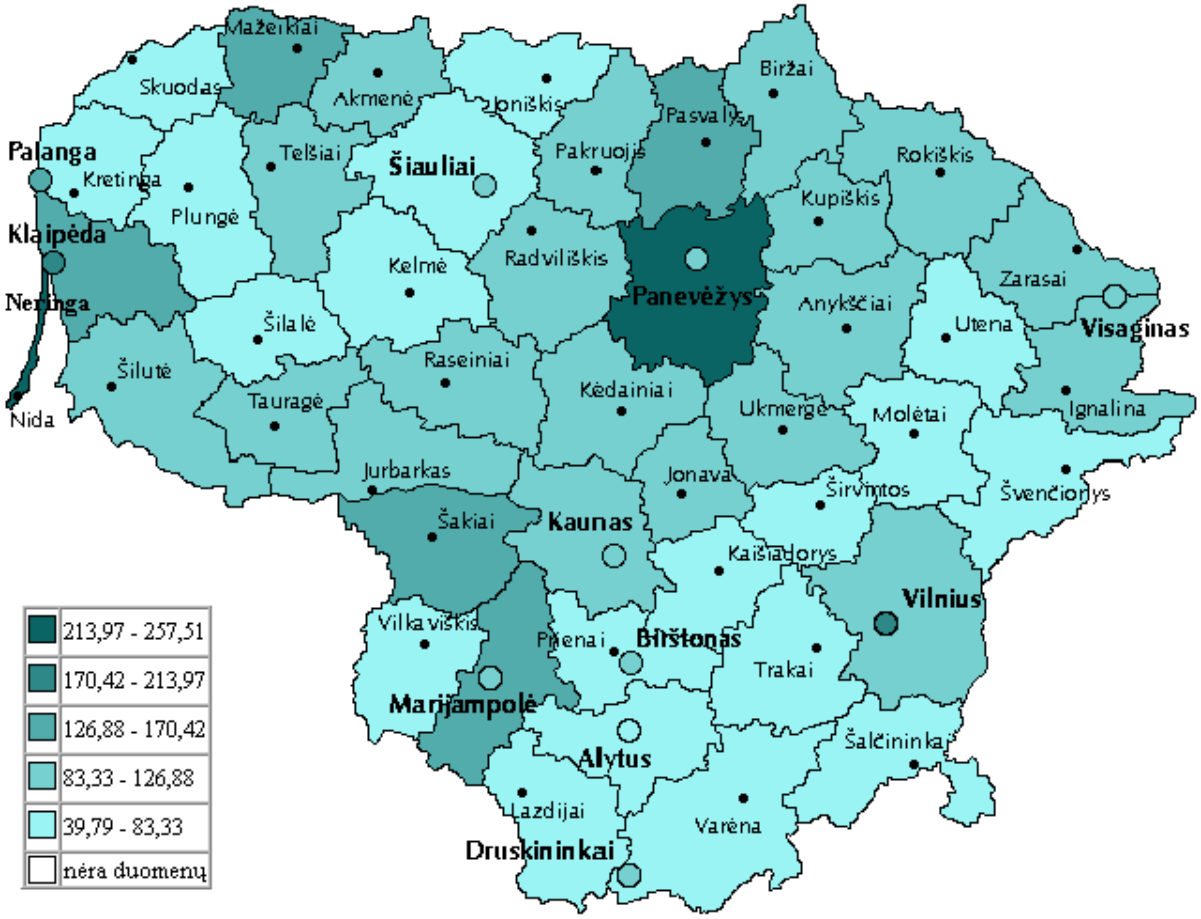
Išaiškintų nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, padarytų grupės asmenų, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**15,25**	**5642**
Vilniaus miestas	12,25	708
Kauno miestas	10,03	414
Klaipėdos miestas	16,84	341
Šiaulių miestas	15,56	228
Panevėžio miestas	12,72	170
Alytaus miestas	10,19	79
Marijampolės miestas	7,30	38
Palangos miestas	10,74	21
Neringos miestas	3,69	1
Druskininkų miestas	13,93	30
Birštono miestas	10,68	4
Visagino miestas	28,53	96
Vilniaus rajonas	24,90	222
Kauno rajonas	15,36	131
Akmenės rajonas	13,79	54
Alytaus rajonas	13,40	45
Anykščių rajonas	16,25	61
Biržų rajonas	13,16	50
Ignalinos rajonas	22,12	55
Jonavos rajonas	23,44	130
Joniškio rajonas	21,26	73
Jurbarko rajonas	20,01	81
Kaišiadorių rajonas	27,82	112
Kelmės rajonas	15,62	67
Klaipėdos rajonas	19,51	89
Šiaulių rajonas	22,10	117
Panevėžio rajonas	53,67	223
Marijampolės rajonas	19,24	98
Molėtų rajonas	17,59	46
Šalčininkų rajonas	8,35	33
Širvintų rajonas	2,32	5
Švenčionių rajonas	5,64	20
Trakų rajonas	7,26	58
Ukmergės rajonas	10,01	51
Varėnos rajonas	11,09	41
Zarasų rajonas	25,28	62
Lazdijų rajonas	18,44	60
Šakių rajonas	12,08	51
Prienų rajonas	10,27	40
Vilkaviškio rajonas	12,45	66
Kretingos rajonas	12,07	57
Šilutės rajonas	18,90	133
Skuodo rajonas	12,32	34
Plungės rajonas	7,49	43
Šilalės rajonas	15,28	51
Tauragės rajonas	12,15	68
Pakruojo rajonas	33,21	102
Radviliškio rajonas	22,48	122
Mažeikių rajonas	15,46	99
Raseinių rajonas	10,99	51
Telšių rajonas	20,37	125
Kupiškio rajonas	20,82	54
Pasvalio rajonas	12,64	46
Rokiškio rajonas	20,34	92
Utenos rajonas	8,81	47
Kėdainių rajonas	23,30	165

III-7 priedas

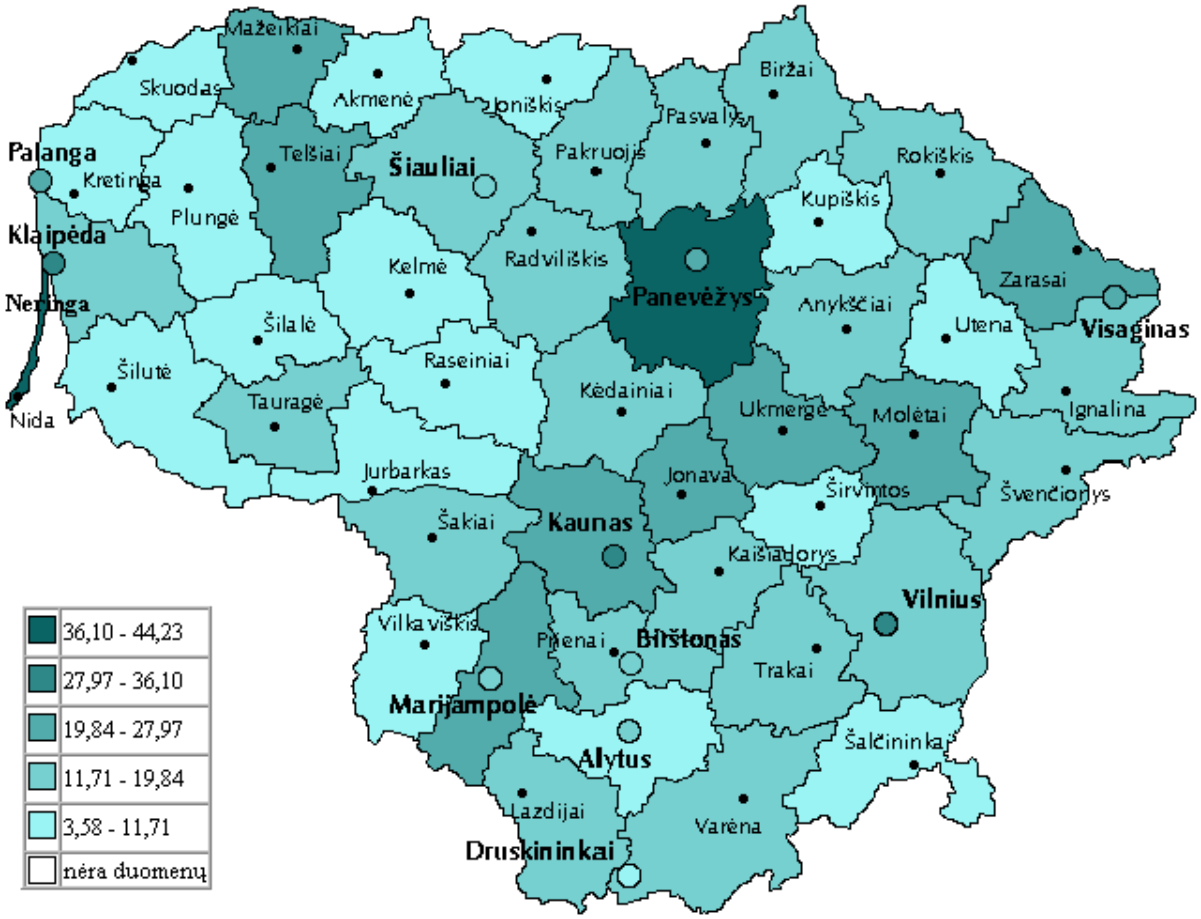
Užregistruotų vagysčių (BK 271 str.) skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**118,5**	**43819**
Vilniaus miestas	173	9.999
Kauno miestas	123,11	5.080
Klaipėdos miestas	170,66	3.455
Šiaulių miestas	122,68	1.798
Panevėžio miestas	118,63	1.586
Alytaus miestas	64,37	499
Marijampolės miestas	126,05	656
Palangos miestas	160,09	313
Neringos miestas	228,53	62
Druskininkų miestas	83,58	180
Birštono miestas	88,07	33
Visagino miestas	111,13	374
Vilniaus rajonas	106,35	948
Kauno rajonas	105,61	901
Akmenės rajonas	95,77	375
Alytaus rajonas	77,43	260
Anykščių rajonas	125,76	472
Biržų rajonas	106,86	406
Ignalinos rajonas	100,54	250
Jonavos rajonas	109,06	605
Joniškio rajonas	81,54	280
Jurbarko rajonas	85,74	347
Kaišiadorių rajonas	75,75	305
Kelmės rajonas	54,55	234
Klaipėdos rajonas	165,71	756
Šiaulių rajonas	83,30	441
Panevėžio rajonas	257,51	1.070
Marijampolės rajonas	135,67	691
Molėtų rajonas	79,15	207
Šalčininkų rajonas	45,79	181
Širvintų rajonas	71,36	154
Švenčionių rajonas	47,12	167
Trakų rajonas	61,30	490
Ukmergės rajonas	106,43	542
Varėnos rajonas	56,51	209
Zarasų rajonas	98,67	242
Lazdijų rajonas	68,54	223
Šakių rajonas	133,78	565
Prienų rajonas	63,39	247
Vilkaviškio rajonas	39,79	211
Kretingos rajonas	59,07	279
Šilutės rajonas	118,81	836
Skuodo rajonas	56,52	156
Plungės rajonas	57,98	333
Šilalės rajonas	60,52	202
Tauragės rajonas	114,50	641
Pakruojo rajonas	121,11	372
Radviliškio rajonas	112,40	610
Mažeikių rajonas	137,59	881
Raseinių rajonas	89,43	415
Telšių rajonas	111,96	687
Kupiškio rajonas	107,56	279
Pasvalio rajonas	131,85	480
Rokiškio rajonas	97,48	441
Utenos rajonas	65,58	350
Kėdainių rajonas	102,96	729

III-8 priedas

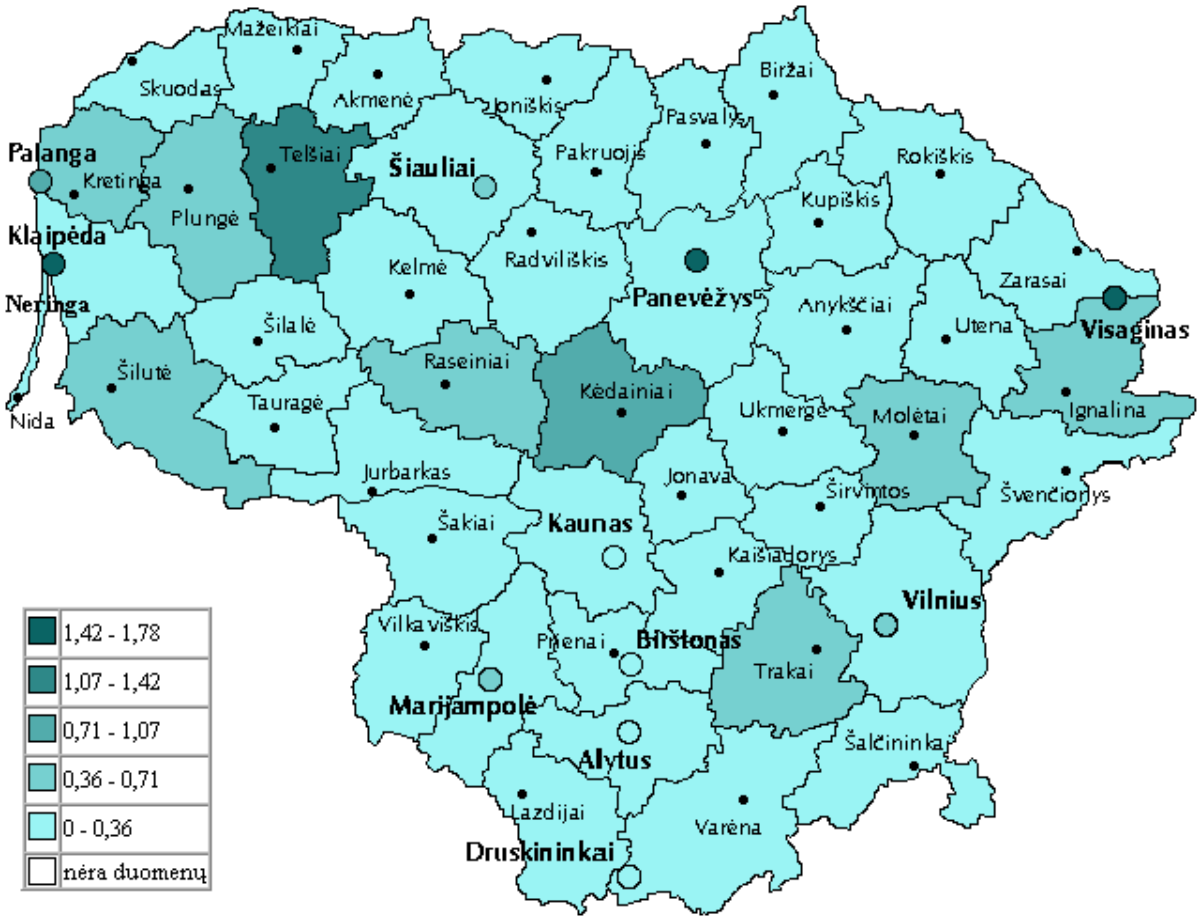
Užregistruotų privataus turto vagysčių, įsibraunant į gyvenamąsias patalpas, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**20,48**	**7573**
Vilniaus miestas	30,69	1.774
Kauno miestas	30,27	1.249
Klaipėdos miestas	28,40	575
Šiaulių miestas	19,10	280
Panevėžio miestas	22,66	303
Alytaus miestas	15,22	118
Marijampolės miestas	15,18	79
Palangos miestas	26,60	52
Neringos miestas	44,23	12
Druskininkų miestas	10,68	23
Birštono miestas	13,34	5
Visagino miestas	22,29	75
Vilniaus rajonas	15,03	134
Kauno rajonas	22,04	188
Akmenės rajonas	8,94	35
Alytaus rajonas	9,53	32
Anykščių rajonas	14,92	56
Biržų rajonas	14,74	56
Ignalinos rajonas	18,10	45
Jonavos rajonas	24,34	135
Joniškio rajonas	8,45	29
Jurbarko rajonas	7,41	30
Kaišiadorių rajonas	13,66	55
Kelmės rajonas	7,93	34
Klaipėdos rajonas	17,75	81
Šiaulių rajonas	16,06	85
Panevėžio rajonas	43,80	182
Marijampolės rajonas	23,95	122
Molėtų rajonas	20,65	54
Šalčininkų rajonas	9,11	36
Širvintų rajonas	8,80	19
Švenčionių rajonas	11,85	42
Trakų rajonas	14,64	117
Ukmergės rajonas	26,90	137
Varėnos rajonas	13,25	49
Zarasų rajonas	21,61	53
Lazdijų rajonas	16,60	54
Šakių rajonas	16,81	71
Prienų rajonas	13,86	54
Vilkaviškio rajonas	3,58	19
Kretingos rajonas	9,74	46
Šilutės rajonas	10,52	74
Skuodo rajonas	5,80	16
Plungės rajonas	8,53	49
Šilalės rajonas	4,79	16
Tauragės rajonas	16,97	95
Pakruojo rajonas	12,05	37
Radviliškio rajonas	11,98	65
Mažeikių rajonas	26,39	169
Raseinių rajonas	8,40	39
Telšių rajonas	21,19	130
Kupiškio rajonas	11,18	29
Pasvalio rajonas	12,91	47
Rokiškio rajonas	12,16	55
Utenos rajonas	11,06	59
Kėdainių rajonas	13,70	97

III-9 priedas

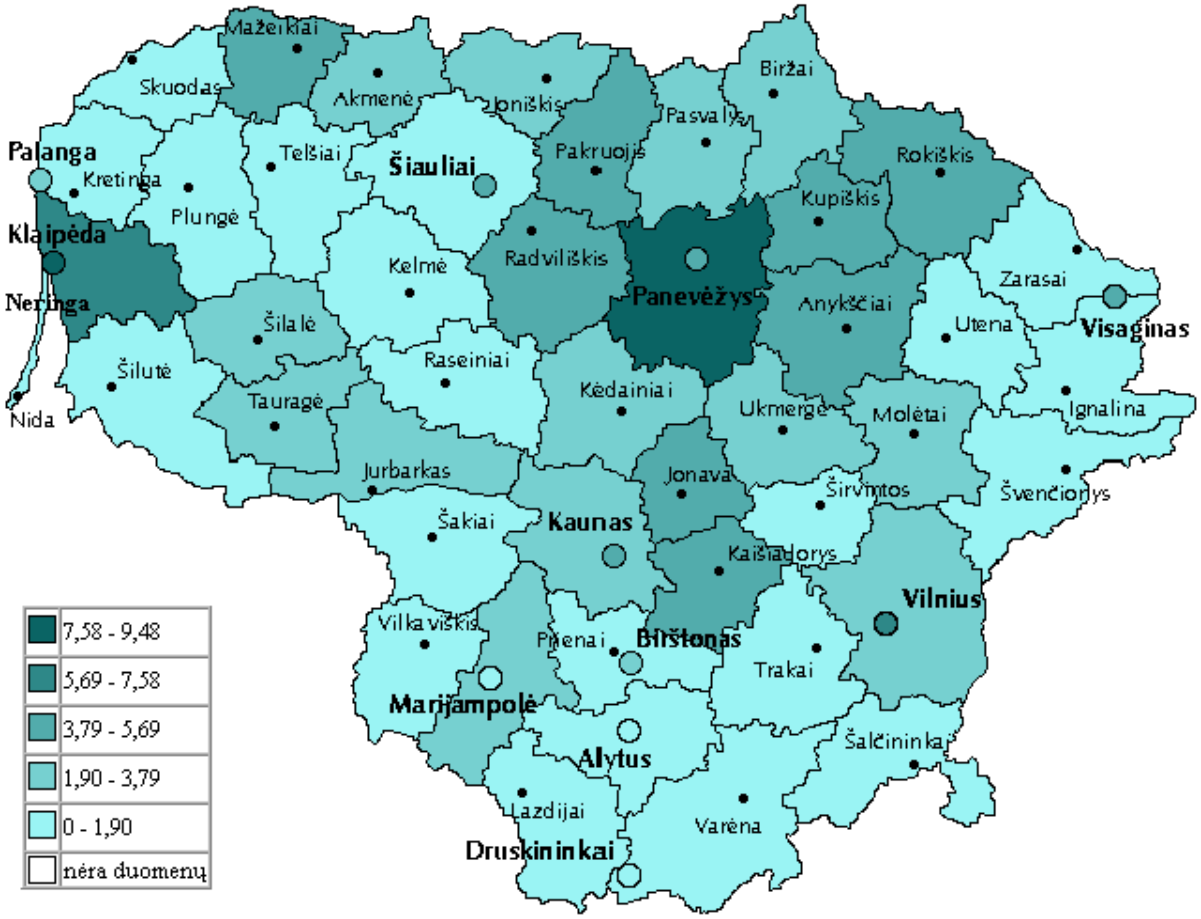
Užregistruotų turto prievartavimų skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**0,46**	**169**
Vilniaus miestas	0,66	38
Kauno miestas	0,22	9
Klaipėdos miestas	1,53	31
Šiaulių miestas	0,68	10
Panevėžio miestas	1,65	22
Alytaus miestas	0,26	2
Marijampolės miestas	0,58	3
Palangos miestas	1,02	2
Neringos miestas	0	0
Druskininkų miestas	0	0
Birštono miestas	0	0
Visagino miestas	1,78	6
Vilniaus rajonas	0,11	1
Kauno rajonas	0,12	1
Akmenės rajonas	0,26	1
Alytaus rajonas	0	0
Anykščių rajonas	0	0
Biržų rajonas	0,26	1
Ignalinos rajonas	0,40	1
Jonavos rajonas	0	0
Joniškio rajonas	0,29	1
Jurbarko rajonas	0,25	1
Kaišiadorių rajonas	0,25	1
Kelmės rajonas	0,23	1
Klaipėdos rajonas	0	0
Šiaulių rajonas	0,19	1
Panevėžio rajonas	0,24	1
Marijampolės rajonas	0	0
Molėtų rajonas	0,38	1
Šalčininkų rajonas	0	0
Širvintų rajonas	0	0
Švenčionių rajonas	0	0
Trakų rajonas	0,50	4
Ukmergės rajonas	0,20	1
Varėnos rajonas	0,27	1
Zarasų rajonas	0	0
Lazdijų rajonas	0	0
Šakių rajonas	0	0
Prienų rajonas	0,26	1
Vilkaviškio rajonas	0	0
Kretingos rajonas	0,42	2
Šilutės rajonas	0,43	3
Skuodo rajonas	0	0
Plungės rajonas	0,52	3
Šilalės rajonas	0	0
Tauragės rajonas	0,18	1
Pakruojo rajonas	0	0
Radviliškio rajonas	0	0
Mažeikių rajonas	0,16	1
Raseinių rajonas	0,43	2
Telšių rajonas	1,14	7
Kupiškio rajonas	0	0
Pasvalio rajonas	0,27	1
Rokiškio rajonas	0	0
Utenos rajonas	0	0
Kėdainių rajonas	0,99	7

III-10 priedas

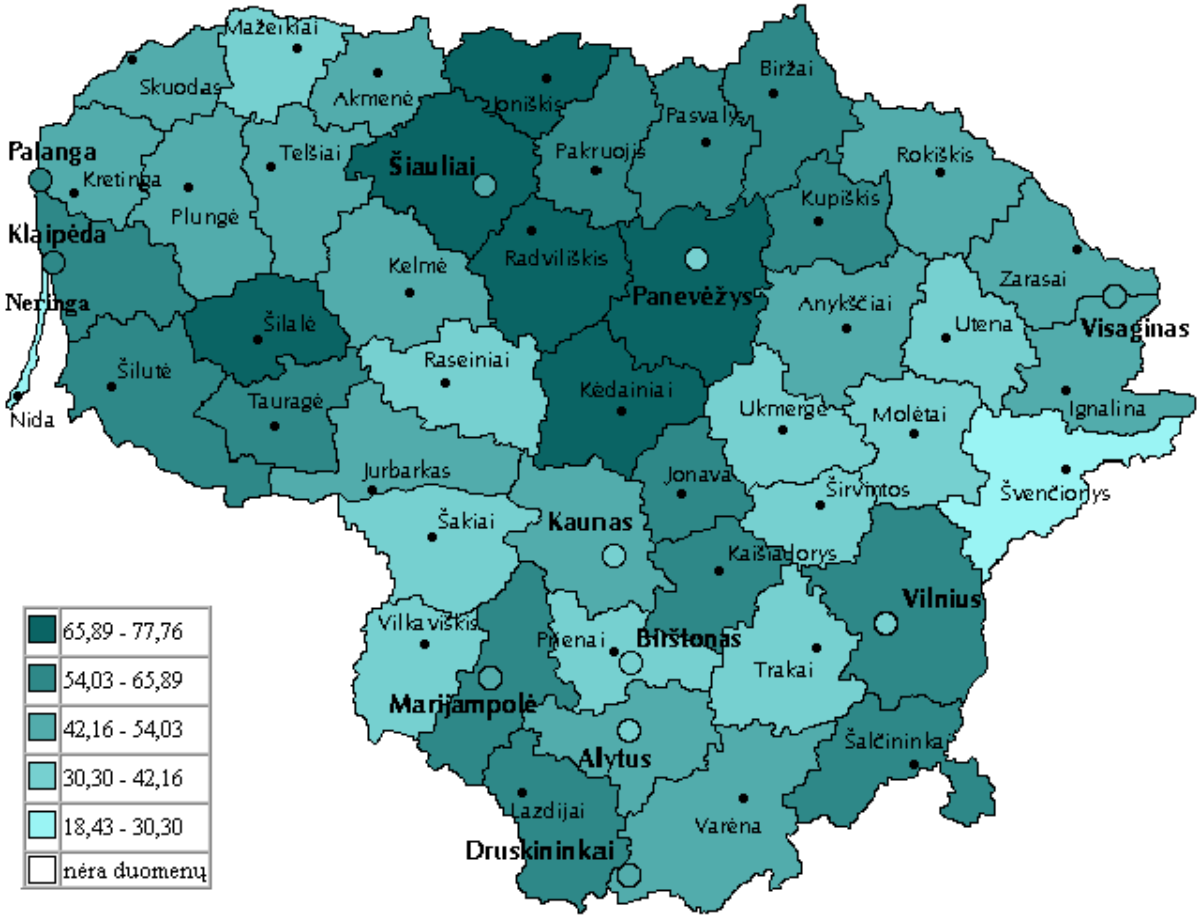
Užkardytų nusikaltimų, kuriuos tiria kriminalinė policija, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**4,09**	**1513**
Vilniaus miestas	7,53	435
Kauno miestas	4,05	167
Klaipėdos miestas	9,48	192
Šiaulių miestas	4,78	70
Panevėžio miestas	5,46	73
Alytaus miestas	1,42	11
Marijampolės miestas	1,54	8
Palangos miestas	3,07	6
Neringos miestas	0	0
Druskininkų miestas	0,93	2
Birštono miestas	2,67	1
Visagino miestas	5,65	19
Vilniaus rajonas	2,24	20
Kauno rajonas	2,81	24
Akmenės rajonas	2,04	8
Alytaus rajonas	0,60	2
Anykščių rajonas	4	15
Biržų rajonas	3,42	13
Ignalinos rajonas	0,40	1
Jonavos rajonas	4,69	26
Joniškio rajonas	2,04	7
Jurbarko rajonas	2,22	9
Kaišiadorių rajonas	4,47	18
Kelmės rajonas	1,63	7
Klaipėdos rajonas	7,01	32
Šiaulių rajonas	1,13	6
Panevėžio rajonas	9,39	39
Marijampolės rajonas	3,14	16
Molėtų rajonas	1,91	5
Šalčininkų rajonas	0,25	1
Širvintų rajonas	0,93	2
Švenčionių rajonas	1,69	6
Trakų rajonas	1,88	15
Ukmergės rajonas	3,14	16
Varėnos rajonas	1,62	6
Zarasų rajonas	0,82	2
Lazdijų rajonas	1,23	4
Šakių rajonas	1,66	7
Prienų rajonas	0	0
Vilkaviškio rajonas	0,75	4
Kretingos rajonas	0,64	3
Šilutės rajonas	0,99	7
Skuodo rajonas	0,72	2
Plungės rajonas	1,57	9
Šilalės rajonas	3,30	11
Tauragės rajonas	2,50	14
Pakruojo rajonas	4,56	14
Radviliškio rajonas	3,87	21
Mažeikių rajonas	5	32
Raseinių rajonas	1,29	6
Telšių rajonas	1,47	9
Kupiškio rajonas	3,86	10
Pasvalio rajonas	2,47	9
Rokiškio rajonas	3,98	18
Utenos rajonas	0,75	4
Kėdainių rajonas	2,97	21

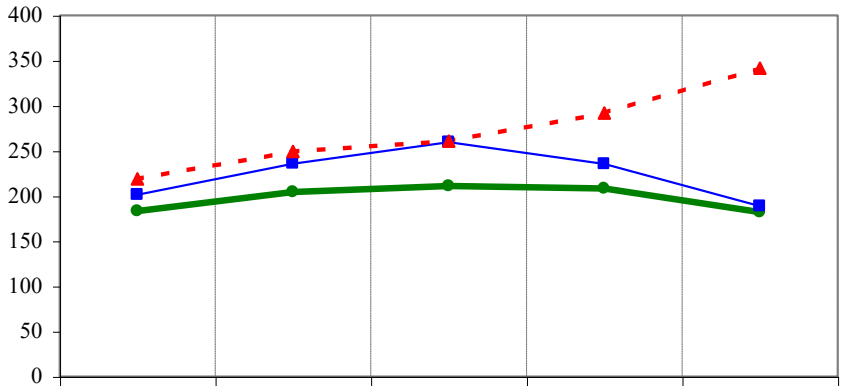
III-11 priedas

Išaiškintų asmenų, kaltinamų padarius nusikaltimus, skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 9 mėnesius

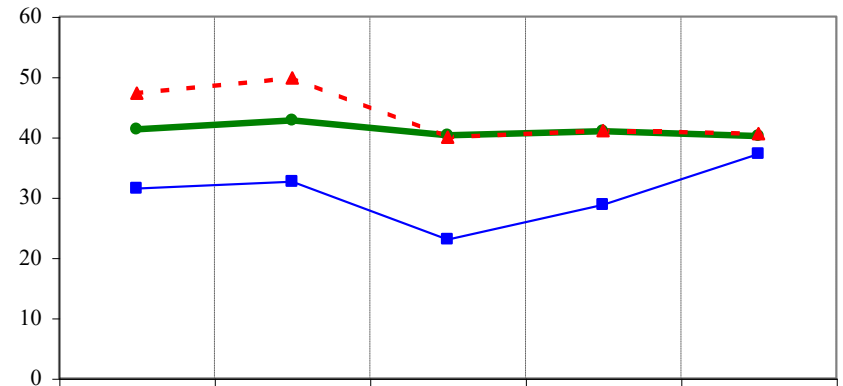
Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**50**	**18492**
Vilniaus miestas	41,66	2.408
Kauno miestas	40,52	1.672
Klaipėdos miestas	54,28	1.099
Šiaulių miestas	48,51	711
Panevėžio miestas	41,51	555
Alytaus miestas	33,41	259
Marijampolės miestas	43,43	226
Palangos miestas	62,40	122
Neringos miestas	18,43	5
Druskininkų miestas	48,29	104
Birštono miestas	40,03	15
Visagino miestas	49,33	166
Vilniaus rajonas	58,22	519
Kauno rajonas	45,13	385
Akmenės rajonas	52,35	205
Alytaus rajonas	47,35	159
Anykščių rajonas	43,43	163
Biržų rajonas	58,17	221
Ignalinos rajonas	51,88	129
Jonavos rajonas	56,24	312
Joniškio rajonas	77,76	267
Jurbarko rajonas	48,67	197
Kaišiadorių rajonas	56,38	227
Kelmės rajonas	51,99	223
Klaipėdos rajonas	60,06	274
Šiaulių rajonas	66,11	350
Panevėžio rajonas	67,63	281
Marijampolės rajonas	54,58	278
Molėtų rajonas	36,32	95
Šalčininkų rajonas	55,91	221
Širvintų rajonas	35,68	77
Švenčionių rajonas	26,80	95
Trakų rajonas	36,28	290
Ukmergės rajonas	40,06	204
Varėnos rajonas	53,54	198
Zarasų rajonas	53	130
Lazdijų rajonas	54,40	177
Šakių rajonas	41,44	175
Prienų rajonas	36,18	141
Vilkaviškio rajonas	36,40	193
Kretingos rajonas	42,77	202
Šilutės rajonas	63,38	446
Skuodo rajonas	47,46	131
Plungės rajonas	53,98	310
Šilalės rajonas	70,41	235
Tauragės rajonas	60,20	337
Pakruojo rajonas	63,16	194
Radviliškio rajonas	68,92	374
Mažeikių rajonas	41,39	265
Raseinių rajonas	38,57	179
Telšių rajonas	47,59	292
Kupiškio rajonas	57,44	149
Pasvalio rajonas	62,35	227
Rokiškio rajonas	43,10	195
Utenos rajonas	31,48	168
Kėdainių rajonas	66,66	472

1 pav. Užregistruotų nusikaltimų sk. 10 000 gyventojų

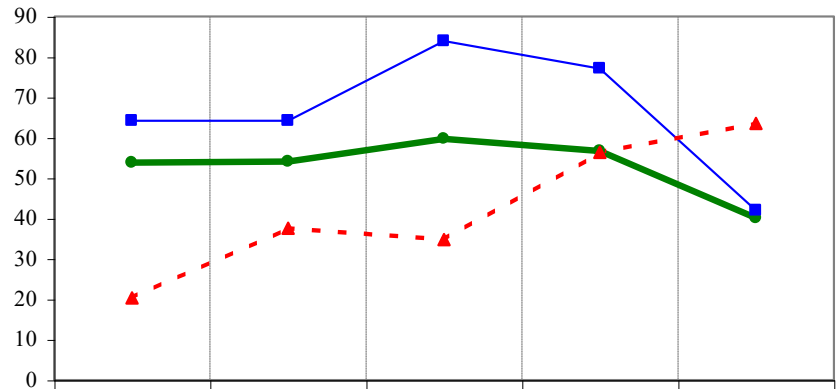
	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	183,3	204,5	210,9	208,3	182,1
Panevėžio m.	201,3	235,6	259,5	235,4	188,8
Panevėžio raj.	218,7	249,3	260,6	291,8	341,5

2 pav. Išaiškinta nusikaltimų, %

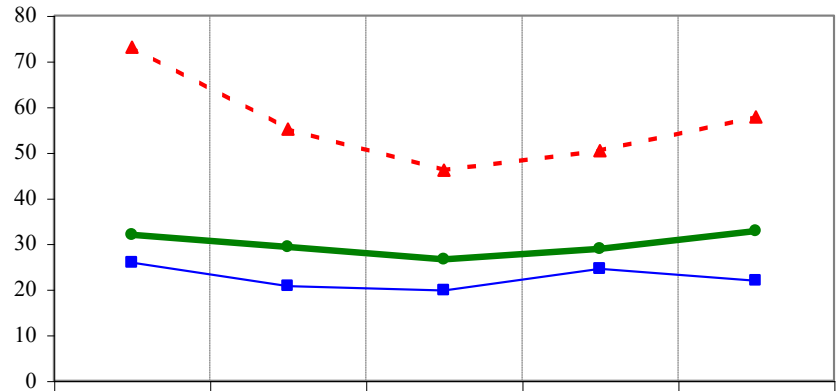
	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	41,3	42,8	40,3	41	40,2
Panevėžio m.	31,5	32,6	23	28,8	37,2
Panevėžio raj.	47,3	49,8	40	41,1	40,6

3 pav. Užregistruoti sunkūs nusikaltimai 10 000 gyventojų

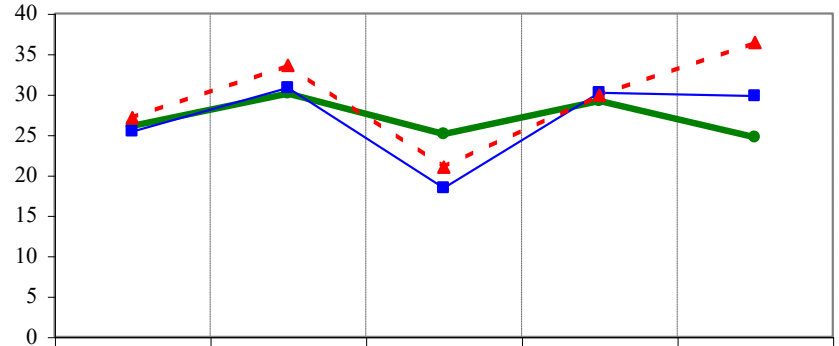
	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	53,8	54,1	59,7	56,7	40,1
Panevėžio m.	64,2	64,2	83,9	77,1	42
Panevėžio raj.	20,3	37,6	34,8	56,4	63,5

4 pav. Išaiškinta sunkių nusikaltimų, %

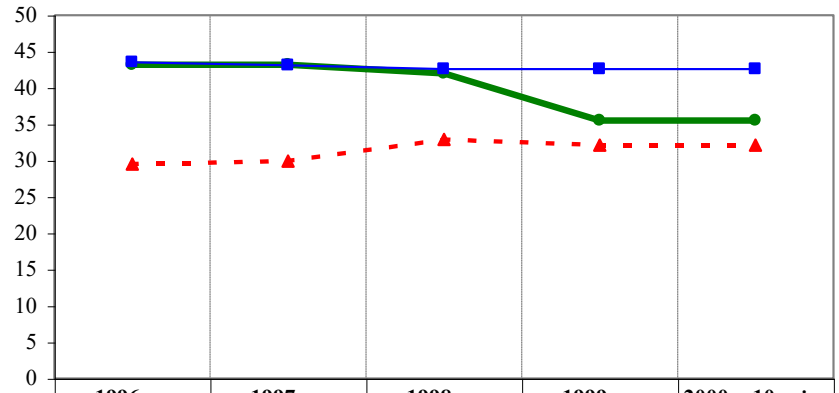
	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	32	29,3	26,6	28,9	32,8
Panevėžio m.	25,9	20,7	19,8	24,5	21,9
Panevėžio raj.	73,1	55,1	46,1	50,4	57,8

5 pav. Krūvis vienam tardymo, kvotos darbuotojui pagal išaiškintus nusikaltimus

	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	26,1	30,1	25,1	29,2	24,7
Panevėžio m.	25,4	30,8	18,4	30,2	29,8
Panevėžio raj.	27,1	33,6	21	29,9	36,4

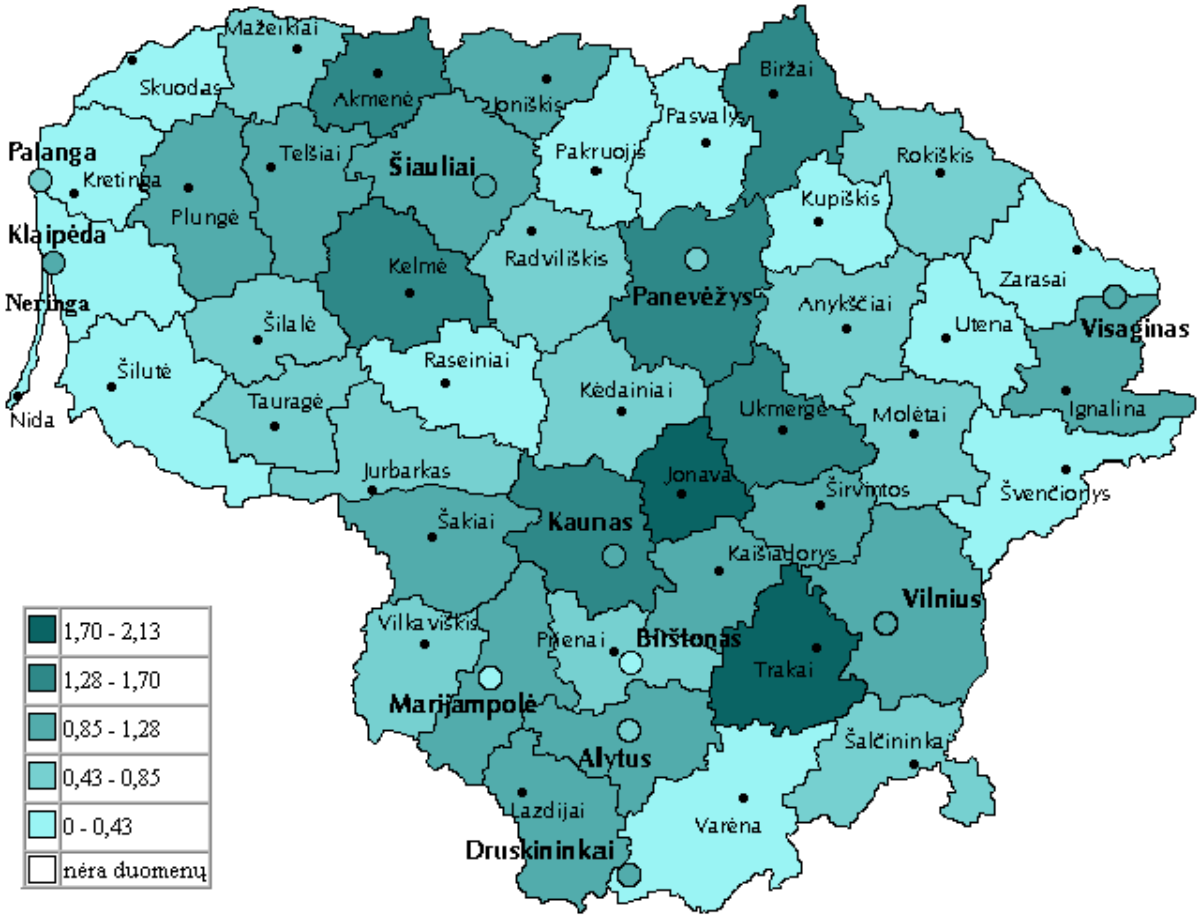
6 pav. Policijos darbuotojų sk. 10 000 gyventojų

	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	43,2	43,2	42	35,5	35,5
Panevėžio m.	43,5	43,1	42,6	42,6	42,6
Panevėžio raj.	29,5	29,9	32,9	32,1	32,1

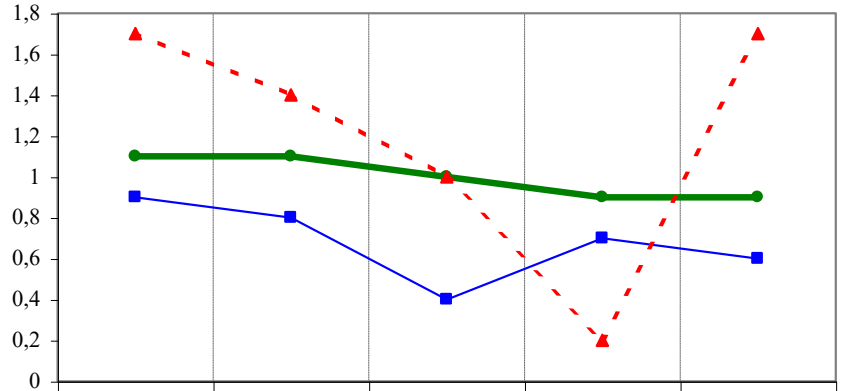
III-15 priedas

Užregistruotų nužudymų (BK 104-107 str.) skaičius 10 000 gyventojų per 2000 m. 10 mėnesių

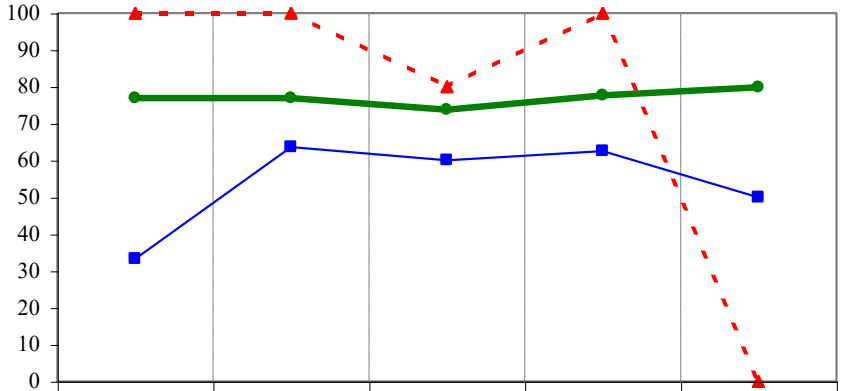
Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**0,88**	**324**
Vilniaus miestas	0,90	52
Kauno miestas	0,92	38
Klaipėdos miestas	1,14	23
Šiaulių miestas	0,89	13
Panevėžio miestas	0,60	8
Alytaus miestas	0,52	4
Marijampolės miestas	0,38	2
Palangos miestas	0,51	1
Neringos miestas	0	0
Druskininkų miestas	0,93	2
Birštono miestas	0	0
Visagino miestas	1,19	4
Vilniaus rajonas	1,12	10
Kauno rajonas	1,41	12
Akmenės rajonas	1,53	6
Alytaus rajonas	1,19	4
Anykščių rajonas	0,53	2
Biržų rajonas	1,32	5
Ignalinos rajonas	1,21	3
Jonavos rajonas	1,98	11
Joniškio rajonas	1,16	4
Jurbarko rajonas	0,49	2
Kaišiadorių rajonas	1,24	5
Kelmės rajonas	1,40	6
Klaipėdos rajonas	0,22	1
Šiaulių rajonas	0,94	5
Panevėžio rajonas	1,68	7
Marijampolės rajonas	0,98	5
Molėtų rajonas	0,76	2
Šalčininkų rajonas	0,76	3
Širvintų rajonas	0,93	2
Švenčionių rajonas	0,28	1
Trakų rajonas	2,13	17
Ukmergės rajonas	1,57	8
Varėnos rajonas	0,27	1
Zarasų rajonas	0	0
Lazdijų rajonas	0,92	3
Šakių rajonas	0,95	4
Prienų rajonas	0,77	3
Vilkaviškio rajonas	0,75	4
Kretingos rajonas	0,42	2
Šilutės rajonas	0,28	2
Skuodo rajonas	0	0
Plungės rajonas	1,04	6
Šilalės rajonas	0,60	2
Tauragės rajonas	0,71	4
Pakruojo rajonas	0	0
Radviliškio rajonas	0,74	4
Mažeikių rajonas	0,62	4
Raseinių rajonas	0,22	1
Telšių rajonas	0,98	6
Kupiškio rajonas	0,39	1
Pasvalio rajonas	0,27	1
Rokiškio rajonas	0,44	2
Utenos rajonas	0	0
Kėdainių rajonas	0,56	4

7 pav. Užregistruota tyčinių nužudymų 10 000 gyventojų

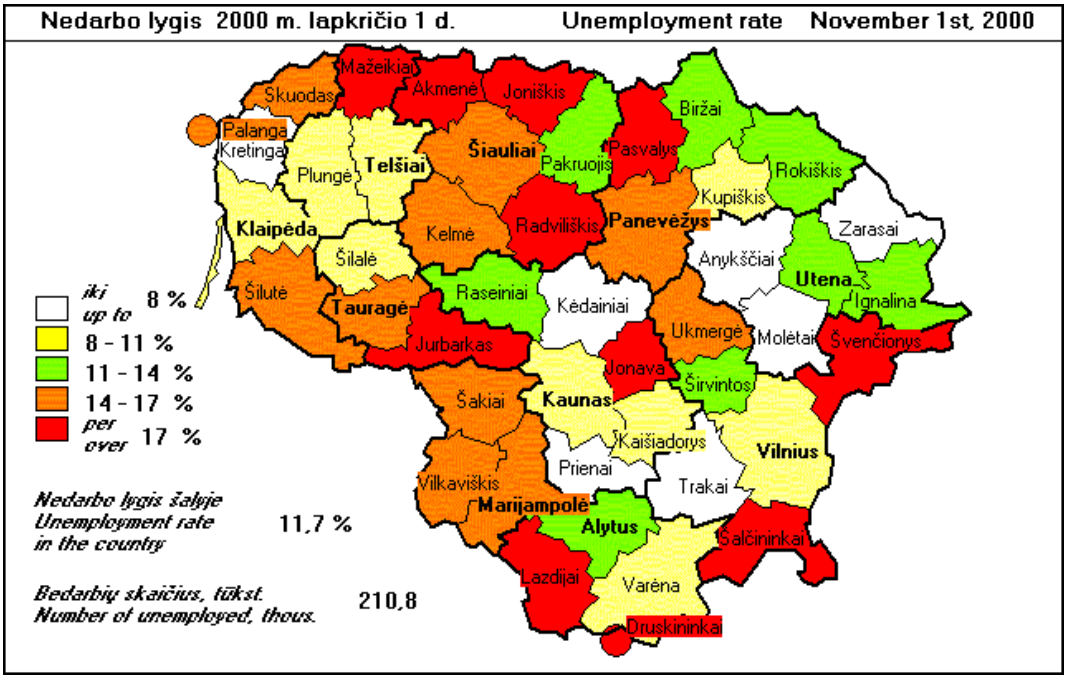
	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	1,1	1,1	1	0,9	0,9
Panevėžio m.	0,9	0,8	0,4	0,7	0,6
Panevėžio raj.	1,7	1,4	1	0,2	1,7

8 pav. Išaiškinta tyčinių nužudymų, %

	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	76,9	76,9	73,8	77,7	79,9
Panevėžio m.	33,3	63,6	60	62,5	50
Panevėžio raj.	100	100	80	100	0

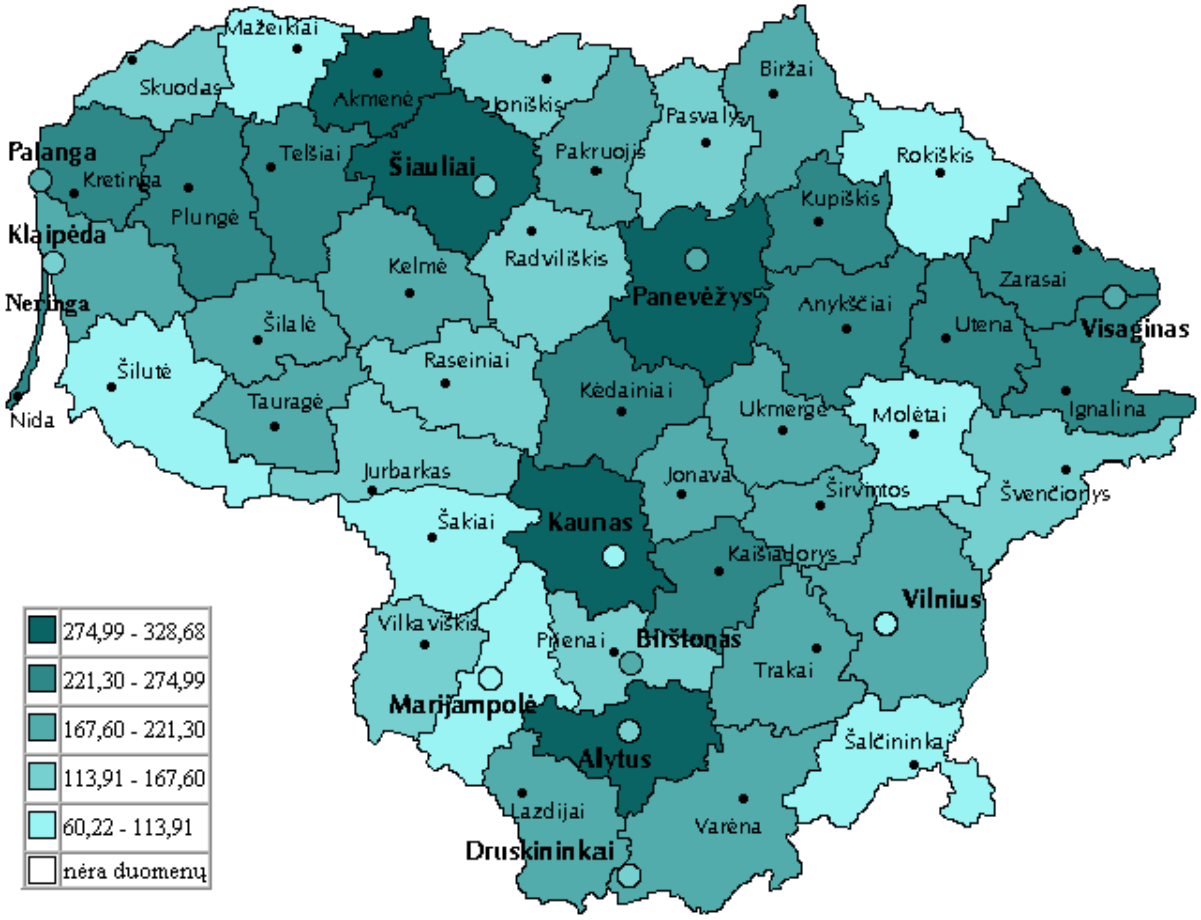
III-17 priedas

Nedarbo lygio žemėlapis, gautas iš Lietuvos darbo biržos: http://www.ldb.lt/sit.htm.

III-18 priedas

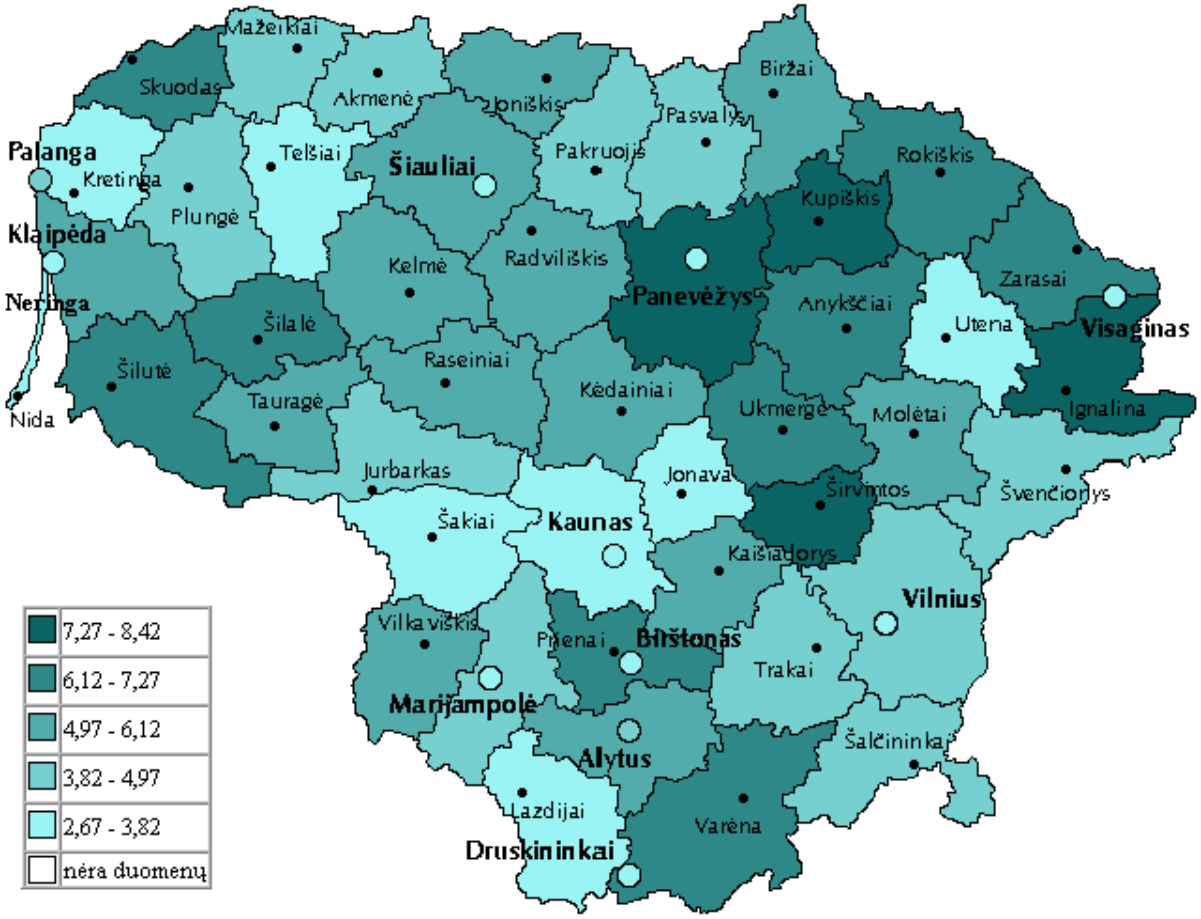
Atvykusių gyventojų skaičius 10 000 gyventojų per 1999 m. 12 mėnesių

Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**162**	**59913**
Vilniaus miestas	92,84	5.366
Kauno miestas	110,85	4.574
Klaipėdos miestas	129,41	2.620
Šiaulių miestas	165,18	2.421
Panevėžio miestas	178,99	2.393
Alytaus miestas	155,57	1.206
Marijampolės miestas	90,69	472
Palangos miestas	183,10	358
Neringos miestas	261,70	71
Druskininkų miestas	134,65	290
Birštono miestas	178,81	67
Visagino miestas	180,67	608
Vilniaus rajonas	218,87	1.951
Kauno rajonas	295,85	2.524
Akmenės rajonas	307,23	1.203
Alytaus rajonas	302,88	1.017
Anykščių rajonas	232,07	871
Biržų rajonas	215,05	817
Ignalinos rajonas	246,53	613
Jonavos rajonas	213,44	1.184
Joniškio rajonas	149,69	514
Jurbarko rajonas	123,79	501
Kaišiadorių rajonas	224,26	903
Kelmės rajonas	170,42	731
Klaipėdos rajonas	197,27	900
Šiaulių rajonas	328,68	1.740
Panevėžio rajonas	328,26	1.364
Marijampolės rajonas	105,24	536
Molėtų rajonas	112,03	293
Šalčininkų rajonas	60,22	238
Širvintų rajonas	214,53	463
Švenčionių rajonas	119,35	423
Trakų rajonas	197,16	1.576
Ukmergės rajonas	178,50	909
Varėnos rajonas	219,02	810
Zarasų rajonas	259,31	636
Lazdijų rajonas	214,52	698
Šakių rajonas	102,06	431
Prienų rajonas	164,50	641
Vilkaviškio rajonas	133,70	709
Kretingos rajonas	244,53	1.155
Šilutės rajonas	112,41	791
Skuodo rajonas	152,52	421
Plungės rajonas	222,87	1.280
Šilalės rajonas	174,68	583
Tauragės rajonas	212,57	1.190
Pakruojo rajonas	208,68	641
Radviliškio rajonas	133,96	727
Mažeikių rajonas	98,08	628
Raseinių rajonas	126,50	587
Telšių rajonas	254,55	1.562
Kupiškio rajonas	272,57	707
Pasvalio rajonas	125,53	457
Rokiškio rajonas	92,17	417
Utenos rajonas	234,04	1.249
Kėdainių rajonas	264,95	1.876

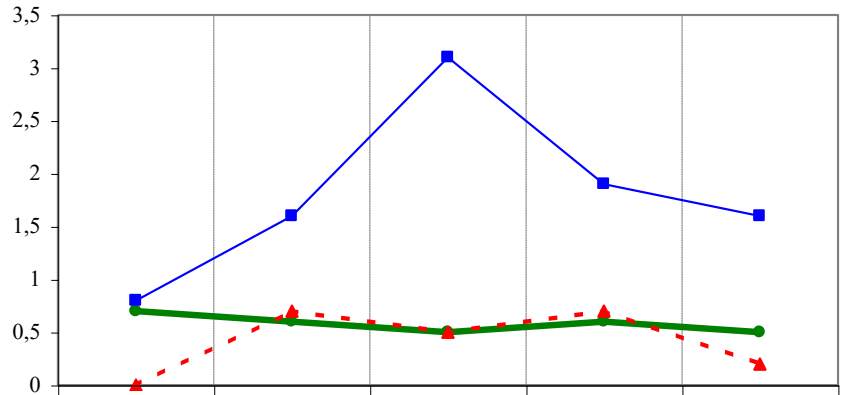
III-19 priedas

Savižudybių skaičius 10 000 gyventojų per 1999 m. 12 mėnesių

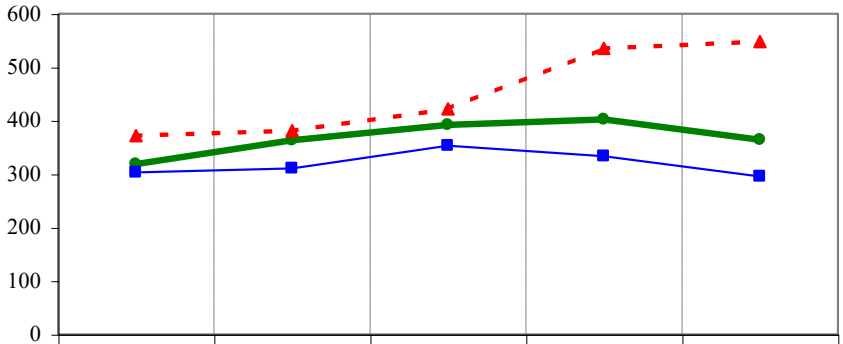
Teritorinis vienetas	Normalizuoti 10000 gyventojų duomenys	Pradiniai (nenormalizuoti) duomenys
Lietuva	**4,2**	**1552**
Vilniaus miestas	2,72	157
Kauno miestas	2,86	118
Klaipėdos miestas	3,31	67
Šiaulių miestas	3,48	51
Panevėžio miestas	3,14	42
Alytaus miestas	3,87	30
Marijampolės miestas	3,65	19
Palangos miestas	4,60	9
Neringos miestas	3,69	1
Druskininkų miestas	3,25	7
Birštono miestas	2,67	1
Visagino miestas	3,27	11
Vilniaus rajonas	4,94	44
Kauno rajonas	3,16	27
Akmenės rajonas	4,34	17
Alytaus rajonas	5,36	18
Anykščių rajonas	6,93	26
Biržų rajonas	5,79	22
Ignalinos rajonas	8,04	20
Jonavos rajonas	3,43	19
Joniškio rajonas	5,24	18
Jurbarko rajonas	4,94	20
Kaišiadorių rajonas	4,97	20
Kelmės rajonas	6,06	26
Klaipėdos rajonas	5,04	23
Šiaulių rajonas	6,04	32
Panevėžio rajonas	8,42	35
Marijampolės rajonas	4,52	23
Molėtų rajonas	5,74	15
Šalčininkų rajonas	4,81	19
Širvintų rajonas	7,41	16
Švenčionių rajonas	4,51	16
Trakų rajonas	4,38	35
Ukmergės rajonas	6,28	32
Varėnos rajonas	6,22	23
Zarasų rajonas	6,93	17
Lazdijų rajonas	3,38	11
Šakių rajonas	3,79	16
Prienų rajonas	7,19	28
Vilkaviškio rajonas	6,03	32
Kretingos rajonas	2,75	13
Šilutės rajonas	6,25	44
Skuodo rajonas	7,25	20
Plungės rajonas	4,18	24
Šilalės rajonas	7,19	24
Tauragės rajonas	5,36	30
Pakruojo rajonas	4,88	15
Radviliškio rajonas	4,98	27
Mažeikių rajonas	4,37	28
Raseinių rajonas	5,82	27
Telšių rajonas	3,26	20
Kupiškio rajonas	7,33	19
Pasvalio rajonas	4,67	17
Rokiškio rajonas	6,19	28
Utenos rajonas	2,81	15
Kėdainių rajonas	5,37	38

9 pav. Užregistruota turto prievartavimų 10 000 gyventojų

	1996 m.	1997 m.	1998 m.	1999 m.	2000m.10 mėn.
Lietuva	0,7	0,6	0,5	0,6	0,5
Panevėžio m.	0,8	1,6	3,1	1,9	1,6
Panevėžio raj.	0	0,7	0,5	0,7	0,2

10 pav. Užregistruota pareiškimų ir pranešimų apie nusikaltimus 10 000 gyventojų

	1996	1997	1998	1999	2000 10 mėn.
Lietuva	318,9	363,1	392,2	402,2	364,3
Panevėžio m.	303,3	310,7	353,3	333,1	295,6
Panevėžio raj.	371,7	381,0	422,2	535,5	547,7